

Grey Scale #13

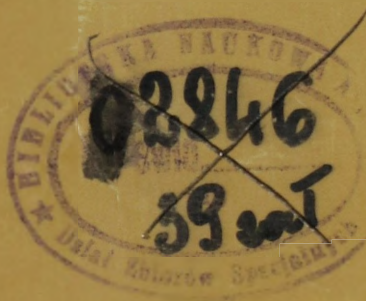
DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

~~TAJNE~~
Egz. Nr.....5

Ppik mgr Waldemar RYBAK
Ppik dypl. Jan SULIŃSKI

**PREWENCYJNO-DOCHODZENIOWE
ZABEZPIECZENIE
OPERACJI OBRONNEJ ARMII**

Rozprawa doktorska

~~PF~~ 49212

WARSZAWA 1989

**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

~~TAKIE~~
Egz. Nr.....5

Płk mgr Waldemar RYBAK
Płk dypl. Jan SULIŃSKI

**PREWENCYJNO-DOCHODZENIOWE
ZABEZPIECZENIE
OPERACJI OBRONNEJ ARMII**

Rozprawa doktorska

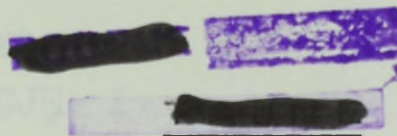
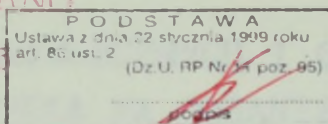
~~PF~~ 49212

WARSZAWA 1989

**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO WP
IM. GENERALA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO**

PRZEKLASYFIKOWANO

Protokół Nr 54305

Egz. I Nr 5

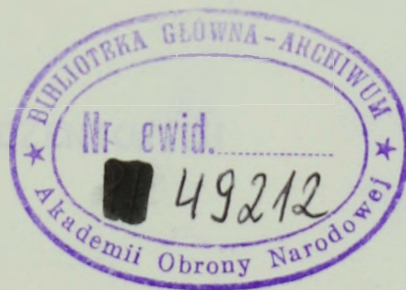
Inekł. Prof. 779/21.08.95

Pplk mgr Waldemar RYBAK
Pplk dypl. Jan SULIŃSKI

**PREWENCYJNO-DOCHODZENIOWE
ZABEZPIECZENIE
OPERACJI OBRONNEJ ARMII**

Rozprawa doktorska

Opracowano
pod kierownictwem naukowym
plk. prof. dr. Kazimierza NOŻKI

WARSZAWA 1989

S P I S T R E Ś C I

	Strona
Założenie wstępne	1
Rozdział I	
WPŁYW KONCEPCJI STRATEGICZNYCH I OPERACYJNO-TAKTYCZNYCH PRZECIWNIKA NA ORGANIZACJĘ I DZIAŁANIE SIŁ PREWENCYJNO-DOCHODZENIOWYCH ORGANÓW WSW W OPERACJI OBRONNEJ ARMII	11
1. Koncepcja strategiczna FOFA, jej wpływ na gotowość bojową wojsk oraz wnioski wynikające dla sił prewencyjno-dochodzeniowych zarządu WSW armii i ich działań .	11
2. Sposoby użycia i możliwości działania wojsk specjalnych w ugrupowaniu obronnym armii.	33
3. Organizacja i zadania policji wojskowej i żandarmerii głównych państw NATO oraz wnioski do działań dla organów WSW.	62
4. Wnioski dla działalności prewencyjno-dochodzeniowej.	95
Rozdział II	
REALIZACJA ZADAŃ PREWENCYJNO-DOCHODZENIOWYCH W OPERACJI OBRONNEJ ARMII	102
1. Struktura i zadania brygad zaporowych w czasie II wojny światowej.	102
2. Zadania i struktura oddziału II zarządu WSW armii oraz pododdziałów WSW.	115
2.1. Oddział II zarządu WSW armii	119
2.2. Batalion WSW	121
2.3. Kompania WSW	123

2.4. Pluton wydziału WSW dywizji.	126
3. Możliwości realizacji zadań prewencyjno- dochodzeniowych zabezpieczenia wojsk armii w operacji obronnej.	129
4. Planowanie i organizacja działalności prewencyjno-dochodzeniowej w operacji obronnej armii.	135
Rozdział III	
PREWENCYJNE ZABEZPIECZENIE OPERACJI OBRONNEJ ARMII	
1. Działania służby prewencji realizowane na rzecz kontrwywiadu wojskowego w operacji obronnej armii.	146
1.1. Działania zmierzające do wykrywania i likwidacji grup specjalnych prze- ciwnika.	146
1.2. Poszukiwanie i zatrzymywanie agentów i osób będących w zainteresowaniu kontrwywiadu.	158
1.3. Fizyczna ochrona osobistości państwowych i wyższych dowódców wojskowych.	163
2. Działania służby prewencji realizowane na rzecz działu dochodzeniowo-śledczego w operacji obronnej armii.	167
2.1. Organizowanie i pełnienie służby konwojowej.	167
2.2. Ochrona i obrona aresztów śledczych oraz zabezpieczenie rozpraw sądowych.	172
2.3. Wykonywanie wyroków wydanych przez sąd wojskowy.	175

3. Działania służby prewencji realizowane w ramach osłony prewencyjnej wojsk armii w operacji obronnej.	177
3.1. Działania patrolowo-kontrolne.	177
3.1.1. Patrolowanie rejonów i szlaków komunikacyjnych.	180
3.1.2. Organizowanie rubieży kontroli ruchu.	183
3.1.3. Działania zaporowe.	187
3.2. Organizacja i prowadzenie działań poszukiwawczych.	191
3.3. Rola i zadania organów WSW w ochronie stanowisk dowodzenia armii.	197
Rozdział IV	
DOCHODZENIOWO-SLEDCZE ZABEZPIECZENIE OPERACJI OBRONNEJ ARMII	201
1. Prowadzenie postępowań karnych przeciwko własnym żołnierzom - sprawcom przestępstw w operacji obronnej armii.	201
2. Prowadzenie postępowań karnych przeciwko jeńcom wojennym w operacji obronnej armii.	218
3. Wykonywanie innych zadań wynikających z sytuacji taktyczno-operacyjnej w czasie prowadzenia bitwy obronnej.	237
Rozdział V	
WYBRANE PROBLEMY WSPÓLDZIAŁANIA ODDZIAŁU II ZARZĄDU WSW ARMII Z DOWÓDZTWEM ARMII, WOJSKOWYMI ORGANAMI ŚCIGANIA ORAZ JEDNOSTKAMI DZIAŁAJĄCYMI W SYSTEMIE OT	242
1. Współdziałanie zarządu WSW armii z organami wchodzącymi w skład armii w operacji obronnej.	243

1.1. Współdziałanie oddziału II z dowództwem armii.	243
1.2. Współdziałanie oddziału II z prokuraturą i sądem armii.	246
1.3. Współdziałanie oddziału II z organami ścigania armii sojusznicznych.	248
2. Współdziałanie zarządu WSW armii z organami działającymi w systemie OT w czasie przygotowania i prowadzenia operacji obronnej.	250
2.1. Współdziałanie oddziału II z terenowymi organami WSW.	250
2.2. Współdziałanie oddziału II z organami MO.	252
2.3. Współdziałanie oddziału II z jednostkami wojskowymi działającymi w systemie OT.	254
ZAKOŃCZENIE	257

ZAŁĄCZNIKI

BIBLIOGRAFIA

ZAŁOŻENIA WSTĘPNE

Problemy związane z rozpoczęciem wojny i pierwszymi dniami jej prowadzenia zajmują jedno z czołowych miejsc we współczesnej nauce wojennej. Fakt ten wynika z uzasadnionych twierdzeń, że zaskoczenie przeciwnika, pierwsze sukcesy i klęski bezsprzecznie wpłyną na tok początkowego okresu wojny, a mogą także zdecydować o całym jego przebiegu.

Nadal dominuje pogląd potwierdzony praktycznymi rozwiązaniami w konfliktach lokalnych, że w przyszłej wojnie działania rozpoczynane będą zmasowanymi uderzeniami środków napadu powietrznego i WRE w celu zniszczenia /obezwładnienia/ wybranych elementów potencjału militarnego, a także ekonomicznego przeciwnika. Przewiduje się, że przeciwnik będzie dążył do uzyskania zaskoczenia, a jego działania będą miały charakter powietrzno-lądowych operacji z użyciem konwencjonalnych i nie wyklucza się jądrowych środków rażenia.

Działania przeciwnika spowodują wśród ludności cywilnej, jak i stanu osobowego sił zbrojnych ogromny wstrząs moralny i psychiczny, wywołany przede wszystkim uderzeniami broni precyzyjnej lub masowego rażenia, a także rozmiarami strat i zniszczeń.

Ten okres wojny cechować będzie także duża gwałtowność i szybkość rozwoju sytuacji, duża decentralizacja dowodzenia, wynikająca z uszkodzeń i zakłóceń w systemach kierowania, masowe i żywiołowe ruchy ludności szukającej bardziej bezpiecznego schronienia, a także wielkie trudności kontaktu z tyłami

i zapleczem, braki w środkach materiałowych, trudności w udzielaniu pomocy medycznej i ewakuowaniu dużej liczby rannych.

Do takiego obrazu wojny przyczyniać się także będą wojska specjalne /służby specjalne/ przeciwnika, które, realizując cele "powietrzno-lądowych operacji /bitew/ 2000" będą prowadzić działalność wywiadowczą, dywersyjno-rozpoznawczą już w okresie pokoju /przed wybuchem wojny/, jak i w trakcie jej trwania na całym obszarze kraju. O znaczeniu tych wojsk świadczy rola, jaką im przeciwnik przypisuje i jaką już odegrały w konfliktach zbrojnych w minionym 40-leciu.

W tak złożonej sytuacji polityczno-militarnej przyjdzie Wojskowej Służbie Wewnętrznej /służbie prewencji i działowi dochodzeniowemu/ realizować swoje zadania, skoncentrowane głównie na zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości i naruszeń porządku wojskowego w pasie operacji obronnej armii.

Od skuteczności działań WSW zależeć będzie w dużym stopniu realizacja zadań stojących przed wojskami armii. Zadania służby prewencji i działu dochodzeniowo-sledczego w czasie pokoju są jasno i dokładnie określone w postanowieniach odpowiednich instrukcji i wytycznych przełożonych, natomiast brak odpowiednich ustaleń na okres wojenny, zwłaszcza w odniesieniu do prewencyjno-dochodzeniowego zabezpieczenia operacji obronnej armii.

Opracowanie A. Brylonka i K. Dudzińskiego na temat kontrwywiadowczego zabezpieczenia operacji zaczepnej armii dotyczy jednego z działów pracy Wojskowej Służby Wewnętrznej.^{1/}

1/ Por. załącznik nr 1

Pozostałe dwa działy: prewencyjny i dochodzeniowo-śledczy wymagają rozpracowania w warunkach organizacji prowadzenia operacji obronnej.

Brak doświadczeń w tym przedmiocie oraz odmienna organizacja organów bezpieczeństwa w armiach państw - Stron Układu Warszawskiego powodują, że należy poszukiwać optymalnych rozwiązań dla sprecyzowania wielkości sił WSW oraz określenia ich zadań w działaniach bojowych w ogóle, a w operacji obronnej w szczególności.

Badania literatury przedmiotu, która ukazała się w wydawnictwach organów Wojskowej Służby Wewnętrznej na temat prewencyjno-dochodzeniowego zabezpieczenia jednostek wykazała, że dotychczas nie ma analitycznego opracowania ukazującego rolę i zadania tych działów WSW w zabezpieczeniu operacji obronnej. Istniejące publikacje oraz zebrane materiały dotyczące zabezpieczenia ćwiczeń wojskowych ujmują to zagadnienie bardzo fragmentarycznie i odnoszą się do lat sześćdziesiątych.

Prowadzone aktualnie w Szefostwie WSW działania organizacyjne, związane z doskonaleniem przygotowania WSW do działań w czasie "W" oraz opracowana koncepcja kontrwywiadowczego zabezpieczenia powodują potrzebę kompleksowego, teoretycznego zbadania i przedstawienia koncepcji prewencyjno-dochodzeniowego zabezpieczenia operacji obronnej armii.

Biorąc pod uwagę właściwości operacji obronnej armii i uwzględniając aktualny stan wiedzy na temat prewencyjno-dochodzeniowego zabezpieczenia oraz zapotrzebowanie na rozwiązanie problemów naukowych, związanych z organizacją i doskonaleniem zabezpieczenia operacji armijnych przez WSW, spre-

cyzowany został następujący główny cel badań: opracowanie zakresu, treści zadań i metod prewencyjno-dochodzeniowego zabezpieczenia operacji obronnej armii oraz określić potrzebne siły i środki do ich wykonania.

Dążąc do osiągnięcia tak sformułowanego celu przyjęto, że główny problem badawczy stanowić będzie struktura, zadania oraz rola oddziału II zarządu WSW armii czasu "W" w prewencyjno-dochodzeniowym zabezpieczeniu wojsk armii przygotowujących i prowadzących operację obronną oraz przedstawić organizację sił i środków, które powinny uczestniczyć w prewencyjno-dochodzeniowym zabezpieczeniu.

Szczegółowe problemy badawcze przyjęły formę pytań o następującej treści:

1. Jakież wynikają wnioski do działań prewencyjno-dochodzeniowego zabezpieczenia operacji obronnej armii ze względu na możliwości i sposoby działania przeciwnika?
2. Jakież wnioski i doświadczenia z działań brygad zaporowych z okresu II wojny światowej można wykorzystać w warunkach współczesnych?
3. Jaka jest organizacja i zadania podobnych sił w armiach państw NATO i jakie pozytywne ich doświadczenia i wnioski można przenieść do służby prewencyjno-dochodzeniowej oddziału II Zarządu WSW armii?
4. Jakież wynikają zadania i sposoby ich wykonania w zabezpieczeniu prewencyjno-dochodzeniowym operacji obronnej armii?
5. Jakież są możliwości i sposoby racjonalnego wykonania zadań przez pododdziały WSW i oficerów dochodzeniowych w operacji obronnej armii?

6. Jakie istnieją możliwości dalszego doskonalenia organizacji i wyposażenia oraz działań pododdziałów WSW w operacji obronnej?

Stosownie do wymienionych problemów badawczych autorzy sprecyzowali układ rozprawy doktorskiej, co w konsekwencji ułatwiło realizację procesu badawczego i umożliwiło naukowe dojście do końcowych rezultatów badań.

Biorąc za podstawę cel rozprawy oraz przedstawione problemy badawcze, założona została następująca hipoteza odnosząca się do całokształtu badań: określenie zakresu i hierarchii zadań, dostosowanie struktur organizacyjnych oraz sił organów WSW armii do potrzeb wynikających ze specyfiki działań, a także sprecyzowanie sposobów realizacji tych zadań będzie decydującym czynnikiem skutecznego prewencyjno-dochodzeniowego zabezpieczenia operacji obronnej armii.

Pod względem metodologicznym rozprawa w zamierzeniu autorów i zgodnie z logiczną strukturą przedmiotu badań zmierza do prześledzenia aktualnych poglądów i przedstawienie krytycznej oceny istniejącego stanu rzeczy do konkretnych propozycji, doskonalszych rozwiązań praktycznych. Autorzy bowiem kierowali się zamierzeniem, by praca miała charakter użytkowy i była przydatna dla organów WSW oraz stanowiła przyczynek do skuteczniejszego prowadzenia operacji obronnej armii przy minimalizacji strat własnych. Idei takiej podporządkowano układ rozprawy, dzieląc ją na pięć podstawowych rozdziałów, z wyodrębnionymi podrozdziałami.

Autorzy w celu zgłębienia tematu wykorzystali jako materiały źródłowe wnioski z ćwiczeń, publikacje o charakterze

regulaminów i instrukcji, materiały archiwalne Szefostwa WSW i Centralnego Archiwum Wojskowego, publikacje Zarządu II Sztabu Generalnego WP, poglądy oficerów zawarte w publikacjach wewnętrznych WSW oraz własne doświadczenia zdobyte w czasie przeszło dwudziestoletniej służby w organach WSW.

Ponadto autorzy rozprawy uczestniczyli w realizacji szeregu prac badawczych, ćwiczeniach, kursach i odprawach, gdzie rozpatrywana była tematyka działań WSW. Zebrane tą drogą doświadczenia i wnioski znalazły odbicie w opracowanej rozprawie.

Literatura przedmiotu bezpośrednio traktująca o prewencyjno-dochodzeniowym zabezpieczeniu operacji obronnej armii jest bardzo uboga. Spowodowało to konieczność sięgnięcia przez autorów do materiałów omawiających rozwiązanie tego problemu w armiach zachodnich oraz w armiach radzieckiej i polskiej w czasie II wojny światowej.

Wśród materiałów inspirujących do opracowania tematu rozprawy szczególne miejsce miała praca A. Brylonka i K. Dudzińskiego pt. "Kontrwywiadowcze zabezpieczenie operacji zaczepnej armii", ASG WP, 1986 r.

Dla osiągnięcia założonego celu badań, uzyskanie odpowiedzi na postawione pytania i dokonania weryfikacji przyjętej hipotezy autorzy stosowali szereg metod badawczych, które nie zawsze wykorzystywano pojedynczo, gdyż w większości wypadków w toku trwania procesu badawczego przenikały się one wzajemnie. Przy czym jedne z nich miały charakter pierwszoplanowy /wiodący/, inne pomocniczy. Znaczna ich liczba wynikała

przede wszystkim z różnorodnego charakteru źródeł pozyskiwania danych /informacji/ niezbędnych do rozwiązywania problemów badawczych.

W pracy wykorzystano następujące metody i techniki badawcze: analiza krytyczna materiałów źródłowych, analiza metod i sposobów planowania i prowadzenia ćwiczeń ze słuchaczami kursu podyplomowego WSW, analiza logiczna i interpretacja badanych sytuacji, badanie sądów, opinii, wywiadów. Na przestrzeni ostatnich lat autorzy wielokrotnie uczestniczyli w różnego rodzaju ćwiczeniach wojsk z udziałem WSW. W związku z tym zaistniała możliwość wykorzystania tych doświadczeń, które traktuje się jako rezultaty obserwacji uczestniczącej. W wielu sytuacjach czynności badawcze obejmowały zbieranie ocen i opinii ćwiczących oficerów, kierownictwa ćwiczenia i rozjemców, co zbliżyło badania do form wywiadu.

Gromadzenie określonych informacji z ćwiczeń szczebla armijnego i frontowego pozwoliło na empiryczne wprowadzenie wielu twierdzeń - co w konsekwencji umożliwiło stawianie określonych hipotez niezbędnych przy rozwiązywaniu niektórych problemów badawczych.

Rozprawa składa się z założeń wstępnych, pięciu rozdziałów, zakończenia i niezbędnych załączników.

Rozdział pierwszy przedstawia ogólną koncepcję działania przeciwnika na przyszłym polu walki, wynikające stąd zagrożenie dla wojsk armii oraz wpływ tego zagrożenia, szczególnie grup specjalnych, na organizację i działanie służby prewencji WSW. W sposób skondensowany przedstawiono organizację,

zadania i kompetencję /policji wojskowej i żandarmerii/ z państw zachodnich dla zobrazowania różnic i podobieństw ich działania z naszą służbą. Ukazane zostały też pewne tendencje rozwojowe tych służb.

Rozdział drugi daje krótki rys historyczny działalności brygad zaporowych, istniejących w armii polskiej w czasie II wojny światowej, których celem było utrzymanie porządku wojskowego na zapleczu armii. Ponadto autorzy dokonali analizy obecnego stanu i możliwości oddziału II zarządu WSW armii i pododdziałów, zaproponowali dalsze kierunki doskonalenia struktur organizacyjnych, szczególnie podstawowego pododdziału WSW, jakim jest batalion WSW. W końcowej części rozdziału przedstawiono pracę szefa oddziału II w czasie przygotowania danych do decyzji.

Rozdział trzeci przedstawia zaproponowane przez autorów szczegółowe zadania służby prewencji WSW, wchodzące w zakres zabezpieczenia porządku i dyscypliny na zapleczu wojsk i ochrony pracy pozostałych działów WSW oraz sposób ich realizacji w trakcie przygotowania i prowadzenia operacji obronnej armii na terenie naszego kraju.

Rozdział czwarty w sposób dogłębny przedstawia realizację zadań dochodzeniowo-śledczych w stosunku do żołnierzy wojsk własnych i sojusznicznych, a także wobec jeńców wojennych. Zarysowuje ogólne kierunki doskonalenia działań potrzebne, zdaniem autorów, by spełnić oczekiwania przyszłego pola walki.

Rozdział piąty określa podstawowe zagadnienia współdziałania oficerów oddziału II zarządu WSW armii z komórkami wewnętrznymi zarządu, sztabu armii, jak również z organami

ścigania /sąd, prokuratura, milicja obywatelska/.

Zakończenie zawiera wnioski wypływające z badań nad strukturą, zadaniami i siłami WSW oraz kierunki doskonalenia sposobów ich działania, szczególnie w trakcie szkolenia żołnierzy WSW w Centrum Szkolenia oraz w czasie ćwiczeń wojskowych. W każdym z rozdziałów dążono do wydobycia i uwzględnienia właściwości działania sił prewencyjno-dochodzeniowych w operacji obronnej armii.

Rozprawa nie tworzy zamkniętego obrazu działań tych dwóch działów pracy WSW w zabezpieczeniu operacji obronnej armii. Zdaniem autorów, wnosi jednak istotny wkład do niezbędnych badań empirycznych, które będą prowadzone w przyszłości. W rozprawie przedstawiono rozwiązania wszystkich problemów badawczych, co upoważnia do stwierdzenia, że jej cel został osiągnięty.

Praca stanowi efekt wspólnego wysiłku obu autorów.

Indywidualnie opracowano:

- rozdział I i IV - ppłk mgr Waldemar RYBAK
- rozdział II i III - ppłk dypl. Jan SULIŃSKI

Natomiast wstęp, rozdział V i zakończenie to wynik wspólnych prac badawczych.

Przed zaprezentowaniem wyników badań autorzy chcą podziękować Szefowi WSW gen.bryg. Edmundowi BULE oraz jego zastępcom za stworzenie korzystnych warunków do pracy nad rozprawą. Serdeczne podziękowanie kierujemy również pod adresem kadry organów WSW, która swoimi radami i opiniami wniosła cenny wkład i pomoc w badaniach i pisaniu rozprawy.

Składamy uprzejme i serdeczne podziękowanie promotorowi płk prof. dr Kazimierzowi NOŻCE za prowadzenie tematu pracy, pomoc i ukierunkowanie procesu badawczego oraz za troskliwą opiekę wykazaną przez okres pisania pracy.

R o z d z i a ł I

W PŁYW KONCEPCJI STRATEGICZNYCH I OPERACYJNO- TAKTYCZNYCH NA ORGANIZACJĘ I DZIAŁANIE SIŁ PREWENCJYNO-DOCHODZENIOWYCH W OPERACJI OBRONNEJ ARMII

1. Koncepcja strategiczna FOFA jej wpływ na gotowość bojową wojsk oraz wnioski wynikające dla sił prewencyjno-dochodzeniowych Zarządu WSW Armii i ich działań.

Główną dewizą strategów NATO w obecnych warunkach jest zachowanie a nawet zwiększenie posiadanych potencjałów militarnych. Ma to decydujące znaczenie właśnie teraz, gdy rysują się wyraźne symptomy odprężenia politycznego i militarne oraz przygotowywane są stopniowe redukcje sił i środków wojskowych.

"Podejście takie jest praktycznym wyrazem realizacji wciąż aktualnych, agresywnych koncepcji militarnych państw NATO, ukierunkowanych zgodnie z amerykańską doktryną bezpośredniej konfrontacji i działania z pozycji siły!"^{1/}

Przedsięwzięciem tworzenia i gromadzenia nowej broni i sprzętu technicznego towarzyszy wysuwanie nowych koncepcji prowadzenia działań zbrojnych w wojnie przyszłości. Ostatnio wciąż doskonalona i rozwijana jest amerykańska koncepcja pod nazwą "powietrzno-lądowej operacji /bitwy/ 2000" /Airland Battle 2000/, przyjęta i zmodyfikowana przez NATO jako koncepcja zwalczania podchodzących drugich rzutów /FOFA-Follow-ON Forces Attack/. U podstaw tej

1/ Z wystąpienia Ministra Obrony Narodowej na odprawie szkoleniowej kierowniczej kadry Sił Zbrojnych PRL - październik 1987r.

koncepcji nazywanej często koncepcją "głębokich uderzeń"^{1/} legła idea jednoczesnego zniszczenia przeciwnika na całej głębokości jego ugrupowania operacyjnego.

Istota "powietrzno-lądowych operacji /bitew/ 2000" polega na dokładnym zaplanowaniu i uzgodnieniu, według czasu i miejsca, manewrowych działań wojsk lądowych i lotnictwa, z jednoczesnym szerokim wykorzystaniem desantów powietrznych, powietrzny i lądowy manewr grup, oddziałów i pododdziałów wojsk specjalnych oraz wykorzystaniem wszystkich rodzajów broni, zwłaszcza broni precyzyjnej, a także broni masowego rażenia. Bronią tą oraz użyciem techniki środków WRE wykonuje się jednoczesne porażenie przeciwnika na całą jego głębokość operacyjnego ugrupowania, dążąc do rozbicia go w krótkim czasie.^{2/}

Teoretyczne założenia powietrzno-lądowych operacji /bitew/ sprawdza się obecnie zarówno w USA jak i innych państwach NATO w czasie prowadzonych ćwiczeń.

Współczesne poglądy dowództwa amerykańskiego na prowadzenie działań wojennych zostały ujęte w regulaminie polowym "FM 100-5 Operations", wydanym w 1982 r.^{3/} Podkreśla się w nim, że wprowadzenie do wojsk nowych rodzajów broni i sprzętu, a przede wszystkim broni precyzyjnej, zwłaszcza systemów rozpoznawczo-uderzeniowych, zwiększa możliwość manewru oraz powoduje zmianę charakteru działań bojowych sił lądowych w przyszłej wojnie. W konsekwencji amerykańscy

1/ Por. Strategia i poglądy państw NATO na prowadzenie wojny w Europie, Wyd. III, Sztab Gen. WP, nr 1214/85, str. 12-37

2/ Wg: Wojennyj encyklopedycznej słowar, Moskwa 1986r., str.148

3/ W uzupełnieniu regulaminu podkreśla się, że aby zwyciężyć w bitwie powietrzno-lądowej, potrzebne są 4 elementy: inicjatywa, głębokość działania, manewrowość i współdziałanie - DRAFT INTERIM RAPORT - maj 1987 r., str. 4

teoretycy wojskowi wysunęli wniosek o możliwości zwalczania nie tylko związków i oddziałów pierwszego rzutu przeciwnika, lecz także jednoczesnego wykonywania uderzeń z powietrza, lądu i morza na drugie rzuty i odwody, to znaczy na całą głębokość operacyjnego ugrupowania wojsk.

W pierwszej kolejności mają być niszczone stanowiska dowodzenia i węzły łączności, broń rakietowo-jądrowa, wojska w rejonach ześrodkowania i w marszu /przede wszystkim jednostki pancerne/, bazy lotnicze, węzły komunikacyjne, środki obrony przeciwlotniczej i obiekty zabezpieczenia materiałowo-technicznego. Przewiduje się jednoczesne obezwładnienie również środków radioelektronicznych.

Nowa koncepcja opracowana w Stanach Zjednoczonych w latach 1981-82 wzbudziła zainteresowanie także kierownictwa wojskowego NATO. W grudniu 1984 r. została ona przyjęta przez NATO jako podstawowy sposób użycia sił zbrojnych w początkowym okresie wojny. Przedstawił ją w swym wystąpieniu Naczelny Dowódca Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie /SACEUR/ gen. Bernard Rogers, mówiąc o walce z drugimi rzutami /odwodami/ przeciwnika. Istota koncepcji polega na niszczeniu sił przeciwnika na całej głębokości jego operacyjnego ugrupowania za pomocą zmasowanych uderzeń w celu uniemożliwienia ich podejścia do strefy działań bojowych. Szczególną rolę wyznaczono w niej wojskom specjalnym, które wraz z lotnictwem otrzymały zadanie przeniesienia ciężaru i intensywności działań w głąb całego ugrupowania nieprzyjaciela. Specyfika działania grup specjalnych, doskonałe wyszkolenie oraz różnorodność wyposażenia spowodują duże zagrożenie dla wojsk broniącej się armii, a jednocześnie konieczne będzie wydzielenie dużych sił do ochrony ważnych obiektów oraz osób, co zwiększy istotnie natężenie walk w głębi

naszego ugrupowania. Należy dodać, że działania swe wojska specjalnego przeznaczenia rozpoczynają jeszcze w czasie pokoju. Stawia to przed Wojskową Służbą Wewnętrzną obowiązek podjęcia skutecznych działań zmierzających do ich ustalenia i lokalizacji jeszcze przed wybuchem wojny.

Według gen. Rogersa, celem wykonania uderzeń na drugie rzuty przeciwnika jest uniemożliwienie lub ograniczenie ich udziału w działaniach bojowych na wysuniętych rubieżach. Osiągnąć to można poprzez zniszczenie tych sił, dezorganizację lub powstrzymanie ich przemarszu. Uderzenia powinny być wykonane nie tylko na wojska, lecz również na obiekty w głębi terytorium przeciwnika, których zniszczenie może mieć wpływ na powodzenie operacji /stanowiska dowodzenia, bazy lotnicze, mosty, składy itp./. Szczególne znaczenie przywiązuje się do wykonania ich w początkowej fazie wojny, przy jednoczesnym zwalczaniu sił i środków pierwszego rzutu.^{1/}

Zadania te będą wykonywały GDR względnie też lotnictwo po wskazaniu celów przez wojska specjalnego przeznaczenia. W rejonach walk będą prowadzone wzmożone działania pododdziałów wojny psychologicznej, mającej na celu osłabienie morale walczących wojsk, a także miejscowej ludności /wywołanie nastrojów niezadowolenia, paniki itp./. Ze wzmożoną siłą prowadzona będzie walka radioelektroniczna, co nada współczesnej wojnie nowy wymiar. Celem tej walki jest zdobywanie informacji o przeciwniku, zrywanie mu ciągłości dowodzenia, aktywne mylenie jego rozpoznania, ograniczanie oddziaływania jego systemów broni oraz zachowanie zdolności do działania sztabów i wojsk własnych w warunkach zagrożenia elektronicznego. Można przyjąć już jako pewnik, że posiadanie przewagi w walce elektronicznej

1/ DRAFT INTERIM RAPORT - NORTH ATLANTIC ASEMBY, str. 5-7, wyd.1987r

może decydować o sukcesie lub klęsce poszczególnych operacji. Duże nasycenie pododdziałami WRE oraz użycie posiadanych przez nie środków technicznych spowoduje, że łączności radiowej może nie być w ogóle. Względnie że będzie ona na dłuższe okresy przerywana. Zmusza to wszystkich dowódców /w tym też i WSW/ do podejmowania wcześniejszych decyzji co do sposobów utrzymania łączności z podległymi jednostkami.

"Kompleksowość ćwiczeń i przerabiane warianty umożliwiają szybkie podjęcie działań o bardzo szerokiej skali. Główny bowiem nacisk kładzie się w nich na realizację zadań wynikających z koncepcji "głębokich uderzeń" oraz na doskonalenie natarcia. Tylko w wojskach lądowych RFN przeprowadzono w 1987 r. 190 takich ćwiczeń."^{1/}

Zdaniem amerykańskich ekspertów wojskowych, podstawowym komponentem walki powietrzno-lądowej są głębokie uderzenia stanowiące nieodłączną część całości planu działań bojowych. W każdym działaniu mają być wykonywane głębokie uderzenia polegające na zwalczaniu, powstrzymywaniu i dezorganizacji drugich rzutów i odwodów przeciwnika. Celem ich ma być osłabienie zgrupowania przeciwnika, uniemożliwienie mu ześrodkowania sił i środków, osiągnięcie nad nim przewagi i w końcu zniszczenie go.

Podstawę wykonania głębokich uderzeń stanowią szczegółowe i aktualne dane rozpoznawcze o przeciwniku uzyskiwane przez własne i wyższe organy rozpoznawcze. Głównymi środkami zdobywania danych jest lotnictwo taktyczne i lotnictwo sił lądowych, systemy rozpoznawczo-uderzeniowe, wojska powietrzno-desantowe i wojska specjalnego

1/ Z wystąpienia Szefa Sztabu Generalnego WP na odprawie szkoleniowej kierowniczej kadry Sił Zbrojnych PRL - październik 1987r.

przeznaczenia.

Specjaliści wojskowi USA podkreślają, że udoskonalenie planowania działań bojowych oraz koordynacja ognia i manewru może przyczynić się do podziału strefy odpowiedzialności na dwa wzajemnie powiązane rejony^{1/}: oddziaływania bojowego i zainteresowania /rozpoznania i śledzenia/.

Rejon oddziaływania bojowego to pas terenu od linii styczności w głąb ugrupowania przeciwnika, gdzie znajdujące się w określonych granicach obiekty /cele/ podlegają wykryciu i zniszczeniu /obezwładnieniu/ siłami i środkami będącymi w dyspozycji danego szczebla dowodzenia. Głębokość rejonu oddziaływania bojowego określa się zasięgiem środków rażenia i czasem niezbędnym dowódcom oddziałów do zniszczenia wojsk pierwszego rzutu przeciwnika i przygotowania się do kolejnych działań mających na celu zniszczenie jego drugich rzutów.

Rejon zainteresowania /rozpoznanie i śledzenie/ znajduje się za rejonem oddziaływania bojowego. W rejonie tym są rozmieszczone kolejne rzuty i odwody przeciwnika oraz drogi podejścia i rubieże wprowadzenia do walki, których zniszczenie może mieć istotny wpływ na przebieg działań bojowych. Omawiane rejony oraz ich głębokości na poszczególnych szczeblach przedstawia załącznik nr 2.

Zgodnie z założeniami koncepcji FOFA nie należy oczekiwać na przeciwnika na rubieżach obrony, ale oddziaływać na niego na całą głębokość jego ugrupowania. Oznacza to, że brygada obsadzająca przednią rubież obrony ma zwalczać przeciwnika oddalonego w czasie o 12 godz. /15 km/ od przedniego skraju obrony, dywizja -

1/ por. załącznik nr 2

o 24 godz. /70 km/, a korpus o 72 godz. /150 km/.

Powodzenie zależy głównie od tego, czy uda się pozytywnie rozegrać walkę na przedpolu. Obok lotnictwa, na siły przeciwnika na dalekim przedpolu muszą oddziaływać wszystkie siły i środki znajdujące się w dyspozycji, a więc śmigłowce szturmowe, artyleria, elektroniczne środki walki oraz wojska specjalnego przeznaczenia.

Nowym koncepcjom prowadzenia działań wojennych towarzyszy ciągle doskonalenie oraz wprowadzanie broni i systemów uzbrojenia opartych na najnowszych osiągnięciach technologicznych. Już obecnie państwa NATO dysponują różnorodną bronią niezbędną do realizacji koncepcji "głębokich uderzeń". Dotyczy to zwłaszcza tzw. broni o cechach inteligentnych, takich jak: miny samonaprowadzające się na cel^{1/}, amunicja samonaprowadzająca /SKEET^{2/}, bomby kasetowe, rakiety z głowicami wieloładunkowymi oraz systemy raketowe uzbrojone w amunicję z radiolokacyjnymi urządzeniami naprowadzającymi w końcowej fazie lotu i inne. Środki te o skutkach działania porównywalnych z bronią jądrową^{3/} zostaną wykorzystane - zdaniem zachodnich ekspertów wojskowych - przede wszystkim do niszczenia obiektów na głębokim zapleczu państw Układu Warszawskiego. W latach dziewięćdziesiątych główny wysiłek prac rozwojowych ma być skierowany na opracowywanie nowych rodzajów uzbrojenia i sprzętu o znacznie większej niż obecnie sile ognia, zasięgu, ruchliwości, odporności, precyzji

1/ np. "MUSA" - mina "inteligentna" może niszczyć cele w odległości do 100 m. Reaguje na dźwięki pochodzące od czołgu. Sama dokonuje pomiaru odległości i sama się uzbraja - WPZ - 1983 r., str. 12

2/ Tamże, str. 16

3/ W ostatnich latach /1984-86/ możliwość zniszczenia celu wzrosła 10, a nawet 100 razy.

i skuteczności. Przewiduje się m.in. zbudowanie czołgu "2000", pojazdu przeciwpancernego "Giraffe" przystosowanego do zwalczania śmigłowców i czołgów oraz bojowego wozu piechoty "90". Nowe czołgi mają być mniejsze, posiadać aktywne pancerze, charakteryzować się zdolnością do prowadzenia skutecznego ognia w każdych warunkach, posiadaniem środków samoobrony przed samolotami oraz odpornością na oddziaływanie na nie broni laserowej. W grupie środków przeciwpancernych w wojskach znajdują się systemy ppk o zasięgu od 2000 do 4500 m, zautomatyzowane armaty przeciwpancerne strzelające amunicją samonaprowadzającą się na cele oraz skuteczne środki minowania. Zamierza się wprowadzić nowe taktyczne samoloty bojowe TKF-90 i samoloty niewykrywalne przez radary "Stealth" ^{1/}, kasety bombowe MW-1 i MM-2 oraz zestawy rakiet plot "Patriot". Na coraz szerszą skalę, głównie w USA i RFN, planuje się zastosowanie robotów, szczególnie do niebezpiecznych przedsięwzięć, co pozwoli zwiększyć precyzję wykonania pracochłonnych czynności. W latach 1990-95 mogą być wprowadzone na uzbrojenie wojsk komputery piątej generacji, wyposażone w "sztuczną inteligencję". Będą one eliminować bezpośredni udział żołnierza oraz spowodują zmniejszenie liczebności stanów osobowych zwiększając jednocześnie niewspółmiernie możliwości bojowe. Będzie to miało niewątpliwy wpływ na prowadzenie działań obronnych przez jednostki armii.

Liczbę ważnych obiektów w ugrupowaniu drugiego i kolejnego rzutu ZSZ UW przedstawia załącznik nr 3. ^{2/} Dane wskazują,

1/ Strategia NATO w latach dziewięćdziesiątych. Raport przedstawiony Kongresowi Stanów Zjednoczonych, W-wa 1988r., Zarząd II Sztabu Gen.

2/ Wehrtechnik nr 2/1983, por. załącznik nr 3

że niemal 20% wszystkich celów leży w odległości 300-800 km od linii styczności państw Układu Warszawskiego z państwami NATO, w pasie zainteresowania i oddziaływania bojowego związków od korpusu armijnego wzwyż.

Uderzenia wykonywane na przeprawy niewątpliwie skomplikują możliwość utrzymania ciągłości pokonania przez wojska rubieży rzek. Nowe, doskonalsze środki, o większym zasięgu, dużej celności i skuteczności rażenia, mogą spowodować zniszczenie stałych przepraw na głównych rzekach Polski. Zajdzie konieczność dokonywania zmiany osi przepraw. W warunkach sprzyjających rozpoznaniu czas funkcjonowania przeprawy w jednym miejscu może wynosić od 1,5 do 2 godzin, a w warunkach utrudniających rozpoznanie od 2 do 3 godzin.^{1/} W przypadku mało operatywnego kierowania przegrupowaniem "blokowanie" przepraw przez narzutowe pola minowe może doprowadzić do niepożądanego skupienia wojsk, narażając je tym samym na zmasowane uderzenia z powietrza.

Niezwykle trudnym przedsięwzięciem będzie zabezpieczenie komunikacyjne, a zwłaszcza osłona techniczna dróg, węzłów komunikacyjnych i stacji kolejowych oraz utrzymanie ciągłości przewozów.

Wzrost i ciągle doskonalenie środków do obezwładniania źródeł emisji promieniowania elektronicznego /np. PLSS i bezzałogowe samoloty-pociski YGGM-121 "Pave Tiger" o zasięgu rażenia do 500 km/ czyni realne prawdopodobieństwo wyłączenia z funkcjonowania znacznej części różnych środków łączności, co w konsek-

1/ St. Guzdek: Ochrona inżynierska przepraw przed współczesnymi środkami rażenia na szczeblu taktycznym i operacyjnym, ASG, W-wa 1985r., str. 166

wencji zakłóci system dowodzenia i kierowania wojskami.

Duże zagrożenie stwarzać będą siły dywersyjne przeciwnika z uwagi na skryty sposób działania, dużą dynamikę, ogromne możliwości manewrowe, wszechstronne wykształcenie i różnorodne uzbrojenie /dysponują aktualnie miniaturowymi ładunkami jądrowymi^{1/}, pozwalające im na skuteczne atakowanie celów ze znacznej odległości. Dodatkowym utrudnieniem w walce z siłami dywersyjnymi będzie stanowić fakt, iż mogą one działać w ubraniach cywilnych względnie w mundurach wojska czy milicji oraz biegle posługiwać się językiem polskim.

Z przedstawionych koncepcji i poglądów wynika, że uderzeń zaczepnych powietrzno-łądowych przeciwnika nie można odeprzeć lub załamać krótkotrwałymi, improwizowanymi działaniami. Fundamentem operacji obronnej armii powinna być jej trwałość i aktywność wyrażająca się w umiejętnym łączeniu oporu, wycofania i zdecydowanych zwrotów zaczepnych. Zwiększy się uzależnienie osiągnięcia celu operacji obronnej od skuteczności przeprowadzanych manewrów. Punkt ciężkości w obronie przesunie się z oporu na wykonywanie szybkich, nieoczekiwanych dla nieprzyjaciela zwrotów zaczepnych^{2/}, nawet niedużymi siłami, izolację pola walki nie tylko poprzez uderzenia ogniowe, lecz również działania OGM, OW, oddziałów rajdowych desantów itp. Działania obronne muszą być rozwijane na całej głębokości ugrupowania operacyjnego i bojowego.

1/ W dyspozycji USA w Europie znajduje się 500 min o mocy od 0,01 - 1 kT, z czego 300 w RFN, w tym 100 min w Bad Toeltz. Komunikat rozpoznawczy za kwiecień 1985 r.

2/ K.Nożko: Przyszłe działania wojenne, w tym operacje i walki oraz rola poszczególnych rodzajów sił zbrojnych wojsk i służb, "Prognoza 3", Warszawa ASG 1987r., str. 40-41

Zachowanie odporności i żywotności wojsk armii przechodzących do operacji obronnej i prowadzących ją na całej głębokości obrony będzie zadaniem niezwykle ważnym. Wymagać to będzie bardziej rozśrodkowanego rozmieszczenia drugich rzutów i odwodów z zachowaniem swobody manewru oraz szybkiego koncentrowania uderzeń na ważnych obiektach nieprzyjaciela.

W obronie szczególną rolę powinny odegrać takie elementy, jak: zaskoczenie, manewr, uderzenia w najsłabsze miejsca nieprzyjaciela, wykorzystanie terenu oraz warunków atmosferycznych. Podejmowane działania powinny wyprzedzać działania przeciwnika, ograniczać swobodę manewru jego odwodów i dezorganizować systemy dowodzenia. Wojska broniące się w oparciu o rozbudowane rejony powinny być przygotowane do prowadzenia obrony okrężnej, ale jednocześnie zmuszać nieprzyjaciela do prowadzenia walki przy zmiennym froncie okrążenia /stosować tzw. wędrujące kotły/.

W operacji i walce obronnej wojska będą coraz częściej rozpoczynać swój zwrot zaczepny od stoczenia boju, niekiedy bitwy spotkaniowej, wykonując w ten sposób zadania obronne w formie zaczepnej.

Front przechodzący do operacji obronnej w oparciu o Odrę, Nysę Łużycką i Bałtyk będzie w zasadzie stanowił drugi rzut w strategicznej operacji obronnej na ZTDW. Może też być wykorzystany do wykonania przeciwuderzenia w strefie obrony frontów pierwszego rzutu, prowadzących bitwę graniczną.

Zmiany zachodzące w technice wojennej coraz bardziej dezaktualizują doświadczenia zdobyte w minionej wojnie. Zmusza to do systematycznego wypracowania, weryfikacji i wdrażania nowych koncepcji i zasad organizacji, a także prowadzenia działań

bojowych stosownie do wymogów współczesnego pola walki. Przedstawione wyżej nowe koncepcje prowadzenia działań bojowych, szybki rozwój środków pola walki oraz wprowadzanie wciąż nowych, bardziej doskonałych generacji broni sprawiają, że przyszłe działania wojenne będą się charakteryzować wysoką manewrowością i niespotykaną dotąd zmiennością sytuacji zarówno w operacjach zaczepnych, jak i obronnych. Dominującą formą prowadzenia działań będą bitwy i boje spotkaniowe oraz walka bez styczności /często i łączności/ z sąsiadami. Mało prawdopodobne wydaje się być występowanie, tak charakterystycznych dla dotychczasowych wojen, ciągłych linii frontu. Z nieznaną w dotychczasowych wojnach intensyfikacją może nastąpić działanie grup dywersyjno-rozpoznawczych, działających szczególnie na głębokich tyłach i atakujących cele ważne dla sprawnego działania sił zbrojnych i gospodarki kraju.^{1/} Brak ciągłej linii frontu będzie elementem ułatwiającym im przenikanie oraz działanie, szczególnie w ugrupowaniach broniących się wojsk armii. Uwzględnić ponadto należy stałe zagrożenie atakami z powietrza ze strony desantów powietrznych i morskich oraz możliwość uderzenia nieprzyjaciela z każdego kierunku o dowolnej porze dnia i zaskakujące znalezienie się w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem. Mogą wystąpić duże zakłócenia w dostawach zaopatrzenia w środki walki oraz żywność i leki, co będzie bezpośrednio wpływało na gotowość bojową wojsk i morale. Zasadniczy wpływ na charakter współczesnych i przyszłych operacji będą wywierać systemy broni precyzyjnej, zwłaszcza rozpoznawczo-

1/ J. Wiśniewski, T. Limanowski: Wojska specjalne głównych państw NATO, ASG W-wa 1987r., str. 4-5

uderzeniowe i radioelektroniczne środki walki, co w połączeniu z działaniami lotnictwa sił lądowych i wojsk specjalnych pozwoli nadać operacjom lądowym trzeci wymiar powietrzny.^{1/}

Wymienione czynniki wpłyną na to, że zagrożenie w przyszłej wojnie zupełnie zmieni swą jakość i w pełnym tego słowa znaczeniu stanie się permanentne.

"Człowiek zostanie zmuszony do działań w warunkach charakteryzujących się ogromnymi napięciami psychicznymi, rozwlekłymi strefami skażeń, obaszarami objętymi pożarami miast, wsi i lasów, brakiem zaopatrzenia w wodę oraz ogromnymi ruchami ludności spowodowanymi paniką."^{2/}

W przyszłej wojnie należy liczyć się z dotychczas nie notowanym i jakościowo nowym zjawiskiem masowego, moralnego i psychicznego paraliżu, który ogarnie część wojsk, jak również znaczne grupy ludności cywilnej.^{3/}

Dotychczas w prowadzonych wojnach wyczerpanego żołnierza można było skierować na tyły, gdzie daleko od linii frontu mógł regenerować siły. Przy obecnym zagrożeniu nie ma miejsc bezpiecznych i spokojnego zaplecza, gdzie przynajmniej na krótko można być poza zasięgiem oddziaływania nieprzyjaciela. Stan zagrożenia nie zmienia się i nie ustępuje ani na chwilę. Nowoczesne środki techniczne spowodowały bowiem zatarcie granicy między frontem a zapleczem.

W publikacjach dotyczących analiz prawdopodobnego

1/ K.Nożko: Przyszłe działania wojenne, "Prognoza 3", W-wa ASG 1987r., str. 7.

2/ J. Czyżniewski: Psychologiczne problemy początkowego okresu wojny z użyciem broni jądrowej, Warszawa ASG 1986r., str.84

3/ Tamże - str. 85-88

przebiegu działań na potencjalnym polu walki podkreśla się, że wprawdzie istnieje możliwość prowadzenia wojny za pomocą klasycznych środków walki /bez użycia broni m.r./, to z psychologicznego punktu widzenia istotny jest przede wszystkim fakt, że żołnierz będzie działał w warunkach stałej gotowości jej użycia. Świadomość tego wpłynie na funkcjonowanie jego psychiki na polu walki oraz zachowanie się i działanie.

Dojdą również inne zjawiska obciążające psychikę człowieka, takie jak: uczucie samotności spowodowane dużym rozśrodkowaniem, olbrzymie tempo działań bojowych, walki nocą oraz zaskoczenie. Szczególnie istotny wydaje się czynnik zaskoczenia, który może doprowadzić do przejściowej utraty kontroli panowania nad sobą, dezorientację oraz niepożądanych zachowań.

W takich przypadkach częstym zjawiskiem może być przerażenie ogarniające nie tylko pojedynczych żołnierzy, lecz nawet całe zespoły.^{1/} Zaskoczenie może spowodować, że żołnierze na pewien czas utracą zdolność logicznego myślenia, a w związku z tym także do podejmowania adekwatnych do zaistniałej sytuacji decyzji. Mogą również wystąpić stany załamania psychicznego, a w przypadkach skrajnych niemal całkowita utrata zdolności do walki /brak woli walki/.^{2/}

Działający w stanie ciągłego zagrożenia i niebezpieczeństwa człowiek zależnie od doznań psychicznych może reagować w różny sposób. Niekiedy szczególnie w przypadku braku bezpośredniej styczności z przeciwnikiem, a także wówczas, gdy zagrożenie jest nieuchwytnie /promieniotwórcze skażenie

1/ B. Rokicki: Psychologiczne i moralne implikacje potencjalnego pola walki, WAP, Warszawa 1983 r., str. 153

2/ Tamże, str. 167

terenu, promieniowanie przenikliwe itp./, żołnierz może zwracać się przeciwko swemu otoczeniu lub agresję kierować na siebie /autoagresja/.^{1/} Pomimo, że w dotychczasowych konfliktach zbrojnych przypadki takie należały do rzadkości, obecnie mogą one się nasilić choćby z tego powodu, że żołnierze często będą pozbawieni bezpośredniego kontaktu z przeciwnikiem, przeciw któremu mogliby skierować swe działania.

Również niebezpieczna wydaje się druga z możliwych reakcji - ucieczka z pola walki - zwłaszcza gdy przybierze formę ucieczki panicznej. Inną, rzadko opisywaną reakcją jest stupor wyrażający się całkowitym lub częściowym zahamowaniem ruchów dowolnych. Wydaje się jednak, że jednym z najbardziej specyficznych zjawisk pola walki będzie zespół wyczerpania walką /ZWW/.^{2/} Jest to zespół stanów - jak twierdzi P. Przewłocki - przypominających nerwice obserwowane w czasie pokoju, lecz różniące się od nich przebiegiem i rokowaniem. Można wymienić następujące czynniki psychopatogenne udziału żołnierzy w przewlekłych, ciężkich walkach:

- strach przed śmiercią, okaleczeniem, niewolą;
- obawa o los bliskich osób;
- stałe napięcie psychiczne;
- brak wypoczynku i odprężenia;
- brak snu;
- zmęczenie fizyczne;
- ogólne poczucie zagrożenia;
- oczekiwanie aktywnego działania nieprzyjaciela;

1/ Tamże, str. 315

2/ Tamże, str. 344

- silne błyski;
- odgłosy pola walki;
- niekorzystne bodźce wizualne^{1/} /zabici, ranni, duże zniszczenia/.

Te niekorzystne bodźce wpływają na stan zdrowia psychicznego w sposób urazowy lub korozyjny. W pierwszym przypadku symptomy zespołu wyczerpania walką pojawiają się nagle, w drugim zaś narastają powoli.^{2/}

Skutki prowadzonych działań wojennych mogą doprowadzić wśród żołnierzy do negatywnych reakcji indywidualnych i grupowych, które wyrażać się mogą skłonnością do paniki i stanów przedpanicznych. Wielu psychologów wojskowych nie tylko uważa, że w warunkach współczesnego pola walki nie da się wyeliminować zjawisk paniki, ale wyraża przekonanie, że może ona stać się zjawiskiem o wiele bardziej masowym niż kiedykolwiek w przeszłości, a jednocześnie o bardziej katastrofalnych skutkach. Analizując dotychczasowe doświadczenia wojenne, trzeba stwierdzić, że źródła paniki szukać należy w wielu różnorodnych czynnikach, często nakładających się na siebie, do których należy zaliczyć: zaskoczenie, pojawienie się nowego rodzaju broni lub sposobu walki, złe dowodzenie, wadliwie funkcjonujące zaopatrzenie i służba zdrowia, demoralizację i upadek ducha spowodowane długotrwałym odwrotem, niepewność

1/ Opierając się na doświadczeniach wojsk amerykańskich i izraelskich zdobytych w czasie minionych wojen, przypuszcza się, że w okresie do 30 dni intensywnych działań w wojnie konwencjonalnej stosunek strat psychiatrycznych do strat w zabitych i rannych wyniesie 1:4, a z użyciem broni jądrowej 1:3.

2/ P. Przewłocki: Psychika ludzka a broń masowego rażenia, W-wa 1969r., str. 32-33

sytuacji oraz działanie propagandy przeciwnika.^{1/}

Większość z nich wystąpi na współczesnym polu walki i to z pewnością w znacznie większym niż dotychczas stopniu. Panika zawsze była niebezpiecznym zjawiskiem w walce i stanowiła poważny problem dla dowódców. Szczególnego jednak znaczenia nabiera obecnie, przy tak skomplikowanym, a jednocześnie nasyconym olbrzymią ilością środków technicznych polu walki.

Rozpatrując możliwość wybuchu paniki w jednostkach zmechanizowanych i pancernych należy uwzględnić tak istotny element, jakim jest masowe porzucanie sprzętu w sytuacji pojawienia się niebezpieczeństwa i wybuchu paniki w grupach już spieszonych żołnierzy. Zachowania takie mogą mieć decydujące znaczenie na przebieg i wyniki walki z uwagi na możliwość wykorzystania przez przeciwnika ich skutków. Panika powstała na rubieżach działania może spowodować masowe ucieczki, w wyniku czego powstanie wyłom, który szybko zostanie zajęty przez nieprzyjaciela. Zdaniem wielu autorów zajmujących się tą problematyką, największe prawdopodobieństwo wystąpienia paniki dotyczy pododdziałów tyłowych oraz wojsk nie biorących aktualnie bezpośredniego udziału w walce^{2/}, a ponadto:

- pododdziałów i oddziałów rozbitych;
- odwrotu i okrążenia;
- punktów zbiórki w trakcie działania grup ratowniczych;

1/ Z. Liberadzki: Metody zapobiegania panice w walce zbrojnej, W-wa WAP 1986r., str. 12

2/ B. Rokicki: Psychologiczne i moralne implikacje potencjalnego pola walki, W-wa WAP 1983r., str. 392

- miejsc zabiegów medyczno-sanitarnych;
- rejonów formowania się oddziałów;
- rejonów gęsto zaludnionych.^{1/}

Wymienione wyżej czynniki będą łagodzone lub też potęgowane zachowaniem się ludności cywilnej. Nastąpi przenoszenie nastrojów ze społeczeństwa na walczące w obronie wojska, głównie w czasie wykonywania przemarszów i w miejscach mobilizowania nowych jednostek. Nastroje mobilizowanych żołnierzy będą bowiem wiernym odbiciem nastrojów całego społeczeństwa, które znajdować się będzie w atmosferze znacznego napięcia emocjonalnego i oczekiwania na dalszy bieg wydarzeń.^{2/} Naukowcy zgodni są co do tego, że zachowanie się ludności cywilnej będzie miało istotny wpływ na przebieg działań wojennych. Przewidują, że w przypadku użycia broni jądrowej względnie wystąpienia poważnych zakłóceń w dostawach wody, zaopatrzenia itp. mogą wystąpić nastroje paniczne, szczególnie w dużych skupiskach miejskich i ośrodkach przemysłowych. Skutkiem tego będzie masowe opuszczanie miast w poszukiwaniu "bezpiecznego schronienia", co spowoduje dezorganizację życia gospodarczego, komunikacji i służby zdrowia. W przypadku powstania dużych strat wśród ludności cywilnej istnieje niebezpieczeństwo atakowania przez nią szpitali polowych, punktów medycznych oraz innych obiektów. Jest rzeczą zrozumiałą, że zachowanie takie utrudni lub też całkowicie uniemożliwi prowadzenie akcji ratowniczo-ewakuacyjnej w miejscach dużych zniszczeń oraz spowoduje znaczne

1/ L. Nowakowski: Psychologiczna charakterystyka współczesnego pola walki, W-wa, WAP 1975r., str. 59

2/ B. Rokicki: Psychologiczne... str. 406

obniżenie możliwości manewrowych wojsk, z dezorganizacją całego systemu zaopatrzenia włącznie. Destrukcyjnie wpłynie też na prowadzenie działań bojowych /głównie obronnych/ w miastach i rejonach zurbanizowanych. Szczególnie narażone na możliwość "zarażenia się paniką"^{1/} będą wojska znajdujące się w obronie i w rejonach wyjściowych.

Poza wymienionymi wyżej czynnikami należy uwzględnić jeszcze jeden niezwykle istotny. Jest nim możliwość stosowania przez nieprzyjaciela środków psychotropowych /psychochemicznych/, których działanie jest przemijające i tylko na określony czas powoduje niezdolność psychiczną lub fizyczną do wykonywania różnych czynności. Należy pamiętać o tym, że jako "szczególny walor" tych środków podkreśla się ich specyficzne działanie uniemożliwiające wykonywanie czynności wymagających wysokiego stopnia sprawności umysłowej i fizycznej, jak np: dowodzenie, prowadzenie pojazdów itp. Zdaniem specjalistów zachodnich, środki psychotwórcze będą przyczyniały się do osłabienia woli walki u przeciwnika przez wytworzenie atmosfery poczucia stałego zagrożenia.^{2/}

Dotychczas w walce z paniką stosowano najbardziej ostre środki zarówno w stosunku do poszczególnych żołnierzy, jak też i całych pododdziałów.^{3/} Również obecnie w warunkach współczesnego pola walki reakcja ze strony dowódców na tego rodzaju zjawiska

1/ B. Rokicki: Psychologiczne i moralne implikacje potencjalnego pola walki, Warszawa 1983 r., WAP, str. 420

2/ Obecnie pracuje się nad bronią do "sterowania" psychiką żołnierza na odległość.

3/ Z. Liberadzki: Metody zapobiegania panice w walce zbrojnej, Warszawa 1986 r., WAP, str. 70

musi być zdecydowana. Należy wykorzystać wszystkie posiadane środki ze środkami przymusu włącznie, aby przywrócić dyscyplinę i zapobiegać rozszerzaniu się paniki.

Przedstawione właściwości współczesnego pola walki wymagają przeanalizowania zadań stawianych pododdziałom WSW, zabezpieczających działania obronne armii, ich wyposażeniu i wyszkoleniu. Główny wysiłek sił WSW w operacji obronnej będzie skoncentrowany na patrolowaniu i ochronie wyznaczonych rejonów, konwojowaniu zatrzymanych sprawców przestępstw na rozprawy sądowe /do aresztów/ oraz wykonywaniu innych zadań postawionych przez dowódcę. Na podstawie posiadanego rozpoznania /m.in. odbytych ćwiczeń/ można stwierdzić, że realizacja wymienionych przedsięwzięć będzie zmuszała do maksymalnego, a jednocześnie ekonomicznego wykorzystania posiadanych sił i środków. We współczesnej wojnie, gdzie będzie się toczyła zacięta walka o czas,^{1/} niezbędne jest wyposażenie pododdziałów WSW w sprzęt pozwalający im na szybkie przemieszczanie się i skuteczne działanie. Potrzeba taka wynika również z faktu, że siły WSW będą rozmieszczone w rejonie drugich rzutów armii, natomiast działania prowadzić będą w zależności od potrzeb w różnych miejscach i czasie. W warunkach wojennych szybkie przemieszczanie może zapewnić tylko posiadanie śmigłowców.^{2/} Wyposażenie w śmigłowce pozwoli nie tylko na lepsze wykorzystanie tych skromnych liczbowo pododdziałów, ale może okazać się decydują-

1/ K. Nożko: "Prognoza-3", ASG, Warszawa 1987 r., str.20

2/ Sprzęt taki posiadają policje wojskowe i żandarmieria połowa państw NATO.

cym czynnikiem w wykonywaniu zadań /np: opanowaniu paniki wśród walczących wojsk/. Natychmiastowe przerzucenie oraz szybkie i umiejętne działanie jednostek WSW może zapobiec rozprzestrzenieniu się paniki na inne pododdziały. Pozwoli również na podejmowanie działań w innych newralgicznych miejscach zagrożonych atakiem paniki powstałej wśród ludności cywilnej /szpitale, punkty medyczne, ujęcia wodne itp./. Chociaż pododdziały WSW będą jedynie współuczestniczyć w tych działaniach, to jednak stanowić będą trzon tych sił i na nich będzie spoczywał obowiązek kierowania i koordynowania prowadzonych przedsięwzięć. Poza śmigłowcami siły WSW powinny posiadać samochody opancerzone, które są niezbędnym środkiem prowadzenia pościgów za groźnymi przestępcami, członkami rozbitych grup dywersyjnych oraz grupami dezertersów. Z uwagi na konieczność szybkiego użycia tych sił śmigłowce i transportery winny być przydzielone na stałe, ponieważ każdorazowe wydzielanie ich przez dowódcę znacznie wydłuży czas wejścia do działań. Innym istotnym elementem jest wyposażenie żołnierzy pododdziałów WSW w różnorodny sprzęt, w tym broń ciężką /karabiny maszynowe, granatniki itp./ niezbędną do prowadzenia walki szczególnie z grupami dywersyjnymi przeciwnika.

Przedstawione uwarunkowania współczesnego pola walki będą oddziaływać na psychikę wszystkich jego uczestników, w tym także żołnierzy WSW. W czasie prowadzenia różnorodnych działań również i u nich występować będą bardzo silne napięcia psychiczne osłabiające znacznie wolę walki oraz wywołujące różnorodne stresy. Aby te niekorzystne czynniki ograniczyć, należy żołnierzy pododdziałów WSW przygotować nie tylko do warunków współczesnego pola walki, lecz również do umiejętnego pro-

wadzenia na nim działań. Można to osiągnąć poprzez objęcie wszystkich żołnierzy WSW /w tym również i rezerwistów/ niezbędnym szkoleniem w zakresie psychologii współczesnego pola walki, a szczególnie możliwych zachowań się żołnierzy w czasie działań bojowych, ich objawów oraz przyczyn i narastania stanów paniki. W znacznie szerszym stopniu należy szkolić dowódców /od szczebla dowódcy drużyny/, którzy powinni posiadać umiejętność właściwej oceny sytuacji, przewidzieć jej rozwój, a także potrafić zastosować adekwatne do występujących zagrożeń środki przeciwdziałania.^{1/} Często bowiem małe pododdziały WSW znajdują się jako pierwsze w miejscu powstania paniki i od trafnego podjęcia decyzji przez dowódcę uzależniony będzie dalszy rozwój sytuacji. Należyte przygotowanie stanów osobowych w tym zakresie pozwoli na realizację postawionych zadań i skuteczne działanie.

Dalszego doskonalenia wymaga również szkolenie pododdziałów WSW w zwalczaniu grup dywersyjnych przeciwnika, głównie zaś w zakresie zmian zachodzących w uzbrojeniu, sposobach działania, a także prowadzenia z nimi walki przez nasze pododdziały.

Aby sprostać wciąż zmieniającym się warunkom pola walki, należy na bieżąco obserwować i analizować zachodzące zmiany, ciągle doskonalić własne systemy organizacyjne, a także posiadane siły i środki. Przy współczesnej technice wojennej nie będzie czasu "uczenia się na popełnionych błędach".^{2/} Każdy błąd może przynieść bowiem niepowetowane straty i nieodwracalne skutki. Szczególnie dużo miejsca w szkoleniu należy poświęcić

1/ Zajęcia takie winny być prowadzone przez dobrze przygotowaną kadrę - najlepiej z WAP.

2/ K. Nożko: "Prognoza-3", ASG, Warszawa, str. 57

możliwościom oraz sposobom działania wojsk specjalnych przeciwnika, z którymi w operacji obronnej armii można się spotkać w każdym miejscu i o każdym czasie. Dobra znajomość ich struktur organizacyjnych, uzbrojenia, a także sposobów działania pozwoli na skuteczne ich zwalczanie i ochronę wojsk armii.

2. Sposoby użycia i możliwości działania wojsk specjalnych w operacji obronnej armii

Głównym zadaniem wojsk specjalnych jest prowadzenie tzw. operacji specjalnych.^{1/} Działania takie mogą być zapoczątkowane jeszcze w okresie pokoju, a następnie rozwijane i prowadzone we wszystkich fazach konfliktu zbrojnego, zarówno w formie bezpośredniego oddziaływania na przeciwnika, jak też metodami politycznymi. Pod pojęciem operacji /działań/ specjalnych należy rozumieć przede wszystkim:

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE - obejmujące działania o charakterze wojskowym lub przedsięwzięcia paramilitarne, które będą realizowane na obszarze przeciwnika lub na terenie przez niego opanowanym. Działania partyzanckie przy dużym potencjale ludzkim i bojowym mogą przekształcić się w klasyczne działania zbrojne.

1/ Regulamin polowy sił zbrojnych USA FM-31-21A w rozdziale "Operacje sił specjalnych" określa: "Operacje specjalne to działania niekonwencjonalne, organizowane poza bezpośrednią strefą walki sił zbrojnych, prowadzone przez odpowiednio zorganizowane, przygotowane i wyposażone zespoły ludzkie /GS, GDR/ lub oddziały w celu zdeorganizowania życia politycznego, gospodarczego oraz militarnego przeciwnika, a także utrudnianie mu prowadzenia działań na froncie i obniżenia wartości moralnej społeczeństwa."

Zakłada się, że rola wojsk specjalnego przeznaczenia w ewentualnych działaniach partyzanckich będzie się sprowadzać do szkolenia, dostarczania uzbrojenia, wyposażenia i kierowania grupami partyzanckimi;

ORGANIZOWANIE RUCHU OPORU, PORWANIA, UWOLNIENIA I PRZEDSIĘWZIĘCIA OCHRONNE. Działania w tej dziedzinie mają na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobistości wojskowych lub innych na obszarze obcym, uniknięcie aresztowania /wzięcia do niewoli/, organizowanie oporu w niewoli i ucieczek z miejsca odosobnienia oraz włączanie uciekinierów /dezertów/ do sił własnych^{1/};

SUBWERSJA - czyli wszystkie akcje i działania nacelowane na osłabienie siły militarnej, gospodarki, struktur władzy politycznej i załamanie morale społeczeństwa określonego państwa;

SABOTAŻE - polegają na ukierunkowanym osłabianiu wysiłków państwa i jego obywateli poprzez niszczenie /uszkadzanie/ zasobów ludzkich, materialnych i naturalnych.

W ramach tych działań realizowane są:

- klasyczne rozpoznanie radioelektronicznych systemów łączności i głębokie rozpoznanie przeciwnika na jego terytorium /Intelligence Missions/, skutkiem czego m.in. ma być maksymalnie dalekie wysuwanie posterunków kierowania i korekty ognia artylerii;
- zadania z zakresu rozpoznania strategicznego /Strategic Target Missions/, obejmujące m.in. wyłączanie z eksploatacji, szczególnie ważnych obiektów, które w konsekwencji swej

1/ Według założeń szkoleniowych Szkoły Działań Specjalnych Sił Powietrznych, odpowiedzialność za ogólny rozwój zasad i form działania w tej dziedzinie, stosowanej techniki oraz za szkolenie ponoszą siły powietrzne.

aktywności mogłyby w zasadniczy sposób wpływać na rozwój ewentualnych działań wojennych.

W tej grupie zadań mieszczą się m.in.: rozpoznanie i niszczenie składów amunicji jądrowej, ujmowanie wyższych osobistości politycznych i wojskowych w celu uzyskania od nich ważnych informacji;

- zadania uwolnienia i ewakuacji /Recovery Missions/.

Związane są one z uwalnianiem jeńców wojennych i przetrzymywanych więźniów politycznych, jak również z ukrytym działaniem poszukiwawczo-ratowniczym /np: załóg samolotów strąconych nad terytorium przeciwnika/.

Działania te prowadzić będą odpowiednio wyszkolone i uzbrojone wojska przygotowane do działań niekonwencjonalnych. W realizacji koncepcji "operacji powietrzno-łądowej 2000" przewiduje się użycie tych wojsk jako jednego z jej elementów i to niezwykle istotnego.

Wojska specjalne dzielą się na wojska specjalnego przeznaczenia^{1/} i wojska dalekiego rozpoznania^{2/}. Różnice między wojskami specjalnego przeznaczenia i wojskami dalekiego rozpoznania uwidaczniają się w szczeblu podporządkowania, strukturach organizacyjnych, wykonywanych zadaniach oraz głębokości działania. Wojska specjalnego przeznaczenia działają na szczeblach strategicznych, rzadziej operacyjnych, natomiast wojska dalekiego rozpoznania działają na szczeblach operacyjnych i taktycznych.

1/ W nomenklaturze amerykańskiej wojska specjalnego przeznaczenia /WSP/ oznaczane są skrótem SOF /Special Operations Forces/.

2/ J. Wiśniewski T. Limanowski: Wojska specjalne głównych państw NATO, Wyd. ASG, Warszawa 1987 r., str. 18 i dalsze.

2.1. Wojska specjalnego przeznaczenia

Wojska specjalnego przeznaczenia posiadają Stany Zjednoczone, Wielka Brytania i Francja. Amerykańskie jednostki wojsk specjalnego przeznaczenia^{1/} podporządkowane są Pierwszemu Dowództwu Wojsk Specjalnego Przeznaczenia /1st Special Operations Command/ utworzonemu w 1982 r., a stacjonującemu w Fort Bragg w stanie Północna Karolina. Z czterech Grup Specjalnego Przeznaczenia /Special Forces Groups - 1, 5, 7 i 10/, podlegających temu dowództwu, 10 GSP przewidziana jest do działania na kierunku Centralnej Grupy Armii w Europie, głównie na terenie Polski, Czechosłowacji i NRD. /5 i 7 GSP przewidziane są jako odwody/. Dowództwo, sztab i 1 bsp tej grupy stacjonuje w bazie operacyjnej Bad Tölz w RFN w koszarach "Flint". Pozostałe 2 bataliony znajdują się w Stanach Zjednoczonych. W najbliższych latach w ramach doskonalenia i wzmocnienia tych sił przewiduje się przekazanie WSP nowych urządzeń łączności z wykorzystaniem łączny satelitarnych oraz wyposażenie każdej z grup specjalnych w 4 śmigłowce UH-60 Black Hawk. Nie wdając się w szczegółowe omawianie tej problematyki z uwagi na jej znajomość, należy jednak przypomnieć, że każda z Grup Specjalnego Przeznaczenia^{2/} jest w stanie wydzielić ze swego składu i przerzucić na terytorium przeciwnika 45-60 drużyn operacyjnych "A" w składzie 12-14 ludzi lub około 100 GS w składzie 7-8 żołnierzy. W zależności od zadań i istniejących

1/ Ogólna liczba amerykańskich wojsk specjalnego przeznaczenia wynosi ok. 22,5 tys. żołnierzy.

2/ Organizację Grupy Specjalnego Przeznaczenia USA ilustruje zał. nr 3a.

potrzeb GS mogą być przerzucone na głębokość od 350 do 4 tys. km w głąb terytorium przeciwnika, licząc od rubieży styczności wojsk. Przyjmuje się, że obszar działania każdej grupy wyniesie od 1000 do 2000 km².

Inną jednostką podległą SOCOM jest 75 pułk piechoty "Ranger" /tzw Czarne berety^{1/}/ stacjonujący w Fort Benning /Georgia/. Miejscem stałej dyslokacji pułku jest terytorium Stanów Zjednoczonych, a poszczególne bataliony^{2/} pełnią dyżury bojowe. Pododdziały "Ranger" przeznaczone są do wykonywania akcji bojowych, głównie na tyły przeciwnika, celem rozbicia lub zniszczenia ważnych obiektów lub też opanowania określonych rejonów. Na podstawie prowadzonych ćwiczeń /np: Raforger Flintlock -85/ przypuszczać należy, że 1 i 2/75 bp "R" w razie wojny zostaną przerzucone na SE TDW. Będą prawdopodobnie działać na korzyść CGA i PGA. Obecnie są one wydzielone do "sił szybkiego reagowania".

W przypadku konfliktu zbrojnego nie przewiduje się użycia pułku całością posiadanych sił. Najczęściej poszczególne jego bataliony będą przydzielane do armii polowej /AP/ lub grupy armii /GA/. Pułk jest w stanie wydzielić ze swego składu 216 GS w sile po 5 żołnierzy każda.^{3/} Wydzielone GS mogą być przerzucane na głębokość 100 - 500 km w głąb terytorium przeciwnika.

Ponadto Pierwszemu Dowództwu Wojsk Specjalnego Przeznaczenia podlegają:

-
- 1/ Organizację pułku i batalionu piechoty "Ranger" przedstawia zał. nr 4
 - 2/ 1/75 bp "R" stacjonuje w Fort Stewart, 2/75 bp "R" w Fort Lewis i 3/75 bp w Fort Bennig.
 - 3/ Każdy z batalionów piechoty "R" może wydzielić i przerzucić na terytorium przeciwnika 72 GS po 5 żołnierzy każdy.

- bataliony antyterrorystyczne "Delta /A i B/".
Każdy batalion składa się z kilkunastu grup po 16 żołnierzy w każdym;
- 96 batalion wojskowej administracji cywilnej, którego zadaniem jest administrowanie na zajętych terenach przeciwnika;
- 160 batalion lotniczy specjalnego przeznaczenia /Tosk Force 160/ zapewniający transport powietrzny, zaopatrzenie i wsparcie ogniowe pododdziałom "Delta" i pododdziałom operacyjnym.

Siły powietrzne Stanów Zjednoczonych posiadają następujące jednostki wojsk specjalnego przeznaczenia^{1/}:

- 2 Dywizja Lotnictwa Specjalnego Przeznaczenia;
- 834 grupa dowodzenia bojowego /CCT - Combat Control Team/ - tzw. Czerwone berety, do której należy wykonywanie zadań związanych z desantowaniem powietrznym;
- pododdział rozpoznawczy - prowadzący rozpoznanie lotnicze rejonów zrzutu grup specjalnych i desantów powietrznych;
- pododdział łączności - zapewniający zabezpieczenie łączności podczas działań pomiędzy samolotami i dowództwem.

W skład wojsk specjalnego przeznaczenia Wielkiej Brytanii wchodzi trzy pułki "SAS" /Special Air Service/^{2/}.
Każdy z pułków liczy ponad 2500 żołnierzy^{3/}, ale tylko jeden z nich jest w pełni rozwinięty /22 pułk SAS/. Żołnierze z tego pułku brali udział w walkach na Falklandach, wykazując wzorowe przygotowanie i wyszkolenie. Przewiduje się, że właśnie ten pułk będzie prowadził działania bojowe na kierunku działania

1/ Stan osobowy tych sił wynosi ok. 4,5 tys. żołnierzy.

2/ Specjalna Służba Powietrzna. Pułki te stacjonują: 21 pułk w Londynie, 22 pułk w Hereford i 23 w Birmingham.

3/ Strukturę organizacyjną pułku SAS /WB/ przedstawia załącznik nr 4a.

1 KA /WB/. Należy podkreślić, że organizacja pułków SAS nie jest stała i uzależniona jest m.in. od aktualnej sytuacji polityczno-wojskowej oraz przewidywanych rejonów działania. Poszczególne kompanie są przystosowane i przygotowane do prowadzenia samodzielnych działań, a liczba ich w pułku może wahać się od 4 do 6. Pułk SAS może wydzielić ze swego składu od 36 do 54 GS po 5-8 żołnierzy każda.^{1/} Skład liczebny GS jest uzależniony od zadań, jakie grupa ma do wykonania. Grupy mogą być przerzucane na głębokość 100-600 km i działać na obszarze 150-600 km². Należy dodać, że zadania wykonywane przez jednostki SAS obejmują grupę zadań przewidywanych dla wojsk specjalnego przeznaczenia, jak również i wojsk dalekiego rozpoznania.

We Francji do wojsk specjalnego przeznaczenia wydzielony został 1 pułk powietrzno-desantowy^{2/} "RPiMA" stacjonujący w Bayonne. Ponadto jest jeszcze przewidziany 13 pułk rozpoznania specjalnego /stacjonuje w Dieuze/ i 2 pułk powietrzno-desantowy Legii Cudzoziemskiej "REP", bazujący na Korsyce. Łącznie siły te liczą ok. 5 tys. żołnierzy.

Zasadniczym zadaniem stawianym przed wojskami specjalnego przeznaczenia jak już wcześniej podkreślono, jest prowadzenie działań niekonwencjonalnych na głębokim zapleczu przeciwnika. Wydzielone pododdziały i grupy są w stanie realizować różnorodne zadania do użycia broni masowego rażenia włącznie.

1/ J. Wiśniewski i T. Limanowski, op.cit.

2/ Strukturę organizacyjną wojsk specjalnego przeznaczenia Francji przedstawia załącznik nr 5.

Do głównych ich zadań zaliczyć należy:

- wykonywanie i niszczenie ważnych obiektów przeciwnika, takich jak: środki rakietowo-jądrowe, magazyny, składy, węzły kolejowe itp.;
- prowadzenie rozpoznania, dezorganizowanie ruchu na szlakach komunikacyjnych, atakowanie przeciwnika w rejonach mobilizacyjnych, ześrodkowania i na dalekich podejściach /w ramach koncepcji operacyjno-strategicznej "głębokich uderzeń"/;
- atakowanie i niszczenie stanowisk dowodzenia, linii łączności, urządzeń radiolokacyjnych, lotnisk itp.;
- organizowanie zbrojnego podziemia /"partyzantki"^{1/}/ na tyłach przeciwnika lub na kontrolowanym przez niego terytorium;
- dokonywanie ataków na obiekty wojskowe, przemysłowe i administracyjne;
- zdobywanie wzorów broni, techniki, tajnych dokumentów i wyposażenia;
- pomoc własnym desantom /przygotowanie lądowisk, niszczenie systemu OPL itp./;
- prowadzenie propagandy na zapleczu przeciwnika;
- zwalczanie ruchów narodowo-wyzwoleńczych.

Rzeczą szczególnie niebezpieczną dla znajdujących się w obronie wojsk armii jest możliwość zorganizowania zbrojnego podziemia na głębokich tyłach. W przypadku uzyskania powodzenia w organizowaniu "grup partyzanckich" /mogą one liczyć nawet do kilkunastu tysięcy ludzi/ na terenie ich działania może dojść do częściowego, a nawet całkowitego sparaliżowania działalności administracyjnej i gospodarczej. Siły te będą dążyły do całko-

1/ W regulaminach sił zbrojnych NATO terminem "partyzantka" określa się działania grup zbrojnego podziemia, organizowanych, uzbrojonych i szkolonych przez żołnierzy z grup specjalnego przeznaczenia.

witego przejścia kontroli nad terenem swego działania, nie dopuszczając do przewozu dla walczących wojsk sprzętu i zaopatrzenia. Zasadniczym uzbrojeniem zarówno wojsk specjalnego przeznaczenia, jak i dalekiego rozpoznania jest broń lekka, prosta w użyciu. Stanowią ją przeważnie pistolety maszynowe i karabinki automatyczne z tłumikiem /kal. 5,56 mm/^{1/}, granatniki 40 mm, pociski raketowe /przeciwpancerne/, materiały wybuchowe i plastik oraz miny o małych rozmiarach, radiostacje, urządzenia do obserwacji w nocy, środki chemiczne i biologiczne oraz dywersyjne środki elektroniczne. Każdy żołnierz uzbrojony jest ponadto w nóż dywersyjny. Do wykonania zadań dywersyjnych grupy mogą być wyposażone w miny jądrowe typu M-129 i M-159 o mocy od 0,02 do 1 KT, uzbrojone w specjalne zapalniki ze zwłoką od 5 minut do 48 godzin.

Zgodnie z poglądami specjalistów zachodnich, wojska specjalnego przeznaczenia mogą rozwinąć swą działalność z chwilą wybuchu konfliktu zbrojnego. Do tego czasu działania ich będą dobrze maskowane. Przerzut GS w rejony działań na teren przeciwnika może odbywać się w różny sposób. Jeszcze przed rozpoczęciem działań wojennych poszczególni żołnierze GS mogą przedostawać się na teren przyszłych operacji jako turyści, przedstawiciele firm przemysłowych lub nielegalnymi kanałami przerzutu, stosowanymi przez wywiad agenturalny. W czasie wojny przerzut GS

1/ W połowie lat 80 wprowadzono nowe typy uzbrojenia broni strzeleckiej, produkowane przez firmy USA i W. Brytanii /karabinek szturmowy HK-33 i HK-33k, lekki karabinek maszynowy HK-13, pistolet maszynowy HK-35 i karabin maszynowy HK-21, kal 5,56, o donośności 200-500 m, strzelające amunicją bezłuskową z rdzeniem normalnym i zapalającym o zwiększonej prędkości początkowej pocisku.

będzie prowadzony głównie przy użyciu samolotów i zrzutu na spadochronach. Stałe bazy wypadowe urządzone będą w miejscach odosobnionych, gwarantujących dobre warunki maskowania i dostęp do wody pitnej. Prowadzenie walki zarówno z żołnierzami GS, jak i członkami zbrojnego podziemia będzie bardzo trudne. Zarówno jedni, jak i drudzy będą najczęściej prowadzić swe działania w ubraniach cywilnych względnie przebrani w mundury milicji, wojska lub innych organizacji paramilitarnych państwa, na terenie którego działają. Wysoki stopień wyszkolenia oraz dobra znajomość języka i obyczajów regionu działania w dużym stopniu ułatwią im wykonanie zadań. Będzie to jednocześnie czynnik utrudniający naszym siłom przeciwdziałanie. Zwalczanie tak dobrze wyszkolonego i podstępnie działającego przeciwnika będzie wymagało posiadania specjalnie do tego celu wyszkolonych i wyposażonych jednostek.^{1/}

2.2. Wojska dalekiego rozpoznania

W zasadzie wszystkie państwa NATO posiadają wojska dalekiego rozpoznania. Wchodzą one w skład wojsk operacyjnych i wykonują zadania na ich korzyść. Obecnie przyjmuje się, że zostaną one użyte z chwilą wybuchu konfliktu zbrojnego.

Amerykańskie korpusy armijne posiadają kompanie dalekiego rozpoznania. Do ich zadań należy prowadzenie rozpoznania i dywersji oraz organizowanie napadów i zasadzek na tyłach przeciwnika w pasie działań korpusu.

1/ K. Nożko: "Prognoza-3". Ogólna charakterystyka przyszłych operacji /walk/ zaczepnych i obronnych, ASG 1987 r., str.44

Amerykańskie siły zbrojne stacjonujące w Europie posiadają 3 kompanie dalekiego rozpoznania:

5 KA - 205 kompania dalekiego rozpoznania /stacjonuje we Frankfurcie w RFN/;

7 KA - 207 kompania dalekiego rozpoznania /stacjonuje w Stuttgarcie w RFN/;

3 KA - 112 kompania dalekiego rozpoznania /aktualnie w USA/.

Każda z amerykańskich kompanii dalekiego rozpoznania liczy ok. 400 żołnierzy. Jest w stanie wydzielić ze swego składu i przerzucić w głąb ugrupowania przeciwnika 32 GDR po 6 żołnierzy każda. W zależności od zadań i istniejących potrzeb grupy te mogą być przerzucane na głębokość od 50 do 200 km. Zakłada się, że rejon działania takiej grupy może wynosić 150-200 km². Żołnierze ci będą działać najczęściej w umundurowaniu, a zadania będą wykonywać na korzyść KA, a czasem dywizji.

W swej obecnej strukturze brytyjskie siły lądowe nie posiadają w korpusie i dywizji specjalistycznych jednostek wojsk dalekiego rozpoznania. Zakłada się w razie potrzeby zorganizowanie takich sił na bazie kompanii rozpoznawczych 2 rpponc "Tank" i 13/18 rppanc "Royal Hussars". Pułk jest w stanie wydzielić do działań specjalnych kompanię rozpoznawczą, która może zorganizować 12 GDR w składzie 3-4 żołnierzy. Także część GS z pułku SAS działać będzie na korzyść brytyjskiego KA.

Republika Federalna Niemiec posiada następujące jednostki dalekiego rozpoznania: trzy kompanie dalekiego rozpoznania, dwie kompanie pływaczy bojowych oraz pięć samodzielnych GDR.

Kompanie dalekiego rozpoznania przydzielone są do poszczególnych korpusów armijnych. I tak w skład 1 KA /NZ/ wchodzi 100 kompania dalekiego rozpoznania /stacjonuje w BRAUNSCHWEIG/, 2 KA /NZ/ - 200 kompania dalekiego rozpoznania /stacjonuje w m. Weingaren/ i 3 KA /NZ/ - 300 kompania dalekiego rozpoznania.

Kompania dalekiego rozpoznania KA /NZ/ poza typowymi dla tego rodzaju jednostek elementami posiada 2 plutony dalekiego rozpoznania, które mogą wystawić po 12 grup dalekiego rozpoznania każdy /łącznie 24 GDR/.^{1/} Stan osobowy kompanii dalekiego rozpoznania wynosi ok. 300 żołnierzy. Każda GDR składa się z 7 żołnierzy.^{2/} Może być ona przerzucana na głębokość od 40 do 120 km od linii styczności wojsk i działać na obszarze 100-150 km².

Z pięciu samodzielnych GDR trzy wchodzi w skład bragad powietrzno-desantowych, jedna w skład 10 DPanc. i jedna w skład 11 DZ.

W przypadku konfliktu zbrojnego zakłada się ponadto sformowanie w każdej dywizji samodzielnego plutonu dalekiego rozpoznania w składzie ok. 50 żołnierzy każdy. Pluton ten byłby w stanie przerzucić w głąb ugrupowania przeciwnika 10 GDR /w składzie 4-5 żołnierzy/ na głębokość 40-80 km od linii styczności wojsk.

Należy dodać, że do prowadzenia działań operacyjnych może być też wykorzystana 9 Samodzielna Grupa Policji Granicz-

1/ Strukturę organizacyjną kompanii dalekiego rozpoznania korpusu armijnego RFN przedstawia zał. nr 6

2/ Organizacja GDR - zał. nr 7

nej^{1/}, która jest doborową jednostką aktualnie przeznaczoną do zwalczania terrorystów zarówno w RFN, jak też poza jej granicami. Pod względem organizacyjnym grupa ta wchodzi w skład dowództwa Policji Granicznej "Zachód", a do głównych jej zadań należy ochrona osobistości państwowych i dyplomatów. Żołnierze tej grupy są szkoleni tak jak żołnierze wojsk dalekiego rozpoznania.

Siły lądowe Francji obecnie nie posiadają jednostek dalekiego rozpoznania. Przymuszczalnie w razie potrzeby zostaną wykorzystane do tych celów pododdziały rozpoznawcze korpusnych pułków rozpoznawczych. Każdy pułk rozpoznawczy może wydzielić do prowadzenia dalekiego rozpoznania kompanię rozpoznawczą, z której można wydzielić 12 GDR po 5-6 żołnierzy. Francuskie jednostki pancerne posiadające kompanie rozpoznawcze "EED" mogą wydzielić część sił do prowadzenia działań specjalnych. W kompanii rozpoznawczej można zorganizować 6 GDR w składzie 4-5 żołnierzy.

W skład jednostek dalekiego rozpoznania holenderskich sił zbrojnych wchodzi 305 bpd /stacjonuje w ROOSENDAAL/. Może on być użyty do prowadzenia działań specjalnych całością sił lub kompaniami. Batalion może wydzielić 27 GDR po 3-10 żołnierzy każda i przerzucić je na głębokość od 80 do 150 km w głąb ugrupowania przeciwnika. Ponadto 1 KA /H/ posiada organiczną jednostkę do prowadzenia działań specjalnych - 104 kompanię dalekiego rozpoznania, z której dwa plutony mogą wystawić po 10 GDR /łącznie 20/ w składzie 5 żołnierzy. Łączne siły kompanii

1/ Organizację 9 SGPGGr przedstawia załącznik nr 8

wynoszą 200 żołnierzy.^{1/} Głębokość działania tych grup wynosi od 60 do 100 km, a obszar działania 100-150 km². Kompania dalekiego rozpoznania wykonuje zadania na korzyść korpusu armijnego, a często też na korzyść dywizji.

W Belgii do prowadzenia działań niekonwencjonalnych przeznaczony jest 1 batalion powietrzno-desantowy komandosów /"Parakomando"/. Wchodzi on w skład 1 pułku powietrzno-desantowego, lecz w razie potrzeby jest wyłączany z jego składu i użyty do działań w głębi ugrupowania nieprzyjaciela. Dodatkowo do prowadzenia takich zadań szkolony jest ostatnio również 3 bpd tego pułku. Batalion liczy ok. 350 żołnierzy i składa się z trzech kompanii /po trzy plutony w każdej kompanii/.

W każdym plutonie są trzy drużyny komandosów, stanowiące GDR,^{2/} w składzie 8-10 żołnierzy każda, które mogą być przerzucane na głębokość 100-150 km w ugrupowanie przeciwnika. Będzie on działał na korzyść 1 KA /B/.

Należy dodać, iż siły morskie państw NATO^{3/} dysponują pododdziałami pływonurków bojowych, przeznaczonymi do wykonywania zadań dywersyjnych i rozpoznawczych w portach, bazach morskich i urządzeniach brzegowych. Zadania te mogą być wykonywane zarówno w wodzie, jak i na lądzie.

Z zadań wykonywanych przez wojsko dalekiego rozpoznania za najważniejsze należy uznać:

-
- 1/ Strukturę organizacyjną kompanii dalekiego rozpoznania 1 KA /H/ przedstawia zał. nr 9
 - 2/ Strukturę organizacyjną wojsk specjalnych Belgii oraz organizację 1 bpd przedstawia zał. nr 10
 - 3/ W Stanach Zjednoczonych stan osobowy tych wojsk wynosi ok. 1700 żołnierzy. Pododdziały te nazywane są SEALS /Foki/.

- prowadzenie rozpoznania obiektów wojskowych oraz ważnych obiektów cywilnych;
- organizowanie i prowadzenie ataków na sztaby, składy amunicji, paliwa i urządzenia tyłowe;
- prowadzenie działań dywersyjnych;
- prowadzenie rozpoznania przemieszczających się kolumn wojsk przeciwnika;
- rozpoznanie rejonów rozmieszczenia środków przenoszenia broni jądrowej;
- ustalanie i rozpoznawanie rejonów mobilizacji jednostek wojskowych;
- współdziałanie z wojskami powietrzno-desantowymi.

Obiektami, które będą atakowane i rozpoznawane przez grupy dywersyjno-rozpoznawcze, mogą być:

- stanowiska wyrzutni rakietowych;
- węzły łączności i stanowiska dowodzenia;
- składy amunicji /w tym amunicji specjalnej/, magazyny;
- lotniska, samoloty bazujące na nich i inne urządzenia lotniskowe;
- porty i bazy morskie;
- rejony i lądowska nadające się do wysadzenia desantów powietrznych;
- stacje i posterunki radiolokacyjne;
- inne ważne obiekty znajdujące się w pasie działania.

Zadania GS i GDR będą wymagały stosowania przez nie różnorodnych metod walki. Działania dywersyjne i sabotażowe będą prowadzone głównie przez GS, natomiast GDR w przeważającej części stosować będą działania dywersyjne. Przed każdą planowaną akcją jako zasadę przyjmuje się dokładne rozpoznanie obiektu,

a szczególnie jego położenia, teren działania oraz siły i środki obrony i ochrony obiektu, warunki atmosferyczne oraz możliwości podejścia i odejścia.

Celem działań dywersyjnych jest zniszczenie określonego obiektu przy wykorzystaniu konwencjonalnych środków wybuchowych lub broni jądrowej czy chemicznej.^{1/}

W działaniach szczególnie sabotażowych, na terenie obiektów wojskowych i przemysłowych wykorzystani zostaną specjaliści agencji, których zadaniem będzie rozpoznanie obiektu, newralgicznych miejsc, skryte przekazanie środków niszczenia, a następnie dokonanie sabotażu względnie dywersji.

Wykorzystując nowoczesne zapalniki /mechaniczne i elektryczne/ oraz różnorodne środki zapalające, GS będą dokonywały celowych zniszczeń, pozorując przypadkowy pożar czy też wybuch. GS i GDR organizują napady przeważnie na ważne, dokładnie rozpoznane obiekty. Działania takie charakteryzują się skrytym podejściem do obiektu, niespodziewanym, szybkim uderzeniem grupy i krótkotrwałą, lecz gwałtowną walką oraz szybkim wycofaniem się po wykonaniu zadania. Najczęściej tę formę walki przeprowadza się w warunkach ograniczonej widoczności /śnieżyca, mgła/ lub nocą. Napad organizuje się przeważnie w celu zniszczenia określonego obiektu, ale również zdobycia dokumentów, porwania i uprowadzenia ważnej osobistości lub też w celu uwolnienia jeńców czy osób internowanych. Zazwyczaj wykonuje się

^{1/} Na ETW zezwolenie na użycie min jądrowych, środków chemicznych i biologicznych do działań dywersyjnych wydaje dowódca połączonych sił zbrojnych NATO w Europie.

go przy użyciu wszystkich dostępnych środków.

Innym rodzajem działania grup będzie organizowanie zasadzek w celu zniszczenia obiektów ruchomych, zdobycia jeńca, sprzętu względnie innych dokumentów. Zasadzki będą organizowane głównie na kolumny wojskowe /szczególnie na stanowiska dowodzenia/, transporty zaopatrzenia oraz ważne osobistości administracji państwowej.

Organizacja oraz przeprowadzenie zasadzki uzależnione jest od możliwości bojowej grupy, terenu, a także sił przeciwnika i ich operatywności. Po dokładnym rozpoznaniu terenu i wyborze odpowiedniego miejsca, które najlepiej zapewnia warunki wykonania zadania, grupa ustala obiekt i czas ataku. Wyboru obiektu ataku może dokonać dowódca grupy. Może on też być określony przez przełożonego. Wyznaczone stanowiska ogniowe grupa zajmuje skrycie i oczekuje na wejście obiektu w rejon zasadzki. Przeważnie ogniem granatnika lub przy pomocy ładunków wybuchowych niszczy pierwszy i ostatni pojazd w kolumnie, uniemożliwiając w ten sposób ruch kolumny do przodu lub jej wycofanie. Posiadanyimi środkami ogniowymi grupa niszczy obiekt przeciwnika. Akcja powinna charakteryzować się gwałtownym, silnym i krótkotrwałym ogniem, zniszczeniem obiektu lub porwaniem jeńca oraz szybkim i możliwie skrytym odejściem grupy do wcześniej wyznaczonego rejonu.

Poza wymienionymi metodami prowadzenia walki grupy będą zakładały miny względnie ładunki wybuchowe na węzłach drogowych, kolejowych itp., paraliżując przez to ruch na ważnych arteriach komunikacyjnych. Mogą również dokonywać celowych

podpaleń lasów w rejonach rozmieszczenia jednostek wojskowych.

Prowadzenie działań dezorganizujących będzie polegało na przestawianiu drogowskazów, znaków drogowych, jak również wystawianiu odpowiednio umundurowanych / w miejsce zlikwidowanych / własnych posterunków regulacji ruchu, których zadaniem będzie kierowanie kolumn w niewłaściwym kierunku.

W czasie prowadzenia działań bojowych pododdziały dalekiego rozpoznania rozmieszcza się w odległości 40-80 km od linii styczności wojsk, w pobliżu stanowiska dowodzenia korpusu armijnego. Ułatwia to utrzymanie łączności, a jednocześnie zabezpiecza pododdziały przed bezpośrednim oddziaływaniem taktycznych środków ogniowych przeciwnika. Ogólna zasada wykorzystania GDR nakazuje, aby do wykonania postawionych zadań wyznaczyć niezbędną ilość sił. Przyjmuje się, że w określonym czasie ok. 40% GDR będzie wykonywało zadanie bojowe na tyłach przeciwnika, ok. 30% będzie w trakcie przerzutu do miejsc wykonywania zadań względnie w drodze powrotnej, natomiast 30% GDR znajdzie się w odwodzie.

Zasadniczym sposobem przerzutu GDR będzie przerzut drogą powietrzną /samolotami względnie śmigłowcami/, możliwe są jednak i inne sposoby dotarcia GDR do rejonów działania, szczególnie zaś takie jak: desant na środkach pływających, przenikanie do rejonów działania pieszo, przerzut przy wykorzystaniu pancernych pododdziałów rozpoznawczych oraz pozostanie na terenie opuszczonym przez własne wojska i zajmowanym przez przeciwnika. Z uwagi na zachowanie bezpieczeństwa zaleca się odbywać desantowanie grupy w odległości 10-15 km od rejonu działania.

Głównym zadaniem każdej GDR jest rozpoznanie, które prowadzi się najczęściej w dzień z dobrze zamaskowanych posterunków obserwacyjnych. Zadania dywersyjne będą wykonywane w ostatniej kolejności, ponieważ demaskują obecność grupy i powodują przeciwdziałanie przeciwnika. Zasadą działania GDR jest daleko posunięta skrytość działania oraz unikanie kontaktów z miejscową ludnością. Wyjątek od tej zasady jest możliwy wtedy, gdy grupa działa na terenie własnego państwa, zajętego przez nieprzyjaciela. Najczęściej GDR będą działać w umundurowaniu własnym, lecz w niektórych sytuacjach mogą występować w ubraniach cywilnych, w mundurach wojska lub milicji. Po wykonaniu zadania grupa wraca do własnych wojsk. Jako najbardziej wskazany zaleca się powrót śmigłowcem, nie wykluczając jednocześnie innych możliwości powrotu uzależnionych od sytuacji.

2.3. Pododdziały do działań psychologicznych.

Pododdziały wojny psychologicznej są częścią wojsk specjalnych. W polityczno-wojskowej doktrynie państw zachodnich wojnę psychologiczną uważa się za ważny i nieodłączny element działań bojowych, których istotą jest - według specjalistów natowskich - ukierunkowane stosowanie propagandy, obliczone na uzyskanie określonego wpływu na postawy i zachowanie żołnierzy oraz ludności przeciwnika.

"O znaczeniu, jakie przeciwnik przywiązuje do tej działalności, świadczy wielkość zaangażowanych do niej sił i środków. Tylko same Stany Zjednoczone na dywersję propagandową wydają

rocznie ok. 5 mld dolarów i zatrudniają w tej sferze ok. 350 tys. osób. Doskonaląc ciągle formy dywersji ideowo-politycznej, przeciwnik wykorzystuje najnowsze osiągnięcia techniczne, w tym telewizję satelitarną i komputery osobiste."^{1/}

Celem prowadzonych działań zarówno w czasie pokoju, jak i wojny jest:

- osłabienie lub złamanie stanu moralno-politycznego żołnierzy i ludności cywilnej przeciwnika oraz pozbawienie ich woli stawiania oporu;
- uzyskanie poparcia własnej ludności cywilnej dla celów wojny;
- utrwalanie pozytywnego stosunku państw zaprzyjaźnionych i neutralnych.

W zależności od szczebla, na którym są organizowane działania psychologiczne, wyróżniamy:

- taktyczne działania psychologiczne, mające charakter lokalny i obliczone na szybki efekt. Skierowane są one głównie przeciwko poszczególnym jednostkom wojsk nieprzyjaciela lub małym grupom ludności cywilnej;
- strategiczne działania psychologiczne, prowadzone przeciwko całemu siłom zbrojnym i ludności cywilnej. Wyróżniają się one długofalowymi celami oraz stałymi kierunkami oddziaływania;
- konsolidacyjne działania psychologiczne, których celem jest uzyskanie przychylności ludności cywilnej państw NATO do prowadzenia działań wojennych.

Aktualnie największe siły i środki do prowadzenia działań psychologicznych posiadają Stany Zjednoczone i Republika

^{1/} Z wystąpienia Ministra Obrony Narodowej na odprawie szkoleniowej kierowniczej kadry sił zbrojnych PRL - październik 1987 r.

Federalna Niemiec. Znacznie skromniejsze siły ma Wielka Brytania, a we Francji, Belgii i Holandii utworzenie takich jednostek przewiduje się w razie wybuchu wojny.

W siłach zbrojnych USA znajduje się 4 Grupa Wojny Psychologicznej, składająca się z 4 batalionów^{1/} /1, 6, 8 i 9 bwpsych./, które przeznaczone są do działań w różnych rejonach świata. Każdy z batalionów przygotowany jest do prowadzenia działań na innym kontynencie. Miejscem stałego stacjonowania grup jest Fort Bragg, gdzie znajdują się również inne amerykańskie jednostki przeznaczone do prowadzenia działań niekonwencjonalnych.

Z chwilą zaostrzenia się sytuacji polityczno-militarnej w sztabie sił lądowych USA w Europie planuje się utworzenie oddziału operacji psychologicznych /podczas pokoju siły USA nie dysponują takimi jednostkami/. Przewiduje się w każdym korpusie armijnym zorganizowanie wydziału operacji psychologicznych.^{2/} W przypadku wybuchu konfliktu zbrojnego na SE TDW mogą działać następujące amerykańskie jednostki wojny psychologicznej:

- grupa wojny psychologicznej ogólnego wsparcia, składająca się z batalionu ogólnego wsparcia, batalionu do pracy z jeńcami wojennymi i batalionu do pracy z miejscową ludnością na terenach zajętych;
- grupa wojny psychologicznej bezpośredniego wsparcia, w skład której wchodzi bataliony i kompanie bezpośredniego wsparcia /do każdego KA będzie przydzielony jeden batalion, a do dywizji jedna kompania wojny psychologicznej/.

1/ Aparat wojny psychologicznej państw NATO na środkowoeuropejskim TDW, GZP, Warszawa 1987 r. str. 9

2/ Tamże, str. 10 i 11

Każdy batalion ogólnego wsparcia przeznaczony jest do prowadzenia strategicznych operacji psychologicznych. Liczy on 284 ludzi i składa się z kompanii dowodzenia i pododdziałów: zabezpieczenia, planowania, propagandy, środków audiowizualnych, radiowo-telewizyjnego oraz redakcyjno-wydawniczego.

Wyposażony jest on w różne nadajniki ruchome, telewizyjne oraz drukarnie polowe /4 sztuki/. Ogólna moc produkcyjna drukarni wynosi ok. 11 mln ulotek na dobę.

Głównym zadaniem batalionu do pracy z jeńcami wojennymi^{1/} jest tzw. reedukacja ideologiczna jeńców wojennych. Wyposażony on jest m.in. w drukarnie i kino objazdowe, a składa się z kompanii dowodzenia oraz pododdziałów: propagandy, redakcyjno-wydawniczego, środków audiowizualnych i zabezpieczenia.

Batalion do pracy z miejscową ludnością przeznaczony jest do prowadzenia działań ideologiczno-psychologicznych, skierowanych na ludność cywilną na zajętych terenach. Podporządkowany jest organom cywilnym działającym na szczeblu TDW. Wyposażenie jego jest podobne jak batalionu ogólnego wsparcia. Skład osobowy batalionu wynosi 112 ludzi.

Na szczeblu taktycznym operacjami psychologicznymi zajmuje się batalion bezpośredniego wsparcia, podlegający wydziałowi znajdującemu się przy sztabie dowodzenia KA. Wspiera on bezpośrednio działania bojowe korpusu, a jego stan osobowy może liczyć do 684 ludzi^{2/}. Batalion ten składa się z kompanii dowodzenia

1/ Strukturę batalionu przedstawia zał. nr 10a

2/ Strukturę batalionu przedstawia zał. nr 11

i pododdziałów: planowania, analiz, zabezpieczenia oraz 2-5 kompanii bezpośredniego wsparcia /jedna kompania na każdą dywizję bądź samodzielną brygadę KA/.

Do działań bojowych dywizji /samodzielnej brygady/ przeznaczona jest kompania bezpośredniego wsparcia, licząca 101 osób. Składa się ona z sekcji: dowodzenia, propagandy, redakcyjno-wydawniczej i środków audiowizualnych. Do głównych zadań kompanii należy przygotowywanie audycji radiowych i telewizyjnych oraz drukowanie ulotek /możliwość wydrukowania ok. 500 tys. ulotek na dobę/.^{1/}

W Republice Federalnej Niemiec przygotowaniem i wykonywaniem akcji psychologicznych zajmują się specjalne jednostki: 800 i 850 batalion wojny psychologicznej^{2/} /stacjonuje w CLAUSTHAL - ZELLERFELD i w m. ANDERNACH/ oraz 600 kompania wojny psychologicznej.

Poza wymienionymi w skład sił wojny psychologicznej Bundeswehry wchodzi:^{3/}

- 801 szkolna kompania wojny psychologicznej;
- szkoła wojny psychologicznej Bundeswehry /od 1986 roku w m. Waldbrol/;
- stacjonarna drukarnia wpsych. /Adenau/;
- sekcje wojny psychologicznej /2-3 oficerów/ w dowództwach terytorialnych, dowództwach okręgów wojskowych, korpusów armijnych, w Akademii Dowodzenia Bundeswehry oraz w Urzędzie Sił Zbrojnych.

1/ Możliwości oddziaływania jednostek wojny psychologicznej USA na SE TDW przedstawia zał. nr 12

2/ Strukturę batalionu przedstawia zał. nr 13

3/ Strukturę aparatu wojny psychologicznej RFN przedstawia zał. nr 14

Każdy batalion wojny psychologicznej składa się z kompanii dowodzenia i zaopatrzenia, kompanii radiowej, kompanii poligraficznej oraz dwóch kompanii elektroakustycznych /REA/. Znajdujące się na wyposażeniu 2 nadajniki radiowe pozwalają na nadawanie audycji na odległość do 230 km /nocą do 500/. Wydajność 6 drukarni polowych pozwala na produkcję ok. 480 tys. ulotek na dobę. Ulotki te mogą być przenoszone na stronę przeciwnika za pomocą specjalnych balonów /zasięg 300 km/ lub też raketowych pocisków propagandowych /do 15 km/.

600 kompania wojny psychologicznej składa się z plutonu dowodzenia i zaopatrzenia, plutonu radiowego, plutonu poligraficznego, plutonu balonów oraz plutonu rozgłośni elektroakustycznych. Na wyposażeniu jej znajduje się 6 drukarni offsetowych, 2 nadajniki oraz 6 urządzeń startowych dla balonów.

Należy dodać, że stacjonarna drukarnia wojny psychologicznej Bundeswehry ma wydajność ok. 3 mln ulotek na dobę.^{1/}

W zasadzie jednostki wojny psychologicznej działają zwartymi pododdziałami. Podczas wykonywania zadań pozostają w ścisłym kontakcie z dowódcami podległych jednostek oraz pionem rozpoznania. Współpracują również /przy prowadzeniu działań konsolidacyjnych/ z organami kontrwywiadu wojskowego /MAD/, lokalnymi agendami wywiadu /BND/ i Urzędem Ochrony Konstytucji. Ich miejsce w ugrupowaniu operacyjnym wojsk uzależnione jest głównie od zasięgu nadajników radiowych. Należy więc przyjąć, że będą rozlokowane nie głębiej niż na

1/ Możliwości oddziaływania jednostek wojny psychologicznej Bundeswehry przedstawia zał. nr 15

głębokość ugrupowania dywizji pierwszego rzutu.

Poza wymienionymi jednostkami wojny psychologicznej USA i RFN można się spodziewać podobnych pododdziałów w siłach zbrojnych Wielkiej Brytanii, Belgii, Holandii i Francji.

Ponieważ istnienie takich komórek w armii brytyjskiej otoczone jest ścisłą tajemnicą, informacji na ten temat jest niewiele. Przypuszczalnie w armii brytyjskiej istnieją 2 skadrowane jednostki wojny psychologicznej /jedna w Brytyjskiej Armii Renu w RFN, a druga w Wielkiej Brytanii/, które stanowią załóżki pododdziałów rozwijanych w czasie wojny.

Armia francuska posiada prawdopodobnie jedną kompanię wojny psychologicznej. Należy przypuszczać, że w razie wojny na bazie tej jednostki powstanie kilka jednostek wojny psychologicznej, wspierających działania bojowe 1 i 2 KA /F/.

W siłach zbrojnych Belgii i Holandii spodziewać się należy w razie konfliktu zbrojnego jednostek wojny psychologicznej w sile kompanii.^{1/}

x
x x

Centralne położenie Polski w Europie powoduje, że w przypadku konfliktu zbrojnego przez obszar naszego kraju będą przebiegać główne trasy komunikacyjne oraz zostaną rozmieszczone odwody operacyjne i strategiczne państw Układu Warszawskiego. Na naszym terytorium będą znajdować się stanowiska dowodzenia

1/ Aparat wojny psychologicznej państw NATO na środkowoeuropejskim TDW, GZP, Warszawa 1987, str. 23

wyższych związków operacyjnych, elementy zabezpieczenia tyłowego wojsk itp. Zgodnie więc z obowiązującą strukturą państw zachodnich oraz koncepcją operacyjno-strategiczną "głębokich uderzeń", od pierwszych dni wojny będą niszczone odwody operacyjne i strategiczne państw Układu Warszawskiego - szczególnie na rubieżach rzek Odry i Wisły.

Analizując szereg ćwiczeń prowadzonych ostatnio przez państwa NATO oraz znając stan i możliwości wojsk specjalnego przeznaczenia, należy przypuszczać, że w Europie Środkowej nieprzyjaciel może użyć do trzech amerykańskich Grup Specjalnego Przeznaczenia /GSP/, pułk "Ranger" oraz 2-3 pułki brytyjskie SAS.

Jeśli operację zaczepną prowadzi będzie PGA, na broniącą się w północnej części Polski armię, może oddziaływać jednocześnie od 60 do 85 GDR wydzielonych ze szczebla dywizji oraz korpusów armijnych wojsk amerykańskich, brytyjskich, zachodnioniemieckich, holenderskich i belgijskich na kierunkach ich działania na głębokość od 80 do 200 km od linii styczności wojsk. W całej strefie obrony armii działać może ponadto 10-14 GS "Ranger" i 12-16 GS z 10 GSP Stanów Zjednoczonych. Szczególnie niebezpieczne są możliwości utworzenia zbrojnego podziemia w rejonach Kołobrzeg - Koszalin i Braniewo- Elbląg.

Dużym zagrożeniem dla prawego skrzydła broniącej się armii będzie możliwość wykonania przez nieprzyjaciela desantów morskich na polskim wybrzeżu M. Bałtyckiego. Należy również przewidywać działania grup pływaczy bojowych głównie w rejonach Swinoujścia, Mrzeżyna, Kołobrzegu, Międzyzdrojów, Ustki,

Gdyni i Gdańska. Działać tu może do 30 grup pływonurków bojowych /GPB/.

Zakładając, że w strukturze broniącej się armii znajduje się ok. 200 obiektów potencjalnie narażonych na działalność tego rodzaju grup, a jedna GDR może rozpoznać 2-3 obiekty i przeprowadzić jedną akcję dywersyjną, można przyjąć, że siły te są w stanie rozpoznać wszystkie ważniejsze obiekty oraz dokonać aktów dywersyjnych na obiekty szczególnie ważne.

Uwzględniając znaczenie obszaru Polski w przypadku konfliktu zbrojnego, można wnioskować, że będzie tu działać ok. 70% ogólnej liczby wojsk specjalnego przeznaczenia, użytych w Europie Środkowej.^{1/} Siły te będą działały głównie w rejonach ważnych szlaków komunikacyjnych, rubieży wodnych, dużych skupisk przemysłowych oraz wzdłuż granicy z ZSRR.

Dokonując analizy SE TDW oraz biorąc pod uwagę wnioski wypływające z prowadzonych ćwiczeń, z dużym prawdopodobieństwem można określić, że GS wojsk specjalnego przeznaczenia Wielkiej Brytanii działać mogą na kierunku Słubice, Poznań, Warszawa, Terespol, zaś amerykańskie GS z Grup Specjalnego Przeznaczenia na obszarze całego kraju.^{2/}

Ogółem na obszarze SE TDW może prowadzić działania ok. 500-600 GS i GDR oraz ok. 80 grup pływonurków bojowych, z czego na obszarze Polski 300-400 GS i GDR. Przyjmując, że jedna grupa działać może na obszarze 300-800 km², nieprzyjaciel

1/ J. Wiśniewski, T. Limanowski: Wojska specjalne głównych państw NATO, ASG, Warszawa 1987r., str. 99.

2/ Prawdopodobne rejony działania GS i GDR sił zbrojnych NATO w Polsce przedstawia zał. nr 16

działaniami niekonwencjonalnymi może objąć obszar od 90 do 220 tys. km² powierzchni kraju. Grupy te są w stanie zniszczyć 900-1300 różnych obiektów. W sprzyjających sytuacjach przeciwnik może przerzucić w niektóre rejony większą liczbę grup w celu stworzenia zwiększonego zagrożenia.

Należy dodać, że działania prowadzone przez żołnierzy wojsk specjalnych mogą przysporzyć wielu kłopotów na terenie kraju - a w przypadku braku zdecydowanego przeciwdziałania - nawet zdeorganizować życie w poszczególnych rejonach. Te pozornie małe siły nieprzyjaciela mogą zadać broniącym się wojskom armii poważne straty, obniżając ich gotowość bojową.

Zwalczanie tak dobrze wyszkolonego przeciwnika^{1/} nie będzie łatwe. Analiza sposobów działania oraz wyposażenia jednostek wskazuje, że walkę z nimi mogą podejmować wyłącznie specjalnie do tego celu przygotowane pododdziały.

Przewidywane obecnie do zwalczania tych grup jednostki wojsk obrony wewnętrznej, zmotoryzowane pododdziały Milicji Obywatelskiej czy też wydzielone siły ogólnowojskowe podległe dowódcy armii^{2/} z uwagi na ich słabe wyszkolenie oraz wyposażenie nie będą w stanie całkowicie wyeliminować przeciwnika. Zadanie prowadzenia walki z grupami specjalnymi przeciwnika

1/ Na przykład szkolenie żołnierzy SAS trwa 2 lata po czym dopiero rozpoczynają pełnienie służby.

2/ W przypadku rozpoczęcia operacji zaczepnej i wyjścia wojsk operacyjnych z terytorium kraju względnie też po wyparciu nieprzyjaciela z zajętych wcześniej naszych terenów działania także będą wykonywały /wg. dotychczasowych ustaleń/ tylko jednostki wydzielone przez dowódcę armii.

przejąć na siebie powinna Wojskowa Służba Wewnętrzna.^{1/} Aby jednak skutecznie realizować te zadania, jednostki WSW powinny być już w czasie pokoju odpowiednio wyposażone, wyszkolone i zorganizowane. Z chwilą rozpoczęcia działań wojennych na podejmowanie działań w tym zakresie nie będzie już czasu. Mało prawdopodobna wydaje się też możliwość wydzielenia przez dowódcę armii do dyspozycji WSW sił ogólnowojskowych /przydatność ich do tego rodzaju zadań będzie niewielka/. Należy bowiem pamiętać, że wojska armii będą ponosiły duże straty i aby wykonać postawione zadania trzeba się będzie liczyć z każdym dosłownie żołnierzem. Dlatego też stworzenie szybkich jednostek manewrowych WSW /mogą się one nazywać jednostkami przeciwdywersyjnymi/, wyposażonych m.in. w śmigłowce, sprawną łączność i dobrze wyszkolonych /szkolenie takie w ograniczonym zakresie jest prowadzone obecnie/, pozwoli na skuteczną walkę z grupami dywersyjnymi przeciwnika, a jednocześnie definitywnie rozstrzygnęłoby ten problem. Utworzenie takich sił rozwiązałoby równocześnie problem odpowiedzialności za kontrolowanie przemieszczania się grup dywersyjnych /z jednej strefy do drugiej/, przekazywanie bieżących informacji o ich lokalizacji, a także umożliwi podejmowanie szybkich i trafnych decyzji dotyczących ich zwalczania.^{2/}

Zorganizowane do tego celu siły WSW mogłyby być wykorzystane, również do innych zadań /np. zwalczania desantów przeciwnika/.

1/ Zadania takie prawdopodobnie w całości lub w części i tak zostaną sędowane na siły WSW. Dodać należy, że policje wojskowe i żandarmerie polowe państw NATO mają takie zadania i są w pełni do nich przygotowane oraz wyposażone.

2/ Zwiększa to również możliwość wykorzystania posiadanej agentury do sygnalizowania o pojawianiu się obcych osób w rejonach ochranianych lub uznanych jako ważne.

Do wykonania tych zadań w pełni przygotowane są jednostki policyjne państw NATO. Z uwagi na to, że w armiach Układu Warszawskiego Wojskowa Służba Wewnętrzna nie ma swego odpowiednika przedstawimy zadania, organizację i uzbrojenie tego rodzaju służb w armiach głównych państw NATO.

3. Organizacja, struktura i zadania policji wojskowej i żandarmerii głównych państw NATO

Wszystkie armie państw NATO posiadają specjalistyczne jednostki policyjne, które wraz z wojskami specjalnymi, desantami powietrznymi oraz pododdziałami WRE mają do spełnienia istotną rolę w koncepcji FOFA. Głównym zadaniem sił policyjnych, poza ściganiem sprawców przestępstw oraz zapobieganiem naruszeniom regulaminów i przepisów prawa, jest obrona własnych jednostek przed atakami grup dywersyjnych przeciwnika, ochrona transportów z zaopatrzeniem a nawet bezpośrednio wspieranie w razie potrzeby własnych wojsk. Przyjęte systemy organizacyjne i wykonywane zadania nie są jednolite. W syntetycznych informacjach przedstawione zostaną rozwiązania organizacyjne oraz zadania i wyposażenie sił policyjnych państw NATO, ze szczególnym uwzględnieniem jednostek policyjnych państw wchodzących w skład Północnej Grupy Armii /PGA/ oraz Francji.

3.1. Policja wojskowa sił lądowych^{1/} USA

/Military Police/

W Stanach Zjednoczonych powstanie policji wojskowej łączy się z uzyskaniem niepodległości i powstaniem sił zbrojnych. Od tego czasu policja wojskowa przechodziła wiele zmian i reorganizacji związanych z rozwojem armii. Obecnie w strukturze organizacyjnej wojsk lądowych /ministerstwo, sztaby związków operacyjnych i związków taktycznych/ występują odpowiednie komórki policji wojskowej /oddziały, wydziały i sekcje/, których zadaniem jest kierowanie całokształtem pracy podległych im oddziałów i pododdziałów.

Wielkość oraz organizacja oddziałów i pododdziałów policji wojskowej USA /MP/ zależy od szczebla dowodzenia oraz ich przeznaczenia, a także wykonywanych zadań.

Amerykańska policja wojskowa zorganizowana jest w brygady, grupy, bataliony, kompanie i sekcje.^{2/} Podczas działań wojennych w razie potrzeby mogą być one wykorzystane do prowadzenia walki na podobnych zasadach jak jednostki bojowe wojsk lądowych.

Brygada MP^{3/} jest największym związkiem organizacyjnym policji wojskowej USA. Występuje ona na szczeblu armii polowej i korpusu armijnego. Natomiast na szczeblu dywizji występuje kompania MP, a na szczeblu samodzielnej brygady pluton MP.

Wydział policji wojskowej, na czele którego stoi dowódca

1/ W USA poza policją wojskową wojsk lądowych są jeszcze policje wojskowe sił powietrznych i morskich o nieco innej strukturze organizacyjnej i uzbrojeniu.

2/ J. Bednarski: Organizacja i zasady wykorzystania pododdziałów żandarmerii sił lądowych USA, ASW, Warszawa 1985 r.

3/ Stan liczebny brygady w zależności od składu /w jej skład może wchodzić do 7 batalionów/ wynosi od 1250 do 3 tys. żołnierzy/

brygady MP, wchodzi w skład sztabu KA. Wydział^{1/} ten składa się z:

- a/ oddziału operacyjnego /odpowiedzialnego za planowanie i nadzorowanie wsparcia działań bojowych/;
- b/ oddziału ochrony obiektów i urządzeń wojskowych;
- c/ oddziału d/s kontroli ruchu drogowego;
- d/ oddziału prewencyjnego /analizuje stan dyscypliny i występujące zagrożenia w jednostkach korpusu/;
- e/ oddziału d/s jeńców wojennych i obozów jenieckich.

Brygada^{2/} MP, wchodząca w skład KA jako jedna z jednostek zabezpieczających, posiada następującą strukturę organizacyjną:

- cztery bataliony zabezpieczenia oddziałów bojowych /każdy batalion posiada od 2-4 kompanii/;
- batalion ochrony, składający się z 4 kompanii oraz kompanii psów wartowniczych;
- batalion d/s jeńców wojennych i internowanych.

Podstawowym pododdziałem zabezpieczającym ZT jest kompania MP^{3/}, która jest elementem występującym w każdej dywizji amerykańskiej. Składa się ona z:

- sekcji dowodzenia /dowódca kompanii i sztab znajdują się na SD dywizji/;
- 4 plutonów policji wojskowej /organizują patrole i posterunki kontroli ruchu drogowego, kierują przemieszczaniem jeńców wojennych, organizują tymczasowe areszty, eskortują konwoje, prowadzą rozpoznanie dróg i mostów/.

1/ Schemat organizacyjny wydziału - patrz zał. nr 17

2/ Strukturę organizacyjną brygady MP przedstawia zał. nr 18

3/ Stan liczebny kompanii w DP i DPanc. wynosi 191 żołnierzy. Podstawowy sprzęt to 13 samochodów różnych, w tym 1 opancerzone, 10 rdst, 2 wyrzutnie ppanc 90 mm.

Zgodnie z wymogami "powietrzno-lądowej operacji 2000" zmienia się organizacja i uzbrojenie wchodzących w skład amerykańskich ZT kompanii MP. Obecnie w Dywizjach Pancernych i Zmechanizowanych typu "86" określonych jako ciężkie /liczą po ok. 20 tys. żołnierzy/ kompanie policji wojskowej posiadają zwiększone stany osobowe z 3 do 5 plutonów i wyposażone są dodatkowo w 2 wyrzutnie ppk "DRAGON". W Dywizji Zmotoryzowanej typu "86" kompania MP liczy 90 żołnierzy, natomiast w Lekkich Dywizjach Piechoty typu "86" /ok. 14 tys. ludzi/ skład kompanii policji wojskowej zmniejszono do 77 żołnierzy, wprowadzając jednak na wyposażenie dodatkowo 18 zestawów rakiet plot "Stinger" /kaszacz/. Większe stany osobowe /liczące po 160 żołnierzy/ mają kompanie MP w 82 DPD i 101 DPSz. Posiadają ponadto na uzbrojeniu po 9 dział bo 106 mm.

W organizacji policji wojskowej sił lądowych USA występują również mniejsze samodzielne pododdziały. Należą do nich:

- pluton dowódczo-administracyjny /występuje na szczeblu batalionu MP i zabezpiecza dowodzenie, łączność i administrowanie 2-3 kompanii/;
- pluton śledczo-dochodzeniowy /występuje na wszystkich szczeblach głównych dowództw wchodzących w skład sił lądowych. Zabezpiecza prowadzenie spraw karnych za przestępstwa popełnione przez żołnierzy amerykańskich. Na każde 30 tys. żołnierzy, przydzielany jest jeden pluton liczący ok. 30 żołnierzy/;
- pluton /sekcja/ tłumaczy - występuje na szczeblu batalionu MP, w kompanii administracyjnej lub w kompanii administracyjnej d/s jeńców. Sekcja może być przydzielona do plutonu śledczo-dochodzeniowego;

- pluton ochrony szpitali i środków rekonwalescencyjnych /ma za zadanie ochronę szpitali, sanatoriów itp. - składa się z 4 drużyn/;
- laboratorium śledczo-dochodzeniowe mieści się przy dowództwie TDW i prowadzi ekspertyzy oraz badania laboratoryjne.

Głównym zadaniem policji wojskowej w czasie pokoju jest przede wszystkim zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń przez żołnierzy, a następnie interweniowanie w przypadkach naruszeń przepisów czy też zakłócania porządku publicznego. /Nie posiada ona tak szerokich uprawnień obligujących ją do interweniowania w stosunku do osób cywilnych, jakie posiadają żandarmerie francuska, belgijska czy holenderska/. Patrole policji wojskowej interweniują tylko w przypadkach niewłaściwego zachowania się żołnierzy. Żołnierze amerykańscy w czasie wolnym od zajęć /głównie w soboty i niedziele/ mają prawo przebywać poza rejonami zakwaterowania bez przepustek, w ubraniach cywilnych. W związku z tym patrole MP bez rażącego naruszenia przez żołnierzy zasad dyscypliny i porządku nie legitymują ich. Jednak w przypadku koniecznej interwencji ich działanie jest zdecydowane, szybkie i skuteczne.

W czasie działań wojennych pododdziały policji wojskowej będą realizowały głównie następujące zadania:

- zapobieganie niespodziewanym atakom przeciwnika na obiekty i pododdziały sił zbrojnych;
- ochrona i konwojowanie transportów wojskowych;
- kierowanie ruchem drogowym poprzez organizowanie tzw. punktów kontrolnych;
- ochrona i osłona rejonów rozmieszczenia wojsk przed niespodziewanym atakiem partyzantów i grup dywersyjnych przeciwnika;

- patrolowanie rejonów lotnisk, portów oraz innych ważnych obiektów;
- ochrona osobistości państwowych i dowódców wojskowych oraz innych powierzonych osób.

Dla prowadzenia rozpoznania w rejonach możliwego desantowania i na kierunkach prawdopodobnego działania przeciwnika przewidziany jest zmotoryzowany patrol MP. Jego zadaniem będzie wykrycie sił przeciwnika, ich aktywne absorbowanie lub blokowanie do czasu nadejścia sił własnych, a także poszukiwanie, wykrywanie, ściganie i zwalczanie niedużych grup rozpoznawczydywersyjnych i agentury. W skład patrolu wydziela się z reguły pododdział z kompanii dywizyjnej MP.

Ze składu brygady MP amerykańskich sił lądowych na TDW lub grupy MP korpusu armijnego wydzielana jest manewrowa grupa operacyjna policji wojskowej. W zależności od rodzaju i stopnia zagrożenia oraz przewidywanych dla niej zadań grupę taką tworzy pododdział w sile do batalionu. Głównym celem działania manewrowej grupy operacyjnej jest związanie walką i zniszczenie wykrytych przez patrol zmotoryzowany większych sił dywersyjno-rozpoznawczych i pododdziałów desantowych przeciwnika w sile do batalionu, zanim zdołają one podejść do obiektów, a także udzielanie pomocy siłom ochrony i obrony baz przy odpieraniu ataków przeciwnika. W działaniach przeciwko siłom większym od batalionu do zadań grupy należy określenie ich składu i zamiaru, powstrzymywanie walką do czasu podejścia większych sił własnych, a następnie udział w ich likwidacji.

Kolejnymi, nie mniej ważnymi zadaniami są: prowadzenie rozpoznania dróg i terenu przyległego do nich, kontrola ruchu

pojazdów i osób, kierowanie ewakuacją jeńców wojennych oraz organizowanie obozów jenieckich.

Do zadań policji wojskowej należy również zapobieganie akcjom sabotażowym. Zajmują się tym wyspecjalizowane służby amerykańskiej MP. Żołnierze tych pododdziałów są specjalnie szkoleni i odpowiednio wyposażeni.^{1/} Skład poszczególnych pododdziałów oraz zadania uzależnione są od obiektów chronionych i ich przeznaczenia. Z ważniejszych zadań wykonywanych przez te pododdziały wymienić należy:

- patrolowanie i obserwacja rejonów chronionych oraz terenów bezpośrednio do nich przyległych;
- kontrolowanie budynków, pomieszczeń i depozytów w godzinach pracy;
- identyfikacja osób^{2/} oraz pojazdów znajdujących się w rejonach ochraniających;
- zatrzymywanie osób usiłujących przedostać się na teren obiektu i posiadających fałszywe przepustki;
- eskortowanie różnych ładunków poza rejonu obiektów ochraniających.

Prowadzeniem postępowań karnych przeciwko sprawcom przestępstw kryminalnych zajmuje się wydzielony wydział, na czele którego stoi tzw. Provost Marshal/dowódca policji wojsko-

1/ Żołnierze MP mogą posiadać poza bronią etatową, granatniki, karabiny maszynowe, transportery opancerzone, śmigłowce, a ostatnio wyposażeni zostali w zestawy rakiet plot "Stinger". Do ochrony ważniejszych obiektów coraz częściej wykorzystywane są przeszkolone psy.

2/ Jest to możliwe, ponieważ policja wojskowa korzysta z własnych systemów komputerowych, gdzie zaprogramowane są informacje o własnych wojskach /poszczególnych żołnierzach/ oraz osobach innych uprawnionych np. do przebywania w danej strefie. Ustalenie danej osoby trwa kilka minut.

wej/. Ta wyspecjalizowana komórka nie prowadzi jednak postępowań karnych za takie przestępstwa jak szpiegostwo, sabotaż itp. Tego rodzaju sprawy prowadzone są przez sekcje śledcze policji wojskowej, zwane "Criminal Investigation Detachments", przy współudziale wyznaczonych komórek wywiadu wojskowego. W przypadkach prowadzenia działań na terenie przeciwnika w składzie każdej sekcji znajdują się tłumacze.

Działania i zadania policji wojskowej są ściśle powiązane z zadaniami, jakie wykonują własne wojska. W zależności od tego, czy znajdują się one w natarciu, obronie, prowadzą pościg, czy też działania odwrotne, siły MP otrzymują dodatkowe zadania, zmierzające do ich wsparcia. Kiedy własne wojska prowadzą działania zaczepne, pododdziały MP zabezpieczają sprawny i ciągły ruch jednostek na kierunkach natarcia poprzez organizowanie posterunków i punktów kontroli ruchu drogowego. Zapewniają sprawne przekraczanie przeszkód terenowych przez wojska oraz bezpieczeństwo taktyczne jednostek lądowych. W obronie głównym zadaniem będzie udzielenie bezpośredniego wsparcia tym pododdziałom /oddziałom/, które znajdują się w krytycznym położeniu^{1/} /duże straty, brak środków do walki/. Pomoc ta będzie polegała głównie na zabezpieczeniu sprawnego i szybkiego wycofywania wojsk oraz intensyfikacji działań mających na celu uniemożliwienie przeciwnikowi penetrację oraz przenikanie jego grup dywersyjnych w rejon wycofywanych wojsk. We wszystkich

1/ Pododdziały i oddziały policji wojskowej posiadają odpowiednie struktury organizacyjne oraz uzbrojenie, co pozwala im prowadzić walkę jak regularne jednostki wojsk lądowych.

rodzajach działań wydzielone pododdziały MP, zajmują się ochroną dowództwa, stanowisk dowodzenia oraz innych wyznaczonych osób /obiektów/.

Zakres wyszkolenia i wyposażenia żołnierzy MP w pełni zabezpiecza potrzeby i wymagania stawiane przez dowódców sił lądowych; pozwala również na realizację wszystkich często nie przewidzianych zadań w dowolnych warunkach, tak charakterystycznych dla "operacji powietrzno-lądowych 2000".

Policja wojskowa Stanów Zjednoczonych ściśle współpracuje zarówno ze służbami wywiadowczymi, jak też z kontrwywiadem wojskowym. Wykonuje na ich korzyść wiele zadań, takich jak: zabezpieczanie ważnych dokumentów zatrzymanych u jeńców, zdobywanie różnorodnych informacji w czasie rozmów /przesłuchań/ jeńców oraz członków grup dywersyjnych, a także podczas prowadzonych postępowań karnych.

W skład amerykańskich jednostek stacjonujących w Europie /w tym 7 AP, której dowództwo i sztab znajdują się w Heidelberg/, wchodzi organicznie pododdziały policji wojskowej w strukturach wcześniej przedstawionych.

Podczas prowadzenia operacji obronnej przez armię siły Zarządu WSW armii mogą spotkać żołnierzy MP zabezpieczających działania jednostek amerykańskich.

3.2. Policja wojskowa Republiki Federalnej Niemiec

/FELDJÄGERTRUPPE/

Policja wojskowa Bundeswehry, jest jednym z rodzajów wojsk. Służbowo podlega ona dowództwu związków taktycznych,

a zakresem swego działania obejmuje cały obszar RFN^{1/} i wszystkie rodzaje sił zbrojnych oraz administracji wojskowej. Podobnie jak inne policje wojskowe państw zachodnich posiada ona uprawnienia i kompetencje do interweniowania wyłącznie w stosunku do osób wojskowych, zaś w stosunku do osób cywilnych działa wyłącznie w przypadkach usankcjonowanych prawnie, takich jak napad osoby cywilnej czy też grupy osób na żołnierzy względnie obiekty Bundeswehry^{2/} itp.

Największym pododdziałem policji wojskowej RFN jest batalion, a następnie kompania, pluton i grupa. Każdy okręg wojskowy w czasie pokoju dysponuje batalionem policji wojskowej, a poszczególne kompanie tego batalionu są rozlokowane w komendach policji wojskowej na terenie całej RFN. W dyslokacji komendy policji wojskowej przestrzega się pierwszeństwa takich elementów, jak: liczba i wielkość garnizonów wojskowych, znaczenie nadzorowanego obszaru, siedziba organów komendy. Po reorganizacji sił zbrojnych RFN w 1980 r. /Heeresstruktur 4/, która objęła również policję wojskową, zmniejszono liczbę terenowych komend policji wojskowej z 55 do 33 /patrz zał. nr 19/, zwiększając jednocześnie siły z plutonu do kompanii. Zgodnie z nową strukturą obecnie jest 6 batalionów policji wojskowej /tyle ile okręgów/. Rozmieszczenie poszczególnych komend jest dostosowane do dyslokacji wszystkich korpusów i dywizji oraz stacjonowania jednostek lotniczych i marynarki wojennej.

1/ Kompania Feldjägertruppe stacjonuje też w m. Budel /Holandia/, gdzie znajdują się jednostki zachodnioniemieckie.

2/ Zasady współpracy między policją a Bundeswehrą. Dziennik Ministerstwa Obrony z 1957 r., str. 488

W zmienionej strukturze batalion policji wojskowej^{1/} został wzmocniony kompanią sztabowo-zaopatrzeniową i komórką mobilizacyjną. Zwiększona została też ilość środków transportowych. Batalion składa się z 7 kompanii, a siły jego wynoszą: w czasie pokoju 429 żołnierzy^{2/} /27 oficerów, 231 podoficerów zawodowych, 171 podoficerów służby czynnej/, natomiast według etatu wzmocnionego 682 żołnierzy /51 oficerów, 479 podoficerów zawodowych i 152 podoficerów służby czynnej/. Tak duża liczba podoficerów zawodowych wynika z realizacji zasady, że dowódcą patrolu może być wyłącznie podoficer zawodowy, bo to gwarantuje wykonanie zadań służbowych na właściwym poziomie.

Kompania składa się z trzech plutonów. Na swym wyposażeniu posiada 31 samochodów osobowo-terenowych i 9 motocykli.

Podstawowym pododdziałem policji wojskowej jest pluton liczący w czasie pokoju 18 żołnierzy, natomiast według etatu wzmocnionego 24. Siłami tymi można ze składu plutonu wystawić 9 lub 12 patroli dwuosobowych. Pluton posiada następujące środki i uzbrojenie: 10 samochodów terenowych, 1 mikrobus, 3 motocykle oraz 22 pistolety, 7 karabinów automatycznych, 4 pistolety maszynowe i radiostacje.^{3/} Prawie zawsze w kompanii pierwszy pluton zorganizowany jest na etacie wzmocnionym. W czasie wojny policja wojskowa podlega dowódcom korpusów i

1/ Organizację batalionu policji wojskowej przedstawia zał. nr 20

2/ K. Straszewski: Policja Republiki Federalnej Niemiec w systemie obrony kraju, Warszawa 1985 r., str. 180

3/ G. Boese: ["]Militörpolizei der Bundeswehr, Truppenpraxis 1980 r., nr 10, str. 813

dywizji. Sieć komend policji wojskowej ulega zagęszczeniu.

Do głównych zadań policji wojskowej w czasie pokoju należy:

- zapewnienie porządku i dyscypliny na terenie swego działania;
- kontrola i nadzór ruchu drogowego pojazdów wojskowych /jest to zadanie szczególnie trudne z uwagi na stosunkowo niewielki obszar kraju i bardzo dużą ilość pojazdów wojskowych zarówno własnych, jak też innych państw NATO/;
- prowadzenie postępowań karnych przeciwko żołnierzom Bundeswehry za popełnione przestępstwa;
- ochrona obiektów wojskowych oraz poligonów;
- pilotowanie osobistości rządowych^{1/};
- patrolowanie składów pociągów osobowych oraz dworców kolejowych.

Zasady działania policji wojskowej oraz jej kompetencje i uprawnienia uregulowane zostały prawnie w 1956 r.^{2/}

W czasie pełnienia służby żołnierze policji wojskowej wyróżniają się od innych żołnierzy Bundeswehry, białą czapką, białym pasem z poprzeczką i kaburą. Występując w ubiorze polowym, noszą białą opaskę na lewym górnym rękawie, z czarnym napisem "Feldjäger".

Podczas działań wojennych poza wymienionymi wyżej zadaniami dochodzą jeszcze następujące:

- zwalczanie wykrytych mniejszych grup desantów powietrznych przeciwnika;
- wspólnie z siłami obrony terytorialnej lokalizacja i niszczenie

1/ E. Rasch: Polizei und Polizeilorganisation, Wyd. Richard Boorberg Verlag, Stuttgart 1980 r., str. 86

2/ Federalny dziennik ustaw /G.B.I.I.S. 459/

czenie grup rozpoznawczych i dywersyjnych, które przeniknęły w głąb obrony;

- ochrona ważnych obiektów.

Zdaniem specjalistów zachodnioniemieckich, policja wojskowa jest najbardziej predysponowana do wykonywania zadań w strefie tylowej na rzecz wojsk operacyjnych. Przewiduje się, że zadania te realizować ona może poprzez organizowanie zasadzek, ukrytych posterunków względnie patrolowanie określonych rejonów.

Wykonując swe zadania, policja wojskowa ściśle współpracuje i współdziała z policją RFN^{1/}, szczególnie zaś w zakresie:

- nadzoru i kontroli ruchu drogowego;
- zapewnienia bezpieczeństwa publicznego i porządku w miejscach przebywania większej liczby żołnierzy /imprezy wojskowe, pokazy, dni otwartych koszar itd./;
- zwalczania przestępstw o charakterze kryminalnym;
- policyjnego zabezpieczenia rejonów objętych manewrami jednostek Bundeswehry i jednostek wojskowych NATO.

W działaniu policji wojskowej istotne miejsce zajmuje współpraca z MAD /kontrwywiad wojskowy RFN/. "Feldjäger" wykonuje wiele zadań bezpośrednio stawianych przez kontrwywiad, jak również przekazuje dane uzyskane w czasie wykonywanych zadań służbowych.

Ważnym i absorbującym zadaniem, którego nie sposób pominąć, jest współdziałanie z policjami wojskowymi sił zbrojnych NATO.

1/ K. Straszewski: Policja Republiki Federalnej Niemiec w systemie obrony kraju, Warszawa 1985 r., str. 182

Na terytorium RFN stacjonują jednostki wojskowe Belgii, Wielkiej Brytanii, Holandii, Kanady, Francji i Stanów Zjednoczonych. Ponadto z poligonów Bundeswehry korzystają jednostki wojskowe Danii. Siły zbrojne wymienionych państw dysponują własnymi policjami wojskowymi /żandarmeriami polowymi/, które działają w ramach ustalonych prawnie przepisów /ustawa z 3 sierpnia 1959 r.^{1/} o zasadach działania policji wojskowych państw NATO na terenie RFN/.

Kompetencje, zadania oraz sposoby działania policji wojskowych w stosunku do własnych żołnierzy oraz współdziałanie między nimi są uzgodnione. Dla zacieśnienia współpracy i wymiany doświadczeń komendanci wojskowi policji wojskowych raz w roku uczestniczą w tygodniowej konferencji, która odbywa się w szkole "Feldjäger" w Santhofen. Dokonuje się tam uściślenia i uaktualnienia zasad współdziałania. Ponadto w czasie odbywanych ćwiczeń wojskowych wystawiane są wspólne mieszane patrole, co ma służyć polepszeniu współpracy.

Główna kwatera NATO w RFN dysponuje wydzieloną policją wojskową złożoną z żołnierzy sojusznicznych sił zbrojnych. Nazwa tej policji brzmi po niemiecku GMPN /Gemeinsame Militärpolizei der NATO/, po angielsku NCMP /NATO Combined Military Police/ po francusku PMMO - /Police Militaire Mixte OTAN/. Stronę prawną tej formacji reguluje umowa między rządem RFN a dowództwem NATO w Europie z 1961 r.^{2/} Żołnierze GMPN noszą

1/ Federalny dziennik ustaw /BGB/ 1961, Teil II, str. 1183

2/ K. Böckle: Militärpolizeien... strona 664

niebieskie natowskie berety z gwiazdką między literami "MP". Natomiast na samochodach z przodu i z tyłu umieszczone są niebieskie tablice z tymi inicjałami.

3.3. Policja wojskowa Wielkiej Brytanii

/Royal Military Police/^{1/}

Policja wojskowa Wielkiej Brytanii posiada długoletnie tradycje sięgające jeszcze czasów powstania Imperium Brytyjskiego. Głównym jej zadaniem jest utrzymanie dyscypliny wojskowej w szerokim tego słowa znaczeniu oraz prowadzenie postępowań karnych przeciwko żołnierzom brytyjskim - sprawcom przestępstw. Każdy z trzech rodzajów sił zbrojnych posiada swoją policję wojskową.^{2/}

Podstawową jednostką organizacyjną brytyjskiej policji wojskowej jest kompania składająca się z plutonów, które swym składem organizacyjnym oraz wyposażeniem różnią się zasadniczo od typowych plutonów wojsk lądowych. Dowódcą każdego plutonu z kompanii policji wojskowej jest sierżant sztabowy. Pluton składa się z dwóch sekcji; dowódcą każdej z nich jest podoficer w stopniu sierżanta. Liczba plutonów w kompanii nie jest stała i waha się od 3 do 7 plutonów. W Brytyjskiej Armii Renu /BAOR - British Army of Rhine/, stacjonującej na terenie RFN, większość kompanii policji wojskowej składa się

1/ Royal Military Police /RMP/ - Królewska Policja Wojskowa

2/ M. Kryszczuk: Wybrane aspekty pracy wywiadowczej na terytorium Wielkiej Brytanii w latach 1980-85, ASW, Warszawa, str. 125-126.

z 5 plutonów. Siły policji wojskowej są bezpośrednio podporządkowane sztabowi 1 KA. Wchodzące w skład tych sił dywizje pancerne posiadają etatowe kompanie policji wojskowej, a mianowicie:

- 1 D Panc - 111 RMP,
- 2 D Panc - 112 RMP,
- 3 D Panc - 113 RMP,
- 4 D Panc - 114 RMP.^{1/}

Każda z wymienionych kompanii jest odpowiednio wyposażona w środki transportu i łączności /zazwyczaj w samochody terenowo-osobowe "Land Rover" i motocykle "Can Cam"/.

Ponadto dowództwu 1 KA podlegają 4 kompanie policji wojskowej, których głównym zadaniem jest kontrolowanie rejonów tyłów korpusu. Dwie z nich składają się z pięciu plutonów, a dwie z 3 plutonów. Należy dodać, że w przypadku zagrożenia wymienione kompanie mogą być rozwinięte do 6 plutonów i uzupełnione żołnierzami z metropolii.

W czasie pokoju kompanie policji wojskowej zabezpieczają przestrzeganie porządku i dyscypliny przez żołnierzy brytyjskich zarówno w kraju, jak też poza granicami Wielkiej Brytanii. /Zajmuje się tym służba porządkowo-prewencyjna - Police Duties Branch/ Dotyczy to szczególnie Republiki Federalnej Niemiec i Berlina Zachodniego, gdzie znajdują się największe zgrupowania wojsk brytyjskich. W skład Berlińskiej Grupy Piechoty wchodzi 247 kompania policji wojskowej, składająca się

1/ Materiały Zarządu II Sztabu Gen z 1987 r.

z 7 plutonów.

Na terenie Wielkiej Brytanii jest 7 kompanii RMP, które są przydzielone do poszczególnych Grup Piechoty / 5 i 8 Grupa Piechoty po 2 kompanie, 6 i 7 po jednej/. Ponadto jedna kompania policji wojskowej wchodzi w skład londyńskiego okręgu wojskowego.

Obecnie sześć kompanii policji wojskowej stacjonuje w Irlandii Północnej, gdzie zabezpiecza działania trzech znajdujących się tam brygad brytyjskich.^{1/} Ponadto kompanie RMP stacjonują na Cyprze, w Hong Kongu i Belize, a pododdział liczący 6 żołnierzy RMP jest również w Gibraltarze.

W czasie działań wojennych - zdaniem Brytyjczyków - do głównych zadań policji wojskowej będzie należało zapewnienie ochrony stanowisk dowodzenia i dowódców, wyprowadzenie zagubionych pododdziałów, oznaczanie dróg, prowadzenie kontroli ruchu drogowego oraz zabezpieczenie przegrupowania wojsk.

Prowadzeniem postępowań karnych za popełnione przez żołnierzy brytyjskich przestępstwa zajmuje się wydzielony wydział RMP - Special Investigation Branch /SIB/, czyli służba dochodzeniowo-śledcza.

Wszyscy żołnierze brytyjskiej policji wojskowej przechodzą przeszkolenie w ramach kursów organizowanych w Police Duties Branch, która dysponuje ośrodkiem szkoleniowym w m. Chichester. W czasie sześciomiesięcznego kursu żołnierze uczą się między innymi takich przedmiotów, jak: prawo wojskowe

1/ Materiały Zarządu II Sztabu Gen. z 1987 r.

fotografika, łączność, budowa i prowadzenie pojazdów mechanicznych. Po przeszkoleniu kierowani są do poszczególnych kompanii RMP. Wszyscy żołnierze pełniący służbę w dziale dochodzeniowo-śledczym zobowiązani są do odbycia służby w pionie porządkowo-prewencyjnym /PDB/. Dalsze specjalistyczne szkolenie w tym kierunku przechodzą oni w ośrodku szkolenia policji brytyjskiej.

Specjalny pododdział konnej policji wojskowej stacjonuje w m. ALDERSHOT. Patroluje on tereny wokół miast w którym stacjonuje Dowództwo Wojsk Lądowych Wielkiej Brytanii.^{1/}

3.4. Żandarmeria narodowa Francji

/Gendarmerie Nationale/

Początki powstania Francuskiej Żandarmerii Narodowej sięgają czasu średniowiecza, tj. okresu, gdy stabilizowała się władza królewska i kształtowały podwaliny państwa.^{2/} Obecnie żandarmeria jest najstarszym rodzajem sił zbrojnych. Tym, co szczególnie wyróżnia ją w całości francuskich sił zbrojnych, jest szeroki zakres działania, wynikający z powierzonych jej zadań. Żandarmeria jest drugim obok policji, równolegle działającym organem porządkowym, podlegającym ministrowi obrony. W stosunku do policji zajmuje pozycję uprzywilejowaną, co

1/ Podział Wielkiej Brytanii na rejony wojskowe przedstawia zał. nr 21

2/ M. Kamiński: Rozwój i znaczenie francuskiej żandarmerii narodowej w siłach zbrojnych, Warszawa ASW 1985r., str.10-11

uwidacznia się szczególnie w zasadach użycia broni i posiadanym wyposażeniu.^{1/} Dualizm taki - zdaniem Francuzów - gwarantuje wolność publiczną dla państwa i obywateli oraz stanowi czynnik stymulujący współzawodnictwo, a w konsekwencji wzajemną kontrolę i dokładne rozpoznanie prowadzonych spraw.

Rozmieszczona na terytorium całego kraju^{2/} żandarmeria /zgodnie z ostatnim podziałem odpowiada ona za bezpieczeństwo publiczne w 341 gminach, policja zaś w 144, natomiast w 19 gminach zachowano podział odpowiedzialności/ ma nieograniczone kompetencje w zakresie policji śledczej i prawa interweniowania w stosunku do wszystkich obywateli /włącznie z siłami zbrojnymi/.

Ze względu na wykonywane funkcje żandarmeria dzieli się na:

- żandarmerię departamentalną, na którą przypada bez mała całość zadań administracyjnych, śledczych i wojskowych;
- żandarmerię ruchomą, której głównym zadaniem jest utrzymanie porządku publicznego i wzmacnianie w określonych warunkach działań żandarmerii departamentalnej.

Minister obrony sprawuje kierownictwo nad żandarmerią poprzez specjalistyczne organy, takie jak: Dyrekcja Generalna Żandarmerii i Inspekcja Generalna Żandarmerii.

1/ Policjant może użyć broni tylko w samoobronie, natomiast żandarm - po trzykrotnym ostrzeżeniu o jej użyciu, gdy osoba zatrzymana jest w trakcie popełniania przestępstwa, gdy okoliczności wskazują na ewidentny zamiar jego popełnienia. /por. B.Gouley, A.Delestre: Les Gendarmes, 1979r. str. 122/

2/ Assemblée Nationale nr 1168, Tome VI - Section "Gendarmerie", wyd. 21.10.1982 r.

Dyrekcja Generalna Żandarmerii jest centralnym organem spełniającym rolę sztabu żandarmerii narodowej. Dyrektor generalny^{1/} żandarmerii odpowiedzialny jest m.in. za przygotowanie i wprowadzenie do działań sił i środków w celu wykonania postawionych zadań, uczestnictwo żandarmerii w przygotowaniu i przeprowadzeniu mobilizacji oraz przygotowanie żandarmerii do zabezpieczenia działań sił zbrojnych.

Inspektor generalny, jako stały doradca ministra obrony ma prawo przeprowadzenia inspekcji na całym terytorium kraju i na każdym szczeblu organizacyjnym żandarmerii.

Organom centralnym żandarmerii podlega 6 regionalnych dowództw żandarmerii i 22 dowództwa legionów^{2/} żandarmerii. Legion jest najniższym organem skupiającym całokształt działań dwóch podstawowych grup: żandarmerii departamentalnej i żandarmerii ruchomej.

Odrębna struktura żandarmerii występuje w regionie paryskim, gdzie wydzielono: legion żandarmerii departamentalnej Ile-de-France, legion żandarmerii ruchomej i gwardię republikańską. Siły te podporządkowano 1 Dowództwu Żandarmerii Regionalnej.^{3/}

Dowództwa regionalne i dowództwa legionów wydają dyrektywy odnośnie użycia podległych sił żandarmerii i kontrolują

1/ B. Gouley, A. Delestre: Les Gendarmes, wyd. 1979, str. 27 i 28

2/ M. Kamiński: op. cit. str. 51

3/ Schemat organizacyjny żandarmerii francuskiej przedstawia zał. nr 22

wykonanie tych zadań. Zabezpieczają też przepływ informacji i łączności z władzami cywilnymi i wojskowymi.

Na szczeblu okręgu wojskowego zorganizowano regionalne dowództwo żandarmerii narodowej, wyposażone w sekcję śmigłowców, natomiast na szczeblu podokręgu wojskowego znajduje się dowództwo legionu żandarmerii, któremu bezpośrednio podlegają zgrupowania żandarmerii departamentalnej i ruchomej. Zgrupowanie żandarmerii departamentalnej występuje na szczeblu departamentu /obecnie jest 95 departamentów/. W skład takiego zgrupowania wchodzi od 3 do 6 kompanii żandarmerii /po jednej na powiat, odwód/, grupa dowodzenia, pluton żandarmerii zmotoryzowanej /na motocyklach/, służba samochodowa, łączności, koszarowa i warsztatowa oraz jednostki rezerwowe. Żandarmeria departamentalna uzbrojona jest w broń indywidualną.

Na szczeblu powiatu znajduje się kompania żandarmerii departamentalnej, składająca się z 6 do 18 brygad żandarmerii, grupy dowodzenia, brygady poszukiwań i brygady mieszanej.

Podstawową komórką organizacyjną żandarmerii jest brygada żandarmerii^{1/} w składzie od 6 do 15 żandarmów. Wykonuje ona wszystkie zadania stojące przed żandarmerią /śledcze, administracyjne i wojskowe/. Do głównych zadań brygady należy prowadzenie rozpoznania. Uzyskane informacje przekazywane są zainteresowanym instytucjom administracyjnym i sądowym /na terenie Francji znajdują się 3644 brygady żandarmerii/.

Żandarmeria ruchoma, podobnie jak departamentalna,

1/ Notes of Etudes Documentaires nr 3698 z dn. 12.06.1970 r.
"La Gendarmerie Nationale" str. 112 i nast.

podzielona jest na zgrupowania, grupy kompanijne i kompanie żandarmerii zwykle lub mieszane. Posiada ona również w swym składzie jedną kompanię powietrzno-desantową, liczącą 135 osób. Do głównych zadań żandarmerii ruchomej /liczącej ok. 17,5 tys. osób/ należy utrzymanie porządku publicznego i wzmocnienie działań żandarmerii departamentalnej. Są to jednostki specjalnie szkolone, całkowicie zmotoryzowane i mogące działać na terytorium całego kraju. Na terytorium Francji aktualnie występują 22 zgrupowania żandarmerii ruchomej, wśród których zgrupowanie regionu paryskiego ma szczególną organizację.

Zgrupowanie żandarmerii ruchomej składa się z kompanii rozmieszczonych na obszarze podokręgu wojskowego. Kompania żandarmerii ruchomej składa się z czterech plutonów /w tym plutonu samochodów pancernych/. Stan kompanii wynosi 134 ludzi, 21 pojazdów /w tym 3 pancerne/, 3 moździerze 60 mm i 2 moździerze 81 mm. Mieszana kompania żandarmerii ruchomej ma w swym składzie zamiast plutonu samochodów pancernych pluton dział 37 mm. Kompanie tego rodzaju występują po jednej na grupę kompanijną.

Sztandarową jednostką żandarmerii ruchomej jest zgrupowanie pancerne w SATORY, gdzie przechowywany jest sztandar żandarmerii ruchomej. Zgrupowanie składa się z 9 kompanii uzbrojonych w czołgi lekkie AMX-13, samochody pancerne AML i transportery VTT AMX.^{1/} Czołgi będące na wyposażeniu tej

1/ La Figaro z dn. 5.04.1984 r.

jednostki, poza uroczystościami oficjalnymi, w dotychczasowej historii zostały użyte tylko raz w 1961 r. podczas tzw. puczu generałów.

Szeroka różnorodność wykonywanych zadań oraz miejsce i specyfika pełnionej służby spowodowały konieczność zorganizowania jednostek specjalistycznych żandarmerii, takich jak:^{1/}

- Gwardia Republikańska Paryża, przeznaczona do zadań specjalnych w stolicy /zapewnienie bezpieczeństwa prezydentowi Francji i rządowi/;
- żandarmeria sił powietrznych, odpowiedzialna za ochronę lotnisk, baz i bezpieczeństwo w siłach powietrznych;
- żandarmeria sił morskich, której zadaniem jest zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w portach, bazach i stoczniach;
- żandarmeria transportu powietrznego, przeznaczona do ochrony ważnych lotnisk cywilnych i ich zakładów;
- żandarmeria ochrony przemysłu zbrojeniowego, chroniąca zakłady zbrojeniowe;
- żandarmeria polowa wojsk francuskich w RFN, spełniająca zadania policji wojskowej wobec własnych wojsk i mająca zadanie zabezpieczenia porządku i bezpieczeństwa w bazach i garnizonach stacjonowania wojsk francuskich;
- żandarmeria zamorska, przeznaczona do ochrony obiektów wojskowych i administracyjnych oraz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w bazach i garnizonach stacjonowania wojsk zamorskich.

Wykonywane przez żandarmerię narodową zadania wymagają posiadania wielu bardzo zróżnicowanych jednostek. Jednocześnie zachodzące zmiany społeczne i duży napływ cudzoziemców zmusza

1/ B. Gouley, A. Delestre: Les Gendarmes, wyd. 1979r.
strona 22 i nast.

kierownictwo żandarmerii do ciągłego doskonalenia istniejących struktur, w celu realizacji stawianych zadań. Zwiększenie zagrożenia w aglomeracjach miejskich /głównie terroryzmem/ spowodowało konieczność wzmocnienia sił żandarmerii poprzez utworzenie specjalnych plutonów nadzoru i interwencji /peloton de surveillance et d'intervention^{1/}/. Ponadto utworzono jednostki przeznaczone do wykonywania zadań specjalnych /zgrupowanie bezpieczeństwa i interwencji żandarmerii narodowej, sekcje powietrzne, jednostki śledcze, plutony górskie i wysokogórskie, brygady rzeczne i jednostki przybrzeżne/.

Żandarmerię polową^{2/} na terytorium Francji stanowią specjalne oddziały żandarmerii przy związkach taktycznych, na korzyść których wykonują one zadania policji wojskowej, w tym również policji śledczej. W celu zabezpieczenia potrzeb sił morskich i powietrznych, a od niedawna również uzbrojenia zostały utworzone specjalistyczne jednostki o podwójnym podporządkowaniu. Są one częścią żandarmerii narodowej, a jednocześnie są umiejscowione przy sztabie rodzaju wojsk lub delegaturze generalnej d/s uzbrojenia.

Zadania wykonywane przez żandarmerię polową są typowymi zadaniami policji wojskowej. Znaczna część zadań ma charakter prewencyjny, a wszelkie uzyskane informacje mające istotne znaczenie dla sił zbrojnych są na bieżąco przekazywane dowództwom wojskowym.

1/ Assemblée Nationale nr 1738, Tome VI - Section "Gendarmerie", wyd. 6.12.1983 r., str. 19

2/ B. Gauley, A. Delestre: Les Gendarmes, wyd. 1979 r., str. 147-157

Żandarmeria ma obowiązek przeprowadzania kontroli miejsc pobytu żołnierzy będących na przepustkach oraz pojazdów wojskowych na drogach publicznych. Prowadzi również postępowania karne przeciwko sprawcom przestępstw oraz podejmuje czynności zmierzające do wykrycia i ustalenia sprawców.

Szczególnie ważna jest działalność związana z przestępstwami rzutującymi na dyscyplinę wojskową, a tym samym na wykonanie zadań, takimi jak dezercje lub niestawienie się do jednostki po otrzymaniu wezwania. Obowiązkiem żandarmerii jest poszukiwanie i zatrzymywanie dezercerów oraz osób odmawiających pełnienia służby.

Istotnym dla sił zbrojnych zadaniem wykonywanym przez żandarmerię jest prowadzenie ewidencji wszystkich rezerwistów i ciągle uaktualnianie ich miejsc pobytu. Powyższe zadanie rozciąga się także na przygotowanie mobilizacji i zajęcie środków transportu. W czasie mobilizacji stan żandarmerii wzrasta z 85 tys. do 190 tys. ludzi.^{1/}

Jednym z mniej znanych, ale ważniejszych zadań wojskowych, realizowanych przez żandarmerię jest udział w ochronie urządzeń i amunicji strategicznych i taktycznych sił jądrowych. Działalność ta jest uzupełnieniem kontroli rządowej nad całością narodowych sił jądrowych. Żandarmeria ma obowiązek zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa transportów wszystkich istotnych elementów sił jądrowych. Do tego celu wydziela

1/ Senat nr 61 Tome V - Section "Gendarmerie" wyd. 23.11.1981r. str. 7-10

zgrupowania w sile jedenastu specjalnych plutonów ochrony^{1/}, które wzmocniane są dwoma plutonami żandarmerii ruchomej.

Udział żandarmerii w obronie terytorialnej kraju został zmodyfikowany w 1983 r. - nabrał nowego, rozszerzonego charakteru. Zasadnicze obowiązki żandarmerii sprowadzają się do zintensyfikowania rozpoznania, kontroli i ochrony obiektów i urządzeń szczególnie wrażliwych na dywersyjne działania przeciwnika oraz zwalczania małych grup nieprzyjaciela - jeśli sytuacja nie wymaga użycia jednostek ogólnowojskowych.

Żandarmeria polowa zabezpiecza działania własnych wojsk nie tylko w kraju, lecz również poza nim. Obecnie francuska żandarmeria polowa wraz z wydzielonymi jednostkami wojsk francuskich stacjonuje w RFN^{2/} /ok. 600 ludzi/. Sztab żandarmerii francuskiej mieści się w Baden Baden.

W każdym większym garnizonie wojsk francuskich stacjonujących w RFN znajduje się brygada żandarmerii polowej. Dowódcy żandarmerii polowej w RFN podlega także oddział żandarmerii polowej w Berlinie Zachodnim, liczący ok. 300 żandarmów. Stacjonujące w RFN i Berlinie Zach. jednostki francuskiej żandarmerii polowej posiadają kompetencje wyłącznie w stosunku do żołnierzy francuskich. Interweniują w przypadkach naruszenia porządku publicznego czy też praworządności przez żołnierzy francuskich, względem których policja zachodnioniemiecka nie posiada uprawnień. Prowadzą również postępowania karne przeciwko sprawcom przestępstw. Wydzielone jednostki żandarmerii

1/ Notes et... str. 229

2/ Tamże, str. 224

polowej stacjonują wraz z wojskami francuskimi również w Senegalu, na Wybrzeżu Kości Słoniowej, w Gabonie, Dżibutti, a ostatnio także w Czadzie.

Ze względu na zakres wykonywanych zadań żandarmeria jest wyposażona zarówno w broń indywidualną, jak i zespołową /ciężką/. Posiadane przez żandarmerię wyposażenie można podzielić na: pojazdy i sprzęt bojowy /71 gąsienicowych pojazdów opancerzonych i 281 kołowych pojazdów opancerzonych/, uzbrojenie, sprzęt techniczny, łączności i informacyjny. Żandarmeria uzbrojona jest m.in. w 248 tys. pistoletów i karabinów, ok. 9,5 tys. karabinów maszynowych i 757 moździerzy. Dysponuje również 42 śmigłowcami i 268 kutrami patrolowymi.

Współczesna żandarmeria narodowa cieszy się zaufaniem i szacunkiem społeczeństwa, co z punktu widzenia przynależności do aparatu ucisku jest w warunkach francuskich swego rodzaju fenomenem. W społeczeństwie francuskim żandarmeria uważana jest za czynnik realizujący ochronę interesów obywatela. Na powyższą opinię pracują przede wszystkim brygady żandarmerii departamentalnej, pełniący na co dzień służbę wśród społeczeństwa. Nie bez znaczenia są tu również kryteria doboru ochotników, powszechnie uważane za surowe.

3.5. Żandarmeria belgijska /Gendarmerie/

W Belgii żandarmeria uważana jest za jeden z rodzajów sił zbrojnych^{1/}. Posiada ona bardzo szerokie uprawnienia i

1/ "Ustawa o żandarmerii /Loi sur la Gendarmerie/ z 2.12.1957r. "Moniteur Belge" z 12.12.1957 r., str. 8752-8759

kompetencje, takie jak: możliwość interweniowania w stosunku do wszystkich osób, zarówno cywilnych, jak i wojskowych, a także prowadzenie postępowań karnych w poważniejszych sprawach. Czynnikiem wyróżniającym żandarmerię od policji jest to, że zakres jej działania obejmuje cały kraj, natomiast kompetencje poszczególnych rodzajów policji /policja miejska, gminna itp./ są ograniczone terytorialnie.^{1/}

Z uwagi na zakres wykonywanych zadań podlega ona jednocześnie trzem ministrom: obrony, spraw wewnętrznych i sprawiedliwości.^{2/}

Minister obrony odpowiedzialny jest za organizację żandarmerii, jej szkolenie, dyscyplinę, uzbrojenie, sprzęt i zaopatrzenie.

Minister spraw wewnętrznych sprawuje kontrolę nad żandarmerią w zakresie wykonywania przez nią zadań policji administracyjnej oraz utrzymania porządku publicznego.

Minister sprawiedliwości sprawuje kontrolę w zakresie wykonywania przez żandarmerię zadań policji sądowej i ścigania przestępców:

W skład żandarmerii wchodzi:

- dowództwo, sztab i służby ogólne;
- Inspektorat Generalny Żandarmerii;

1/ Podobne struktury organizacyjne, wyposażenie oraz zadania posiada żandarmeria holenderska.

2/ Schemat organizacyjny żandarmerii belgijskiej przedstawia zał. nr 23

- dowództwo okręgów żandarmerii z podległymi im strukturami;
- jednostki specjalne;
- Królewska Szkoła Żandarmerii.

Terytorium Belgii zostało podzielone na pięć okręgów żandarmerii. Okręg żandarmerii obejmuje obszar dwóch prowincji, z wyjątkiem okręgu Brabancji /jedna prowincja/. W każdej prowincji istnieje grupa terytorialna żandarmerii podlegająca dowódcy okręgu żandarmerii.

Grupa terytorialna żandarmerii obejmuje swym zasięgiem działania 4-8 rejonów. Bezpośrednio podlega jej brygada żandarmerii drogowej.^{1/}

Każdy rejon posiada kilka brygad terenowych i jedną brygadę nadzoru i ścigania /do prowadzenia śledztw w przypadkach poważniejszych przestępstw, nadzór nad osobami podejrzanymi i obcokrajowcami/.

Podstawową jednostką terytorialną jest brygada terenowa żandarmerii. Rejon jej działania obejmuje jedną do kilku gmin, a stan liczebny może wynosić od 6 do 100 i więcej żandarmów. Ponadto istnieją jeszcze wyspecjalizowane brygady żandarmerii, które podlegają dowódcom niektórych rejonów. Są to 4 brygady morskie, działające w portach oraz brygady ochrony lotnisk. Ogółem - 9 prowincjonalnych grup terytorialnych obejmuje 52 rejonu i 448 brygad żandarmerii.

Do interweniowania w celu przywracania i utrzymania porządku publicznego przeznaczone są grupy ruchome żandarmerii.

1/ Organizacja i zadania Belgijskiej Żandarmerii Narodowej w zakresie funkcji policyjnych i obrony państwa, W-wa 1985r., Zarząd II Szt.Gen., str. 98-99

W czasie pokoju grupa ruchoma składa się z trzech kompanii, a jej stan osobowy wynosi ok. 500 żandarmów.

Żandarmeria belgijska posiada również specjalny Oddział Interwencyjny "DIANE" /w sile kompanii/, przeznaczony do zwalczania różnych form terroryzmu.^{1/}

Podstawowym zadaniem żandarmerii jest utrzymanie porządku publicznego i poszanowania przepisów prawa. Zadania te mają dwojaki charakter, tzn są zadaniami prewencyjnymi lub represyjnymi. Można też dokonać innego podziału zadań^{2/}. Przedstawia się on następująco:

- zadania z zakresu policji sądowej /kryminalno-śledczej/;
- zadania z zakresu policji administracyjnej /prewencyjnej/;
- zadania na korzyść sił zbrojnych.

W ramach policji sądowej żandarmeria zajmuje się zwalczaniem zjawisk naruszania i łamania przepisów prawa karnego, wykrywa i ustala przypadki popełniania przestępstw i wykroczeń, gromadzi niezbędne dowody oraz prowadzi postępowania karne, a także ściga i ujmuje sprawców.

Ogólnie rolę żandarmerii jako policji administracyjnej można zdefiniować następująco: odpowiada ona za utrzymanie i zabezpieczenie porządku publicznego oraz ochronę, bezpieczeństwo osobiste obywateli i ich dóbr. W ramach tego wykonuje następujące zadania:

1/ Tamże, str. 106-107

2/ Ustawa o żandarmerii 2.12.1957 r., rozdz. IV, art. 14, str. 8754

- zapewnia ochronę każdej osobie, która zwróci się o to w przypadku powstania jej osobistego zagrożenia;
- organizuje służbę prewencyjną;
- wykonuje zadania policji drogowej;
- interweniuje dla ochrony porządku publicznego;
- zabezpiecza kontrolę ruchu granicznego;
- ochrania rodzinę królewską, ważne osobistości oraz wykonuje zadania specjalne.

Zadania żandarmerii na korzyść sił zbrojnych można sprowadzić do trzech podstawowych grup:

- zapewnienie utrzymania właściwej dyscypliny w jednostkach wojskowych poprzez wydzielanie sił i środków /oddziały policji wojskowej i oddziały prewotalne;
- współdziałanie w sprawnym przeprowadzeniu mobilizacji rezerw sił zbrojnych;
- w czasie działań wojennych jednostki terytorialne współpracują ze służbami specjalnymi /wywiad, kontrwywiad/, natomiast jednostki ruchome mogą być wykorzystane jako wzmocnienie sił wewnętrznych.

Zdecydowane rozgraniczenie zadań realizowanych wyłącznie w czasie pokoju i wykonywanych w czasie wojny jest stosunkowo trudne, bowiem wiele z nich realizowanych będzie zarówno w jednych, jak i drugich warunkach.

Na każde zapotrzebowanie terytorialnych władz wojskowych żandarmeria zobowiązana jest oddelegować ze swego składu pododdziały, które wykonują zadania policji wojskowej. Do zasadniczych obowiązków tych pododdziałów należy nadzór i kontrola żołnierzy przebywających na przepustkach i urlopach.

Poszukują również dezertersów i żołnierzy przebywających na samowolnych oddaleniach oraz poborowych, którzy nie stawili się w jednostkach względnie uchylają się od służby wojskowej.

W czasie działań wojennych żandarmeria wystawia oddziały, których zadaniem jest pełnienie roli policji wojskowej. Noszą one nazwę "oddziały rewolucyjne"^{1/}. Minister obrony narodowej może jednak powołać takie oddziały również w okresie pokoju przy jednostkach belgijskich sił zbrojnych, stacjonujących poza terytorium państwa. Obecnie na terenie Republiki Federalnej Niemiec, gdzie stacjonują jednostki belgijskie, znajdują się oddziały rewolucyjne.

Inna grupa zadań to wykorzystanie żandarmerii do współdziałania w prowadzeniu mobilizacji rezerw sił zbrojnych. Przy mobilizacjach, które nie są ogłaszane przez środki masowego przekazu /np. mobilizacja rezerwistów określonych specjalności, określonych jednostek itp./, wykorzystywane są brygady żandarmerii, które odpowiadają za przekazanie kart powołań odpowiednim władzom administracyjnym. W każdym przypadku ogłaszania mobilizacji żandarmeria zabezpiecza wszelkie przedsięwzięcia pomocnicze, których celem będzie jak najszybsze i sprawne zrealizowanie tego procesu /np. przeciwdziałanie działaniom grup dywersyjnych i wywiadowczych przeciwnika/.

Trzecią grupę stanowią zadania polegające na czynnym udziale w obronie terytorium kraju.^{2/} Jednostki terytorialne

1/ Prewot /prévot/, w języku francuskim - przełożony starszy. Do dziś, oficer żandarmerii belgijskiej, który dowodzi oddziałem, spełniającym rolę policji wojskowej w siłach zbrojnych, nosi tytuł "prewot/

2/ Określenie obrony terytorialnej, według przyjętej nowej terminologii belgijskiej /la defense militaire du territoire/

żandarmerii będą wykonywać jedynie zadania dotyczące powiadamiania i alarmowania oraz o charakterze śledczo-kontrwywiadowczym. Jednostki ruchome mogą zostać użyte jako wsparcie bojowych sił wewnętrznych. W czasie działań wojennych żandarmeria zachowuje swą podstawową rolę, tj organu odpowiedzialnego za utrzymanie porządku publicznego i egzekwowania przestrzegania prawa.

Do zadań specjalnych realizowanych przez żandarmerię należy zaliczyć:

- uczestniczenie w organizacji ochrony głównych organów polityczno-wojskowych NATO, mających swe siedziby w Belgii;
- ochrona króla i rodziny królewskiej oraz ważnych instytucji państwowych;
- ochrona placówek korpusu dyplomatycznego;
- zabezpieczenie ochrony obiektów i urządzeń elektrowni atomowych.

Uzbrojenie, sprzęt i wyposażenie żandarmerii belgijskiej stanowią zabezpieczenie techniczne procesu szkolenia oraz całego zakresu wykonywanych przez nią zadań. Poza uzbrojeniem indywidualnym /m.in. pistolety FH, UZI oraz karabinki, żandarmeria posiada samochody opancerzone, moździerze 60 mm i 81mm, działka ppanc. /90 mm/ oraz karabiny maszynowe. Wszystkie jednostki żandarmerii są zmotoryzowane i wyposażone w pojazdy terenowe lub inne. Ponadto żandarmeria dysponuje grupą śmigłowców wykorzystywanych do patrolowania, przewozu ludzi i sprzętu i zadań specjalnych.

Żandarmeria belgijska ściśle współpracuje ze służbami specjalnymi, a w szczególności z wywiadem i kontrwywiadem.

Na terenie Belgii istnieje 18 różnych służb specjalnych, które prowadzą ogólną lub wycinkową, ofensywną i defensywną działalność operacyjną.

Szczególne miejsce wśród nich zajmuje żandarmeria z racji wielopłaszczyznowych zainteresowań i działania, szerokich uprawnień, struktury organizacyjnej, posiadanych sił i środków oraz wyposażenia w nowoczesne środki techniczne. Atuty te poparte zdyscyplinowaniem i zaangażowaniem funkcjonariuszy sprawiają, że żandarmeria jest jedną z najważniejszych służb specjalnych. Świadczy o tym również fakt, że funkcjonariusze żandarmerii są oddelegowani do składu pozostałych służb specjalnych.

4. Wnioski dla działalności prewencyjno- dochodzeniowej

Realizacja nowych koncepcji strategicznych spowoduje, że działania bojowe będą niezwykle skomplikowane. Wraz z rozbudową jednostek specjalnych państw NATO, doskonalone jest ich wyszkolenie i wyposażenie. Jednocześnie przygotowane są odpowiednie siły /głównie policyjne i żandarmerii/ w celu zabezpieczenia własnych wojsk przed atakami grup specjalnych przeciwnika oraz ich zwalczania. Z przedstawionych informacji wynika, że specjalistyczne jednostki policyjne NATO są przygotowane do działań w "powietrzno-lądowej operacji 2000".

Poza różnorodnym wyposażeniem^{1/}, posiadają odpowiednie struktury organizacyjne, wciąż doskonalone i dostosowywane do organizacji wojsk. Wysoki poziom wyszkolenia pozwala im skutecznie działać praktycznie w każdych warunkach, często też nie przewidzianych, wynikających z szybkich zmian na współczesnym polu walki. Uwidacznia się dwojaki system przyjętych rozwiązań, a mianowicie w jednych państwach występuje żandarmeria, a w innych policja wojskowa. Żandarmerię posiadają takie państwa jak: Francja, Belgia i Holandia. Cechą charakterystyczną żandarmerii jest to, że posiada ona bardzo szerokie kompetencje /większe od policji w danym państwie/ wobec wszystkich obywateli na terenie całego kraju. Stanowi ona drugi, niezależny od policji, równolegle działający organ porządkowy podległy ministrowi obrony. Duża ilość posterunków żandarmerii na terenie całego kraju pozwala na sprawne uzyskiwanie i przekazywanie informacji zainteresowanym instytucjom. Tylko część sił żandarmerii wydzielana jest do zabezpieczenia działań wojska i jego potrzeb.^{2/}

Z uwagi na duży zakres obowiązków oraz znaczenie wykonywanych

1/ M.in. komputerowe podsystemy informatyczne, pozwalające w ciągu kilku minut sprawdzić dane personalne, przydział służbowy a także wszystkie inne dane interesujące organy ścigania /np: czy nie jest poszukiwany za dezercję, inne przestępstwo itp./. Ma to istotne znaczenie dla szybkości i skuteczności w ustalaniu i zatrzymywaniu członków grup dywersyjnych przeciwnika posługującymi się fałszywymi dokumentami.

2/ Te wydzielone siły żandarmerii nazywane są żandarmerią polową dla odróżnienia od pozostałych sił żandarmerii i podkreślenia wydzielenia ich do dyspozycji sił zbrojnych. /Dlatego też nie są one wykazywane w strukturach organizacyjnych ZT/. W Polsce często terminu tego /żandarmeria polowa/ używa się niewłaściwie w odniesieniu do policji wojskowych.

zadań - siły żandarmerii są odpowiednio rozbudowane /np: żandarmeria francuska liczy ponad 90 tys. ludzi/ i wyposażone, między innymi w śmigłowce, czołgi, samochody opancerzone, szybkie łodzie patrolowe, dobrze funkcjonującą łączność oraz klasyczne środki wyposażenia /pojazdy interwencyjne, motocykle itp./. Liczba posiadanych sił oraz wykonywane zadania powodują, że żandarmeria jest traktowana jako jeden z rodzajów sił zbrojnych. Podkreślenia wymaga fakt dobrego wyszkolenia żołnierzy żandarmerii, dużego autorytetu w społeczeństwie a także dużej selekcji przy doborze do tej służby. Zadania realizowane przez żandarmerię w warunkach pokojowych, policja wojskowa wykonywała będzie dopiero w przypadku wojny /np: możliwość interweniowania wobec wszystkich obywateli, prowadzenie w stosunku do osób cywilnych postępowań karnych itp./. Żandarmerie wszystkich państw posiadają różne jednostki specjalistyczne, przeznaczone do działań specjalistycznych /np: grupy antyterrorystyczne/.

Policje wojskowe w czasie pokoju posiadają znacznie mniejsze niż żandarmeria kompetencje. Uprawnienia ich ograniczają się w zasadzie do osób wojskowych, natomiast w stosunku do osób cywilnych mogą podejmować działania tylko w przypadkach prawnie uregulowanych lub szczególnych /np: atak osoby cywilnej na żołnierza lub obiekt wojskowy/. Struktury organizacyjne dostosowane są do wymaganych potrzeb, a głównie do zadań i liczebności sił zbrojnych. Wszystkie policje wojskowe państw zachodnich są doskonale wyposażone i uzbrojone /podobnie jak żandarmeria - m.in. w śmigłowce, środki łączności, sprzęt specjalistyczny/. Niektóre z nich są tak zorganizowane

i wyposażone, że mogą samodzielnie prowadzić lub też wspierać działania bojowe swych wojsk.^{1/} Podstawową jednostką organizacyjną policji wojskowych jest kompania, która organicznie wchodzi w skład dywizji. Głównym zadaniem zarówno policji wojskowych, jak też żandarmerii polowych jest zabezpieczenie wykonania zadań bojowych przez własne wojska oraz przestrzeganie przez żołnierzy obowiązujących przepisów i rozkazów. Współdziałają one w tym zakresie z dowódcami.

Podkreślenia wymaga fakt, że rodowód powstania żandarmerii i policji wojskowych sięga czasów średniowiecza /Francja, Wielka Brytania/ względnie też wiąże się z powstaniem państwa /USA, Belgia, Holandia/. Ta wielowiekowa tradycja i doświadczenie sprawiły, że ich obecne struktury organizacyjne oraz wyposażenie w sprzęt i środki są precyzyjnie wypracowane, sprawdzone w działaniach praktycznych /w czasie wielu wojen i konfliktów/ oraz dostosowane do zadań, jakie mają wykonać wojska.

Należy pamiętać, że zarówno żandarmeria, jak też policje wojskowe ściśle współpracują z wywiadem i kontrwywiadem, realizując na jego korzyść wiele zleconych zadań i przedsięwzięć.

Omawiając rolę policji wojskowych i żandarmerii polowych państw NATO w sprawnym działaniu wojsk, szczególnie zaś w "powietrzno-lądowej operacji 2000", nie można pominąć elementu ścisłego współdziałania i współpracy pomiędzy nimi.

^{1/} W czasie wojny w Wietnamie pododdziały MP broniły Sajgonu tak jak jednostki bojowe i wycofały się jako jedne z ostatnich.

Służy temu między innymi corocznie organizowane narady /przeważnie na terenie RFN/, gdzie wskazuje się zagrożenia, omawia występujące niedociągnięcia oraz stawia nowe zadania. Szczególnie mocno akcentuje się narodowy charakter jednostek policyjnych /prawo interweniowania i prowadzenia postępowań karnych tylko wobec żołnierzy danego państwa/ oraz ograniczenia działań policji wojskowych /żandarmerii polowych/ innych narodowości do czynności niezbędnych w przypadku popełniania przestępstwa /zazwyczaj sprowadza się to do zatrzymania sprawcy i zabezpieczenia miejsca zdarzenia/. W możliwie krótkim czasie całość materiałów i sprawca powinni być przekazani właściwej dla sprawcy policji wojskowej /żandarmerii polowej/.^{1/}

Z porównania zadań, jakie mogą wykonywać w czasie wojny policje wojskowe i żandarmeria polowa państw NATO, z zadaniami Wojskowej Służby Wewnętrznej wynika, że są one podobne /poza bardzo szerokim zakresem zadań amerykańskiej MP - m.in. prowadzenie rozpoznania/. Inne natomiast są struktury organizacyjne i wyposażenie.^{2/} Uwzględniając dotychczasowe doświadczenia głównie z prowadzonych ćwiczeń, należy ocenić, że struktury organizacyjne specjalistycznych jednostek policyjnych państw zachodnich zapewniają sprawniejsze wykonanie postawionych zadań. Wynika to m.in. z faktu organizacyjnego włączenia kompanii policji wojskowych w struktury dywizji /samodzielnej brygady/ względnie też stałego wydzie-

1/ Dotyczy to tylko tych przypadków, kiedy policja wojskowa /żandarmeria polowa/ właściwa w stosunku do sprawcy nie może przybyć na miejsce zdarzenia.

2/ Załącznik nr 23A

lenia do poszczególnych dywizji /brygad/ kompanii żandarmerii polowych. Istotnym czynnikiem jest też skład osobowy tych kompanii mogących liczyć do ok. 200 żołnierzy, a także posiadany przez nie sprzęt i uzbrojenie. W przyszłych działaniach wojennych będzie to miało poważne znaczenie, ponieważ jednostki te będą na stałe znajdowały się w rejonach dyslokacji dywizji /brygad/ i nie będą musiały się tam przemieszczać. Nie trzeba nikogo przekonywać, że w warunkach wojny wszelkie ruchy wojsk będą utrudnione. Należy podkreślić, że obecnie wszystkie jednostki policyjne państw zachodnich wyposażone są w nowoczesny sprzęt taki jak samochody opancerzone, różnorodną broń strzelecką i dobrze funkcjonującą łączność /posiadają komputerowe systemy informatyczne/. Mogą też samodzielnie prowadzić walkę. W operacji obronnej armii prowadzonej na terenie kraju, żandarmeria polowa i policje wojskowe państw NATO, będą zabezpieczały własne pododdziały przed atakami grup dywersyjnych, walczyły z naszymi desantami oraz wspierały bezpośrednio działania własnych wojsk. Do zadań ich należało będzie zapewnienie sprawnego transportu z zaopatrzeniem dla jednostek walczących oraz szybka ewakuacja rannych na tyły. W przypadku okrążenia przez wojska armii jednostek przeciwnika wśród walczących pododdziałów możemy spotkać żołnierzy policji wojskowej /głównie USA/ oraz żandarmerii /Belgii i Francji/ wspierające działania swych wojsk.

Aby wykonać postawione zadania i skutecznie działać w skomplikowanych warunkach bojowych współczesnego pola walki wydaje się konieczne włączenie w struktury dywizji - kompanii WSW /podobnie jak jest w USA, Wk. Brytanii, Kanadzie/. Kompania ta tak jak podobne pododdziały państw armii NATO mogłaby mieć

zróżnicowany stan osobowy /np: od 3 do 5 plutonów/ i wyposażona poza typowym sprzętem specjalistycznym, tak jak pododdziały dywizji oraz posiadające sprawnie funkcjonującą łączność. Włączenie kompanii WSW w strukturę dywizji pozwoli na skuteczniejsze i szybsze działanie z uwagi na fakt bezpośredniego przebywania w ugrupowaniu wojsk, a także spowoduje znaczne zwiększenie możliwości działania batalionu WSW /nie trzeba będzie już z batalionu WSW wydzielać sił do zabezpieczenia podstawowych zadań wykonywanych w dywizjach czy brygadach jak np: konwojowanie, ściganie dezertersów itp./. Doskonalenie szkolenia żołnierzy, dostosowanie struktur organizacyjnych do potrzeb współczesnego pola walki, wynikających głównie z realizacji koncepcji FOFA oraz wyposażenie jednostek WSW w odpowiedni sprzęt i sprawną łączność, będzie miało decydujące znaczenie dla wykonania zadań przez siły prewencyjno-dochodzeniowe Zarządu WSW armii w operacji obronnej.

R o z d z i a ł I I

REALIZACJA ZADAŃ PREWENCYJNO-DOCHODZENIOWYCH W OPERACJI OBRONNEJ ARMII

1. Struktura i zadania brygad zaporowych w czasie II wojny światowej

Potrzeba utrzymania porządku wojskowego i dyscypliny oraz zapobiegania i zwalczania przestępstw, szczególnie na tyłach walczących wojsk, była znana i stosowana od dawna. Zadanie to na przestrzeni historii realizowały różne jednostki wojskowe lub służby. Rola ich rosła równomiernie ze wzrastającą liczebnością wojsk zaangażowanych w wojny, jak również z masowością stosowania przez przeciwnika działań dezorganizujących życie i porządek jednostek, ich tyłów, łączności i dowodzenia.

W przedwrześniowej armii polskiej służbą, która zajmowała się utrzymaniem ładu i porządku była żandarmeria wojskowa,^{1/} natomiast w armii radzieckiej i polskiej, walczącej w czasie II wojny światowej u boku armii radzieckiej, brygady zaporowe.

Z powyższego wynika, że przedsięwzięcia zaporowe

1/ Żandarmeria wojskowa - organizacyjnie wyodrębnione i specjalnie szkolone jednostki występujące w niektórych armiach, powołane do pełnienia funkcji porządkowych, utrzymania dyscypliny w wojsku, regulacji i kontroli ruchu drogowego, zapobieganie przestępstwom, prowadzenie dochodzeń w sprawach karnych, ścigania przestępców i dezertersów oraz ochrony osób zatrzymanych, a także do organizowania punktów zbiórki jeńców, ich przesłuchiwanie, konwojowania i ewakuacji. W niektórych armiach współpracuje z organami kontrwywiadu wojskowego i wykonuje wiele jego zadań. W wielu armiach jednostki powołane do wykonywania tych zadań są różnie nazywane. /Leksykon Wiedzy Wojskowej, wyd. MON, 1979 r., Warszawa, str. 528/

/porządkowe/ nie są nowym zagadnieniem w działaniach bojowych związków operacyjnych. W okresie II wojny światowej w armii radzieckiej organizowano je siłami wojsk wewnętrznych /NKWD/^{1/} przydzielonymi do dyspozycji armii ogólnowojskowej. Potrzeba tworzenia ich zaistniała już w początkowym okresie wojny,^{2/} kiedy hitlerowskie Niemcy, licząc między innymi na słabe morale zaplecza, równoległe z uderzeniami silnych zgrupowań pancernych i masowych nalotów lotnictwa na dużą skalę organizowały dywersję na tyłach wojsk radzieckich.^{3/}

Zadaniem organizowanej przez hitlerowców dywersji było:

- wskazanie lotnictwu niemieckiemu rejonów rozmieszczenia dowództw związków taktycznych i operacyjnych;
- naprowadzanie lotnictwa bombowego na ważniejsze cele naziemne, lotniska, bazy zaopatrzeniowe, węzły łączności, przeprawy i inne;
- prowadzenie dywersji na tyłach wojsk radzieckich przez dezorganizowanie życia gospodarczego, niszczenie składów, magazynów, węzłów łączności, węzłów drogowych, przepraw i wywoływanie paniki zarówno wśród wojsk, jak i ludności cywilnej.

1/ NKWD - Narodnyj Komisariat Wnutriennych Dieł - ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych, w dniu 10 listopada 1917r. podjął uchwałę o powstaniu milicji radzieckiej. /Edward URA, Jerzy ZABOROWSKI: Milicja radziecka, wyd. MSW, 1974 r., str. 13/

2/ W dniu 29.06.1941 r. KC Partii wydał dyrektywę, która zobowiązała organy bezpieczeństwa do wzmożonej ochrony zaplecza przed działalnością wywrotową przeciwnika, zdecydowania w zwalczaniu sprawców, dywersantów oraz prowadzenia bezwzględnej walki z dezertkami, panikarzami i roznosicielami plotek. ZSRR potrzebował dwa lata na to, żeby dopracował się skutecznych metod i zasad przeciwdziałania tym zjawiskom. /St. STACHOWIAK: Zabezpieczenie wojsk przez organy WSW w czasie działań bojowych, wyd. CS WSW, 1988 r., str. 19/

3/ Sandałow: Podniatoje po trwogje, Moskwa 1986 r.

Z uwagi na skutki i zakres walka z dywersją i przeciwdziałanie panice, szczególnie w początkowym okresie wojny, stała się sprawą nie tylko wojska, ale całego społeczeństwa radzieckiego. Do czasu wypracowania skutecznych metod pozwalających na zwalczanie grup dywersyjnych i zapobieganie panice na terenie ZSRR stosowano między innymi następujące przedsięwzięcia:

- w pasach i rejonach działań bojowych wojsk zadaniami tymi obarczono dowódców ogólnowojskowych, a szczególnie komendantów ochrony tyłów armii.^{1/} Należało do nich:

1. utrzymanie porządku publicznego na tyłach wojsk,
2. prowadzenie walki z dezertkami,
3. likwidowanie dywersantów, szpiegów i terrorystów,
4. zabezpieczenie sprawnego przebiegu ewakuacji ludności i mienia narodowego,
5. ochrona i obrona zakładów, instytucji, obiektów,
6. ubezpieczanie przegrupowania wojsk itd;

- na terenach nie objętych działaniami bojowymi wojsk zwalczaniem grup dywersyjnych zajmowały się wojska wewnętrzne i komendy garnizonów, a także cywilne władze terenowe.

Doświadczenia radzieckie osiągnięte szczególnie w początkowym okresie wojny w walce z dywersją, dezercją oraz w przeciwdziałaniu powstawania paniki wykorzystane zostały później przez kierownictwo wojskowe w organizowanej na terenie ZSRR armii polskiej.

Dla zabezpieczenia porządku na zapleczu armii WP oraz ochrony ważnych obiektów wojskowych na terenie Polski

^{1/} E. URA, J. ZABOROWSKI: op.cit. str. 67

wyznaczono oddziały polskie, specjalnie do tego przygotowane. W tym celu w krótkim czasie zorganizowano własne organy służby zaporowej typu żandarmeryjnego w postaci brygad zaporowych.

Z uwagi na to, że brygady działały w końcowym etapie wojny, koniec 1944 i 1945 r., kiedy wojska hitlerowskie nie mogły już organizować dywersji w takim zakresie jak w początkowym okresie, niektóre funkcje działań zaporowych różniły się od funkcji realizowanych przez wojska wewnętrzne armii radzieckiej. Jeżeli na terenie ZSRR ostrze walki skierowane było głównie przeciwko dywersji, to w pasie działań 1 Armii WP na terenie Polski przeciwko: dywersji, sabotażom, dezercjom i infiltracji szeregów wojska przez wrogie elementy podziemia.^{1/}

Brygady zaporowe odegrały znaczącą rolę w utrzymaniu ogólnego porządku na tyłach armii. Trzeba podkreślić, że 2 brygada zaporowa /o istnieniu której mało się wspomina po wojnie/ działała w trudnych, specyficznych społeczno-politycznych i bojowych warunkach.

W czasie wojny Naczelne Dowództwo WP poleciło utworzyć trzy brygady zaporowe. Organizację brygady^{2/} oparto na wzorach radzieckich. Składała się ona z dowództwa i sztabu, samodzielnej grupy manewrowej oraz trzech batalionów zaporowych. Stan etatowy brygady liczył 2000 żołnierzy. Przy każdej brygadzie znajdował się pluton Oddziału Informacji w składzie 18 ludzi, przeznaczony do ochrony i zabezpieczenia funkcjonowania tego oddziału.

1/ J. KRYWKO: O służbie zaporowej w działaniach bojowych związków operacyjnych, Tajna Myśl Wojskowa nr 3/61.

2/ Por. załącznik nr 24

W oparciu o rozkaz Dowództwa I Armii Polskiej w ZSRR nr 00130 z dnia 5 lipca 1944 roku, a następnie I Armii WP^{1/} utworzono 1 Samodzielną Brygadę Zaporową wg etatu 04/367.

Przeznaczona była ona głównie do pełnienia służby garnizonowej w miejscowościach stacjonowania władz państwowych: Chełm, Lublin, Warszawa. Ochrona tych miast polegała przede wszystkim na przeciwdziałaniu wrogim zbrojnym ugrupowaniom, przeciwnym władzy ludowej oraz utrzymywaniu porządku i dyscypliny w garnizonach w stosunku do żołnierzy polskich, radzieckich i ludności cywilnej. To ostatnie zadanie wykonywane było wspólnie z Milicją Obywatelską.

Do grudnia 1944 roku cały skład brygady przechodził intensywne szkolenie bojowe i fachowe, a od 16.01.1945 r. po przegrupowaniu się do Lublina żołnierze brygady byli w dyspozycji dowódcy lubelskiego okręgu wojskowego, gen. bryg. Bukojemskiego, a ściślej w dyspozycji komendanta wojskowego płk Bogdanowa.

Pododdziały pełniły służbę wartowniczą, ochraniając sztab Naczelnego Dowództwa, redakcje, węzeł radiowy, drukarnię, wyposażyczalnię filmów oraz pełniły służbę inspekcyjnego, zastępcy i warty. Wyznaczani byli czasem z niej także oficerowie łącznikowi.

W lutym 1945 roku drugi batalion zaporowy brał udział w likwidacji grupy dywersyjnej, która napadała na posterunek Milicji Obywatelskiej w Łęczynie. W tym celu oprócz działań

1/ Por: Organizacja i działania bojowe LWP, T-I, str. 94, Wyd. MON.

przeszukiwawczych i zaporowych organizował wywiad agenturalny i rozpoznanie wojskowe w promieniu 20-25 km od miejsca napadu. W wyniku intensywnych działań część grupy dywersyjnej została ujęta.

W tym czasie brygada wspólnie z żołnierzami szkoły oficerskiej brała udział w obronie Lublina przed atakami zbrojnymi grup AK.

Z początkiem lutego 1945 roku sztab 1 samodzielnej brygady zaporowej otrzymał zadanie przegrupowania się do Warszawy-Pragi. Dotychczasowe zadanie wykonywane w Lublinie miała przekazać 9 pułkowi zapasowemu. Przegrupowanie miało zakończyć się do dnia 16.02. Zrealizowane zostało w terminie, z wyjątkiem 2 batalionu, który uwikłany był w walkę z grupą dywersyjną w Łęczynie. Dotarł on do składu brygady 4.03.1945r.

Po zajęciu Warszawy przez wojska radzieckie i polskie brygada od dnia 9.03. ochraniała Naczelne Dowództwo, które mieściło się przy ul. Belwederskiej. Ponadto utworzone zostały przez Komendanta Wojskowego Warszawy cztery komisariaty, które wystawiały patrole w różnych częściach miasta. W sumie jednorazowo brygada wystawiała do służby 11 oficerów i 280 żołnierzy.

W wyniku realizacji zadań patrolowych w kwietniu 1945 roku zatrzymano:

- dezertersów - 208
- osób z fałszywymi dokumentami - 28

Z tej liczby patrole zatrzymały przy użyciu broni 20 osób.

W związku z nasilającymi się walkami z grupami zbrojnymi w okolicach Warszawy brygada otrzymała zadanie ochrony

i obrony płn.-zach. części Warszawy. Obrona była organizowana przede wszystkim w oparciu o węzły komunikacyjne.

W połowie kwietnia samodzielna grupa manewrowa brygady została podporządkowana komendantowi wojskowemu Warszawy i jednocześnie wyłączona ze struktury brygady.

Z początkiem maja 1945 roku żołnierze batalionów zaporowych ochraniali jeńców niemieckich przekazanych do dyspozycji Zarządu Kwaterunkowo-Budowlanego, którzy odbudowywali Warszawę.

Z dniem 3.06.1945 roku rozkazem Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego nr 0304 brygada podporządkowana została Ministerstwu Bezpieczeństwa Publicznego.^{1/}

Utworzenie 2 Samodzielnej Brygady Zaporowej nastąpiło na podstawie rozkazu Naczelnego Dowództwa WP nr 8 z dnia 20.08.1944 roku. Była to jednostka specjalna Naczelnego Dowództwa WP, a z dniem 15.11.1944 r. weszła w skład I Armii WP. Struktura organizacyjna była podobna jak pierwszej brygady. Stacjonowała w Bielsku Podlaskim i z dniem podporządkowania I Armii przegrupowała się do Czachówka, gdzie w dalszym ciągu do połowy grudnia 1944 roku prowadziła szkolenie fachowe żołnierzy. Z chwilą osiągnięcia gotowości bojowej otrzymała pierwsze zadanie,^{2/} które brzmiało:

"... 2 Brygada Zaporowa zajmuje odcinek na linii rozłokowania zaplecza armii z zadaniem zagwarantowania normalnej i ciągłej pracy zaplecza armii oraz zapewnienia porządku państwowego na zapleczu:

1/ Materiały archiwalne CAW, zespół III, podzespół nr 350

2/ Materiały archiwalne SAW, zespół III, podzespół nr 355

- prowadzić stanowczą walkę z maruderami i awanturnikami;
- zapobiec szpiegostwu i dywersji;
- prowadzić walkę z działaczami AK;
- zwalczać dezertersów, zatrzymując i skierowując wszystkich dezertersów do ich oddziałów macierzystych;
- zwalczać wytwórców i sprzedawców samogonu.

Z lewej i prawej strony pełnią służbę oddziały pogranicza NKWD. Linia rozgraniczenia z prawej..."

Po otrzymaniu tego zadania dowódca brygady zdecydował:

"...postanowiłem rozlokowaniem strażnic na ważniejszych liniach komunikacyjnych, skrzyżowaniach dróg, szczelnie zamknąć rejony dyslokacji zaplecza armii, nie dopuszczać przenikania do wymienionego rejonu ani jednego szpiega lub dywersanta oraz uniemożliwić dezertersom przejście za rejon zaplecza armii. Jednocześnie zapewnić utrzymanie porządku państwowego na zapleczu..."

Jak odpowiedzialne było to zadanie, świadczą wyniki osiągnięte przez brygadę po dwóch tygodniach pełnienia służby. W komunikacie operacyjnym nr 1 sztabu brygady z dnia 30.12. 1944 roku, skierowanym do dowódcy I Armii czytamy:

"... Brygada od 18.12. pełni służbę zaporową w rejonie granic armii. Za ten okres zatrzymano 69 osób dezertersów bez dokumentów, z tego 18 osób z bronią. Ponadto zatrzymano 3 maruderów, 42 aktywnych członków AK /10 z bronią/, jednego szpiega dywersanta z wyposażeniem. Wspólnie z władzami zlikwidowano 42 aparaty do produkcji samogonu..."

Działania brygady były odzwierciedleniem sytuacji w jednostkach armii. Świadczą o tym fakty, np: na początku

stycznia 1945 roku w 6 DP zanotowano wzrost ilości dezercji. W celu zapobieżenia im dowódca brygady polecił wyznaczyć jedną strażnicę, którą rozlokowano na zapleczu 6 DP z zadaniem zamknięcia wszystkich dróg wyprowadzających na zaplecze armii. Podobna sytuacja miała miejsce 9.01., kiedy oficer operacyjny sztabu armii powiadomił o dezercji żołnierzy z 4 DP.

W dniu 20 stycznia pododdziały brygady przesunięto w rejon Warszawy, a sztab rozlokowano na Pradze.

W związku z sukcesami na froncie brygada otrzymała zadanie przegrupowania się najpierw do Brześcia Kujawskiego, a potem do Bydgoszczy. W pierwszych dniach lutego brygada przeszukiwała rejon w pobliżu stacjonowania sztabu, a także poszczególne kwartały miasta w celu likwidacji drobnych grup dywersyjnych i pojedynczych żołnierzy niemieckich oraz legitymowała, sprawdzała i izolowała osoby cywilne wrogo odnoszące się do wojska i władzy.

Od 13.02. przystąpiła do pełnienia służby garnizonowej i zaporowej oraz ochraniała obiekty wojskowe i składy. Z rozkazu komendanta wojskowego Bydgoszczy w dniach 26 i 27.02. przeprowadzono nocną kontrolę ludności cywilnej. Zatrzymano 1100 osób, które skierowano do organów Milicji Obywatelskiej celem zbadania i ustalenia ich tożsamości.

Pod koniec lutego zadania zmieniono. Poszczególne bataliony przystąpiły do ochrony składu amunicji w Osowej Górze i fabryki materiałów wybuchowych w Zimnej Wodzie. Samodzielna grupa manewrowa pełniła służbę zaporową w Jastrowiu, natomiast 2 batalion był w odwodzie.

Oprócz tych zadań doraźnie, z polecenia komendanta wojskowego Bydgoszczy brygada wykonywała zadania specjalne na terenie Bydgoszczy. W ich wyniku np: w dniach od 1 do 9.03. zatrzymano 1567 osób spośród których po przesłuchaniu zwolniono 311. Pozostałe przekazano do dyspozycji oddziałów informacji armii radzieckiej lub do obozu.

W połowie marca 2 Samodzielna Brygada Zaporowa przystąpiła do pełnienia służby zaporowej w granicach tyłów armii. Otrzymała nowe zadanie, poszerzone ze względu na teren działania /Niemcy/, a mianowicie:

- przeszukiwać teren i miejscowości, zatrzymując wszystkich mężczyzn w wieku od 17 do 50 lat i kierować ich do obozu w Plate;
- zatrzymywać wszystkich wojskowych i osoby cywilne bez dokumentów i kierować ich do oddziału wywiadu brygady pod konwojem;
- zatrzymywać samochody bez właściwych dokumentów i kierować je do sztabu brygady;
- zorganizować punkty kontrolne na drogach w miejscowościach: Belgard, Karlin;
- ochraniać wytypowane obiekty kolejowe /mosty, stacje, linie/.

Zadania te realizowane były do połowy kwietnia 1945 roku, kiedy dowódca armii polecił przejąć pod ochronę obozy jeńców wojennych w siedmiu miejscowościach na terenie Niemiec. Zadanie to wykonywano do końca wojny.

Na podstawie rozkazu Naczelnego Dowództwa WP nr 0128 z dnia 25.05.1945 r. Druga Brygada Zaporowa przestaje być podporządkowana I Armii i przegrupowuje się do Bunzlau. Następnie z dniem 3.06. podporządkowana została Ministerstwu

Bezpieczeństwa Publicznego.

Trzecią Samodzielną Brygadę Zaporową zaczęto formować na podstawie rozkazu Naczelnego Dowództwa WP nr 41 z dnia 6 października 1944 roku, wg etatu jak dwie poprzednie. Przerwano jednak dalsze jej formowanie w związku z zaprzestaniem organizacji 3 armii.

Analizując zadania wykonywane przez brygady, można powiedzieć, że sprowadzały się one przede wszystkim do:

- zabezpieczenia rejonów rozmieszczenia dywizji przed penetracją agentów i członków grup reakcyjnego podziemia lub niedopuszczenia do dezercji;
- zabezpieczenia ważnych obiektów poza rejonami działań bojowych wojsk /składy, węzły łączności, fabryki/;
- rozwijania na rubieżach zapór odgradzających napływ wrogich elementów oraz uniemożliwiających ucieczkę żołnierzy na zaplecze armii.

Służba zaporowa w działaniach bojowych była ważnym ogniwem w ogólnym łańcuchu przedsięwzięć wykonywanych w celu utrzymania porządku i bezpieczeństwa w rejonach wojsk walczących oraz na zapleczu frontu.

Nasuwa się pytanie, na ile działania zaporowe 2 Brygady były skuteczne. Generalnie można odpowiedzieć, że tak. Świadczy o tym ilość zatrzymanych osób, w tym żołnierzy, gdy wojska 1 armii były w obronie na linii Wisły w 1944 roku:^{1/}

^{1/} Dane z informacji Oddziału Informacji do Rady Wojennej 1 armii, Teczka 3/1/44/K - archiwum S.WSW.

miesiąc	zdezertowało żołnierzy	zatrzymano, w tym żołnierzy dezertorów
lipiec - sierpień	207	brak danych /17
wrzesień	71	607/9
październik	301	422/44
listopad	138	166/15
grudzień	172	290/37
styczeń 45r.	31	316/7

Z przytoczonych danych jednak wynika, że zabezpieczenie wojsk przed dezercjami nie było zbyt efektywne. Zatrzymywano tylko około 10% dezertujących żołnierzy /w strefie przyfrontowej/. Większość ta świadczy także o skali trudności w prowadzeniu poszukiwań żołnierzy w strefie zaplecza armii. Obecnie w czasie pokoju, przy dobrze wypracowanych metodach pracy poszukiwawczej organów WSW, sprawnie działającej łączności i środkach transportowych oraz ścisłym współdziałaniu z jednostkami milicji obywatelskiej i dowództwem jednostek organy WSW mają czasem trudności w zatrzymaniu żołnierzy, którzy zdezertowali z jednostki i ukrywają się. Trzeba pamiętać, że skala tego problemu w operacji obronnej na terenie kraju wzrosła nie zarówno odnośnie ilości przypadków dezercji jak i stopnia trudności poszukiwań.

Konflikty zbrojne /wojny/ prowadzone w minionych 40 latach wykazują, że doświadczenia radzieckie i polskie z lat wojny nie utraciły na znaczeniu. Stała rozbudowa wojsk specjalnych przeciwnika, ich zadania pozwalają wnioskować, że

problem dywersji, sabotażu, dezercji i powstawania paniki wśród wojsk i ludności cywilnej będzie eksponowany i szeroko wykorzystywany /stosowany/. Przeciwnik liczy się także z tymi zjawiskami u siebie. Świadczy o tym szeroka rozbudowa własnych sił /policji, żandarmerii/ przeznaczonych do zabezpieczenia tych zadań.

Ponadto w warunkach prowadzenia działań obronnych na terenie własnego kraju, podobnie jak to miało miejsce w 1939 roku w Polsce oraz w 1941 roku w Związku Radzieckim, należy się liczyć z powstawaniem wśród ludności cywilnej tzw. psychozy atomowej, wywołującej niebezpieczną migrację na zaplecze wojsk armii.

Przy takich założeniach doktrynalnych państw zachodnich /przedstawionych w pierwszym rozdziale/ istnieje potrzeba posiadania /doskonalenia/ na szczeblu armii /frontu/ oddziałów przygotowanych do zwalczania lub zapobiegania tym zjawiskom. Jedną ze służb w armii, która będzie się tym zajmować jest Zarząd WSW armii, a szczególnie oddział II tego zarządu. Dlatego też winien on posiadać w swojej strukturze wyspecjalizowane pododdziały, doskonale wyszkolone i wyposażone, przygotowane do realizacji takich zadań.

Należałoby także uwzględnić w ćwiczeniach wojsk w szerszym zakresie elementy pracy organów WSW i podległych pododdziałów do wskazywania /przynajmniej w założeniach/ możliwości powstawania dywersji, dezercji, a nawet paniki wśród naszych wojsk oraz wpływ tych czynników na organizację działań bojowych, jak również przynoszonych skutkach.

Wnioski wpływające z bogatych doświadczeń brygad zaporowych autorzy wykorzystali przy organizacji sił oraz działań prewencyjnych na zapleczu wojsk w operacji obronnej armii i uwzględniając jednak współczesną specyfikę działań naszych wojsk, jak również środków walki przeciwnika.

2. Zadania i struktura oddziału II zarządu WSW armii oraz pododdziałów WSW

Zasadniczym celem utworzenia po wojnie działu prewencji WSW była potrzeba podniesienia stanu porządku wojskowego i zapewnienie należytego przestrzegania przez żołnierzy dyscypliny i przepisów wojskowych poza rejonami zakwaterowania /stacjonowania/. Obowiązujący do 1957 roku /do powstania Wojskowej Służby Wewnętrznej/ system utrzymywania dyscypliny w garnizonach, realizowany przez komendy garnizonów, stał się niewystarczający, a niekiedy nawet mało skuteczny.^{1/} Wynikało to z niedostatków w pełnieniu służby patrolowej przez nie przygotowanych do tego rodzaju zadań żołnierzy wyznaczonych z jednostek wojskowych danego garnizonu. Uzasadnione stało się powołanie jednolitego i wyspecjalizowanego organu wojskowego, sprawnie realizującego kontrolę stanu dyscypliny wojskowej

1/ Płk dr ŁUKÓW: Rozwój i działalność WSW w latach 1956-1980, Szefostwo WSW, Warszawa 1982 r.

i porządku publicznego tak w czasie pokoju, jak i wojny.

Przy tworzeniu działu prewencji Wojskowej Służby Wewnętrznej wykorzystywano doświadczenia żandarmerii wojskowej istniejącej przed II wojną światową w armii polskiej oraz brygad zaporowych, działających w czasie II wojny światowej.

Rozkaz Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 stycznia 1957 roku powołujący do życia Wojskową Służbę Wewnętrzną stwierdzał, że służba porządkowa^{1/} powołana została do:

"... czuwania nad przestrzeganiem dyscypliny i porządku wojskowego oraz regulaminowego zachowania się żołnierzy podczas przebywania poza rejonami zakwaterowania..."

Szczegółowe natomiast zadania określone zostały w statucie WSW.^{2/} Sprowadzają się one do:

- pełnienia służby patrolowej oraz funkcji asystencyjnej,
- kontroli przestrzegania przez żołnierzy przepisów o ruchu drogowym i zasad eksploatacji wojskowych pojazdów samochodowych,
- sprawowania fachowego nadzoru nad systemem ochrony ważnych obiektów wojskowych,
- zabezpieczanie ćwiczeń wojskowych i innych akcji specjalnych pod względem porządkowym,
- fizycznej ochrony przedstawicieli władz partyjnych i rządowych, jak również delegacji zagranicznych, wizytujących jednostki wojskowe,
- prowadzenia pościgu i poszukiwań sprawców czynów przestępnych i osób podejrzanych o ich dokonanie, podlegających

1/ Terminu "służba prewencji WSW" używa się dopiero od 1977 r., z chwilą wprowadzenia do Sił Zbrojnych PRL nowych regulaminów. Do tego okresu używano w organach WSW terminu "służba porządkowa".

2/ Statut WSW wprowadzony zarządzeniem MON nr 019/MON z dnia 1.07.1968 r., str. 3-5.

właściwości sądów wojskowych.

- wykonywania innych zadań zleconych przez MON lub inne upoważnione organy.

Ponadto od stycznia 1957 roku służbę prewencji obarczono ważnym i odpowiedzialnym zadaniem konwojowania osób zatrzymanych, tymczasowo aresztowanych i skazanych.

Nowo powstała Wojskowa Służba Wewnętrzna była faktycznie pozbawiona uprawnień do samodzielnego prowadzenia śledztw. Rozkaz MON z 10 stycznia 1957 roku upoważniał WSW tylko do prowadzenia dochodzeń na takich samych zasadach, jak czynili to dowódcy wojskowi. Dział dochodzeniowy w tym zakresie spełniał rolę pomocniczą wobec prokuratury. Dopiero nowelizacja KPK^{1/} w 1970 roku dała możliwość prowadzenia w całości powierzonego przez prokuratora śledztwa. Do zadań działu dochodzeniowego w tym czasie należało:

- ściganie sprawców przestępstw w wojsku,
- wykrywanie, w ścisłym współdziałaniu z kontrwywiadem, przestępstw i ich sprawców,
- przeciwdziałanie przestępczości, głównie w oparciu o ustalenia ze spraw karnych i czynności sprawdzających.

Zakres zadań oraz funkcje spełniane w warunkach bojowych będą zbliżone do pokojowych, jednak metody ich realizacji, zwłaszcza przez prewencję, odmienne.

Służba prewencji WSW w operacji obronnej armii będzie miała do spełnienia dwie podstawowe funkcje:

- 1/ zabezpieczenie porządku na tyłach wojsk armii;
- 2/ ochronną - realizowaną na rzecz pozostałych dwóch działów pracy WSW.

1/ Por. KPK, art. 264, § 2 i 3

Prewencyjne zabezpieczenie wojsk będzie polegać przede wszystkim na ograniczeniu /niedopuszczeniu/ powstania wykroczeń i przestępstw, a jeżeli się już zdarzyły - ścigania sprawców.

Służba prewencji będzie też wykonywać działania ochronne na rzecz pozostałych działów pracy /kontrwywiadu, dochodzeniowego/, ponieważ tylko ona w organach WSW posiada pododdziały mogące zabezpieczyć pod względem fizycznym ich zadania.

Szef zarządu WSW armii do swojej dyspozycji posiada dwa pododdziały WSW, przygotowane do realizacji tych zadań. Pierwszy to batalion, nad którym funkcjonalny nadzór sprawuje szef oddziału II, a który przeznaczony jest do prewencyjnego zabezpieczenia wojsk armii, oraz kompanię, nad którą nadzór sprawuje szef oddziału V, przeznaczoną do ochrony pracy zarządu. Na niższych szczeblach dowodzenia /dywizja, brygada/ pluton WSW nie wykonuje obecnie zadań prewencyjnych.

Natomiast dział dochodzeniowy posiada swoje siły od szczebla dywizji /brygady/ wzwyż. Zasadniczym ich zadaniem jest prowadzenie spraw karnych oraz pracy operacyjnej wśród zatrzymanych i aresztowanych.

Prowadzenie postępowań karnych w warunkach bojowych będzie znacznie utrudnione i sprowadzać się będzie do szybkiego i sprawnego, a zarazem wnikliwego przeprowadzenia poszczególnych czynności procesowych, przewidzianych kodeksem postępowania karnego. Do szybkiego załatwienia spraw karnych obliguje także zwiększone niebezpieczeństwo czynu.

2.1. Oddział II zarządu WSW armii

Oddział II Zarządu WSW armii jest organem wykonawczym szefa zarządu i liczy w obecnej strukturze 14 osób.^{1/}

W jego skład wchodzi:

- szef oddziału,
- zastępca szefa oddziału,
- trzech oficerów prewencji,
- pięciu oficerów dochodzeniowych,
- komendant aresztu,
- trzech profosi aresztu.

Oddział II przeznaczony jest głównie do:

- planowania, organizowania i koordynowania całokształtu działalności prewencyjnej i dochodzeniowej,
- sprawowania nadzoru funkcjonalnego i kontroli nad tą działalnością w wydziałach WSW dywizji /brygady/ po linii dochodzeniowej,
- bezpośredniego prowadzenia postępowań przygotowawczych,
- poszukiwań dezertersów i osób zaginionych /jeńców/ oraz udziału w wykrywaniu i likwidacji grup specjalnych przeciwnika.

Jako podstawowe zadania oddziału II zarządu WSW armii zwłaszcza w okresie przygotowania i prowadzenia operacji obronnej przez armię autorzy proponują przyjąć:

- w zakresie pracy dochodzeniowej

1. prowadzenie postępowań przygotowawczych, szczególnie w sprawach godzących w gotowość bojową wojsk oraz charakterystycznych dla okresu wojny, jak: szpiegostwo, dywersja, sabotaż, dezercje, rozboje, grabież

1/ Por. załącznik nr 25

mienia itd;

2. prowadzenie postępowań karnych powstałych w jednostkach podległych bezpośrednio pod sztab armii;
3. opiniowanie pod względem prawnym spraw i materiałów operacyjnych przed podjęciem decyzji o ich realizacji;
4. organizowanie pracy aresztu i prowadzenie pracy operacyjnej wśród aresztowanych;

- w zakresie służby prewencyjnej:

1. organizowanie poszukiwań sprawców przestępstw /dezercji/, osób zaginionych i jeńców wojennych;
2. prowadzenie działań patrolowo-kontrolnych;
3. zabezpieczenie działań operacyjnych realizowanych przez kontrwywiad, wymagających udziału żołnierzy służby zasadniczej;
4. konwojowanie osób zatrzymanych i aresztowanych;
5. planowanie i organizowanie działań wykonywanych przez batalion WSW.

Ponadto zadaniem oddziału II będzie informowanie szefa zarządu WSW armii /docelowo dowódcę armii/ o stanie przestępczości i dyscypliny oraz istniejących zagrożeniach, wynikach spraw karnych, poszukiwań oraz efektach działań służby prewencji w wykonywaniu zadań specjalnych.

Nie sposób tu wyliczyć wszystkich zadań stojących przed oddziałem II zarządu. Wynikać one będą z sytuacji bojowej armii, sytuacji operacyjnej w organach WSW oraz warunków, w jakich będzie działał zarząd WSW armii. Każdorazowo zadania te będzie precyzować szef zarządu lub szef oddziału II.

Zasadniczym pododdziałem realizującym te zadania będzie batalion WSW, który strukturalnie wchodzi w skład zarządu WSW armii, a funkcjonalnie podlega pod szefa oddziału II tego zarządu.

2.2. Batalion WSW

Batalion WSW stanowi podstawowy pododdział zarządu WSW armii i przeznaczony jest do wykonywania zadań prewencyjno-ochronnych i specjalnych.

Jego struktura^{1/} aktualnie przedstawia się następująco: dowództwo batalionu, dwie kompanie manewrowe /każda po 140 żołnierzy, pluton wsparcia oraz pododdziały zabezpieczenia /łączności, saperów, remontowy, zaopatrzenia, medyczny/.

Z powyższego wynika, że do działań patrolowo-kontrolnych, poszukiwań, konwojowania, zadań specjalnych można wydzie-
lić z batalionu około 280 żołnierzy.

Zdaniem autorów, jest to liczba żołnierzy nie wystarczająca do realizacji zadań stojących przed oddziałem II zarządu WSW armii. Propozycje zmian w tym zakresie autorzy przedstawiają w punkcie 3 tego rozdziału.

Batalion posiada obecnie na swoim wyposażeniu środki łączności, głównie radiostacje małej mocy UKF /przenośne/, wóz dowodzenia i aparaty telefoniczne. Środki te nie zabezpie-

1/ Por. załącznik nr 26

czają zadań stojących przed batalionem. Środki transportowe to głównie samochody osobowo-terenowe i ciężarowo-terenowe. Brak środków opancerzonych, motocykli i śmigłowców. Szczegółowe rozliczenie środków łączności i transportowych przedstawia załącznik nr 26b.

W myśl obowiązujących przepisów,^{1/} batalion WSW przeznaczony jest przede wszystkim do:

- prowadzenia rozpoznania prewencyjnego oraz działań patrolowo-kontrolnych,
- prowadzenia poszukiwań,
- zabezpieczenia działań ochronnych kontrwywiadu i działu dochodzeniowego,
- udziału w fizycznym zabezpieczeniu pobytu przedstawicieli władz partyjno-rządowych i innych podlegających ochronie,
- konwojowanie osób, rzeczy,
- wzmocnianie siłami i środkami wydziałów WSW dywizji /brygad/,
- współdziałanie z komendantami garnizonów, służbą porządkowo-ochronną jednostek oraz komendantami stref /rejonów/ kierowania ruchem wojsk.

Z przedstawionych wyżej zadań, ich różnorodności i pewnej specyfiki wynika, że batalion WSW winien być wyposażony w odpowiednie do zadań środki transportowe i łączności, a żołnierze odpowiednio przygotowani, wyszkoleni i wyposażeni. Dotąd w zadaniach nic się nie mówi o udziale WSW w wykrywaniu i zwalczaniu grup specjalnych przeciwnika. Specyfika działań GS /GDR/ będzie wymagać od naszych wojsk odpowiedniego wyszkolenia i stosowania taktyki pozwalającej na skuteczną reali-

^{1/} Ramowy zakres zadań i zasad działania służby prewencji w czasie "W", Szefostwo WSW, 1977 r.

zaczę tego zadania. Zadanie to będzie w przyszłości przez WSW na pewno realizowane, gdyż w innych krajach właśnie żandarmeria zajmuje się tym problemem.

Trzeba zaznaczyć, że do lat sześćdziesiątych przed zarząd WSW armii /frontu/ stały także następujące zadania:^{1/}

- fizyczna ochrona i obrona stanowisk dowodzenia,
- regulacja i kontrola ruchu w związkach taktycznych i w rejonach stanowisk dowodzenia,
- ewakuacja i ochrona jeńców wojennych,
- zwalczanie grup dywersyjno-rozpoznawczych.

Do realizacji powyższych zadań zarządu WSW armii posiadał pułk WSW, z którego sześć kompanii było skierowanych do wykrywania i zwalczania grup dywersyjno-rozpoznawczych oraz działań kontrolnych. Natomiast batalion tego pułku przeznaczony był do ochrony i obrony stanowisk dowodzenia.

Wydaje się, że do zadań, które organy WSW wykonywały do lat sześćdziesiątych, należałoby powrócić. We wszystkich armiach zachodnich tymi zadaniami zajmuje się właśnie policja wojskowa lub żandarmeria.

Następnym pododdziałem zarządu WSW armii jest kompania WSW, podległa funkcjonalnie pod oddział V zarządu.

2.3. Kompania WSW

Kompania WSW przeznaczona jest do zapewnienia ochrony i obrony zarządu WSW armii oraz zadań zleconych przez szefa

1/ A. BRODAWKA, E. CHELICKI: Praca organów WSW w zakresie porządkowego zabezpieczenia operacji zaczepnej armii, Biuletyn WSW nr 12/63, s. 160

oddziału V.^{1/} Część oficerów organów WSW uważa, że pododdział ten winien podlegać pod szefa oddziału II. Uzasadniają to tym, że dowodzenie pododdziałami byłoby w jednym ręku, nie rozproszone. Podległość taką próbowano sprawdzić w trakcie ćwiczenia organów WSW pk. "ALBA - '87".

Wydaje się jednak, że ze względu na specyfikę wykonywanych zadań nie należy zmieniać jej podległości. Pozbawiłoby się wtedy należnych kompetencji szefa oddziału V, który odpowiada za organizację pracy i ochronę na stanowisku dowodzenia zarządu. Pełni on rolę nieetatowego szefa sztabu na stanowisku dowodzenia zarządu i dlatego musi posiadać siły zabezpieczające tok pracy zarządu.

Do podstawowych zadań kompanii, zdaniem autorów, należy zaliczyć:

- ochronę wydzielonego odcinka w rejonie stanowiska dowodzenia armii,
- ochronę fizyczną rejonu rozmieszczenia zarządu WSW armii na stanowiskach dowodzenia armii,
- ochronę kancelarii tajnej, urządzeń łączności specjalnej, kartoteki operacyjnej i aresztu,
- ochronę aparatu kierowniczego zarządu, oficerów łącznikowych itd.

Do realizacji tych zadań kompania posiada obecnie 86 żołnierzy^{2/} i składa się z dwóch plutonów /po 22 żołnierzy/, plutonu transportowego /29/ oraz drużyn: remontowej i gospodarczej. Dowództwo kompanii stanowią dowódca kompanii, zastępca

1/ Por. załącznik nr 26a

2/ Por. załącznik nr 27

ds politycznych, szef kompanii i podoficer gospodarczy. Dwa plutony ochrony liczące po 22 żołnierzy pozwalają na wystawienie pięciu posterunków /czterech trzymiennych i jednego dwuzmiennego/ przy takich komórkach, jak: kancelaria tajna, aparatownia łączności specjalnej, kartoteki operacyjnej, aresztu i przy stanowisku pracy szefa zarządu. Pozwala to także na utrzymanie odwodu, głównie do ochrony aparatu kierowniczego zarządu i oficerów łącznikowych - w przypadkach ich wyjazdu w teren.

Oprócz wymienionych zadań należy przewidywać także siły, które będą zabezpieczać konwojowanie /na miejscu lub w najbliższą odległość od SD/ zatrzymanych, aresztowanych, głównie podczas przesłuchań lub realizacji czynności procesowych. Ponadto żołnierze kompanii wykorzystywani będą do ochrony określonego wycinka stanowiska dowodzenia zleconego przez komendanta stanowiska dowodzenia.

Pluton transportowy, liczący 29 żołnierzy, składa się z dowódcy plutonu, starszego kierowcy /zawodowego/ oraz trzech drużyn /po 9 kierowców/. Posiada na swoim wyposażeniu następujące środki transportowe:

- wóz sztabowy - 8
- samochody ciężarowe - 9
- samochody osobowo-terenowe - 6
- kancelaria na samochodzie - 1
- samochód więźniarka - 1
- warsztat samochodowy B Sam. - 1

Powyższe 8 wozów sztabowych proponuje się rozdzielić na stanowiska pracy: szefa zarządu WSW armii /1/, szefa

oddziału I /1/, szefa wydziału politycznego /1/, szefa oddziału II /1/, szefa oddziału III /2/ i szefa oddziału V /2/, w tym jeden do dyżurnej służby operacyjnej. Pozostała kadra pracować będzie w wydzielonych pomieszczeniach lub namiotach.

Drużyna remontowa przeznaczona jest do prowadzenia napraw środków transportowych znajdujących się na wyposażeniu plutonu transportowego. Liczy ona 6 żołnierzy.

Drużyna gospodarcza składa się z dwóch kucharzy posiadających do dyspozycji kuchnię polową WZ-KP 200. Zadaniem jej jest przygotowanie posiłków dla stanu zmiennego kompanii WSW oraz zatrzymanych w areszcie.

Kompania obecnie nie posiada żadnych środków łączności.

Struktura kompanii mimo upływu lat odpowiada zadaniom stojącym przed tym pododdziałem. Nie wymaga ona zmian.

2.4. Pluton wydziału WSW dywizji /brygady/

Pluton WSW podlega funkcjonalnie zastępcy szefa wydziału i przeznaczony jest do zabezpieczenia, ochrony i obrony wydziału oraz zapewnienia skuteczności działań realizowanych przez kontrwywiad lub oficerów dochodzeniowych.

Pluton w obecnej strukturze składa się z dowódcy plutonu i szefa pododdziału - profosa oraz dwóch drużyn po 14 żołnierzy. Razem liczy on średnio 23 - 30 żołnierzy^{1/} w zale-

1/ Por. załącznik nr 28

ności od tego, czy jest to wydział dywizyjny, czy brygadowy.

Do podstawowych jego zadań można zaliczyć:

- ochronę i obronę kancelarii tajnej, łączności szyfrowej, aresztu i pełnienie konwojów osób zatrzymanych i aresztowanych,
- utrzymanie w sprawności środków transportu wydziału,
- wykonywanie zadań zleconych przez kontrwywiad,
- zabezpieczenie i ochronę niektórych czynności procesowych, wykonywanych przez oficerów dochodzeniowych,
- doraźne prowadzenie rozpoznania rejonów w pobliżu stanowiska dowodzenia.

Z powyższego wynika, że pluton ten nie wykonuje żadnych zadań prewencyjnych /patrolowych/ i nie bierze udziału w wykrywaniu i zwalczaniu grup dywersyjno-rozpoznawczych.

Pluton wyposażony jest w następujące środki transportowe:

- samochody osobowo-terenowe	- 4
- wóz sztabowy	- 1
- samochód więźniarkę	- 1
- samochód ciężarowy	- 1
- samochód specjalny	- 1.

W obecnej strukturze organizacyjnej pododdział ten nie posiada żadnych środków łączności /także radiotelefonicznej/.

Struktura plutonu WSW zapewnia realizację zadań ochronnych i zleconych przez oficerów dochodzeniowych. Jednak w przypadku wykonywania niektórych zadań zleconych przez kontrwywiad lub prewencyjnych, a które zdaniem autorów trzeba będzie

realizować, pododdział ten nie będzie w stanie im sprostać. Prowadzone porównanie zadań i struktur podobnych pododdziałów w armiach zachodnich /USA, RFN, Wielka Brytania/ pozwalają wnioskować o konieczności istnienia na szczeblu dywizji nie plutonu, a kompanii WSW. Za wprowadzeniem kompanii przemawia także to, że w przypadku włączenia dywizji w skład armii sojuszniczej będzie ona mogła własnymi siłami wydziału zabezpieczyć wszystkie zadania. Po wtóre każda dywizja posiadałaby siły i była zdolna do prowadzenia walki z grupami dywersyjno-rozpoznawczymi. Wielkość kompanii w wydziale WSW dywizji uzależniona byłaby od liczebności związku taktycznego.

Ponadto takie rozwiązanie umożliwiłoby skoncentrowanie działań batalionu WSW na tyłach wojsk armii, a przez to podniosłaby się także jego skuteczność.

W ostatnich latach na wzór służby prewencji w Polsce utworzona została podobna służba na Kubie. Wyniki osiągnięte w walce ze służbami specjalnymi USA oraz wykroczeniami powstałymi w ich armii, pozwalają wnioskować o słuszności istnienia takich pododdziałów w naszej armii.

Z dokonanej analizy struktur, zwłaszcza pododdziałów oraz zadań prewencyjnych wynika jednoznacznie, że pododdziały /batalion i pluton wydziału WSW dywizji/ wymagają reorganizacji. Także wyposażenie ich, szczególnie w środki łączności i transportowe jest nieadekwatne do zadań. Rzutuje to na możliwości pododdziałów, ich skuteczność, a także samodzielność w działaniu.

3. Możliwości realizacji zadań prewencyjno-
dochodzeniowego zabezpieczenia wojsk
armii w operacji obronnej

Przystępując do analizy możliwości skutecznej pracy oficerów oddziału II zarządu WSW armii, nasuwa się zasadnicze pytanie, czy obecny stan liczebny oddziału jak i batalionu WSW jest w stanie realnie wykonać postawione zadania.

Na szczeblu armii dział dochodzeniowy dysponuje 27-30 oficerami dochodzeniowymi /5 w oddziale II i po 2-3 w jedenaście dywizyjnych wydziałach WSW/. Różnice w wydziałach dywizyjnych /brygadowych/ wynikają z liczebności jednostki /związku taktycznego/. W wydziałach WSW dywizji zmechanizowanych jest ich zawsze więcej /3/. W globalną ilość oficerów dochodzeniowych nie wliczono tu szefów służbowych, których jest 12.

Biorąc pod uwagę możliwości efektywnej pracy oficera dochodzeniowego w czasie pokoju i przyjmując, że może on średnio jednocześnie prowadzić od 5-7 postępowań przygotowawczych /ilość ta zależna jest od jakości i pracowitości spraw/ dochodzimy do wniosku, że zarząd WSW armii może równocześnie prowadzić około 135-210 postępowań karnych /w dywizji 10-21/. Z praktyki okresu pokojowego wynika, że takiej ilości spraw jednocześnie się nie prowadzi.

Gdy się porównuje ilość spraw karnych prowadzonych przez organ prokuratorski w czasie II wojny światowej na szczeblu dywizji¹ /średnio w miesiącu od 12 do 24/ oraz wyżej

1/ Por. załącznik nr 29

przyjęte możliwości oficerów dochodzeniowych wydziału WSW dywizji wydawałoby się, że stany są podobne. Zmieniają się jednak obecnie kategorie przestępstw, chociażby ze względu na duże zmechanizowanie wojsk. Analizując dane statystyczne tamtego okresu /wojny/ trzeba zaznaczyć, że 61% prowadzonych spraw dotyczyło przestępstwa dezercji żołnierzy. Prowadzenie tych spraw różniło się od sposobu prowadzenia spraw np. dot. kradzieży, odmowy wykonania rozkazu itd. Sprawy o dezercję w zasadzie prowadzi się w krótkim czasie i do chwili ujęcia sprawcy są one zazwyczaj zawieszane. Niemniej autorzy uważają, że i obecnie ten rodzaj przestępstw będzie dominował.

Innym zagadnieniem warunkującym realizację zadań jest przygotowanie fachowe oficerów dochodzeniowych. W czasie mobilizacyjnego rozwijania zarządu WSW armii na stanowiska oficerów dochodzeniowych będą kierowani żołnierze zawodowi pełniący aktualnie te funkcje w terenowych organach WSW. Nie będą oni wymagać dodatkowego szkolenia, z wyjątkiem zapoznania z nowymi postanowieniami karnymi, wprowadzonymi na okres wojny. Inaczej będzie z kadrą wcielaną do wydziałów WSW dywizji /brygad/ nowo formowanych, gdzie ze struktury czasu "P" wyznaczani są tylko oficerowie kontrwywiadu /szefowie/, a zastępca nadzorujący sprawy dochodzeniowe, jak również oficerowie dochodzeniowi wydziałów WSW powołani zostają z rezerwy. Będą oni wymagać gruntownego przeszkolenia, a także zapoznania z techniką prowadzenia spraw karnych w wojsku^{1/} i dekretem o wymiarze sprawiedliwości w czasie obowiązywania stanu wojen-

1/ Instrukcja o prowadzeniu dochodzenia w wojsku, Wyd. MON, 1974 r.

nego.^{1/}

Dodatkową trudność sprawiać będzie, szczególnie w okresie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, potrzeba uzgadniania z prokuraturą zakresu realizacji spraw karnych /które trzeba zakończyć lub przekazać do prowadzenia organom WSW pracującym w systemie OT, a które kontynuować samemu/. Dotychczas problem ten nie był poddany badaniom, jak również nie ma jasno sprecyzowanych wytycznych, którymi należałoby się w tym przedmiocie kierować. Autorzy widzą potrzebę opracowania przy współdziałaniu prokurytury wojskowej wytycznych, które precyzowałyby tryb i zasady postępowania organów WSW w wymienionych przypadkach.

Prowadzenie spraw karnych w trakcie działań bojowych nie będzie odbiegać od dotychczasowo realizowanych w czasie pokoju. Głównym czynnikiem, z którym przyjdzie walczyć oficerom dochodzeniowym, będzie czas, którego będzie zawsze brakowało. Nie zwalnia to jednak ich z obowiązku sumiennego, zgodnego z literą prawa wyjaśniania sprawy do końca i skierowania jej do prokuratury.

W strukturze oddziału II znajduje się trzech oficerów przewencji, odpowiedzialnych za planowanie i koordynację zadań realizowanych przez batalion WSW. Doświadczenia wyniesione z ćwiczeń potwierdzają, że ilość ta jest wystarczająca. Trzeba także pamiętać, że do planowania zadań włączony zostanie sztab batalionu. Ze względu na wagę zagadnienia uważamy, że istnieje potrzeba wyłączenia jednego oficera przewencji

^{1/} Jest to projekt dokumentu, który nie został jeszcze zatwierdzony przez Sejm PRL.

który będzie miał w nadzorze i prowadzeniu kartotekę osób poszukiwanych /zaginionych/. Pomocnym przy ewidencjonowaniu byłby tu komputer. Program komputera winien być spójny z obowiązującym obecnie /tzn. w czasie pokoju/.

Struktura batalionu WSW, zdaniem autorów nie odpowiada zadaniom, przez co i możliwości jego są ograniczone. Batalion WSW winien mieć taką organizację, która odpowiadałaby zadaniom w różnych okresach działań: mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia, przygotowania i prowadzenia operacji i walki obronnej oraz przy udziale w przeciwnatarciu.

W celu pełnego wykonania zadań stojących przez zarządem WSW armii, autorzy proponują przyjąć strukturę batalionu^{1/} czterekompanijną /jedna kompania specjalna - silnie opancerzona do wykonywania zadań na rzecz kontrwywiadu na tyłach wojsk przeciwnika, np. w ramach operacyjnej grupy manewrowej/ i trzymanewrowe /do zadań czysto prewencyjnych/. Przy obecnej organizacji dwukompanijnej możliwości batalionu są bardzo ograniczone, szczególnie kiedy trzeba realizować wszystkie zadania jednocześnie. Kompania specjalna, jak już wspomiano, byłaby przeznaczona do zadań na rzecz kontrwywiadu wojskowego przy działaniach ofensywnych, zafrontowych, a także do działań pościgowych, blokadowych w czasie walki z grupami specjalnymi przeciwnika oraz poszukiwań dezertersów z bronią, zwłaszcza grupowych. Kompanie manewrowe byłyby przeznaczone przede wszystkim do działań patrolowo-kontrolnych, konwojowania osób /rzeczy/, poszukiwań pojedynczych dezertersów /w składzie grup

1/ Por. załącznik nr 30

operacyjno-poszukiwawczych/ oraz do udziału w wykrywaniu i zwalczaniu grup specjalnych przeciwnika /do przeszukiwania określonych rejonów/. Struktura kompanii manewrowych winna zapewnić tworzenie małych grup /patroli/ w sile 2-4 osoby, które na środkach transportu i przy posiadaniu sprawnej łączności /radiotelefonu/ będą mogły kontrolować i egzekwować porządek wojskowy w rejonach, do których zostały skierowane. Pozwoli to także na dużą manewrowość tych patroli. Żeby to osiągnąć, w strukturze organizacyjnej, szczególnie drużyny, winny znajdować się etaty podoficerów służby zasadniczej /2-3/, oprócz dowódcy drużyny, które to etaty pozwoliłyby na wyznaczanie kaprali na dowódców patroli. Zwiększenia ilości podoficerów służby zasadniczej wymaga także pełnienie konwojów, gdzie dowódcą winien być podoficer. Na potwierdzenie zasadności takiego ustawienia struktury organizacyjnej plutonów kompanii manewrowych przemawia także np. struktura batalionu żandarmerii polowej RFN, wg której pluton na czele z podoficerami składa się z 9 patroli dwuosobowych.

Chcąc skutecznie brać udział w zwalczaniu grup specjalnych przeciwnika, należy posiadać na wyposażeniu batalionu odpowiednie środki ogniowe /rażenia/, w tym także do prowadzenia ognia pośredniego. Najlepiej do tego rodzaju działań nadają się moździerze. Obecnie batalion WSW w plutonie wsparcia kompanii manewrowej posiada na swoim wyposażeniu dwie obsługi moździerzy 82 mm, dwie obsługi dział bezodrzutowych /SPG-9/ i dwie obsługi ciężkich karabinów maszynowych. Nasuwa się pytanie, czy to jest ilość wystarczająca. Wydaje się, że nie. Działania wojsk KBW z lat powojennych oraz

wnioski z działań w lokalnych konfliktach świadczą o potrzebie posiadania do prowadzenia z grupami specjalnymi walk środków ogniowych /wzmocnienia/ na najniższych szczeblach dowodzenia. O potrzebie posiadania takich środków ogniowych świadczy wprowadzenie na uzbrojenie np. grup specjalnych oraz wojsk zachodnich przygotowanych do zwalczania grup specjalnych moździerzy 60 mm, bardzo lekkich, zdolnych do obezwładniania /niszczenia/ małych grup żołnierzy. Autorzy uważają, że należałoby zwiększyć ilość takich środków ogniowych w plutonie wsparcia /przynajmniej po jednej obsłudze/.

Istotne znaczenie w realizacji dowodzenia ma właściwie pracująca łączność. Środki łączności, jakie obecnie posiada na swoim wyposażeniu batalion, nie odpowiadają potrzebom i zadaniom.^{1/} Autorzy proponują wyposażyc batalion w środki, które posiada służba prewencji w czasie pokoju, a przede wszystkim w wóz dowodzenia prewencji.^{2/} Wyposażenie tego wozu pozwala na utrzymanie oraz właściwą wymianę informacji z organów WSW, MO, przenośnymi radiotelefonami będącymi na wyposażeniu patroli WSW, wozami bojowymi występującymi w wojskach oraz na prowadzenie nasłuchu i współpracę z lotnictwem. Wóz ten zapewnia skuteczną łączność w pasie armii z wieloma korespondentami jednocześnie. Ponadto autorzy sugerują potrzebę ujednoczenia łączności radiotelefonicznej między WSW a MSW. W obecnej sytuacji te dwa plony nie mogą ze sobą współpracować, ponieważ posiadają dwa różne radiotelefony / z wyjątkiem

1/ Por. załącznik nr 26b i 30

2/ Wóz dowodzenia prewencji, dokumentacja opracowana w 1983r., posiada go w użytkowaniu obecnie kompania zarządowa WSW przy każdym okręgu wojskowym.

wozu dowodzenia prewencji/. Odbijać się to będzie szczególnie niekorzystnie w działaniach przeciwdywersyjnych oraz prowadzeniu poszukiwań.

Analizując strukturę batalionu, nie wolno zapominać, że powinna ona odpowiadać nie tylko działaniom WSW w operacji obronnej na terenie własnego kraju. Trzeba mieć na uwadze, że działania mogą być prowadzone także na terenie przeciwnika lub w operacji zaczepnej armii, kiedy to na zarząd WSW armii spadnie wiele innych zadań, nie rozpatrywanych obecnie. Zadania te muszą być wykonane, a nie będzie można posłużyć się siłami posiadanymi przy prowadzeniu działań na terenie kraju.

4. Planowanie i organizacja działalności prewencyjno-dochodzeniowej w operacji obronnej armii.

Zgodnie z założeniami doktrynalnymi NATO, przeciwnik może rozpocząć działania wojenne natarciem radioelektronicznym oraz zmasowanymi uderzeniami na obiekty wojskowe i polityczno-gospodarcze siłami lotnictwa, zwłaszcza broni precyzyjnej, systemów rozpoznawczo-uderzeniowych, rakiet skrzydlatych. Będzie usiłował przez to naruszać potencjał bojowy armii, zdeorganizować zaplecze systemu dowodzenia i kierowania, uzyskać panowanie w powietrzu, zanim jeszcze wkroczą do wojny siły lądowe.

Przeciwnik, wykorzystując zaskoczenie, rozpocznie działania zaczepne, których celem będzie rozbicie wojsk rozmieszczonych na terenie NRD, opanowanie tego terenu i przeniesienie działań na teren Polski.

Biorąc pod uwagę położenie polityczne i geograficzne Polski oraz fakt, że kraj nasz ze wszystkich stron posiada zaprzyjaźnionych sąsiadów, z wyjątkiem otwartej granicy morskiej, minister Obrony Narodowej w trakcie omawiania ćwiczenia dowódczo-sztabowego "TARCZA '88" przedstawił dwie grupy zadań^{1/} stojących przed armią w operacji obronnej na terenie kraju:

1. zadanie operacyjno-strategiczne, a w tym przede wszystkim konieczność przygotowania armii do: prowadzenia działań obronnych, typowych dla północno-nadmorskiego kierunku operacyjnego, wykonywania zwrotów zaczepnych, stworzenia warunków do przeciwnatarcia oraz z uwagi na otwartą granicę morską - prowadzenia obrony przeciwdesantowej;
2. zadanie związane z bezpośrednią obroną terytorium własnego kraju oraz zapewnienie warunków do działań koalicyjnych. Do charakterystycznych zadań tego okresu minister zaliczył zadania zabezpieczające tranzyt wojsk własnych i sojusznicznych, obronę powietrzną, a na wybrzeżu obronę przeciwdesantową. Zagadnienie to w głównej mierze znalazło swój wyraz w zadaniach systemu obrony kraju.

Przygotowanie operacji obronnej armii uzależnione będzie w dużym stopniu od sprawnie przeprowadzonego mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia, odpowiednio do narastającego zagrożenia i będzie obejmować realizację przez dowództwo i sztab oraz wojska całego kompleksu przedsięwzięć mających

1/ Wystąpienie ministra Obrony Narodowej na omówieniu ćwiczenia "TARCZA '88", Warszawa 1988 r., str. 7

na celu stworzenie trwałej i aktywnej obrony. Do zasadniczych należą:

- podjęcie decyzji,
- planowanie operacji obronnej,
- postawienie zadań,
- tworzenie ugrupowania obronnego,
- przygotowanie uderzeń jądrowych,
- organizacja systemu ognia,
- inżynieryjne przygotowanie terenu,
- organizacja współdziałania i zabezpieczenia działań,
- organizacja dowodzenia,
- kontrola i pomoc.

Kolejność realizacji tych przedsięwzięć oraz praca dowódcy i sztabu będzie zależeć od przewidywanego rozwoju sytuacji, w jakiej armia będzie przechodzić do obrony, ilości czasu posiadanego na przygotowanie obrony, operacyjnego rozwinięcia wojsk przeciwnika, jego położenia i charakteru działań, a także otrzymanego zadania.

Planowanie i organizowanie prewencyjno-dochodzeniowego zabezpieczenia operacji obronnej na terenie kraju wydaje się być przedsięwzięciem łatwiejszym. Przemawiają za tym następujące uwarunkowania:^{1/}

- znajomość terenu i usytuowanie na nim bazy operacyjnej, którą zajmować się będzie WSW;
- ukształtowane organizacyjnie współdziałanie z funkcjonującymi strukturami WSW OW czasu "W", MSW i wojskami OT;

1/ Płk, płk TOREPKO i DUZINKIEWICZ: Kontrwywiadowcze zabezpieczenie operacji obronnej armii, Skrypt Zarządu WSW SOW, Wrocław 1987 r., str. 67

- wsparcie we własnym społeczeństwie w organizacji zwalczania grup specjalnych, poszukiwań żołnierzy, prowadzenia spraw karnych oraz w likwidacji skutków działań bojowych przeciwnika.

Z drugiej jednak strony na zarządzie WSW armii będzie spoczywał obowiązek koordynacji wszystkich ogniw pracujących na terenie, jakie zajmować będzie armia /MSW, MO, OW, WSW itd./. Poza tym trzeba będzie uwzględnić również takie zagadnienia jak:

- przejście w podporządkowanie określonych sił i środków organów WSW czasu "W", jak też jednostek OPK nie wchodzących w podporządkowanie armii, a ponadto jednostek resortu MSW oraz określenie zadań dla tych służb /wojsk/;
- konieczność ewakuacji części ludności, zapasów materiałowych i archiwów w głąb kraju;
- łatwość powstawania paniki;
- orientację w strefie operacyjnej armii obozów dla osób internowanych, dezertersów i maruderów armii sojuszniczych /do czasu przekazania ich kompetentnym organom narodowym/.

Proces wypracowania decyzji przez dowódcę armii będzie uzależniony od:^{1/}

- warunków przejścia armii do obrony;
- celu i zadań operacji obronnej;
- czasu, w jakim należy przygotować operację obronną.

Dowódca armii lub szef sztabu po wyjaśnieniu celu operacji, analizie zadania i dokonaniu kalkulacji czasu przeprowadza orientowanie operacyjne, zapoznając oficerów sztabu,

^{1/} Przygotowanie i prowadzenie operacji obronnej armii z uwzględnieniem kierunku nadmorskiego, ASG, Warszawa, 1980r.

w tym szefa zarządu WSW armii z następującymi danymi:

- ogólną i aktualną sytuacją operacyjno-taktyczną, w której armia przechodzi do obrony;
- dyrektywą lub rozkazem operacyjnym frontu;
- ogólnymi wnioskami z wyjaśniania celu operacji i analizy zadania /zamiaru/;
- zadaniami oficerów w zakresie przygotowania operacji;
- kalkulacją czasu związaną z wypracowaniem decyzji,^{1/} jak i przygotowaniem operacji.

Po przekazaniu tych danych przez szefa zarządu WSW armii szefom oddziałów szef oddziału II interesuje się najbardziej takimi zagadnieniami, jak:

- kierunek głównego uderzenia oraz przewidywane siły przeciwnika, w tym rejony wysadzania desantów, grup specjalnych;
- rejon głównego wysiłku obrony;
- rejony najbardziej narażone na uderzenia bronią precyzyjną i jądrową oraz na uderzenia grupami specjalnymi przeciwnika;
- rozmieszczenie elementów ugrupowania operacyjnego;
- miejsca rozmieszczenia zasadniczych, zapasowych i pozornych stanowisk dowodzenia;
- istniejące strefy skażeń oraz możliwości ich powstania w toku operacji.

Siły prewencji i działu dochodzeniowego będą wypełniać zadania realizowane w trakcie przegrupowania wojsk armii w ścisłym współdziałaniu z siłami Milicji Obywatelskiej i organów WSW działających w systemie OP. W tym celu zarząd WSW armii będzie utrzymywać ścisły kontakt z zarządem WSW OW, na

1/ Por. załącznik nr 31, 32

którego terenie znajduje się armia, a także z grupą operacyjną MSW działającą przy tym okręgu.

Równoległe z przedsięwzięciami zabezpieczającymi mobilizacyjne oraz operacyjne rozwinięcie wojsk armii oddział II będzie opracowywał koncepcję zabezpieczenia prewencyjno-dochodzeniowego operacji obronnej. W tym celu szef oddziału II wspólnie z zastępcą i dowódcą batalionu przeprowadzi analizę zadania, oceni położenie, przeprowadzi kalkulację czasu, przygotowuje zarządzenie wstępne dla batalionu oraz dane dla szefa zarządu WSW armii do podjęcia decyzji.

Z analizy zadania i oceny sytuacji szef oddziału II wyciągnie wnioski dotyczące:

- oceny zagrożenia dywersyjnego przeciwnika w pasie działania armii /wspólnie z oddziałem III zarządu/;
- oceny możliwości ich oddziaływania w czasie przegrupowania wojsk i działań obronnych;
- możliwości przeciwdziałania im przez dowódcę armii oraz udział w tym zarządu WSW armii;
- terenów dogodnych do działań grup specjalnych oraz band podziemia;
- rubieży i rejonów, których izolowanie utrudni działalność grup specjalnych /rubieże kontroli, zapasowe rejony patrolowania, przeszukiwań itd./;
- rejonów dogodnych do rozwinięcia pododdziałów WSW;
- układu dróg dowozu i ewakuacji;
- rejonów wymagających szczególnej ochrony i kontroli /stanowiska dowodzenia, środki przenoszenia broni jądrowej, stanowiska pozorne, środki łączności, stacje wy i załadownicze itd./;
- położenia i aktualnych stanów organów WSW i pododdziałów;

- możliwości pododdziałów WSW i sposobów ich wykorzystania w operacji wg zadań;
- oceny jednostek armii pod kątem stanu przestępczości i dyscypliny wojskowej;
- oceny możliwości współdziałania z organami WSW sąsiednich armii oraz podporządkowanych organów ścigania pracujących w systemie sił lub wojsk sojusznicznych;
- środków i sposobów przeciwdziałania powstawaniu ujemnych zjawisk.

Na podstawie przedstawionych wyżej zagadnień oraz oceny sił własnych szef oddziału II przygotowuje wnioski szefowi zarządu WSW armii do referowania dowódcy armii. Ujmuje on następujące przedsięwzięcia:^{1/}

- stan sił i środków, ich rozmieszczenie oraz przejawy działalności dywersyjnej przeciwnika;
- ustalone przypadki i kanały ujawniania tajemnicy;
- stan przestępczości w podległych jednostkach;
- występujące zdarzenia i zjawiska wywierające negatywny wpływ na zdolność bojową jednostek;
- stan sił i środków służby prewencji i działu dochodzeniowego oraz zamiar ich użycia w planowanych działaniach bojowych;
- potrzeby i prośby.

Po wysłuchaniu i zatwierdzeniu decyzji szefa zarządu WSW armii przez dowódcę armii następnym etapem będzie kierowanie pracą podległych komórek nad doprowadzeniem decyzji do wykonawców. Jedną z form będzie opracowanie zarządzenia /rozkażu/, a w nim elementów prewencyjno-dochodzeniowych zabez-

1/ Wytyczne Szefa WSW nr 017 z dnia 16.08.1986 r.

pieczenia operacji obronnej.

Proponuje się ująć w nim następujące treści:

- krótką ocenę sytuacji;
- zadania działu prewencyjno-dochodzeniowego podczas przygotowania i prowadzenia operacji;
- podział i ewentualne podporządkowanie sił i środków;
- terminy wykonania poszczególnych zadań i czynności;
- terminy składania informacji i meldunków;
- sposoby współdziałania między organami WSW i sztabami jednostek wojskowych;
- rozmieszczenie punktów dowodzenia oraz sposoby utrzymania łączności.

Zasadniczym dokumentem planistycznym będzie plan zabezpieczenia operacji obronnej pod względem prewencyjno-dochodzeniowym, który jest częścią składową planu działania WSW w operacji obronnej armii. Zawiera on następujące zagadnienia:

- cele prewencyjnego i dochodzeniowego zabezpieczenia działań wojsk armii;
- główne zadania prewencyjno-dochodzeniowego zabezpieczenia;
- treści planowanych przedsięwzięć, sposób ich realizacji;
- wykonawcy i terminy oraz organ i siły współdziałające w wykonaniu powyższego zadania.

Plan opracowuje się według etapów planowanej operacji i zawierać winien ogólny kierunek działania działu prewencyjno-dochodzeniowego. Szczegółowe przedsięwzięcia oraz sposób ich realizacji określony zostanie na mapie roboczej szefa oddziału II i dowódcy batalionu WSW.

Plan prewencyjno-dochodzeniowego zabezpieczenia operacji obronnej armii opracowuje się w części graficznej

/na mapie/ i opisowej /legenda/. Część graficzna na mapie /w skali odpowiadającej szczeblowi dowodzenia/ powinna zawierać:

- ogólny zarys ugrupowania przeciwnika oraz prawdopodobny charakter jego działania;
- ocenę działania elementów rozpoznawczych przeciwnika, wojsk specjalnego przeznaczenia, wojny psychologicznej, wrogiego podziemia, grup nacjonalistycznych, partyzanckich;
- miejsca /rejon/ dokonanych ataków dywersji i sabotażu, rozpowszechniania wrogich ulotek;
- ugrupowanie operacyjne oraz ogólne zadania armii;
- linie rozgraniczenia;
- rejon rozmieszczenia podstawowych jednostek /urządzeń/ tyłowych i technicznych oraz drogi dowozu i ewakuacji;
- rejon zastrzeżone, strefy skażeń promieniotwórczych i biologicznych;
- stanowiska dowodzenia i osie ich przesunięcia;
- rejon dywizyjnych punktów zbiórki jeńców wojennych i przejściowych obozów jenieckich;
- rejon rozmieszczenia komendantur miast na terenie zajęтым;
- rejon rozmieszczenia organów porządkowych i sprawiedliwości
 - własne i sojusznicze;
- ugrupowanie, zadania organów WSW i terminy ich wykonania;
- elementy współdziałania i zabezpieczenia działań bojowych, a dot. zakresu zadań WSW.

Legenda powinna zawierać:

- wnioski z oceny działań przeciwnika;
- wnioski z zagrożenia bezpieczeństwa porządku i dyscypliny oraz przestępczością;
- cele i główne zadania wynikające z zagrożenia;

- podział sił i środków WSW oraz kolejności /terminy/ realizacji zadań;
- organizację kierowania i łączności.

X

X

X

Z badań przeprowadzonych nad zadaniami i strukturami organizacyjnymi zarządu WSW armii, jak i pododdziałów podległych wynika, że na szczeblu armii i dywizji istnieje potrzeba posiadania wyspecjalizowanych sił i środków, które zapewniłyby właściwy tok pracy zarządu oraz utrzymanie porządku wojskowego w wojskach, a szczególnie na zapleczu w czasie przygotowania i prowadzenia operacji obronnej na własnym terenie.

Chcąc realizować sukcesywnie wszystkie zadania stojące przed WSW tak w operacji obronnej, jak i zaczepnej istnieje potrzeba posiadania pododdziałów: na szczeblu dywizji - kompanii /o stanie zmiennym/, a na szczeblu armii - batalionu /minimum 3-4 kompanijnego/. Pododdziały te muszą być dobrze przygotowane do realizacji zadań, a można to osiągnąć tylko poprzez rozszerzenie szkolenia w Centrum Szkolenia WSW o zagadnienia walki z grupami specjalnymi oraz aktywne włączenie ich do ćwiczeń z wojskami.

Przyjęcie zasady, że na szczeblu dywizji byłaby kompania WSW, pozwoliłoby na skoncentrowanie wysiłku batalionu na zapleczu wojsk armii oraz w szerszym zakresie włączenie się do zwalczania wojsk specjalnych przeciwnika.

Ponadto należy doprowadzić do tego, żeby do pododdziałów WSW czasu "W" wcielani byli żołnierze, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową w organach WSW. Kontrole prowadzone na szczeblu Szefostwa WSW stwierdziły, że ten problem jest jeszcze nie dopracowany.

Wprowadzona ostatnio przez Szefostwo WSW zasada kierowania kadry pozostającej na przydziałach mobilizacyjnych na ćwiczenia pozwala kadrze nabierać doświadczeń oraz widzi potrzebę doskonalenia swego warsztatu pracy.

R o z d z i a ł III

PREWENCYJNE ZABEZPIECZENIE OPERACJI OBRONNEJ
ARMII

1. Działania służby prewencji realizowane na
rzeczą kontrwywiadu wojskowego w operacji
obronnej armii

1.1. Działania służby prewencji zmierzające do
wykrywania i likwidacji grup dywersyjnych
przeciwnika

Kierownictwo polityczne i wojskowe paktu NATO duże nadzieje wiąże z działaniami przez siły przeznaczone do prowadzenia dywersji we współczesnej wojnie, intensyfikuje przygotowanie grup dywersyjno-rozpoznawczych do działań między innymi na obszarze PRL. Terytorium Polski, będące ważną strefą komunikacji i dogodnym obszarem dla przegrupowania oraz zaopatrywania wojsk własnych i sojusznicznych, będzie szczególnie narażone na działalność wywiadowczą i dywersyjną przeciwnika.^{1/}

Rozwój techniki, a szczególnie lotnictwa, wykorzystywanie w szerokim zakresie śmigłowców do przerzutu wojsk, wprowadzanie na wyposażenie grup dywersyjnych małych, lekkich

1/ - Omówienie ćwiczeń: SOJUZ`87, TARCZA`88

- E. DZIECIĄTKOWSKI: System kierowania zwalczaniem dywersji na szczeblu województwa, ASG, Warszawa 1977 r., rozprawa doktorska.

o dużym zasięgu radiostacji i środków walki umożliwia łatwe ich poruszanie, utrzymywanie stałej łączności oraz zaopatrzenia.

Zgodnie z kompetencjami bezpośrednim organizatorem i głównym wykonawcą działań przeciwdywersyjnych na obszarze kraju jest resort spraw wewnętrznych, natomiast w strefie działań bojowych - dowódca armii /frontu/ w ramach bojowego, operacyjnego zabezpieczenia wojsk.^{1/}

Strefy odpowiedzialności za zwalczanie desantów i grup dywersyjnych pokrywają się z pasami obrony poszczególnych dywizji /liniami rozgraniczenia/ będących w pierwszym i drugim rzucie operacyjnym. Natomiast za tyły armii odpowiada kwatermistrz,^{2/} który posiada do tego odpowiednie pododdziały.

Najdogodniejszym obszarem do działań grup dywersyjnych są rejony, na których znajdują się duże kompleksy leśne i miasta,^{3/} stwarzające dogodne warunki do ich bazowania, a w których usytuowane będą liczne obiekty i urządzenia tylowe armii, stanowiska startowe rakiet, stanowiska dowodzenia, odwody. Warunkom tym odpowiada cała zachodnia i północna część

1/ Por. Załącznik nr 33

2/ Oddziały i pododdziały ochrony tyłów są przeznaczone do: obrony i ochrony ważniejszych urządzeń w sieci komunikacyjnej armii i szczególnie ważnych obiektów w pasie jej tyłów; walki z grupami dywersyjnymi przeciwnika, prowadzenia działań prewencyjnych w razie wrogich wystąpień ze strony miejscowej ludności oraz utrzymywania ładu i porządku w pasie tyłów; organizowania punktów kontrolnych na głównych liniach komunikacyjnych; armijnych punktów przejęcia jeńców oraz ich ochrony i konwojowania. /Regulamin walki /dywizja, pułk/ cz. I, str. 37, Wyd. MON, 1985 r./

3/ St. LIPSKI: Działania bojowe brygady w ochronie i obronie szczególnie ważnych obiektów rozmieszczonych w aglomeracji warszawskiej, ASG, Warszawa 1988 r., rozprawa doktorska.

Polski, znajdująca się w przyszłej strefie tyłowej wojsk operacyjnych.

Do czynników wywierających wpływ na działanie grup dywersyjnych w strefie tyłów armii na obszarze kraju należy zaliczyć:

- stosunkowo duże zagęszczenie sił i środków szczebla armijnego i obrony terytorialnej kraju;
- intensywny ruch dofrontowy, zmiany rozmieszczenia wojsk i obiektów tyłowych;
- znaczny ruch odfrontowy ludności cywilnej.

Okoliczności te mogą z jednej strony utrudniać, z drugiej zaś w pewnych sytuacjach ułatwiać prowadzenie działań dywersyjnych. W odróżnieniu od dywersji prowadzonej na głębokim zapleczu działanie GDR w strefie tyłów armii charakteryzować będzie większa decentralizacja, ruchliwość i rozproszenie. Głównym celem działania grup dywersyjnych będzie zdobywanie wiadomości oraz usuwanie szczególnie ważnych obiektów, urządzenia tyłów armii i frontu, urządzenia służb technicznych, środki rakietowe przenoszenia broni jądrowej, środki obrony przeciwrakietowej i przeciwlotniczej, składy i magazyny wojskowe i państwowe, lotniska, samoloty bazujące na nich, elementy systemu dowodzenia i łączności, kolumny transportowe itd.

Jeżeli uwzględnimy dużą ruchliwość grup dywersyjnych, trudność ich wykrycia i możliwość dłuższego działania /często w oparciu o ludność miejscową/, to wówczas zagadnienie wykrywania i walki z grupami dywersyjnymi staje się w całej ostrości i zmusza do zorganizowania zawczasu przez dowódcę armii odpo-

wiednich przedsięwzięć.

W czasie przygotowania i prowadzenia operacji obronnej tyły armii będą rozwinięte do pracy. Do ich dyspozycji wydzielone zostaną drogi dowozu i ewakuacji. Jednocześnie obsługi urządzeń tyłowych, zajęte zaopatrywaniem walczących wojsk, nie zawsze będą w stanie wydzielić odpowiednią ilość sił do obrony. Ponieważ wydzielenie pododdziałów ochronnych ze składu wojsk armii będzie niecelowe, ochroną i obroną tyłów armii przed dywersyjnym oddziaływaniem zajmą się siły układu terytorialnego.

W myśl porozumień zawartych między ministrami spraw wewnętrznych i obrony narodowej^{1/} koordynatorem działań przeciwdywersyjnych w zakresie kontrwywiadowczym w strefie działań operacyjnych jest zarząd WSW armii /frontu/. W związku z tym zadaniem zarządu WSW armii będzie wypracowanie skutecznych metod i form wykrywania, lokalizacji i udziału /służby prewencji/ w likwidacji grup dywersyjnych przeciwnika.

Wykrywaniem i lokalizacją grup dywersyjnych zajmować się będą wszystkie działy zarządu WSW armii /każdy dział swoimi metodami i formami,^{2/} natomiast udział w ich likwidacji, jak wspomiano wyżej, będzie brała głównie służba prewencji, która posiada w dyspozycji pododdziały WSW.

Zarząd WSW armii do lat sześćdziesiątych /włącznie/ posiadał do realizacji tego zadania pułk WSW. Obecnie w swojej

1/ Zasady Współdziałania MSW i MON..., załącznik nr 1 i 5, Warszawa 1974 r., Szefostwo WSW.

2/ Metody wykrywania i lokalizacji GDR przez kontrwywiad omówione zostały w rozprawie doktorskiej płk płk BRYLONKA i DUDZIŃSKIEGO, str. 233-235.

strukturze ma tylko batalion /dwukompanijny/, który wykonuje szereg innych istotnych zadań i dlatego możliwości jego udziału w zwalczaniu GDR uległy znacznemu ograniczeniu.

Dowódca armii w niektórych przypadkach zleci zarządowi WSW włączyć się aktywnie do likwidacji grup dywersyjnych. W związku z tym siły prewencji winny być przygotowane do realizacji tego zadania /między innymi poprzez dobrą znajomość taktyki prowadzenia walki z GDR/.

Punktem wyjścia do organizacji walki z grupami dywersyjnymi jest wcześniejsze dokonanie oceny zagrożenia dywersyjnego ze strony przeciwnika. Oceny tej dokonuje się jeszcze w czasie pokoju na podstawie danych od przełożonych, służby bezpieczeństwa, kontrwywiadu, a w trakcie prowadzenia działań bojowych także od miejscowej ludności.

Organizacja i prowadzenie działań przeciwdywersyjnych obejmuje w szczególności:

- organizację rozpoznania,
- ochronę obiektów,
- aktywne użycie sił do likwidacji umiejscowionych grup.

Celem rozpoznania prewencyjnego będzie nie tylko dostarczanie kierownictwu zarządu WSW armii na czas wiarygodnych i aktualnych danych o działalności przeciwnika, ale również aktywne zwalczanie go natychmiast z chwilą nawiązania z nim styczności. Nawiązanie styczności jest bowiem jednym z zasadniczych celów rozpoznania. Skuteczność rozpoznania uzależniona jest głównie od sprawnego funkcjonowania kontrwywiadu oraz zapewnienia ciągłego współdziałania naszych organów ze służbą bezpieczeństwa.

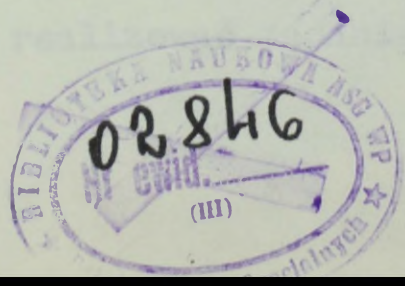
Istotnym elementem rozpoznania będzie wykrycie grupy w odpowiednim czasie i miejscu. Służba prewencji zadanie to będzie wykonywać w oparciu o:

- systematyczne prowadzenie rozpoznania i patrolowania terenu,
- tworzenie systemów punktów kontrolnych i działań zaporowych na drogach i liniach komunikacyjnych,
- organizację zasadzek i niespodziewanych wypadów na prawdopodobne miejsca ukrycia /działania/ grup,
- prowadzenie poszukiwań,
- wymianę informacji z wojskowymi operacyjnymi itd,

natomiast działań dochodzeniowy głównie w trakcie prowadzonych przesłuchań jeńców, uciekinierów, agentów wywiadu, osób cywilnych itd.

Analiza dostępnej literatury przedmiotu oraz doświadczenia II wojny światowej wykazały, że sukcesy w walce z grupami dywersyjnymi uzależnione są od zastosowania odpowiedniej taktyki działania, a w szczególności:

- dążenie do uzyskania zaskoczenia i wykonanie uderzenia w najczulsze miejsce grupy dywersyjnej,
- odcięcie dróg, którymi grupa mogłaby szybko i skrycie wyjść z zajmowanego rejonu,
- likwidacji dokonywać poprzez zdecydowany atak z kilku stron, a jeżeli wymaga tego potrzeba, w sposób zdecydowany przechodzić do pościgu;
- uderzenie z lądu zgrać z masowymi uderzeniami śmigłowców bojowych, a niekiedy i desantów;
- uderzenie ogniowe o maksymalnym natężeniu powinno być bezwzględnie wykorzystane do uderzenia wojskami;
- współdziałać z pododdziałami wydzielonymi do ochrony i obrony poszczególnych obiektów;

- zawsze określać kierunek głównego uderzenia.

Zaskoczenie w walce z grupami dywersyjnymi stanowi bardzo ważny element taktyczny. Wśród żołnierzy grup panuje pogląd, że walki z nimi prowadzone są sporadycznie w złych warunkach atmosferycznych lub trudno dostępnym terenie. Dlatego też każdy dowódca, który w takich warunkach stosuje działania z reguły może liczyć, że zdoła przeciwnika zaskoczyć i zniszczyć.

W czasie opracowywania planów akcji krąg osób winien być ograniczony do minimum. Pożądanym jest, żeby pododdziały o projektowanej akcji dowiadywały się bezpośrednio przed jej rozpoczęciem.

W przypadku oczekiwania na zrzut grupy /znamy przypuszczalny czas i miejsce/ oddział II zarządu WSW armii dokonuje oceny zaistniałej sytuacji /w tym zagrożenie dla wojsk, obiektów/ i warunków terenowych oraz precyzuje wnioski dot. zwłaszcza:

- przypuszczalnego składu, uzbrojenia i zadań,
- miejsce zrzutu, jego przygotowania, przejęcia grupy przez agenturę lub miejscowa ludność,
- właściwości terenowych i sytuacji operacyjnej ułatwiającej lub utrudniającej rozpoznanie GDR,
- sił i środków, które należy wydzielić lub zapotrzebować do zniszczenia GDR,
- sposobów likwidacji grupy.

Ważnym elementem działania pododdziału skierowanego do likwidacji GDR jest zapewnienie im właściwego maskowania. Chcąc to osiągnąć, pododdział WSW winien realizować zadanie

w następujący sposób:

- nieustannie śledzić rozmieszczenie lub przemieszczenie się GDR,
- zajmować rejon w warunkach ograniczonej widoczności,
- rozmieszczać wozy bojowe w naturalnych lub odpowiednio przygotowanych ukryciach /poza rejonem zrzutu/,
- wykorzystywać naturalne właściwości maskujące terenu,
- wyposażać w środki chemicznego obezwładniania,
- dokonywać niezbędnego podziału sił i środków przed wejściem w rejon działania w celu wyeliminowania zbędnych ruchów, manewrów.

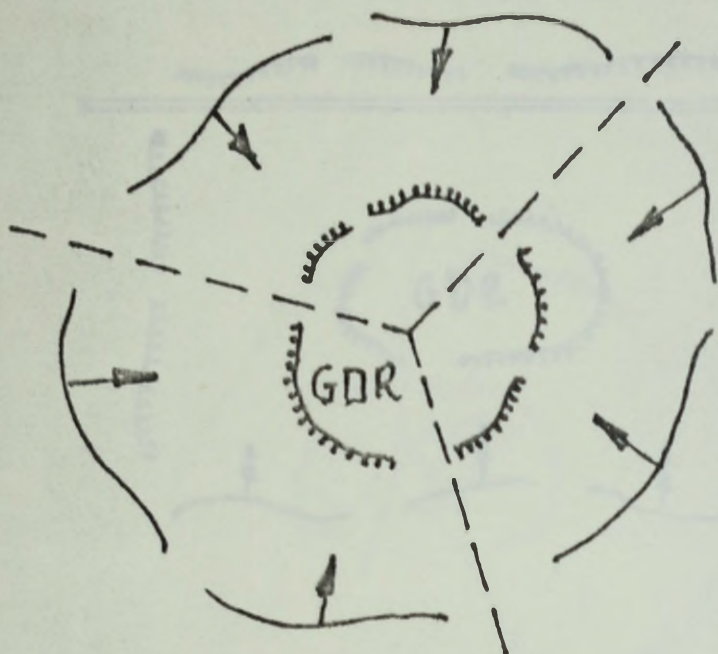
Rozróżnia się dwie podstawowe metody działań likwidacyjnych. Pierwsza to okrążenie i zniszczenie, druga to natarcie z przejściem do pościgu.

Metodą likwidowania grupy dywersyjnej przez okrążenie i zniszczenie można stosować we wszystkich przypadkach, gdy posiadamy odpowiednią ilość sił.

Metoda ta polega na odcięciu dróg odwrotu i likwidacji częściami.

Rozróżnia się w niej trzy formy likwidacji okrążonych sił przeciwnika: zawężanie pierścienia okrążenia; "polowanie na kuropatwy", wbijanie klinów.

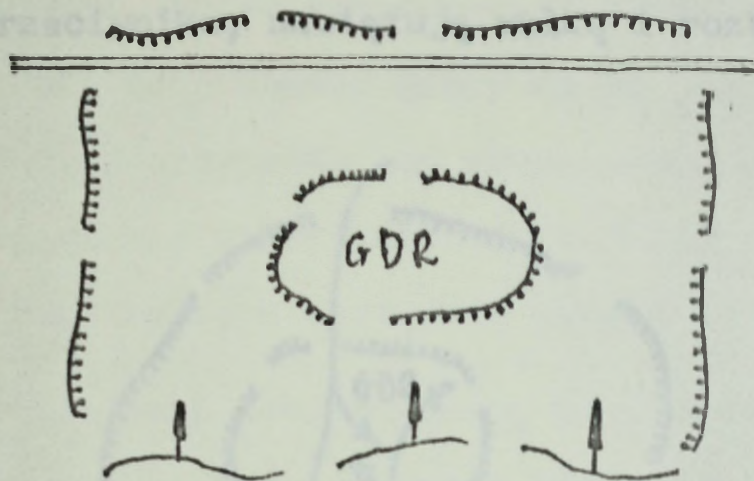
1. Zawężenie pierścienia okrążenia polega na równoczesnym, dośrodkowym przesuwaniu się wszystkich pododdziałów blokujących.

Mimo, że forma ta wydaje się być najprostsza, można ją wykonywać tylko na niewielkich obszarach i przy posiadaniu dostatecznej ilości sił i środków. W dużych rejonach stosowanie jej jest niemożliwe, ponieważ ze względu na wielkość pierścienia okrążenia wszystkie blokujące pododdziały nie mogą posuwać się z jednakową szybkością. W ten sposób może zostać naruszona łączność i mogą powstać szczeliny, przez które przeciwnik bez trudu wydestanie się z okrążenia.

2. Polowanie na kuropatwy^{1/} polega na tym, że pododdział jednego odcinka pierścienia okrążenia przesuwa się naprzód, podczas gdy pododdziały znajdujące się na przeciwległym odcinku i z boków pozostają na swoich stanowiskach.

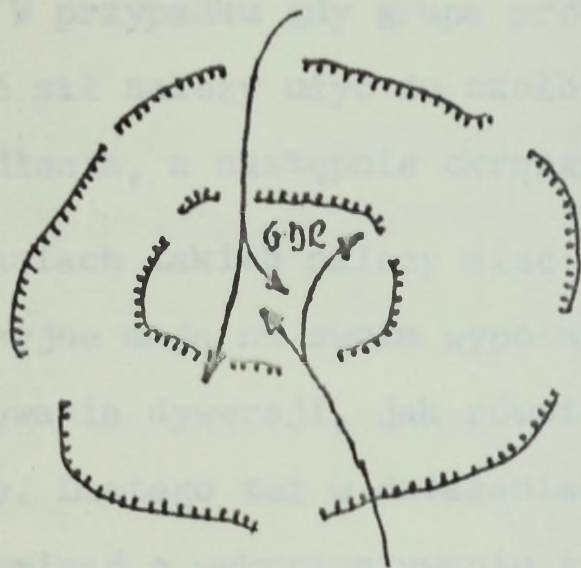
1/ Termin ten, oddający istotę działania, został zapożyczony z instrukcji używanej przez Niemców w czasie II wojny światowej. /Biuletyn informacyjny WIH, Warszawa, 1960 r./

Siły atakujące napierają na przeciwnika, kierując go ku pozycjom obronnym. Trzeba tu pamiętać, że grupa dywersyjna może czynić próby przedarcia się przez szyki bojowe nacierających lub blokujących pododdziałów. Na tyłach tych ostatnich w odpowiedniej odległości powinny znajdować się odwody. Działania takie są wskazane wówczas, gdy część blokująca wojsk zajmie dogodne stanowiska obronne /nad rzeką, na wyżynie, na skraju lasu/, przez co próby przerwania się na takim odcinku są w zasadzie zdane na niepowodzenie.

3. Wbijanie mocnych klinów stosuje się wówczas, gdy pododdziały blokujące zajmą wyznaczone im rubieże, a siłami innych pododdziałów wbije się mocne kliny w kierunku środka pierścienia okrążenia lub też w kierunku ustalonego miejsca przebywania grupy przeciwnika. Pododdziały okrążające pozostają w tym czasie na swoich stanowiskach. Działania te od początku pozbawiają grupę swobody ruchu.

Następnie pododdziały przechodzą do ataku, oskrzydłają szczerlnie przeciwnika, nawiązują walkę i rozbijają go.

Przeciwnik pozostający w kotle będzie próbować wprowadzić nas w błąd przez rozsiewanie fałszywych wiadomości, często poprzez poddanie jednego z żołnierzy grupy.

Przeciwnik chce w ten sposób osiągnąć zlikwidowanie blokady lub zaprzestanie walki.

Drugą metodą walki z grupami dywersyjnymi to zniszczenie przeciwnika za pośrednictwem zdecydowanego natarcia, z przejściem do pościgu. W przypadku gdy do okrążenia przeciwnika brak dostatecznej ilości sił i środków lub czasu, korzystniej będzie zaatakować przeciwnika z zaskoczenia, narzucając mu walkę, zniszczyć go, wprowadzając maksymalną ilość posiadanych sił. Po rozbiciu grupy należy wszcząć pościg, a następnie przejść do likwidacji rozdrobnionych grup.

Metodę tę szczególnie skutecznie można stosować przeciwko grupom dywersyjnym, które jeszcze zdołały zbudować bazy

względnie znajdują się w marszu. Uwzględniając szybkość rozwoju sytuacji, przed rozpoczęciem działań konieczne jest przeprowadzenie rozpoznania grupy co do jej miejsca pobytu i liczebności. W przypadku gdy grupa próbuje się uchylić od walki, część sił należy użyć do czołowego pościgu, pozostała do oskrzydlenia, a następnie okrążenia.

W działaniach takich należy mieć także na uwadze to, że grupy dywersyjne mają na swoim wyposażeniu miny przeznaczone do dokonywania dywersji, jak również do blokowania przejść do bazy. Dlatego też w działaniach przeciwdywersyjnych należy nie zapominać o wykorzystywaniu saperów z plutonu saperów batalionu WSW.

Przedstawiona wcześniej ranga i zasięg przewidywanych przez przeciwnika działań dywersyjno-rozpoznawczych uzasadnia określenie, że walka z tym rodzajem działań bojowych nabiera szczególnego znaczenia. Nie może być ona jednak uznana jako domena naszych organów. Siły i środki zarządu WSW armii pozwalają tylko na realizowanie niektórych działań przeciwdywersyjnych, główny wysiłek obciążać będzie dowództwo zobligowane do wydzielenia w zależności od potrzeb niezbędnych sił do walki z GDR. Wydaje się jednak, że w przypadku prowadzenia działań bojowych na terenie kraju jest dość sił przygotowanych do realizacji tego zadania i nie będzie większej potrzeby angażowania sił WSW. Jednak w przypadku przemieszczenia działań na teren przeciwnika zadanie zwalczania grup specjalnych przeciwnika bardzo obciąży zarząd WSW armii. Przy obecnym stanie nie będzie mógł sprostać temu zadaniu, chyba że przyjęta zostanie zaproponowana struktura batalionu i zwięk-

szenia ilości sił na szczeblu dywizji.

1.2. Przeszukiwanie i zatrzymywanie agentów
i osób będących w zainteresowaniu
kontrwywiadu.

Rozpoznanie wojskowe i wywiadowcze prowadzone przez przeciwnika, w tym w ugrupowaniu wojsk, stanowić będzie jedno z zasadniczych jego zadań, ukierunkowanych na zdobywanie interesujących go wiadomości lub potwierdzenie już otrzymanych, np. drogą wywiadu kosmicznego i technicznego.^{1/} Zadanie to realizować będą grupy specjalne oraz agentura przeciwnika.

Działania rozpoznawczo-wywiadowcze przeciwnika skierowane będą w operacji obronnej głównie na ustalenie:

- głównego wysiłku obrony wojsk armii,
- zamiaru bitwy /walki/,
- rejonów rozmieszczenia środków napadu jądrowego,
- rozmieszczenia stanowisk dowodzenia i środków łączności;
- rozmieszczenia II rzutów armii oraz baz zabezpieczenia materiałowo-technicznego.

Wykrywanie i zwalczanie agentury wroga stanowi zasadnicze zadanie zarządu WSW armii. Prawidłowa realizacja tego zadania, a przede wszystkim skuteczność, wpływa pozytywnie na wykonanie zadań bojowych przez wojska armii.

1/ Notatki z wykładów na kursie w szkole KGB w Moskwie, 1985r.

Najdogodniejszymi do przerzutu agentury będą rejony nie zajęte przez wojska lub słabo ochraniane. Rejony te winny być kontrolowane przez patrole wojskowe wysyłane przez dowódców pododdziałów, jak również przez patrole WSW. W przypadku zaistnienia przesłanek wskazujących, że przeciwnik przerzucił w określony rejon agenta /informacje takie służba prewencji będzie otrzymywać od kontrwywiadu/, wszystkie podejrzane osoby będą zatrzymywane i kierowane do organów WSW celem wyjaśnienia. Podobne sytuacje dotyczyć będą tyłów armii, które bardziej niż pierwsze rzuty będą narażone na działalność dywersyjną i agenturalną. Właściwie zorganizowany system ochrony tyłów, stanowisk dowodzenia oraz działania patrolowo-kontrolne prewencji WSW w znacznym stopniu będą utrudniać działalność dywersyjną i agenturalną wroga, podobnie jak wprowadzone przez dowództwo armii /frontu/ specjalne ograniczenia administracyjne dot. szczególnie poruszania się w strefie armii. Z drugiej strony ograniczenia te ułatwią organom WSW kontrolę osób i ich zatrzymywanie w przypadku nieprzestrzegania tych przepisów.

W strefie działania armii organy WSW będą poszukiwać operacyjnie agentury zamrożonej na czas "W" - mieszkającej na terenie rozmieszczenia armii, pracowników organów wywiadowczych, kontrwywiadowczych, ścigania, emisariuszy ośrodków zagranicznych, uczestników grup specjalnych oraz przerzuconych przez przeciwnika w trakcie działań wojennych. Szczególnie agenci przerzucani będą potrzebowali często zalegalizowania swego pobytu w rejonie armii. Mogą to zrobić między innymi poprzez wyrobienie nowych, obowiązujących dokumentów w punktach,

miejscach, które z racji spełnianych funkcji potwierdzają pobyt lub tożsamość osoby. Będą to punkty zbiórki rozproszonych pododdziałów, bataliony medyczne, szpitale, obozy, punkty tworzenia nowych jednostek itd. Wokół tych miejsc należy prowadzić rozpoznanie prewencyjne i patrolowanie, a także dokonywać wymiany informacji z oficerami kontrwywiadu ochraniającymi te obiekty.

Możliwość wykrycia agentury przez służbę prewencji, szczególnie pracującą w strukturze armii, jest znikome. Będzie się tym zajmować kontrwywiad wojskowy. Niemniej jednak żołnierze prewencji, znając cechy demaskujące pracę agenta, obserwując zachowanie się innych żołnierzy, ich przebywanie w określonych miejscach, mogą zwrócić uwagę na osoby podejrzane o pracę na rzecz wroga. Do cech demaskujących należałoby zaliczyć:

- stałą gotowość do ukrycia przestępstwa,
- wrogość do ustroju socjalistycznego maskowaną pseudopatriotyzmem;
- specyficzne zachowanie się, a w tym:
 - a/ stała ostrożność w działaniu,
 - b/ przeżywanie stanu zagrożenia,
 - c/ częste zmiany nastroju,
 - d/ samokontrola,
 - e/ samorozładowywanie się ze stresów,
- sprzeczność cech charakteru,
- pożycie z partnerem dużo starszym od siebie,
- różnice w wiedzy /jaką ma, a jaką powinien mieć/,
- różnice w doświadczeniu za kogo się podaje,
- warunki bytowe odbiegające od ogólnie przyjętych.

Osoby zatrzymane przez służbę prewencji będą szczególnie badane przez kontrwywiad, a okoliczności sprawdzone pod kątem wyjaśnienia podejrzeń o pracę na rzecz wroga.

Następnym etapem działania służby prewencji będzie realizacja czynności zatrzymania lub aresztowania agentów, którym kontrwywiad udowodnił współpracę z przeciwnikiem. Działaniem takim będzie zawsze kierował oficer oddziału III zarządu WSW armii lub szef /zastępca/ wydziału WSW dywizji /brygady/.

Lokalizacja i zatrzymanie agenta wymagać będzie użycia sił prewencji ze składu batalionu WSW. Wyznaczony pododdział /pluton, drużyna/ będzie stanowił fizyczne zabezpieczenie i realizację zamiaru oficera kontrwywiadu wykonującego to zadanie.

Podstawową formą zatrzymania agenta, szczególnie z otoczenia jednostki, będzie zasadzka w miejscu jego zamieszkania lub przebywania /czasowego zatrzymania się/. Będzie ona polegać na skrytym rozmieszczeniu żołnierzy w miejscu, do którego ma przybyć agent. Zasadzki winny być organizowane szybko i w miarę niewidoczne dla osób trzecich. Dlatego też część żołnierzy WSW będzie brała udział w akcji w ubiorze cywilnym, a część osłaniająca /odwód/ w umundurowaniu. Liczba żołnierzy biorących udział w zasadzce będzie uzależniona od charakteru, miejsca i liczby osób, które należy zatrzymać. Liczba ta powinna zapewnić:

- ciągłą obserwację przedpola zasadzki, np. budynku oraz osób przebywających w pomieszczeniu,
- niedopuszczenie do zdekonspirowania zasadzki poprzez osoby

- znajdujące się w pomieszczeniu lub samych żołnierzy WSW,
- liczebną przewagę żołnierzy WSW w stosunku do osób zatrzymanych.

Członkom zasadzki wyznacza się odpowiednie stanowiska obserwacyjne i ogniowe. Podmiana ich może być dokonana wewnętrznie przez dowódcę zasadzki lub przez dowódcę grupy operacyjno-poszukiwawczej. Zasadzka trwa do czasu ujęcia osoby, dekonspiracji lub zakończenia działań.

Po wprowadzeniu żołnierzy na zasadzkę do pomieszczenia należy zorganizować ją tak, aby nie była rozpoznana przez osoby trzecie. W tym celu powinno się:

- grupować domowników w jednym pomieszczeniu i poddać ich ciągłej obserwacji,
- nie dopuścić, żeby domownicy wychodzili z pomieszczenia bez istotnej potrzeby,
- czasowo zatrzymać wszystkie osoby wchodzące do pomieszczenia i poddać ich szczegółowemu przesłuchaniu,
- do otwierania drzwi wyjściowych osobom wchodzącym do pomieszczenia wykorzystywać domowników pod ścisłym nadzorem naszego żołnierza.

Oczywiście, celem tak organizowanej zasadzki będzie zatrzymanie /ujęcie/ żywej osoby i tylko w wyjątkowych /koniecznych/ przypadkach używać się będzie siły ognia.

Niekiedy jednak działania nasze mogą być opóźnione i nie będzie możliwości zorganizowania zasadzki w budynku /miejscu/, wówczas działania nasze sprowadzą się do stworzenia blokady domu, miejsca, rejonu, w którym przebywa agent lub gdzie ustalono np. pracę wrogiej radiostacji.

Celem takich działań będzie izolowanie wszystkich osób prze-

bywających w okrażonym rejonie /budynku/, niedopuszczenie do przedostania się agenta poza utworzony kordon. Osoby zatrzymane poddawane będą szczegółowej kontroli. Zadanie to będą realizować głównie oficerowie kontrwywiadu i działu dochodzeniowego. Część żołnierzy prewencji może być wykorzystywana także do dokonywania przeszukiwań /wizualnych/ pomieszczeń w celu ustalenia osób ukrywających się.

Służba prewencji będzie wykonywać takie zadanie tylko na zapotrzebowanie kontrwywiadu. Wymaga ono jednak posiadania w pełnej gotowości określonej grupy żołnierzy. Z treścią zadania żołnierze będą zapoznawani w trakcie dojazdu do rejonu działań.

1.3. Fizyczna ochrona osobistości państwowych i wyższych dowódców wojskowych

Okres wojny charakteryzuje się nasileniem działań wywrotnych, przybierających bardziej ostre formy, sporadycznie stosowane w czasie pokoju. Jedną z form takiej działalności będzie dokonywanie dywersji przeciwko przywódcom państwa i partii, naukowcom oraz wyższym dowódcom wojskowym.

Na zarządzie WSW armii ciąży obowiązek organizowania operacyjnej i fizycznej ochrony osób z kierownictwa państwowego lub wojskowego, przybywających do armii. Fizyczne zabezpieczenie tego zadania realizować będzie służba prewencji WSW. Odpowiedzialnym za jego wykonanie będzie szef zarządu

WSW armii lub szef oddziału I zarządu, który operacyjnie zabezpiecza sztab armii i pododdziały bezpośrednio mu podległe.

Organy WSW posiadają już duże doświadczenie w zakresie ochrony takich osób, ponieważ przedsięwzięcia te stosowane są prawie na każdym ćwiczeniu na szczeblu armii lub frontu.

Po otrzymaniu zadania wydzielenia odpowiedniej ilości sił prewencji do fizycznej ochrony szef oddziału II zarządu nadzoruje przygotowanie tych sił w batalionie, ich wyposażenia i w odpowiednim czasie przekazuje ich do dyspozycji szefowi odpowiedzialnemu za ochronę. Kierujący zabezpieczeniem na okres pobytu osoby ochranianej opracowuje plan określający także zadania dla służby prewencji, a w tym: liczbę żołnierzy, środki transportowe, sposób łączności, ubiór, termin gotowości, warunki bezpieczeństwa. Ponadto do dyspozycji kierownika zabezpieczenia wyznacza się także dyżurnego oficera dochodzeniowego i technika kryminalistyki.

Osoba ochraniana przybywa najczęściej w rejon armii samolotem /śmigłowcem/ na lotnisko, następnie przemieszcza się samochodem po określonej trasie do miejsca docelowego, np. sztabu armii.

Zadaniem pododdziału WSW w tych warunkach będzie przejęcie pod ochronę miejsca pobytu /postoju/ samolotu na lotnisku, zabezpieczenie trasy przejazdu /wspólnie z żołnierzami kompanii ochrony i regulacji ruchu/, pilotowanie kolumny, a także fizyczne zabezpieczenie budynku, w którym będzie przebywać /odpoczywać/ ochraniana osoba. Samolot na lotnisku

/lądowisku/ będzie przyjmowany pod ochronę po opuszczeniu pokładu przez załogę samolotu. Wszystkie prace przy samolocie wykonywane są przez osoby z personelu technicznego, dopuszczone przez oficera kontrwywiadu ochraniającego lotnisko. Zabezpiecza on także próbki paliwa, którym zatankowany zostaje samolot.

Trasę przejazdu z lotniska do celu wybiera się jak najkrótszą i zabezpiecza przed zaistnieniem np. kolizji drogowej, dywersji poprzez wystawianie posterunków regulacji ruchu z pododdziału zabezpieczenia sztabu armii oraz w newralgicznych punktach /skrzyżowaniach/ patroli WSW. W czasie przejazdu kolumny wstrzymywany będzie na tej trasie wszelki ruch kołowy. Na pilota kolumny wyznacza się żołnierza zawodowego WSW, który dobrze zna teren i drogi przejazdu. Ścisłe współpracuje on z kierownikiem zabezpieczenia oraz z ludźmi z osobistej ochrony osoby ochranianej. Kierownik zabezpieczenia oraz osoba z osobistej ochrony zawsze znają aktualne zamiary dowództwa armii, zmiany programu pobytu osoby ochranianej, trasy przejazdu i inne decyzje przełożonych. Zazwyczaj wyznaczane są dwie trasy przejazdu. O tym, którą z nich pojedzie kolumna, pilot dowiaduje się w ostatniej chwili.

Przejęcie budynku pod ochronę następuje po sprawdzeniu obiektu pod względem pirotechnicznym i podsłuchowym, przez grupę żołnierzy WSW szefostwa WSW MON lub frontu, na 12-24 godziny przed przybyciem osoby ochranianej. Każdorazowo przedsięwzięcia te uzgadniane są z komendantem ochrony stanowiska dowodzenia, który wyznacza także swoje siły tworzące zewnętrzny pierścień ochrony i do ochrony bardziej odda-

lonych rejonów.

Do zadań fizycznych ochrony zewnętrznej należy między innymi:

- systematyczna obserwacja i patrolowanie najbliższego otoczenia osoby ochranianej w miejscu przebywania w celu uniemożliwienia wtargnięcia do ochranianego obiektu osób nie upoważnionych, dokonania zamachu itd.;
- legitymowanie i w razie potrzeby zatrzymywanie do wyjaśnienia osób, których zachowanie może wskazywać na podejrzane zamiary wobec osoby ochranianej;
- dokładne penetrowanie co 2-3 godziny terenu obiektu i jego otoczenia celem zabezpieczenia przed podrzuceniem przedmiotów mogących stanowić zagrożenie.

Krąg osób dopuszczonych do kontaktowania się z osobą ochranianą będzie wcześniej uzgodniony z dowódcą armii /szefem sztabu/ i tylko te osoby są wpuszczane do budynku. Bezpośredni nadzór nad tym sprawuje oficer kontrwywiadu zabezpieczający operacyjnie budynek i osoby w nim pracujące.

W razie potrzeby wyjazdu osoby ochranianej do jednostki podległej dowódcy armii, np. na kierunek głównego wysiłku obrony armii, oprócz zabezpieczenia trasy przejazdu należy wspólnie z odpowiedzialnym dowódcą pododdziału inżynieryjno-saperskiego rozpoznać trasę pod względem:

- przejezdności terenu,
- rejonów prawdopodobnych zasadzek,
- wyznaczenia dróg obejścia, wycofania,
- wyznaczenia dróg mogących być pod obserwacją lub ostrzałem przeciwnika,
- zmian w ugrupowaniu przeciwnika.

Zdjęcie ochrony odbywać się będzie po opuszczeniu przez

osobę ochraniającą obszar armii na wyraźne polecenie kierownika zabezpieczenia. Nie może decydować o tym dowódca pododdziału WSW ochraniający obiekt.

Powyższe zadanie jest dla organów WSW jednym z zasadniczych ze względu na osobę ochraniającą, jej rolę w kierowaniu państwem lub wojskami. Doświadczenia II wojny światowej potwierdzają fakt interesowania się przeciwnika osobami kierującymi państwem lub wojskami /np. sprawa Musoliniego/.

System ochrony i obrony osobistości, realizowany przez zarząd WSW armii musi wyeliminować możliwość dotarcia do tych osób ludzi /rzeczy/ wrogo nastawionych, mogących dokonać zamachu lub dywersji.

2. Działania służby prewencji realizowane na rzecz działu dochodzeniowo-śledczego w operacji obronnej armii

2.1. Organizowanie i pełnienie służby konwojowej

Zasadniczym zadaniem wykonywanym przez służbę prewencji WSW na rzecz działu dochodzeniowo-śledczego będzie pełnienie służby konwojowej. Badania dokumentów archiwalnych Zarządu Informacji z okresu II wojny światowej przechowywanych w Szefostwie WSW wykazują, że zagrożenie przestępczością w początkowym okresie działań bojowych 1 dywizji piechoty na

terenie ZSRR było nieznaczne. Od września do grudnia 1943 roku zdarzyło się tylko 70 wypadków nadzwyczajnych, które wymagały interwencji prokuratora wojskowego, prowadzącego wyjaśnianie wszystkich spraw karnych /w tym wykonano 27 konwojów/. Pozostałe przypadki to dezercje żołnierzy, których poszukiwano w odrębnym trybie. Średnio na miesiąc przypadło 7 konwojów.

Odmienne zjawisko to wyglądało w rok później. Odpowiednie organy ścigania 1 Armii WP zatrzymały i przesłuchiwały oraz konwojowały /w tych samych miesiącach/ 1485 żołnierzy. Daje to średnio 371 konwojów miesięcznie w całej armii. Z powyższego wynika, że liczba konwojów w przeliczeniu na dywizję wzrosła i to znacznie.

Służba konwojowa wykonywana przez żołnierzy WSW w czasie działań bojowych armii będzie miała na celu przede wszystkim zabezpieczenie fizyczne czynności procesowych, wykonywanych przez oficerów prowadzących postępowania przygotowawcze lub też ochronę ważnych przedmiotów /dokumentów/. Większość tych zadań będzie wykonywana na miejscu, w rejonie stacjonowania zarządu WSW armii /wydziału WSW dywizji/, ponieważ organy ścigania rozmieszczone są zwykle obok siebie^{1/} na tyłowym stanowisku dowodzenia /prokuratura, sąd i Wojskowa Służba Wewnętrzna/. Niemniej jednak wykonywane będą także konwoje na dalsze odległości /z dywizji do armii, z armii do frontu, między sąsiednimi armiami itd./. W przypadkach pro-

1/ Por. załącznik nr 34

wadzenia działań na własnym terenie konwoje będą wykonywane również przez organy WSW podporządkowane szefowi zarządu WSW armii, stacjonujące w strefie działań armii, natomiast na terenie zajęтым /przeciwnika/ tylko przez siły WSW armii.

Przez konwój^{1/} rozumiemy zorganizowaną, odpowiednio przygotowaną i uzbrojoną grupę żołnierzy, której zadaniem będzie doprowadzenie osób lub dostarczenie przedmiotów do miejsca przeznaczenia.

Konwoje będą organizowane i pełnione przez żołnierzy z pododdziałów batalionu WSW /plutonu wydziału WSW dywizji, brygady/, a w sprawach mniejszej wagi przez jednostki wojskowe.

Upoważnionymi do wystawiania zleceń konwojowania będą podobnie jak w czasie pokoju: sąd, prokuratura armii, inny organ WSW, a także szef oddziału II zarządu WSW armii /szef wydziału WSW/ - dla własnych potrzeb. Proces organizacji konwojów zacznie się z chwilą otrzymania przez batalion WSW /dowódcę plutonu/ z oddziału II /szefa wydziału/ zlecenia konwojowania.^{2/} Po otrzymaniu zlecenia dowódca batalionu w rozkazie dziennym poleci wyznaczyć konwój określonej kompanii, która z kolei imiennie wyznaczy cały skład konwoju we własnym rozkazie pododdziału.

Dowódca kompanii powinien następnie:

- wyznaczyć skład konwoju, wypełnić nakaz^{3/} konwojowania i przedstawić go do podpisu w sztabie batalionu;

1/ Instrukcja o organizacji i zasadach działania konwojów.
Wyd. Szefostwo WSW, Warszawa 1973 r., str. 5

2/ Por. załącznik nr 35

3/ Por. załącznik nr 36

- udzielić konwojowi instruktażu z podaniem bliższych danych konwojowanego, czasu, trasy i środka transportu, a ponadto sposobu utrzymania łączności;
- omówić zasady użycia broni i środków przymusu;
- wydać dokumenty niezbędne do konwojowania;
- sprawdzić przygotowanie żołnierzy do pełnienia służby.

Przed rozpoczęciem służby konwojowej oficer dyżurny batalionu winien przeprowadzić z konwojem odprawę, sprawdzić znajomość zadania, wyposażenie, udzielić dodatkowych wytycznych, a na koniec dokonać zaprzysiężenia konwoju.

Konwój w czasie służby będzie zobowiązany do pilnego strzeżenia konwojowanego, niedopuszczenia do jego ucieczki lub targnięcia się na własne życie, a także niedopuszczenia do jakichkolwiek kontaktów z osobami postronnymi bez zgody przełożonych.

Przed wymarszem /odjazdem/ dowódca konwoju powinien pouczyć konwojowanego o zachowaniu się podczas trwania konwoju, wezwać do bezwzględnego posłuszeństwa i ostrzec przed podejmowaniem próby ucieczki i stawianiem oporu, gdyż w przeciwnym razie może nastąpić użycie broni.

Konwoje zamiejscowe /poza rejon stanowiska dowodzenia zarządu WSW armii/ będą wykonywane samochodem "więźniarką" lub w przypadku konwojowania większej liczby osób samochodem ciężarowym /pociągiem/. Sposób rozmieszczenia konwojowanych na samochodzie ciężarowym /w pociągu/ i jego ochronę określają inne przepisy. Przy takich konwojach należy dążyć do tego, by samochody posiadały środki łączności pozwalające utrzymać łączność z batalionem WSW. Środki łączności odgrywać

będą ważną rolę w przypadku zaistnienia wypadku drogowego, napadu na konwój, doznania obrażeń ciała itd.

Część zadań związanych z realizacją konwojów będzie można zaplanować i przewidzieć, ponieważ zlecenia konwojowania na ogół wystawiane będą z pewnym wyprzedzeniem. Inne wynikać będą z bieżących potrzeb. W związku z tym koniecznym będzie stałe posiadanie w gotowości część sił WSW jako odwodu.

Biorąc pod uwagę aktualny stan osobowy batalionu WSW, można jednorazowo wystawić 60 konwojów trzyosobowych. Chcąc jednak realizować inne zadania oraz szkolenie i wypoczynek, można przyjąć, że batalion będzie mógł wykonać do 20 konwojów jednorazowo. Doliczając do tego po 1-2 konwoje z plutonów wydziałów WSW dywizji, brygad /głównie dla własnych potrzeb/, to ogółem zarząd WSW armii będzie w stanie wykonać 30-35 konwojów jednorazowo. Wydaje się, że wielkość ta wystarczy do realizacji omawianego zadania.

Z drugiej strony trzeba pamiętać, że organy WSW wykonują konwoje dla własnych potrzeb /prowadzonych spraw/. Znaczna ilość konwojów w sprawach podległych kompetencji dowódców wykonywana będzie także przez jednostki wojskowe.

Nie wspomniano tu o konwojowaniu jeńców wojennych. Przez długi okres zadanie to leżało także w kompetencjach WSW. Jednak zgodnie z postanowieniami konwencji genewskich dot. jeńców wojennych /organizowanie obozów, ich ewakuacja/ zadaniem tym winno zajmować się dowództwo armii, a konkretnie kwatermistrzostwo. Organy WSW będą konwojować tylko tych jeńców, którymi będzie interesował się /wykorzystywał/ kontrwywiad.

Pełnienie służby konwojowej wymaga od żołnierzy WSW sumienności, przezorności oraz wewnętrznego zdyscyplinowania, nie mówiąc o bardzo dobrym wyszkoleniu i teoretycznym przygotowaniu.

2.2. Ochrona i obrona aresztów śledczych oraz zabezpieczenie rozpraw sądowych

W przypadku zatrzymania żołnierza do wyjaśnienia z powodu popełnionego wykroczenia, podejrzanego o dokonanie przestępstwa lub gdy zostanie nałożony przez prokuratora środek zapobiegawczy - tymczasowe aresztowanie - żołnierz taki kierowany będzie przez kompetentne instytucje do aresztu. Za organizację i prawidłowe funkcjonowanie aresztu odpowiada na szczeblu armii komendant aresztu, a na szczeblu dywizji dowódca plutonu. Nadzór funkcjonalny nad komendantem sprawować będzie szef oddziału II lub zastępca szefa wydziału WSW dywizji, nadzorujący pracę dochodzeniową. Komendantowi aresztu podlegają profosi, których na szczeblu armii jest trzech, a w dywizji jeden. Areszt organizowany jest przez organ WSW przede wszystkim dla własnych potrzeb. Korzystać z niego będą także takie instytucje, jak prokuratura i sąd wojskowy.

Ochroną i obroną aresztu zajmować się będą żołnierze kompanii WSW /plutonu WSW/ poprzez wystawienie odpowiedniej ilości posterunków wartowniczych w zależności od wielkości

oraz miejsca usytuowania aresztu. Wybór miejsca zatwierdza przełożony komendanta aresztu.

Przy rozmieszczaniu kompanii WSW na tyłowym stanowisku dowodzenia należy w porozumieniu z komendantem TSD uwzględnić możliwość zorganizowania aresztu w budynku, przynajmniej na szczeblu armii. Budynek, najlepiej murowany, winien być strzeżony na zewnątrz, jak i wewnątrz posterunkami. Ilość ich będzie zależna od wielkości aresztu. Wyposażenie i lokalizacja winny wykluczać możliwość ucieczki z aresztu.

Wydawanie i przyjmowanie zatrzymanych lub aresztowanych będzie następować na wyraźne zezwolenie /zgodę/ szefa oddziału II lub prokuratora, potwierdzone protokołem zatrzymania^{1/} lub aresztowania. Przebywanie zatrzymanych w areszcie będzie na ogół krótkie, na czas wyjaśnienia /przeprowadzenia/ sprawy, zorganizowania konwoju, wykonania wyroku.

Sposób przetrzymywania zatrzymanych w areszcie, zapewnienie im warunków bytowych, zakres obowiązków i uprawnień będą określać odrębne przepisy /instrukcje/, nad którymi nadzór sprawuje prokurator wojskowy.

Przeprowadzanie rozprawy sądowej w jednostce wojskowej za popełniony przez żołnierza czyn przestępny jest na ogół środkiem oddziaływania na żołnierzy, środkiem wychowawczym, ale także odstrasającym. W czasie wojny ten sposób będzie często stosowany. Spośród wszystkich form profilaktyki sądowej rozprawy takie najskuteczniej oddziałują na wyobraź-

1/ Por. załącznik nr 37

nię, świadomość i psychikę żołnierza. Wynika to stąd, iż uczestnictwo w rozprawie wiąże się bezpośrednio z określonym przeżyciem psychicznym, pobudzającym do przemyśleń. Stanowi również lekcję poglądową z przepisów prawa. Rozprawa sądowa z udziałem żołnierzy oraz wydanie wyroku mają uczyć żołnierzy poszanowania prawa, wyrabiać przeświadczenie o szkodliwości czynu popełnionego przez oskarżonego, a przede wszystkim ugruntować przekonanie o nieuchronności kary za czyny godzące w ustanowiony porządek wojskowy i społeczny.

Aby cele te zostały osiągnięte, rozprawa sądowa musi być odpowiednio przygotowana i zabezpieczona przed niespodziewanymi faktami niedyscyplinowania żołnierzy biorących w niej udział lub konwojowanego /niedopuszczenie do ucieczki/, a także winny być stworzone warunki bezpieczeństwa osobie oskarżonej. Za przygotowanie sali rozpraw odpowiedzialny jest zawsze dowódca jednostki, na terenie której będzie się odbywać rozprawa. Nadzór nad tym sprawuje prokurator prowadzący sprawę karną.

Konwój po przybyciu na miejsce rozprawy zgłasza swoje przybycie przewodniczącemu składowi orzekającemu. Dowódca konwoju po zabezpieczeniu konwojowanego w bezpiecznym pomieszczeniu /pod ochroną konwojujących/ zapoznaje się z miejscem rozprawy, sprawdza rozkład pomieszczeń, drogi ewakuacji oraz warunki bezpieczeństwa. W przypadku ustalenia niedociągnięć w zapewnieniu warunków bezpieczeństwa konwojowanego /oskarżonego/ dowódca konwoju zgłasza to przewodniczącemu sądu. Ponadto także nie dopuszcza do kontaktowania się osoby konwojowanej z osobami postronnymi bez zgody sądu.

2.3. Wykonywanie wyroków wydanych przez
sąd wojskowy

W czasie działań bojowych wystąpią przypadki, popełnienia przez żołnierza przestępstwa zagrożonego najwyższą karą - karą śmierci. Po przeprowadzeniu wynikliwego postępowania karnego oraz orzeczeniu przez sąd wojskowy najwyższego wymiaru kary skazany oczekuje w areszcie na zatwierdzenie wyroku przez dowódcę armii /jako drugiej instancji/. Po zatwierdzeniu wyroku, w przypadku nie skorzystania z prawa łaski sąd określa datę wykonania egzekucji.

Kodeks Karny wykonawczy^{1/} określa, że karę śmierci wykonuje się wobec żołnierza przez rozstrzelanie. Stanowi także, że sąd odracza wykonanie kary śmierci na chorych obłożnie i chorych psychicznie do czasu ich wyzdrowienia.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami^{2/}, w czasie pokoju wykonanie kary śmierci następuje nie wcześniej niż w 10 dni, a nie później niż w 12 dni od zatwierdzenia wyroku przez Radę Państwa. Wydaje się, że termin ten obowiązywać będzie także w czasie wojny.

Szef zarządu WSW armii /dowódca jednostki wojskowej/, wyznaczony rozkazem dowódcy armii zostanie powiadomiony o miejscu i dacie wykonania wyroku i zobowiązany do wyznaczenia plutonu egzekucyjnego oraz wykonania kary. Odpowiedzialny za wykonanie egzekucji szef /dowódca/ po otrzymaniu odpowiednich dokumentów oraz zabezpieczeniu obecności osób /lekarza

1/ Kodeks karny wykonawczy - wyd.prawnicze, Warszawa 1969r., rozdział XIII, § 109-112, str. 36-37.

2/ Zarządzenie nr 39/70/P ministra sprawiedliwości z dnia 20.06.1970 r.

i duchownego wyznania, do którego należy skazany/ zapewni odpowiednią ilość konwojentów, samochody oraz słup, niezbędny przyrozstrzeliwaniu.

Szef organu WSW /dowódca jednostki/, który otrzymał rozkaz wykonania kary śmierci, wydaje specjalny rozkaz w sprawie wyznaczenia plutonu egzekucyjnego. Winien w nim określić:

- skład plutonu egzekucyjnego /od 5 do 12 osób/;
- uzbrojenie;
- ubiór /służbowy, w hełmach/;
- zadania dla dowódcy plutonu;
- ugrupowanie plutonu oraz komendy;
- osoby biorące udział w wykonaniu wyroku;
- ilość posterunków ochronnych i ich zadania.

Szef organu WSW po stwierdzeniu, że konwój został właściwie przygotowany, wraz z prokuratorem wojskowym, nadzorującym wykonanie wyroku, lekarzem i duchownym udaje się na miejsce wykonania kary śmierci. Miejsce to winno być położone z dala od zabudowań, w ustronnym miejscu, zabezpieczone na zewnątrz odpowiednią ilością posterunków.

Po przybyciu na miejsce prokurator dokonuje sprawdzenia danych osobowych i tożsamości skazanego oraz odczytuje mu wyrok orzekający karę śmierci i decyzję dowódcy armii o nieskorzystaniu z prawa łaski.

Następnie dowódca odpowiedzialny za przeprowadzenie egzekucji zobowiązany jest do spytania skazanego o jego ostatnią wolę /życzenie/ oraz czy ma zamiar skorzystać z posługi

religijnej. W przypadku wyrażenia życzenia takowe będą mu udzielone.

Po spełnieniu ostatniego życzenia skazanego następuje ustawienie go przy słupie i zawiązanie oczu. Z tą chwilą komendę przejmuje dowódca plutonu egzekucyjnego i następuje wykonanie kary.

Po stwierdzeniu przez lekarza zgodnu skazanego ciało zostaje złożone do trumny i pochowane. Z wykonanej egzekucji sporządzany jest protokół i składany meldunek dowódcy armii.

To szczególne zadanie wymaga od żołnierzy dużej odporności psychicznej i odwagi. Wydaje się, że istnieje potrzeba omówienia z żołnierzami wyznaczonymi do wykonania wyroku charakteru przestępstwa, osobowości skazanego, a także poinformowanie ich o nieskorzystaniu z prawa łaski przez dowódcę armii. Pozwoli to na moralne przygotowanie się do wykonania tego zadania.

3. Działania służby prewencji realizowane w ramach osłony prewencyjnej wojsk armii w operacji obronnej

3.1. Działania patrolowo-kontrolne

Zabezpieczenie porządku i dyscypliny wojsk przez pododdziały służby prewencji WSW będzie polegać przede wszystkim na sprawowaniu kontroli przestrzegania przez żołnierzy i

osoby cywilne, znajdujące się w strefie zaplecza armii zasad dyscypliny wojskowej oraz przepisów prawa wojennego. Będzie to przede wszystkim kontrola legalności pobytu żołnierzy i osób cywilnych w określonych rejonach, w których bez zgody przełożonych nie mogą przebywać oraz zapobieganie wykroczeniom i przestępstwom kryminalnym.

Pododdziały WSW będą realizowały głównie dwa podstawowe rodzaje zadań:

- działania zapobiegawcze - polegające na przeciwdziałaniu naruszeniom przepisów karnych i przepisów prawa wojennego, a więc na usuwaniu warunków sprzyjających powstawaniu przestępstw i wykroczeń dyscyplinarnych. W tym zakresie patrole WSW^{1/} działają drogą bezpośredniej interwencji lub też drogą przesyłania stosownych wniosków właściwemu dowódcy. Miarą skutecznej działalności służby prewencji będzie zmniejszenie się przestępczości i wykroczeń żołnierzy;
- działania interwencyjne - polegające na obowiązku wkraczania służbowego w przypadkach popełnienia przestępstwa /wykroczenia/, przy czym zadaniem jest ustalenie stanu faktycznego, wykrycie i zabezpieczenie śladów, dowodów przestępstwa, ujawnienie lub ujęcie sprawcy oraz skierowanie odpowiedniego meldunku /informacji/ do właściwego dowódcy lub prokuratora.

Z doświadczeń minionych wojen i konfliktów zbrojnych wynika, że pomimo zaostżenia przepisów określających zachowanie się żołnierzy w czasie działań wojennych część ich nie stosuje się do wymogów obowiązujących przepisów i świa-

1/ Patrol - grupa żołnierzy lub pododdział mający za zadanie przeprowadzenie rozpoznania, ubezpieczenia wojsk, kontrolę. /Leksykon Wiedzy Wojskowej, Wyd. MON, Warszawa 1979 r., str. 297/

domie lub pod wpływem alkoholu /narkotyków/ łamie je.

Żołnierze ci mogą być potencjalnymi sprawcami kradzieży mienia społecznego lub prywatnego, awantur, bójek itd. Część żołnierzy celowo będzie uchylać się od służby wojskowej /dezertjerzy/ lub odwlekać powrót do macierzystej jednostki /maruderzy/. Dużo takich wypadków i zdarzeń nastąpi w rejonach rozmieszczenia jednostek tyłowych /szpitale, warsztaty, bazy, składnice, stacje kolejowe itd./.

Kontrolą zabezpieczenia porządku i dyscypliny w pasie działania armii będą się zajmować pododdziały batalionu WSW, w niewielkim rozmiarze także plutony wydziałów WSW dywizji. Ich zadaniem będzie zapobieganie lub likwidowanie w/w wypadków, ujawnianie przestępstw lub zatrzymywanie osób podejrzanych /poszukiwanych/ oraz przekazywanie ich właściwym dowódcom jednostek wojskowych lub organom ścigania.

Pododdziały WSW będą realizować te zadania poprzez:

- patrolowanie^{1/} rejonów, miejscowości i szlaków komunikacyjnych;
- organizowanie rubieży kontroli ruchu;
- działania zaporowe;
- zabezpieczenie ewakuacji jeńców i osób internowanych.

Często zadania te będą wykonywane jednocześnie, będą się uzupełniać i łączyć. Realizowane będą także wspólnie z działaniami poszukiwawczymi.

1/ Patrolować - utrzymywać bezpieczeństwo lub porządek w określonym rejonie przy pomocy patroli, pełnić służbę patrolową, obserwować, badać teren. /Słownik języka polskiego, Wyd. PWN, W-wa 1984 r., str. 621, T-2/

3.1.1. Patrolowanie rejonów /tras/
i szlaków komunikacyjnych

Patrole WSW będą wysyłane w rejony /trasy/ lub szlaki komunikacyjne /stacje, dworce/, gdzie według rozpoznania WSW będzie istniało największe zagrożenie naruszeniami porządku publicznego lub przestępstwami oraz działaniami dywersyjnymi przeciwnika. Rejony te każdorazowo będą określane przez oddział II zarządu WSW armii, a szczegółowo konkretyzowane przez sztab batalionu WSW.

Patrolowanie będzie prowadzone w czasie działań przeciwdywersyjnych, na rubieżach kontroli ruchu, zaporach, w czasie prowadzenia poszukiwań, ochrony obiektów i osobistości itd. Patrolowaniem objęte zostaną także te rejony, w których nie będzie większych zgrupowań wojsk, a gdzie mogą grupować się elementy przestępcze lub maruderzy. Jednak głównie działanie patroli będzie się skupiać na drogach, w miastach, dworcach /stacjach/, w pobliżu przepraw, baz i składnic itd. /oczywiście nie we wszystkich tych punktach /rejonach/ jednocześnie/.

Za służbę porządkowo-ochronną oraz regulację ruchu na drogach odpowiedzialni są dowódcy ogólnowojskowi. Dowódcy pododdziałów, np. eksploatacji dróg, ochrony i regulacji ruchu, odpowiadają za rozpoznanie, oznakowanie dróg, porządek szczególnie w miejscach wjazdu środków transportowych do rejonów rozmieszczenia zakładów tyłowych, na odcinkach formowania kolumn, na rozwidleniach i skrzyżowaniach dróg samochodowych z drogami bocznymi itd. W miejscach takich patrole WSW ściśle

współdziałają z tymi elementami ogólnowojskowymi i w przypadku stwierdzenia tam obecności osób podejrzanych /np. brak lub niewłaściwe dokumenty/ zgłaszają te fakty do patroli WSW, które wyjaśniają je szczegółowo. Podobne współdziałanie będzie z dowódcami ochronianych obiektów.

Patrole WSW nie prowadzą patrolowania w rejonach rozmieszczenia oddziałów i związków taktycznych. Wewnątrz tych jednostek zabezpieczenie przed dywersantami, osobami podejrzany, sabotażem organizowane jest przez dowódcę w ramach zabezpieczenia działań /w ramach ubezpieczenia wojsk/. Patrole WSW patrolują rejon na zewnątrz zgrupowań, tworząc tzw. zewnętrzny pierścień ochrony. Rejon patrolowania WSW i ubezpieczenie organizowane przez jednostki winny się jednak zająć.

Skład i ilość patroli WSW może być różna i będzie zależeć między innymi od:

- charakteru działań wojsk własnych i przeciwnika;
- rubieży i pokrycia terenu;
- pory roku, dnia i pogody;
- możliwości pododdziałów WSW;
- odległości, na jaką zamierza się wysłać patrole.

Patrole WSW winny być wysyłane na pojazdach samochodowych lub opancerzonych /śmigłowcach/ w sile od 3-4 żołnierzy do drużyny /ilość zależy od rodzaju działań/ i posiadać środki łączności. Zasięg działania patrolu WSW nie powinien przekraczać możliwości technicznych środków łączności. W czasie działania patrole wnikliwie obserwują i przeszukują teren,

zbierają dane dot. ruchu pojedynczych żołnierzy, osób podejrzanych, samochodów, wyjaśniają przyczyny zdarzeń, wypadków, katastrof itd.

Z chwilą stwierdzenia czynu naruszającego porządek lub przepisy prawa wojennego patrol bezzwłocznie interweniuje, dąży do ustalenia i zatrzymania sprawców, nie dopuszczenia do wykonania wrogiej akcji, ucieczki itd.

W przypadku gdy patrol nie będzie w stanie interweniować własnymi siłami i środkami /duża ilość sprawców, dywersantów/, dowódca patrolu, nie tracąc kontaktu, winien poprosić o pomoc przełożonego lub najbliższą jednostkę wojskową, określając dokładnie swoje miejsce oraz przypuszczalny kierunek przesuwania się grupy sprawców, np. dezertersów.

Celem efektywnego wykorzystania pododdziałów WSW do zabezpieczenia porządku służba patrolowa będzie planowana na określony etap operacji obronnej armii.

Na podstawie wytycznych oddziału II sztab batalionu opracuje plan patrolowania /grafik/, uwzględniając zadania i rejony najbardziej zagrożone. Patrolowanie będzie realizowane poprzez wyznaczone pododdziały.

Kontrola na liniach komunikacyjnych będzie miała na celu zapobieganie przestępstwom, wykroczeniom, przeciwdziałanie atakom sabotażu, zatrzymywanie zbiegłych jeńców, dezertersów, kontrolę podróżujących osób.

Przy kontroli ruchu osobowego na dworcach /stacjach, rampach za i wyładowniczych/ należy w porozumieniu z władzami kolejowymi ukierunkowywać ruch tak, żeby odbywał się jak naj-

mniejszą ilością przejść. Ponadto należy zwrócić uwagę na poczekalnie, przedsionki i inne pomieszczenia dworcowe, a mogące służyć osobom podejrzanym /dezertantom/ jako miejsce ukrycia.

Zatrzymanych w pociągu należy umieszczać w przedziale służbowym, a następnie przekazywać najbliższemu patrolowi na dworcu lub najbliższej władzy wojskowej.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami będą uważani za dezertantów żołnierze, którzy:

- oddalili się z jednostki wojskowej bez ważnych dokumentów albo z dokumentami sfałszowanymi;
- mają ważne dokumenty lecz przebywają, udają się w kierunku niezgodnym z położeniem miejscowości wymienionej w dokumentach;
- pozbyli się swego umundurowania wojskowego;
- po urlopie nie powrócili do macierzystej jednostki.

3.1.2. Organizowanie rubieży kontroli ruchu

osób i pojazdów

W celu skutecznej osłony i ochrony przed wrogą działalnością przeciwnika, a także dla zachowania tajemnicy przygotowania działań i ugrupowania armii Wojskowa Służba Wewnętrzna będzie organizować doraźne kontrole legalności przebywania osób w pasie armii. Będzie to realizowane przez służbę prewencji WSW w postaci rubieży kontroli ruchu.

Działania te uzgodnione zawsze z dowódcą armii /szefem sztabu/ będą prowadzone wspólnie z dowództwem jednostek w okresie przygotowania operacji obronnej, rzadziej w czasie jej trwania.

Rubieżą kontroli ruchu autorzy określają tą część terenu, która przebiega równoległe do linii frontu, posiadającą określoną szerokość i głębokość w zależności od wielkości działającego na niej pododdziału. Pododdział ten organizuje na niej posterunki kontroli, patrole oraz urządzenia sygnalizacyjne.^{1/}

Szerokość rubieży, w zależności od warunków terenowych, potrzeb i możliwości może wynosić od kilku do kilkunastu kilometrów. Będzie się ją organizować przeważnie wzdłuż przeszkód naturalnych /jezior, rzek, kanałów/, utrudniających przenikanie żołnierzy /dezertarów/ i pojedynczych pojazdów z lub do frontu. Rubież ta winna w operacji obronnej armii znajdować się w zasadzie od strony strefy operacyjnej. Nie wyklucza się jednak możliwości organizowania jej bliżej związków taktycznych pierwszego rzutu armii w warunkach np. zaistnienia masowej dezercji żołnierzy.

Organizowanie rubieży kontroli ruchu w strefie tyłów armii podyktowane jest również tym, że mało liczebne pododdziały WSW będą mogły kontrolować dokładniej z uwagi na mniejsze zagęszczenie wojska oraz zmniejszenie obszaru działania.

Posterunki kontrolne winny być rozwijane na skrzyżowaniach ważniejszych dróg, węzłach kolejowych, mostach,

1/ J. Ogrodnik: Zasady działania brygady WSW w operacji zaczepnej armii, Szefostwo WSW, nr 0804 /biblioteka/

przeprawach itd. Do zadań tych posterunków będzie należało:

- kontrola dokumentów wszystkich osób wojskowych i cywilnych zdążających od linii frontu do tyłu, bez względu na stopień i stanowisko. Wśród osób cywilnych, a także i wojskowych mogą być przebrani dezenterzy, podejrzani o prowadzenie działalności szpiegowskiej, sabotażowej lub dywersyjnej;
- kontrola dokumentów dowódców i kierowców pojazdów i przewożonego ładunku, zwłaszcza udających się na tyły wojsk armii. W czasie kontroli patrole WSW winny żądać pisemnego zezwolenia względnie upoważnienia do poruszania się na zapleczu;
- zatrzymywanie wszystkich żołnierzy maruderów, dezenterów względnie lekko rannych oraz podejrzane osoby cywilne, a następnie przekazywanie ich do wyznaczonego komendanta odcinka /przy końcu każdego dnia/;
- wysyłanie patroli w rejony, gdzie według przewidywań mogą znajdować się żołnierze usiłujący przekroczyć rubież kontroli. Będzie to realizowane w przypadku posiadania odpowiedniej ilości sił i środków;
- prowadzenie ewidencji osób zatrzymanych w książce dowódcy patrolu /posterunku/, w której należy uwidaczniać, jakie były powody zatrzymania osoby.

W zasadzie rubieże kontroli planować będzie dla armii szefostwo WSW frontu, ale nie oznacza to, że zarząd WSW armii nie może ich planować samodzielnie, gdy zajdzie taka potrzeba. Ilość rubieży kontroli będzie zależała od głębokości zadań, sił i środków, jakimi dysponuje w danej chwili zarząd oraz innych czynników warunkujących takie działania.

Uwzględniając charakter terenu w pasie działania armii /sieć dróg, ilość i charakter przeszkód naturalnych/ i szerokość pasa działania armii, można określić szerokość ru-

bieży kontroli ruchu.

Z uwagi na ograniczone obecnie możliwości batalionu WSW rubież kontroli może być organizowana tylko na głównym wysiłku obrony, w terenie dogodnym do jej organizowania. Może być także organizowana na kilku kierunkach oddzielnie. Autorzy proponują organizować taką rubież systemem posterunków stałych, doraźnych oraz patroli.

Stale posterunki kontroli ruchu organizuje się w warunkach, kiedy rubież będzie funkcjonować przez czas dłuższy /dwie, trzy doby/. Posterunki te w zależności od warunków terenowych można rozmieszczać w odległości około 3-5 km jeden od drugiego. W skład posterunku winna wchodzić nie mniej niż drużyna /10 osób/ żołnierzy. Posterunek o takiej liczbie żołnierzy może wydzielić ze swego składu obsadę posterunku i 1-2 patrole. Pozostałe ilości sił i środków będą stanowić odwód dowódcy posterunku, który może być wykorzystany w sytuacjach szczególnych /potrzeby nagłej interwencji większymi siłami, obrony posterunku itd./. Posiadanie odwodu umożliwi zachowanie ciągłości pełnienia służby przez posterunek i patrole.

Doraźne posterunki kontroli ruchu organizuje się w ramach rubieży oraz poza jej granicami. Winny być one wystawiane na okres krótszy niż stałe posterunki /od kilku do kilkunastu godzin/.

Patrole organizowane ze składu posterunku winny być wysyłane na skrzydła oraz w głąb rubieży kontroli ruchu. Zasięg działania oraz ich skład zależą będzie od potrzeb oraz możliwości posterunku i może wynosić do 2-3 km. Zależne

to będzie od sieci dróg i środka łączności. Patrole mogą być piesze bądź zmotoryzowane.

Na rubieży kontroli ruchu stosować się będzie także przenośne urządzenia sygnalizacyjne, a w tym fugary sygnalizacyjne, miny, którymi można zamknąć mniej ważne kierunki lub odcinki mniej obsadzone. Przy próbie przekroczenia odcinka zabezpieczonego tymi środkami posterunek zostanie zaalarmowany wybuchem. Celowym jest również wykorzystywanie do pełnienia służby psów ochronnych.

Zarys rubieży kontroli ruchu oraz jej szerokość zostaną określone przez zarząd WSW armii, natomiast sztab batalionu wyznaczy dokładny jej przebieg w terenie, dzieląc ją na odcinki i wyznaczając komendantów tych odcinków.

3.1.3. Działania zaporowe

Należy się zastanowić, czy w warunkach przyszłej wojny działania zaporowe mają rację istnienia.

Pod pojęciem działań zaporowych autorzy rozumieją zespół przedsięwzięć organizacyjnych, zmierzających do możliwie szybkiego zablokowania określonego terenu lub kierunku poprzez wystawianie zasadzek lub posterunków, zorganizowanie patroli w miejscach najbardziej dogodnych do osiągnięcia celu działania.

Zadaniem pododdziałów WSW działających na rubieży zaporowej będzie niedopuszczenie do przekroczenia przez żoł-

nierzy i pojazdy określonej linii w terenie, izolowanie obszarów objętych klęską żywiołową /skażeń/, zwalczanie band przestępców, przeciwdziałanie przenoszeniu chorób itd.

Rozwinięte na rubieży zaporowej pododdziały WSW będą prowadzić obserwację, rozpoznanie, patrolowanie terenu, działając na zasadzie ubezpieczeń bojowych wojsk. Najdogodniejszymi miejscami do zakładania rubieży zaporowych będą przejścia na odcinkach trudno przekraczalnego terenu. Nie należy rozwijać pododdziałów WSW na głównych drogach przeznaczonych do masowego ruchu pojazdów z uwagi na to, że na drogach tych pilnowaniem ogólnego porządku zajmować się będą dowódcy ogólnowojskowi.

Autorzy proponują następujące zadania jakie pododdziały WSW wykonywałyby na rubieży zaporowej w operacji obronnej:

- prowadzenie systematycznego rozpoznania terenu;
- zabezpieczenie ważniejszych obiektów przed penetracją dywersantów i innych osób;
- czuwanie nad ogólnym porządkiem ustalonym przez dowódcę armii, zwłaszcza w terenie nie zajęty przez oddziały;
- utrzymywanie ścisłego kontaktu z miejscowymi organami MO w zakresie wykrywania dywersji i grup przeciwnika;
- zbieranie i dostarczanie do sztabu armii systematycznych i realnych danych o nastrojach ludności i stanie moralnym wojsk znajdujących się w strefie tyłów armii itd.

Do wykonania tych zadań siły WSW powinny być wyposażone w odpowiednie środki łączności, umożliwiające utrzymywanie stałej wymiany informacji oraz uzbrojenie i wyposażenie techniczno-transportowe zapewniające szybkie i skuteczne interweniowanie tam, gdzie będzie wymagała sytuacja bojowa.

Działania zaporowe należy organizować zawsze poza strefą skażeń promieniotwórczych, niebezpiecznych dla zdrowia żołnierzy.

W przypadku gdy walczące pododdziały na skutek uderzeń przeciwnika oraz jego psychologicznego oddziaływania zostaną rozbite^{1/}, ulegną panice i nie będą przedstawiać większej wartości bojowej, zadaniem sił WSW /batalionu WSW i sił wspomagających/ będzie skanalizowanie ich w rejony odpowiednio oddalone od linii frontu w celu wycofania z walki, oczyszczenia odcinków dróg dla wprowadzenia w to miejsce nowych sił. Zarząd WSW armii winien znać rejony, do których należy kierować wycofujące się pododdziały /grupy/ i dane te doprowadzać do wiadomości naszych żołnierzy.

W przypadku gdy żołnierze ulegną panice /powstaje najczęściej na szczeblu kompanii/, ale jedynie chwilowo utracone zostanie nad nimi dowodzenie, zadaniem pododdziałów WSW na zaporze będzie zatrzymanie ich na określonej rubieży i stworzenie warunków do ponownego przejęcia nad nimi dowodzenia.

W obu przypadkach rubież zaporowa będzie organizowana na szczeblu armii i określi ją dowódca armii. Do opanowania paniki wojsk należy wykorzystać wszelkie możliwe środki. Dla uniknięcia poważnych strat w ludziach i zmuszenia żołnierzy do zatrzymania się, mogą być użyte również chemiczne środki.

1/ Autorzy zachodni przewidują, że wybuch bomby atomowej o mocy 20 KT, dokonany na małej wysokości nad batalionem piechoty zmotoryzowanej /835 ludzi/ w rejonie wyczekiwania, spowoduje oprócz 100 ofiar śmiertelnych następujące straty sanitarne: ciężko rannych - 453 żołnierzy, lekko rannych - 282 żołnierzy.

obezwładniające /dymy łzawiące, gazy/.

Dowódca pododdziału wyznaczony do organizowania rubieży zaporowej winien przeprowadzić analizę zadania, kalkulację czasu oraz sił i środków koniecznych do podjęcia decyzji. Po zaakceptowaniu jej przez dowódcę batalionu winien udać się w określony rejon, gdzie postawi zadanie bojowe dowódcom plutonów.

W czasie stawiania zadań dowódca kompanii określa:

- kierunek przesuwania się wojsk, które uległy panice;
- zadania i odcinki rubieży zaporowej kompanii, sąsiadów i charakter ich działania;
- zadania i odcinki do obsadzenia przez plutony;
- sposób działania plutonów w celu zatrzymania wycofujących się żołnierzy;
- sposób i zasady użycia chemicznych środków obezwładniających;
- sposób postępowania z żołnierzami zatrzymanymi;
- sposób utrzymania łączności;
- termin gotowości bojowej;
- własne miejsce w ugrupowaniu kompanii;
- terminy i sposób składania meldunków.

Po postawieniu zadań dowódca kompanii składa do sztabu batalionu meldunek o gotowości rubieży. W przypadku dostatecznej ilości czasu dowódca kompanii może sporządzić szkic rozmieszczenia pododdziałów na rubieży zaporowej.

Metoda pracy dowódcy kompanii po otrzymaniu zadania każdorazowo uzależniona będzie od czasu niezbędnego na organizację rubieży zaporowej.

3.2. Organizacja i prowadzenie działań poszukiwawczych

Tak w czasie pokoju, jak i wojny jednym z zasadniczych zadań służby prewencji będzie prowadzenie poszukiwań żołnierzy- sprawców przestępstw, dezertów, jeńców wojennych, osób zaginionych w nieznanych okolicznościach, zbiegów z aresztów, obozów, konwojów oraz innych, którzy godzą w gotowość bojową wojsk lub naruszają przepisy prawa wojennego. Ponadto służba prewencji WSW bierze czynny udział w poszukiwaniach realizowanych przez kontrwywiad i dział dochodzeniowo-śledczy w przypadkach, kiedy konieczne będzie wydzielenie większej ilości żołnierzy.

Materiały archiwalne opisujące ten problem w okresie II wojny światowej określają dezercję żołnierzy jako zjawisko, które w bardzo negatywny sposób wpływa na stan moralno-bojowy, a które zwłaszcza w latach 1944-1945 występowało powszechnie^{1/} w naszych wojskach.

Według tych autorów, głównymi przyczynami powstawania dezercji były:

- brak zainteresowania sprawami żołnierzy ze strony przełożonych, a szczególnie warunkami bytowymi;
- niedbalstwo w pełnieniu obowiązków służbowych przez dowódców niższych szczebli;
- czynnik psychologiczny, jakim był strach przed utratą życia;

1/ A. Brylonek, K. Dudziński: op.cit., str.40

- destrukcyjny wpływ propagandy przeciwnika oraz własnego podziemia.

Współczesne nasycenie pola walki różnego rodzaju środkami niszczenia /nie znanymi dotąd żołnierzom/ jeszcze bardziej potęgować będzie u żołnierzy czynnik strachu, stresy, które mogą doprowadzić do dezercji lub innych przestępstw.

Działania bojowe, zwłaszcza w obronie będą wymagać od żołnierza dużego zaangażowania, czujności, poświęcenia własnego życia dla wykonania postawionego zadania. Dlatego też należy się spodziewać, że zagrożenie dezercjami będzie nie mniejsze, niż było w czasie II wojny światowej.

Celem poszukiwań^{1/} jest ustalenie i ujęcie osób poszukiwanych, odnalezienie utraconych dokumentów /przedmiotów/, broni, mienia wojskowego oraz ujawnienie sprawców i zabezpieczenie dowodów. Z podanej definicji wynika, jak szeroki będzie zakres czynności do spełnienia w ramach prowadzonych poszukiwań.

Ponadto będzie się prowadzić poszukiwania:

- agentury służb specjalnych przeciwnika;
- żołnierzy, którzy dokonali dezercji z bronią lub zespołowo;
- pracowników organów wywiadowczych;
- sprawców zabójstw, aktów terroru, dywersji;
- uczestników grup dywersyjno-rozpoznawczych.

Służba prewencji zobowiązana jest do organizowania i prowadzenia poszukiwań żołnierzy i osób wymienionych wyżej

1/ Instrukcja o organizacji i zasadach prowadzenia poszukiwań przez WSW, Wyd. S.WSW, W-wa 1972, str. 12

do czasu ujęcia /odnalezienia/ ich lub ustalenia, że zdezerterowali na stronę przeciwnika.

W prowadzeniu poszukiwań służba prewencji ściśle współpracuje z kontrwywiadem i działem dochodzeniowym, którym stosownie do potrzeb przekazuje materiały lub od nich otrzymuje dane mające wpływ na przebieg poszukiwań. W operacji obronnej, prowadzonej na terenie kraju w przedsięwzięciach poszukiwawczych istotną rolę odgrywa współdziałanie z odpowiednimi komórkami resortu spraw wewnętrznych oraz zarządem WSW OW, na którego terenie armia prowadzi działania.

Dział dochodzeniowy w myśl instrukcji w czasie pokoju, w ramach postępowania przygotowawczego prowadzi poszukiwania utraconego mienia. Wnioskuje także do prokuratora wojskowego armii /dywizji/ o wydanie zarządzenia poszukiwania lub postanowienia o poszukiwaniu listem gończym.^{1/}

Podstawę do wszczęcia poszukiwań będzie stanowić wydane przez sąd lub prokuraturę armii zarządzenie poszukiwania albo postanowienie o poszukiwaniu listem gończym oraz zawiadomienie dowódcy jednostki wojskowej, dowódcy konwoju albo innego organu WSW, jak również własne ustalenia WSW.

Oddział II zarządu WSW armii będzie wszczynał /zarządzał/ poszukiwania po otrzymaniu zarządzenia lub zawiadomienia, o którym wyżej i przekazywał do realizacji batalionowi WSW.

Batalion WSW będzie prowadzić poszukiwania kierując się:

1/ Por. załącznik nr 38

- pozostawionymi śladami;
- kontaktami bliskich poszukiwanego;
- cechami demaskującymi;
- posiadanymi wykazami.

W sprawach poważniejszych dezercji /z bronią, grupowo/ zarząd WSW armii wyznaczy grupę operacyjno-poszukiwawczą /pościgową/, w skład której będą wchodzić także żołnierze batalionu WSW. Wyznaczona grupa poszukiwawcza po otrzymaniu zadania niezwłocznie przystępuje do:

- zabezpieczenia śladów, dokumentów, rzeczy, które wiążą się ze sprawcą;
- ustalenia danych personalnych poszukiwanych /rysopisy, ubiór, cechy osobowe, nawyki itd./;
- ustalenia okoliczności czynu /zamiary, przypuszczalne kierunki ucieczki lub miejsca ukrywania się/.

Działania poszukiwawcze będą generalnie prowadzone nie jako samoistna forma działań prewencji WSW, lecz w ramach działań patrolowo-kontrolnych.

Skuteczność prowadzonych poszukiwań będzie zależeć przede wszystkim od:

- szybkości działania WSW, znajomości warunków terenowych i osobowych oraz umiejętności i celowości wykorzystania sił i środków będących do dyspozycji w danych warunkach;
- sprawnej organizacji działań, a zwłaszcza zastosowania odpowiednich do sytuacji form;
- sprawnego zaopatrzenia materiałowego, żywnościowego i łączności sił biorących udział w działaniach.

Do zadań oddziału II zarządu WSW armii po zorganizowaniu działań poszukiwawczych będzie należało:

- zapoznanie się ze sposobem prowadzenia działań;
- koordynacja działań i ewentualnie nawiązanie współdziałania z sąsiadami;
- powiadomienie szefostwa WSW frontu o prowadzonych poszukiwaniach, efektach i włączeniu się w przypadku, gdy działania wychodzą poza teren armii.

Istotną rolę i znaczenie w tych działaniach będzie odgrywać rozpoznanie prewencyjne i operacyjne osób i terenu działania. Celem rozpoznania będzie zbieranie informacji potrzebnych do ustalenia miejsca pobytu przestępcy, odnalezienia dowodów i śladów przestępstwa oraz innych danych potrzebnych do prawidłowego kierowania działaniami.

Zbierane informacje winny dotyczyć głównie:

- okoliczności popełnienia dezercji /przestępstwa/ - czas, opis rzeczy, ślady, świadkowie itd.;
- danych o osobie poszukiwanej /jej rysopis, personalia, dokumenty, którymi się posługuje itd./;
- kontaktów osoby poszukiwanej /adresy rodziny, współnicy, koledzy, adresy melin/;
- kierunków ucieczki i zamiaru sprawcy.

Dane uzyskane w toku rozpoznania podlegają ciągłej konfrontacji z informacjami już posiadanymi i danymi wynikającymi z materiałów /zeznań, wyników oględzin itd./.

W oparciu o analizę tych danych będzie można ustalić:

- domniemany lub rzeczywisty kierunek ucieczki;
- miejsca dogodne do organizacji zasadzek na trasie ucieczki;
- linię uruchomienia działań zaporowych;
- liczebność i wyposażenie żołnierzy kierowanych do określonych działań.

W przypadku zatrzymania osoby poszukiwanej oddział II zarządzi odwołanie porzukiwań i odnotuje ten fakt w dzienniku ewidencji osób poszukiwanych.

Przeciwdziałanie dezercjom prowadzić będzie przede wszystkim dowództwo i aparat partyjno-polityczny. Znaczne możliwości mają także oficerowie kontrwywiadu, którzy posiadają rozpoznanie wśród stanów osobowych.

Przykładem pozytywnego działania kontrwywiadu był fakt otrzymania wcześniejszego sygnału, że na dzień 23/24. 10.1944 r. zaplanowano ucieczkę 60 żołnierzy z 33 pp 5 DP 2 Armii WP.^{1/} Jak ustalono później, przygotowaniem jej kierował sam dowódca kompanii. Podobny przypadek miał miejsce w dniu 3.12.1944 r. kiedy to 18 żołnierzy próbowało ucieczki z 83 paplot 4 DP.

Prowadzenie poszukiwań wymagać będzie, szczególnie od oficerów kontrwywiadu oraz dowódców pododdziałów, szybkiego przekazywania wyczerpujących informacji o zaistniałym zdarzeniu.

Z badań wynika, że w czasie II wojny światowej najwięcej przypadków dezercji było w okresie przegrupowywania się oddziałów w pobliże frontu oraz w sytuacji niepowodzeń w działaniach obronnych.

Prowadzenie poszukiwań jest następstwem powstałego zdarzenia /dezercji/, groźnego dla zwartości pododdziału, jego gotowości bojowej oraz ducha bojowego żołnierzy. Dlatego

1/ Teczka materiałów archiwalnych Szefostwa WSW - 3/1/44K

też każde zatrzymanie poszukiwanego żołnierza oraz osądzenie i podanie do publicznej wiadomości będzie przyczynkiem do cementowania kolektywu z jednej strony, a z drugiej będzie ostrzeżeniem dla innych żołnierzy, że takie przypadki nie ujdą bezkarnie.

3.3. Rola i zadania organów WSW w ochronie stanowisk dowodzenia armii

Jednym z głównych obiektów zainteresowań przeciwnika będzie niewątpliwie sztab armii. Stąd też ranga jego kontrwywiadowczej oraz fizycznej ochrony nabiera priorytetowego znaczenia, zarówno w działaniach sztabu, jak i zarządu WSW armii.

Działania zarządu WSW armii winny przede wszystkim uwzględniać zagadnienia związane z zabezpieczeniem tajemnicy wojskowej na poszczególnych stanowiskach dowodzenia. Będzie to wykonywał kontrwywiad wojskowy poprzez osobowe źródła informacji umieszczone w newralgicznych komórkach.

Drugim zadaniem spoczywającym na dowództwie będzie zapewnienie szczelnej ochrony i obrony fizycznej całego rejonu stanowiska dowodzenia i poszczególnych miejsc pracy. Zadanie to będzie realizować służba porządkowo-ochronna, podlegająca szefowi sztabu armii.

Mimo że za obronę i ochronę fizyczną odpowiada dowództwo, zarząd WSW armii na podstawie posiadanych informacji będzie zobowiązany do przedstawienia /zameldowania/ szefowi sztabu armii propozycji dotyczących doskonalenia ochrony stanowisk dowodzenia. Zdaniem autorów, mogą się one sprowadzać do:

- systemu ochrony stanowiska dowodzenia /na ile jest szczelny, gdzie są luki lub niedociągnięcia/;
- sposobu zabezpieczenia tajemnicy przygotowywanych działań, głównie przechowywania dokumentów niejawnych, gadulstwa żołnierzy/;
- patrolowania rejonu stanowiska dowodzenia, jak i bliskich terenów wokół stanowiska;
- zamknięcia dróg dojazdu do stanowiska oraz służby na nich;
- systemu przepustkowego oraz ustalenia osób z prawem wstępu na stanowisko lub Centrum Dowodzenia;
- wielkości sił i środków przeznaczonych jako odwód.

Konieczne wydaje się uwzględnienie w ocenie zagadnień związanych z regulacją ruchu w czasie przegrupowania sztabu w nowe miejsce pracy. Zarząd WSW w tym zakresie może proponować np:

- dokonywanie wnikliwej kontroli działalności regulacji ruchu w rejonach zagrożonych;
- stosowanie ruchomej służby kontrolnej;
- meldowanie przez posterunki regulacji ruchu o pojawieniu się na marszrutach grup dywersyjno-rozpoznawczych;
- usuwanie ludności cywilnej blokującej drogi;
- utrzymywanie ścisłej współpracy z organami MO zabezpieczającymi przegrupowanie wojsk szczególnie w miastach.

Mając to na uwadze, zarząd WSW będzie także dokonywał sprawdzeń swoimi siłami szczelności ochrony stanowisk dowodzenia. Do tego mogą być wykorzystywani żołnierze z batalionu WSW. Stwierdzone niedociągnięcia w ochronie będą przekazywane do właściwych dowódców celem ich usunięcia.

Dla uzyskania bardziej szczelnej ochrony stanowisk dowodzenia służba prewencji WSW będzie wysyłać swoje patrole w celu dokonywania sprawdzeń /kontroli/ legalności pobytu w tych rejonach osób wojskowych i cywilnych. Będzie także dokonywać obserwacji zachowania się żołnierzy w tych rejonach. Działania te z jednej strony będą miały charakter czysto zapobiegawczy, z drugiej strony interwencyjny w przypadku zaistnienia negatywnych zjawisk.

W rejonie rozmieszczenia tyłowego stanowiska dowodzenia^{1/} znajdować się będzie zasadnicza część zarządu WSW, a w całości oddział II, batalion WSW i część kompanii. Samo usytuowanie pododdziałów WSW w rejonie stanowiska dowodzenia będzie wzmacniać system obrony. Zwłaszcza batalion WSW stacjonujący w odległości 10-15 km od TSD będzie zawsze w gotowości do działań zaczepnych w przypadku napadu na stanowisko dowodzenia.

Oprócz służby ochronnej zorganizowanej przez komendanta stanowiska dowodzenia zarząd WSW będzie organizował własną służbę wewnętrzną żołnierzami kompanii. Szef oddziału V zarządu odpowiedzialny za rozmieszczenie komórek pracy zarządu oraz jego ochronę będzie ściśle współpracował i uwzględniał zadania stawiane w tym przedmiocie przez komendanta stanowiska dowodzenia.

1/ Por. załącznik nr 34

Przy każdej zmianie stanowiska dowodzenia^{1/} zadaniem wyznaczonej grupy WSW będzie opuszczenie rejonu w ostatniej kolejności w celu sprawdzenia terenu /czy nie pozostawiono dokumentów, broni, sprzętu, czy innych rzeczy świadczących o pobycie i pracy w tym rejonie sztabu armii/. Zadanie to nabiera wagi zwłaszcza w operacji obronnej, kiedy spodziewamy się, że na ten teren przyjdą wojska przeciwnika.

Reasumując należy stwierdzić, że działania WSW winny być uzupełnieniem działań realizowanych przez odpowiedzialne pododdziały odpowiadające za ochronę i obronę SD.

1/ Por. załącznik nr 39

R o z d z i a ł IV

DOCHODZENIOWO-SLEDCZE ZABEZPIECZENIE

OPERACJI OBRONNEJ ARMII

1. Prowadzenie postępowań karnych przeciwko żołnierzom sprawcom przestępstw

Podobnie jak w czasie pokoju, tak też i w czasie wojny zasadniczym zadaniem działu dochodzeniowo-śledczego WSW będzie prowadzenie postępowań karnych. Specyfika warunków wojennych spowoduje ograniczenie szeregu swobód obywatelskich, a także wpłynie na pewne uproszczenie prowadzonych postępowań przygotowawczych oraz skrócenie czasu ich trwania. Poza istniejącymi również w warunkach pokoju wojskowymi sądami garnizonowymi i okręgowymi przewiduje się powstanie sądów dywizyjnych, armijnych i Sądu Frontu. Do zmiennej struktury wojennej sądów wojskowych dostosowana została organizacja działu dochodzeniowego WSW. Na czas działań wojennych najniższą komórką organizacyjną WSW, gdzie będą oficerowie dochodzeniowi, będzie wydział WSW dywizji /brygady/ a następnie zarząd WSW armii i Szefostwo WSW frontu.^{1/}

Zgodnie z "Dekretem o wymiarze sprawidliwości w czasie obowiązywania stanu wojennego"^{2/}, kompetencje wojskowych organów ścigania zostaną znacznie rozszerzone.

1/ W Wydziale WSW Dywizji Panc. jest 3 oficerów dochodzeniowych, w Dywizji Zmechanizowanej -4 /w Wydziale WSW Brygady -2/ w oddziale II zarządu WSW armii liczącym 14 osób, przewidzianych jest 5 oficerów dochodzeniowych.

2/ Jest to projekt dokumentu, który nie został jeszcze zatwierdzony przez Sejm PRL.

Do orzecznictwa sądów wojskowych przekazane zostaną sprawy o umyślne przestępstwa, w tym:

- 1/ stanowiące naruszenie zakazu, nakazu lub ograniczenia wprowadzonego na podstawie przepisów ustaw dotyczących stanu wojennego;
- 2/ przeciwko podstawowym interesom politycznym i gospodarczym oraz powszechnemu obowiązkowi obrony PRL, a także przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu, tajemnicy państwowej i służbowej, porządkowi publicznemu oraz urządzeniom technicznym;
- 3/ przeciwko życiu i zdrowiu, wolności, mieniu oraz działalności instytucji państwowych i społecznych, jeśli zostały popełnione z powodów politycznych albo są kierowane przeciwko osobie lub instytucji z powodu wykonywanej przez nią działalności urzędowej, politycznej lub społecznej albo zostały popełnione przy użyciu broni palnej lub materiałów wybuchowych.^{1/}

Kompetencje poszczególnych działów dochodzeniowo-sledczych w zakresie prowadzenia postępowań karnych zostały uzależnione od wagi sprawy oraz osoby sprawcy. Oficerowie dochodzeniowi znajdujący się w wydziale WSW dywizji /brygady/ w zasadzie^{2/} prowadzić będą sprawy karne o następujące przestępstwa:

- 1/ popełnione przez żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową w jednostkach wojskowych wchodzących w skład dywizji /brygady/ lub do niej przydzielonych, zajmujących stanowiska do dowódcy batalionu włącznie;
- 2/ popełnione przez osoby pełniące służbę w jednostkach zmilitaryzowanych podporządkowanych dowódcy dywizji /brygady/;

1/ Rozdział V art. 37 ustęp 1 Dekretu.

2/ Z uwagi na ciężar gatunkowy sprawy lub inne ważne względy niektóre przestępstwa karne mogą być przyjęte do prowadzenia przez zarząd WSW armii lub szefostwo WSW frontu.

- 3/ popełnione na terenie rozlokowania dywizji /brygady/ przez innych żołnierzy pełniących czynną służbę oraz przez osoby pełniące czynną służbę w obronie cywilnej lub służbę w jednostkach zmilitaryzowanych jeżeli na tym terenie nie ma terytorialnych organów WSW;
- 4/ przeciwko innym osobom, jeśli na tym terenie nie ma powszechnych organów ścigania.^{1/}

Oficerowie dochodzeniowi oddziału II zarządu WSW armii prowadzić będą sprawy karne o przestępstwa popełnione:

- 1/ przez żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową w jednostkach wojskowych wchodzących w skład armii lub do niej przydzielonych, a nie podlegających kompetencji oficerów dochodzeniowych wydziału WSW dywizji i brygady, zajmujących stanowiska do zastępcy dowódcy dywizji włącznie;
- 2/ przez osoby pełniące służbę w jednostkach zmilitaryzowanych bezpośrednio podporządkowanych dowódcy armii.

Ponadto właściwości oddziału II zarządu WSW armii podlegają również sprawy o przestępstwa popełnione przez żołnierzy zajmujących stanowiska do zastępcy dowódcy dywizji włącznie, jeśli na terenie rozlokowania armii nie ma terytorialnych organów WSW.

Oddział II szefostwa WSW frontu będzie prowadził sprawy karne o przestępstwa popełnione przez:

- 1/ żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową w jednostkach wojskowych wchodzących w skład frontu, a nie podlegających właściwości do prowadzenia działów dochodzeniowych dywizji /brygady/ z armii, zajmujących stanowiska do

1/ Sytuacja taka może zaistnieć w przypadku rozpoczęcia operacji zaczepnej i wyparcia przeciwnika z zajmowanego terytorium względnie też zajęcia terenów. Przestępcy mogą rekrutować się z miejscowej ludności czy też zorganizowanych band rabunkowych.

zastępcy dowódcy armii włącznie;

- 2/ przez osoby pełniące służbę w jednostkach zmilitaryzowanych bezpośrednio podporządkowanych dowódcy frontu;
- 3/ inne sprawy karne zlecone przez przełożonych lub podyktowane względami bezpieczeństwa państwa.

Specyfika działań obronnych prowadzonych na własnym terytorium spowoduje, że niezależnie od wymienionych organów dochodzeniowo-śledczych WSW działając będą terytorialne oddziały Wojskowej Służby Wewnętrznej, posiadające również wyspecjalizowane siły dochodzeniowe. Bardzo ważnym zagadnieniem będzie właściwe współdziałanie pomiędzy tymi organami a także umiejętne wykorzystanie posiadanych sił i środków.^{1/} Terenowe organy WSW będą prowadzić postępowania karne o następujące przestępstwa:

- 1/ popełnione przez żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową w jednostkach wojskowych, nie wchodzących w skład dywizji /brygad/, armii lub frontu i do nich przydzielonych, zajmujących stanowiska do dowódcy batalionu włącznie;
- 2/ popełnione przez osoby pełniące służbę w jednostkach zmilitaryzowanych, nie podporządkowanych dowódcy dywizji /brygady/, armii lub frontu;
- 3/ popełnione przez osoby pełniące czynną służbę w obronie cywilnej;
- 4/ popełnione przez inne osoby na obszarze właściwości tych organów, jeśli nie działają tam powszechne organy ścigania.

Przed tak zorganizowanym działaniem dochodzeniowo-śledczym stanie zadanie prowadzenia postępowań karnych w warunkach wojny.

1/ Problematyka współdziałania poruszana jest szerzej w rozdziale V.

Dekret o wymiarze sprawiedliwości w czasie obowiązywania stanu wojennego przewiduje prowadzenie postępowań karnych w trybie zwyczajnym i w trybie doraźnym.^{1/} Ponadto po spełnieniu określonych wymogów ustawowych również w trybie uproszczonym^{2/} i nakazowych.^{3/}

Art. 128 Dekretu określa, że postępowanie doraźne może być stosowane w sprawach o umyślne przestępstwa, których górna granica ustawowego zagrożenia wynosi co najmniej 5 lat pozbawienia wolności albo 5 lat pozbawienia wolności i grzywna. Sprawę o przestępstwo podlegające postępowaniu doraźnemu prowadzi się w trybie tego postępowania, jeżeli ze względu na rodzaj i zakres naruszenia lub narażenia interesów bezpieczeństwa lub obronności państwa w czasie obowiązywania stanu wojennego albo inne wyjątkowe okoliczności popełnienia przestępstwa stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu jest szczególnie wysoki. Postanowienie o prowadzeniu sprawy w trybie postępowania doraźnego wydaje prokurator równocześnie z wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów.^{4/}

W sprawach o przestępstwo podlegające postępowaniu doraźnemu prowadzi się śledztwo. Winno ono być zakończone w ciągu 15 dni od dnia wydania postanowienia o wszczęciu postępowania

1/ Art. 128

2/ Art. 143 ust. 1

3/ Art. 151 ust. 1

4/ Por. art. 132 pkt 1 Dekretu. W uzasadnionych przypadkach można wydać takie postanowienie do czasu wydania postanowienia o zamknięciu postępowania przygotowawczego. Uchylenie tego postanowienia może nastąpić w czasie prowadzenia sprawy aż do momentu sporządzenia aktu oskarżenia.

karnego. Jeżeli podejrzany poszukiwany jest listem gończym, okres śledztwa liczy się od dnia jego zatrzymania. W sprawach szczególnie zawiłych prokurator przełożony może przedłużyć okres śledztwa do 30 dni, a w wypadkach uzasadnionych na czas oznaczony. Podkreślić należy, że od wszystkich orzeczeń wydanych w postępowaniu doraźnym środek odwoławczy nie przysługuje /art. 140 Dekretu/.

Prowadzenie postępowania karnego w trybie doraźnym jest niedopuszczalne przeciwko osobom, które w chwili popełnienia czynu nie ukończyły 17 lat oraz osobom, które z powodu niedorozwoju umysłowego, choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie mogły w chwili czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swym postępowaniem albo zdolność rozpoznania czynu lub kierowania swym postępowaniem miały w znacznym stopniu ograniczony, jak również przeciwko kobietom ciężarnym.

Odstąpienie od prowadzenia sprawy w postępowaniu doraźnym możliwe jest tylko w następujących przypadkach:

- gdy czyn zarzucany oskarżonemu stanowi przestępstwo nie podlegające postępowaniu doraźnemu;
- postępowanie doraźne jest niedopuszczalne;
- stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu zarzucanego oskarżonemu nie jest szczególnie wysoki.^{1/}

Jak już wcześniej zaznaczono, poza dwoma wymienionymi trybami /zwyczajny i doraźny/ będzie istniała możliwość prowadzenia postępowań karnych przez dział dochodzeniowo-śledczy

1/ Por. art. 129 ustęp 1 Dekretu.

WSW w trybie uproszczonym i nakazowym.^{1/}

W postępowaniu uproszczonym rozpoznawane będą sprawy o przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 5 albo karą pozbawienia wolności do lat 5 i grzywną, niezależnie od wartości przedmiotu przestępstwa albo szkody wyrządzonej lub zamierzonej przestępstwem. We wszystkich sprawach prowadzonych w trybie uproszczonym prowadzi się dochodzenie. Przepisy przewidują, że w sprawie zawilej organ prowadzący postępowanie przygotowawcze lub sąd mogą odstąpić od prowadzenia sprawy w trybie uproszczonym. Należy dodać, że w postępowaniu tego rodzaju nie jest wymagane zawiadomienie prokuratora o wszczęciu dochodzenia oraz zatwierdzenie przez niego aktu oskarżenia^{2/} /art. 146 Dekretu/, z wyjątkiem gdy wartość przedmiotu przestępstwa lub wyrządzonej szkody przekracza 500 tys. zł. albo gdy czyn jest zbrodnią.

Na podobnych warunkach co prowadzenie postępowania uproszczonego istnieje możliwość prowadzenia postępowania nakazowego. W postępowaniu nakazowym rozpoznawane będą sprawy o przestępstwa, których górna granica ustawowego zagrożenia nie jest wyższa od kary 5 lat pozbawienia wolności albo kary 3 lat pozbawienia wolności i grzywny.^{3/} Ponieważ "Dekret" nie przewiduje prowadzenia postępowań karnych w trybie przyśpieszonym, sprawy takie prowadzone będą w trybie naka-

1/ Art. 147 ustęp 2 i art. 154 ustęp 2, w których stwierdza się, że minister sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem Obrony Narodowej i Prokuratorem Generalnym PRL może wprowadzić w drodze rozporządzenia stosowanie takich postępowań, określając sądy wojskowe, przed którymi stosuje się te postępowania.

2/ Jeśli są one prowadzone przez organy wyszczególnione w dekreście.

3/ Art. 151 ust. 1

zowym.

Sąd może wydać nakaz karny bez przeprowadzania rozprawy, jeżeli na podstawie zebranych dowodów okoliczności czynu i wina nie budzą wątpliwości.

Jeżeli rozpoznając sprawę sąd stwierdzi, że zachodzi konieczność przeprowadzenia rozprawy, postępowanie karne w sprawie jest prowadzone w dalszym ciągu w trybie postępowania uproszczonego.

Z przytoczonych przepisów wynika, że we wszystkich sprawach karnych może być prowadzone dochodzenie z wyjątkiem spraw o przestępstwa podlegające trybowi doraźnemu, w których prowadzi się śledztwo. Prokurator może zarządzić przeprowadzenie śledztwa w każdej sprawie, jeżeli wymaga tego względem na wagę lub zawiłość sprawy i powierzyć ją do prowadzenia każdemu organowi uprawnionemu do prowadzenia dochodzeń w zakresie spraw zleconych tym organom.^{1/}

Główną zasadą prowadzenia postępowań karnych w warunkach wojennych^{2/} będzie szybkie i sprawne, a jednocześnie bardzo wnikliwe dokonywanie czynności procesowych mających przede wszystkim za zadanie ustalenie, czy popełniono przestępstwo, kto je popełnił, zabezpieczenie wszystkich możliwych dowodów oraz wszechstronne wyjaśnienie wszystkich okoliczności zaistniałego zdarzenia /przestępstwa/. Czynności wykonywane przez oficerów działu dochodzeniowo-śledczego WSW muszą być

1/ Art. 113 ust. 1 i art. 265 §4 Kodeksu postępowania karnego.

2/ W prowadzeniu postępowania karnego w czasie wojny i warunkach pokoju nie będzie istotnych różnic, poza zrozumiałymi utrudnieniami wynikającymi z prowadzenia działań bojowych.

dokumentowane zgodnie z wymogami przepisów procesowych.

Dokładność postępowania organów WSW mimo konieczności szybkiego działania jest tym bardziej niezbędna, ponieważ większość spraw karnych prowadzonych przez organy WSW będzie zagrożona karą śmierci lub długoletnim więzieniem.

W wykonywaniu powyższych czynności procesowych oficerowie WSW napotkają niewątpliwie na wiele trudności, np: nie zawsze będzie możliwe szybkie dotarcie do miejsc, gdzie popełnione zostało przestępstwo /zniszczone drogi, działanie lotnictwa i grup dywersyjnych przeciwnika/. Dodatkową trudnością będzie wykonywanie tych czynności na terenach objętych walką lub działaniami nieprzyjaciela.^{1/} Przedstawione wcześniej uwarunkowania współczesnego pola walki wyraźnie wskazuje, że oficerowie dochodzeniowi będą działać w nowych, nie spotykanych dotąd warunkach. Natężenie walk na całej głębokości broniącej się armii, działanie przy stałym zagrożeniu lotnictwa nieprzyjaciela oraz duża zmienność sytuacji spowodują wiele utrudnień. Nie do rzadkości będą należały sytuacje, kiedy już po kilku godzinach nie będzie można przybyć na miejsce przestępstwa z uwagi na zajęcie go przez przeciwnika czy też zniszczenie przez grupy dywersyjne. Problem posiadania środków do szybkiego przemieszczania się w warunkach działań wojennych będzie niezwykle istotny dla działu dochodzeniowo-śledczego. Współczesna wojna to nieustająca walka

1/ Uwzględniając trudności wynikające z działań wojennych "Dekret" przewiduje możliwość zrezygnowania z zebrania niektórych dokumentów, np. danych o karalności itp.
/Art. 114 ust. 1/.

o czas. Stwierdzenie to dotyczy wszystkich bez wyjątku uczestników pola walki, w tym również i żołnierzy działu dochodzeniowo-śledczego WSW. Szybkie przesłuchanie świadków i podejrzanych,^{1/} przeprowadzenie przeszukań i oględzin, a także ich odpowiednie zabezpieczenie to podstawowy obowiązek oficerów dochodzeniowych. Niezbędna do tego jest ścisła współpraca z dowódcami wszystkich szczebli, którzy winni w miarę posiadanych możliwości ułatwiać wykonywanie tych zadań poprzez natychmiastowe powiadamianie organów WSW o przestępstwie oraz zabezpieczenie miejsca przestępstwa do czasu przybycia ekipy dochodzeniowej.

Oficer działu dochodzeniowo-śledczego prowadzący postępowanie karne zobowiązany będzie do daleko posuniętej inicjatywy i przedsiębiorczości, a ponadto do organizowania pracy w ten sposób, aby bez uzasadnienia nie eliminować, choćby na krótko, z szeregów walczących żołnierzy, a szczególnie kadry. Pomędzy siłami WSW a dowództwem musi być szeroka współpraca i zrozumienie, a dewiza "wszystko, co jest możliwe dla wojsk walczących" wydaje się być aktualna jak nigdy dotąd. Należy również pamiętać, że okres zatrzymania osoby, w stosunku do której istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo, a zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub zatarcia śladów czynu, może trwać do siedemdziesięciu dwóch godzin od chwili zatrzymania. Jeżeli w tym czasie

1/ Przy współczesnych działaniach po upływie stosunkowo krótkiego czasu świadkowie mogą się znaleźć daleko od miejsca przestępstwa względnie mogą też polec w walce niezależnie od tego, w którym rzucie ugrupowania armii się znajdują.

zatrzymanemu nie doręczy się odpisu postanowienia o tymczasowym aresztowaniu, należy go zwolnić.^{1/}

W warunkach bojowych przesłuchanie świadków powinno odbywać się natychmiast na miejscu zdarzenia, a w przypadku ich nieobecności w możliwie najkrótszym czasie. Na współczesnym polu walki przesłuchanie może być przeprowadzane w najróżniejszych sytuacjach bojowych /na stanowiskach bojowych, w czasie przemieszczania się itp./. To, kogo ze świadków przesłuchiwać w pierwszej kolejności najczęściej będzie uzależnione od wykonywanych przez nich zadań /dyżury, warty, prowadzenie rozpoznania/. W niektórych przypadkach prowadzący postępowanie karne będzie zmuszony do zrezygnowania z przesłuchania w charakterze świadka żołnierza z uwagi na konieczność natychmiastowego skierowania go do wykonania zadań bojowych. Rezygnacja z przesłuchania niektórych świadków /żołnierzy/ możliwa będzie wtedy, gdy są jeszcze inni świadkowie tego zdarzenia, którzy dany fakt widzieli i w dostateczny dla sprawy sposób potwierdzają go.

Operatywność działania odnosi się także do przeprowadzenia niezbędnych konfrontacji, a także przeszukania. W zakresie przeprowadzania przeszukań w czasie wojny przewiduje się znaczne rozszerzenie kompetencji organów ścigania. Można je dokonać o każdej porze dnia, bez udziału osób, których obecność podczas przeszukania przewidziana jest w przepisach ustaw. Przeszukania osób, pomieszczeń, rzeczy, środków transportowych i innych miejsc można dokonać w każdym wypadku,

1/ Por. Art. 108 "Dekretu".

w którym istnieje uzasadnione przypuszczenie popełnienia przestępstwa nawet bez polecenia sądu lub prokuratora, jeżeli polecenie nie mogło być wydane uprzednio, a zachodzi wypadek nie cierpiący zwłoki. Zatwierdzenie przeszukania przez prokuratora nie jest wymagane, gdy osoba, u której przeprowadzono przeszukanie, nie zgłosiła do protokołu żądania takiego zatwierdzenia.^{1/}

Bardzo istotną czynnością będzie zatrzymanie podejrzanego i jego przesłuchanie. Powinno ono być możliwie jak najbardziej dokładne z uwzględnieniem, a następnie sprawdzeniem wszystkich okoliczności, które podaje w swoich wyjaśnieniach samorzutnie lub w odpowiedzi na stawiane pytania.

Należy pamiętać, że mimo konieczności operatywnego prowadzenia i szybkiego zakończenia postępowania karnego czynności procesowe muszą być przeprowadzone dokładnie, z dużą wnikliwością i obiektywizmem aby, przesyłając sprawę prokuratorowi, mieć pewność, że sprawcą jest faktycznie ta osoba, którą podejrzewamy lub też faktycznie nią nie jest i dlatego proponujemy umorzenie postępowania karnego.

Warunki walki będą wymagać również od prowadzącego dochodzenie niezwykłego poczucia odpowiedzialności za prowadzoną sprawę. Szybkość postępowania karnego^{2/} ma bowiem umożliwić właściwą reakcję na czyny sprawców przestępstw i eliminowanie

1/ Art. 106 Dekretu

2/ Ponadto rozkazy naczelnych organów wojskowych mogą nakazać przeprowadzenie niektórych kategorii spraw wyjątkowo niebezpiecznych dla dyscypliny wojskowej i gotowości bojowej w wyjątkowo krótkim terminie.

ich z szeregów walczących w celu natychmiastowego eliminowania zjawiska rozszerzania się demoralizującego przykładu na innych. Należy zaznaczyć, że każdy czyn wymierzony w ustalony porządek publiczny i wojskowy, niewykonanie nakazanego obowiązku staje się w warunkach wojennych wyjątkowo niebezpieczny i dezorganizuje już i tak trudne życie osób sumiennie wypełniających swoje powinności.

Biorąc pod uwagę wszystkie uwarunkowania współczesnego pola walki, z dużym prawdopodobieństwem można przewidzieć, że dominującą kategorię przestępstw będą stanowiły takie grupy przestępstw, jak: dezercje grupowe i pojedyncze, niewykonanie rozkazu /odmowa wykonania rozkazu/ oraz przestępstwa przeciwko mieniu społecznemu i wojskowemu /w tym kradzieże, włamania i napady rybunkowe/. Szybki rozwój techniki oraz duże nasycenie wojsk różnymi pojazdami sprawi, że wzrośnie również liczba wypadków drogowych, spowodowana głównie wyczerpaniem psychicznym i fizycznym kierowców. Więcej też z pewnością będzie postępowań karnych prowadzonych o szpiegostwo, sabotaż i dywersję.

Zdecydowana większość spraw o nieskomplikowanym charakterze będzie prowadzona przez oficerów dochodzeniowych ze szczebla wydziału WSW dywizji /brygady/. Postępowania karne o większym ciężarze gatunkowym /niebezpieczeństwo czynu i okoliczności^{1/} popełnienia przestępstwa/, a także o poważnym znaczeniu dla obronności kraju i gotowości bojowej wojsk

1/ Będą to postępowania karne o bardziej skomplikowanym pod względem dowodowym charakterze lub wymagające dalszych czynności w celu wyszukania i udowodnienia powiązania z innymi sprawcami lub nieprzyjacielem.

będą przekazywane do prowadzenia po uzgodnieniu z odpowiednimi prokuratorami do organów WSW armii lub frontu.

Duże obciążenie pracą dochodzeniową będzie miał również oddział II zarządu WSW armii. Poza sprawami przyjętymi do prowadzenia z wydziałów WSW dywizji, będzie on zobligowany do prowadzenia postępowań karnych zgodnie ze swymi kompetencjami /wymienione one zostały wcześniej/. Należy dodać, że na oficerach dochodzeniowych tego oddziału będzie spoczywał obowiązek sprawowania nadzoru funkcjonalnego^{1/} nad pracą dochodzeniową wykonywaną w wydziałach WSW poszczególnych dywizji oraz brygad. W ramach tego oddziału II zarządu WSW armii będzie zobowiązany do nadzoru nad przestrzeganiem przepisów prawa oraz prawidłowością prowadzonych postępowań karnych, ze szczególnym uwzględnieniem spraw o poważniejszym charakterze, prowadzonych przez oficerów dochodzeniowych dywizyjnych wydziałów WSW. Jedną z funkcji nadzoru jest udzielanie pomocy podległym organom w wykonywaniu zadań. W przypadku prowadzenia przez te organy dużej ilości spraw oficerowie dochodzeniowi oddziału II mogą być kierowani do wydziałów WSW dywizji w celu ich czasowego wzmocnienia. Ponadto istnieje możliwość organizowania grup operacyjno-śledczych w sprawach o bardziej skomplikowanym charakterze lub o wyjątkowo ważnym znaczeniu.^{2/} Nadzór nadrzędnych organów

1/ Oddział II zarządu WSW armii ma w swym składzie 5 oficerów dochodzeniowych.

2/ Jest to możliwe tylko w przypadkach posiadania odpowiednich sił i środków przez oddział II zarządu WSW armii.

będzie miał także za zadanie ukierunkowanie działalności organów WSW oraz koordynowanie ich wysiłków w zakresie zapobiegania, ujawniania i ścigania przestępczości.

Organizując pracę oddziału II zarządu WSW armii należy uwzględnić również współdziałanie z terenowymi organami WSW oraz możliwość udzielenia przez nich niezbędnej pomocy. Będzie to możliwe wówczas, gdy obrona zorganizowana zostanie na terenie kraju.^{1/} Pomoc ze strony organów terenowych sprowadzać się będzie głównie do zabezpieczenia miejsca przestępstwa /w przypadku trudności z przybyciem oficerów dochodzeniowych z wydziału WSW dywizji lub zarządu WSW armii/, wykonania niezbędnej dokumentacji procesowej, a także ewentualnego zatrzymania sprawcy czy też przekonwojowania go w wyznaczone miejsce.^{2/} Wbrew pozorom działania te będą miały istotne znaczenie dla sił WSW armii z uwagi na zakres wykonywanych zadań, duży teren działania, implikacje wynikające ze współczesnego pola walki oraz faktu posiadania stosunkowo niewielkich sił do realizacji postawionych zadań.

Z przytoczonych uwarunkowań współczesnego pola walki wynika, że realizacja zadań, jakie będą miały do wykonania siły dochodzeniowo-śledcze WSW, nie będzie łatwa ani prosta. Obecnie warunki prowadzenia działań wojennych stawiają również i przed siłami WSW nowe jakościowo zadania, o nie spoty-

1/ Znacznie trudniejsza sytuacja będzie w operacji zaczepnej, gdzie te skromne siły WSW nie będą miały żadnego wsparcia.

2/ W sporadycznych przypadkach możliwe będzie również wydzielanie oficerów dochodzeniowych do prowadzenia spraw karnych.

kany dotychczas stopniu trudności. Jest rzeczą zrozumiałą, że na czas działań wojennych ulegną uproszczeniu przepisy postępowania karnego oraz skrócone zostaną terminy prowadzenia spraw karnych. Aby móc sprostać tym zadaniom, rozszerzone zostaną uprawnienia organów WSW. W strefie działań wojennych w sprawach o wszystkie przestępstwa uprawnienia i obowiązki procesowe Milicji Obywatelskiej przysługują także dowódcom wojskowym oraz żołnierzom Wojskowej Służby Wewnętrznej i wojskowych organów porządkowych.^{1/} Użycie nowoczesnych broni oraz prowadzenie intensywnych działań na całej głębokości ugrupowania armii nie tylko utrudni wykonanie zadań, lecz spowoduje duże straty wśród wojsk broniącej się armii, w tym również sił dochodzeniowo-śledczych. Będzie to stanowić istotny problem z uwagi na fakt, że jednostki te i tak są niewielkie, a zadania, jakie będą miały do wykonania, duże. Ważnego zatem znaczenia nabierze problem umiejętnego i ekonomicznego wykorzystania posiadanych sił oraz możliwości ich szybkiego uzupełnienia.

Uwzględniając psychologiczne aspekty występujących zagrożeń oraz oddziaływanie pododdziałów wojny psychologicznej przeciwnika, z dużym prawdopodobieństwem należy przyjąć, że poważnie wzrośnie liczba dezercji zarówno pojedynczych, jak i zbiorowych. Przestępstwa te będą ujemnie oddziaływać

1/ Art. 51 Dekretu ust. 1. Przepis ten jest mało precyzyjny. Nie określa bowiem, jaki obszar może obejmować strefa działań wojennych. Wydaje się, że ustawodawca ma na myśli strefę, w której wojska znajdują się w bezpośredniej styczności ze sobą. Ograniczenie kompetencji WSW tylko do strefy działań wojennych uniemożliwi im skuteczne działanie w głębi ugrupowania wojsk. Zgodzić się można, że dowódcy i wojskowe organy porządkowe mogą mieć uprawnienia zawężone tylko do strefy działań wojennych, lecz w żadnym wypadku nie może się to odnosić do sił WSW.

na morale broniących się wojsk i ich gotowość bojową. Jednym z głównych zadań oddziału II zarządu WSW armii będzie skuteczne zapobieganie i ściganie sprawców tych czynów. W czasie prowadzenia działań obronnych na terenie kraju w zakresie ścigania sprawców przestępstw konieczne jest współdziałanie z terenowymi organami WSW. Umożliwi to sprawniejsze wykonywanie zadań poprzez znaczne wzmocnienie i odciążenie własnych sił i środków. Trudniejsza sytuacja powstanie w czasie rozpoczęcia operacji zaczepnej, kiedy to takiego wzmocnienia nie będzie.

Biorąc pod uwagę zakres, dynamikę i wymagania współczesnego pola walki, istotnej zmiany wymaga program szkolenia oficerów dochodzeniowych. Wydaje się, że w znacznie szerszym niż dotychczas zakresie oficerowie tego działu winni być szkoleni w kierunku umiejętnego dowodzenia /małymi pododdziałami/ oraz wyposażenia i sposobów działania wojsk specjalnego przeznaczenia przeciwnika. W każdej bowiem chwili, wykonując swe zadania, mogą znaleźć się w sytuacji, kiedy zajdzie potrzeba wykazania się umiejętnością dowodzenia i podejmowania szybkich decyzji, jak na przykład w czasie ataku grupy dywersyjnej. Od stopnia ich przygotowania do tych działań wbrew pozorom może zależeć bardzo wiele. Na naukę na współczesnym polu walki - co już podkreślano nie będzie miejsca i czasu. W szkoleniu uwzględnić należy konieczność dużego uniwersalizmu oficerów, tak żeby w razie potrzeby byli w stanie wykonać przynajmniej podstawowe obowiązki z zakresu pracy innego działu z uwagi na to, że powtórzenie ich lub

wykonanie w późniejszym terminie będzie niemożliwe.^{1/}

Wszystkie wykonywane przez oficerów dochodzeniowych czynności muszą być uzgodnione z dowództwem, aby nie powodować zakłóceń w gotowości bojowej wojsk.

Dobre przygotowanie żołnierzy WSW, duża wiedza fachowa i ogólnowojskowa oraz wyposażenie ich w niezbędne środki techniczne, szczególnie elektroniczne, łączności i transportu, a także wysokie morale, będą gwarancją wykonania przez nich postawionych zadań.

2. Prowadzenie postępowań karnych przeciwko jeńcom wojennym w operacji obronnej armii

Poza prowadzeniem spraw karnych przeciwko własnym żołnierzom oraz innym osobom wymienionym w "Dekrecie o wymiarze sprawiedliwości w czasie obowiązywania stanu wojennego" dział dochodzeniowo-śledczy zarządu WSW armii będzie zobligowany do prowadzenia postępowań karnych przeciwko jeńcom wojennym, którzy zostaną wzięci do niewoli przez wojska broniącej się armii i popełnią przestępstwo. Stanowią o tym przepisy III Konferencji Genewskiej z 12 sierpnia 1949 roku - o traktowaniu jeńców wojennych.^{2/} Zdecydowana większość

1/ Np. teren zostanie zajęty przez przeciwnika, obiekt zniszczony przez grupy dywersyjne lub lotnictwo względnie zginą ludzie.

2/ Polskie dokumenty ratyfikacyjne zostały złożone 26 listopada 1954 roku /Dz.U. z 1956 r. nr 38 poz. 179/. Konwencja weszła w życie 12 listopada 1950 r. Jej sygnatariuszami jest obecnie 165 państw.

jeńców wojennych znajdzie się w niewoli w wyniku kontrataków i przeciwuderzeń wykonywanych przez broniące się wojska armii oraz z rozbitych desantów powietrznych i morskich, likwidowanych grup specjalnych a także wojsk, które przeniknęły w głąb ugrupowania obronnego armii. Szczególna sytuacja faktyczna osób będących jeńcami wojennymi oraz różnorodność systemów prawa karnego materialnego i procesowego w poszczególnych państwach spowodowały, że w konwencji zamieszczono szereg postanowień dotyczących postępowania karnego przeciwko jeńcom wojennym, a zawierających szczególne gwarancje w zakresie właściwości sądów, stosowania prawa materialnego i procesowego, a także wykonywania orzeczonych kar.

Jeńcami wojennymi w rozumieniu niniejszej konwencji są osoby, które znalazły się we władzy nieprzyjaciela a należą do jednej z następującej kategorii^{1/}:

- 1/ członkowie sił zbrojnych strony w konflikcie, jak również członkowie milicji i oddziałów ochotniczych, stanowiących część tych sił zbrojnych;
- 2/ członkowie innych milicji i innych oddziałów ochotniczych włączając w to członków zorganizowanych ruchów oporu, należących do jednej ze stron w konflikcie i działających poza granicami lub w granicach własnego terytorium, nawet jeżeli to terytorium jest okupowane, pod warunkiem, że te milicje lub oddziały ochotnicze, włączając w to zorganizowane ruchy oporu, odpowiadają następującym warunkom:
 - a/ mają na czele osobę odpowiedzialną za swych podwładnych;
 - b/ noszą stały i dający się z daleka rozpoznać znak rozpoznawczy;

1/ Międzynarodowe prawo wojenne. Zbiór dokumentów, Warszawa 1978 r., str. 83 Art. 4 konwencji.

c/ jawnie noszą broń;

d/ przestrzegają w swych działaniach praw i zwyczajów wojny;

- 3/ członkowie regularnych sił zbrojnych, którzy podają się za podlegających rządowi lub władzy nie uznanym przez Mocarstwo zatrzymujące;
- 4/ osoby towarzyszące siłom zbrojnym, ale nie należące do nich bezpośrednio, jak na przykład cywilni członkowie załóg samolotów wojskowych, korespondenci wojenni, dostawcy członkowie oddziałów pracy lub służb powołanych do opieki nad siłami zbrojnymi, pod warunkiem, że otrzymali oni upoważnienie od sił zbrojnych, którym towarzyszą przy czym te ostatnie obowiązane są wydać im w tym celu kartę tożsamości według załączonego wzoru;
- 5/ członkowie załóg statków handlowych, włączając w to kapitanów, pilotów i uczniów, oraz członkowie załóg samolotów cywilnych Stron w konflikcie, o ile nie przysługuje im prawo do korzystniejszego traktowania na mocy innych postanowień prawa międzynarodowego;
- 6/ ludność terytorium nie okupowanego, która przy zbliżeniu się nieprzyjaciela chwytła spontanicznie za broń, aby stawić opór inwazji, a nie miała czasu zorganizować się w regularne siły zbrojne, jeżeli jawnie nosi broń i przestrzega praw i zwyczajów wojennych.

Drugą grupę osób podlegających ochronie na równi z jeńcami stanowią osoby, które korzystają z traktowania zastrzeżonego przez konwencję dla jeńców wojennych na mocy art. 4 lit. B konwencji. Są to:

- 1/ osoby, które należą lub należały do sił zbrojnych kraju okupowanego, które Mocarstwo okupujące uważa za niezbędne internować; jeżeli nawet początkowo zwolniło te osoby w czasie trwania działań wojennych poza okupowanym przez siebie terytorium;

2/ osoby należące do jednej z kategorii wyżej wyliczonych, przyjęte na terytorium mocarstw neutralnych lub nie będących stroną wojującą, a podlegające internowaniu na mocy prawa międzynarodowego, z zastrzeżeniem wszelkiego rodzaju korzystniejszego traktowania, jakie te mocarstwa mogą im przyznać.

Szerszego wyjaśnienia wymaga sytuacja personelu sanitarnego i duchownego, który znalazł się we władzy nieprzyjaciela. Personelem sanitarnym i duchownym podlegającym szczególnej ochronie konwencyjnej są osoby wymienione w art. 24 I konwencji genewskiej z 12 sierpnia 1949 r. o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych^{1/}, tzn wojskowy personel sanitarny przeznaczony wyłącznie do odszukiwania, zbierania, przenoszenia i leczenia rannych i chorych albo zapobiegania chorobom, personel przeznaczony wyłącznie do zarządzania formacjami i zakładami sanitarnymi, jak również przydzieleni do sił zbrojnych kapelani. Na równi z tym personelem traktowane mogą być osoby wymienione w art. 26 tejże konwencji^{2/}, tzn personel krajowych stowarzyszeń Czerwonego Krzyża i innych ochotniczych stowarzyszeń pomocy, należycie przez swój rząd uznanych i upoważnionych, używany do tych samych celów i podlegający prawom i regulaminom wojskowym. Stosownie do art. 28 konwencji I wymienione wyżej osoby mogą być wprowadznie zatrzymane /dla obsługi wziętych do niewoli jeńców wojennych tego samego państwa/ jednakże nie mogą być uważane za jeńców wojennych. Konwencja I zastrzega jednak

1/ Międzynarodowe prawo wojenne. Zbiór dokumentów, Warszawa MON 1978 r., str. 54

2/ Tamże, str. 55

równocześnie, że osoby te będą korzystać co najmniej ze wszystkich postanowień Konwencji III o traktowaniu jeńców wojennych. Ta zasada została powtórzona w art. 33 Konwencji III, gdzie stwierdza się, że "Członkowie personelu sanitarnego i duchownego zatrzymani przez władze danego Mocarstwa w celu niesienia pomocy jeńcom wojennym nie będą uważani za jeńców wojennych. Będą oni jednak korzystali przynajmniej ze wszystkich uprawnień oraz ochrony przewidywanych w niniejszej Konwencji."^{1/} Z uwagi na to, że postanowienia Konwencji III dotyczą właściwości sądów wojskowych w stosunku do jeńców wojennych i zawierają dodatkowe gwarancje procesowe w postępowaniu karnym przeciwko nim, należy przyjąć, że w oparciu o cytowane wyżej postanowienia również zatrzymani członkowie wojskowego personelu sanitarnego i duchownego oraz traktowanego z nimi na równi personelu stowarzyszeń pomocy podlegają, w razie popełnienia przestępstwa w czasie zatrzymania, sądom wojskowym i mają do nich zastosowanie postanowienia tej konwencji dotyczące postępowania karnego przeciwko jeńcom wojennym. Należy dodać, że w przypadku wątpliwości co do przynależności do jednej z kategorii wyliczonych w art. 4 osób, które wzięły udział w działaniach wojennych i znajdują się w niewoli u nieprzyjaciela, osoby te mają korzystać z ochrony konwencji do chwili, gdy właściwy sąd ustali ich sytuację prawną.

Wspomniana już Konwencja III przyjmuje za zasadę traktowanie jeńców wojennych w przypadku prowadzenia przeciwko nim postępowania karnego na równi z żołnierzami sił zbrojnych

1/ Tamże, str. 95

mocarstwa zatrzymującego /państwa, w którego władzy jeńcy się znaleźli/ przy zachowaniu postanowień szczególnych w niej zawartych. Wymóg ten podniesiony jest w art. 102 konwencji do wagi bezwzględnego warunku ważności wyroku.

Z artykułu tego wynika również obowiązek stosowania przepisów szczególnych w postępowaniu karnym przeciwko jeńcom wojennym, pomimo że w aktach prawnych nie ma specjalnego przepisu odsyłającego do tych norm. Stosowanie tych przepisów jest więc obligatoryjne. Należy nadmienić, że również osoba ochroniana przez konwencję nie może zrzec się częściowo lub całkowicie praw zapewnionych jej przepisami konwencji.^{1/}

Zgodnie z art. 5 ust. 1 konwencji jeńcy wojenni korzystają ze szczególnych gwarancji konwencyjnych w postępowaniu karnym za czyny popełnione po znalezieniu się w niewoli. Mocarstwo zatrzymujące jest jednak kompetentne do ścigania przestępstw przed dostaniem się jeńca do niewoli, jeżeli przestępstwa te podlegają ściganiu na mocy ustawodawstwa Mocarstwa zatrzymującego^{2/} z zastrzeżeniem, że jeńcy w tych przypadkach korzystają nadalz dobrodziejstw konwencji, nawet jeżeli zostali skazani /np: przed dostaniem się do niewoli/.

Przepisy konwencji określają definicję czynu karalnego stanowiąc, że żaden jeńiec wojenny nie może być ścigany ani skazany za czyn, który nie jest wyraźnie zabroniony przez

1/ Art. 7 Konwencji III

2/ Art. 85 Konwencji. Udzielenie powyższej gwarancji szczególnego traktowania wszystkim jeńcom ściganym za czyny popełnione przed dostaniem się do niewoli - bez względu na charakter przestępstwa - budziło zrozumiałe zastrzeżenia szeregu państw sygnatariuszy konwencji, które podpisując ją poczyniły zastrzeżenia co do tego przepisu. M.in. Rząd PRL złożył zastrzeżenie, że dobrodziejstwa konwencji nie będą stosowane p-ko zbrodniarzom wojennym.

ustawodawstwo Mocarstwa zatrzymującego lub przez prawo międzynarodowe, które obowiązują w czasie popełniania czynu przestępczego /art. 99/.

Na władze Mocarstwa zatrzymującego nałożony został obowiązek czuwania, aby w przypadku wątpliwości, czy czyn popełniony przez jeńca wojennego ma być karany sądownie czy też dyscyplinarnie, odniosły się do tej sprawy z największą wyrozumiałością i aby stosowały raczej środki dyscyplinarne niż postępowanie sądowe w każdym przypadku, gdy tylko to będzie możliwe. W przypadku, gdy okoliczności sprawy decydują o konieczności oddania jeńca pod sąd, konwencja zaleca daleko idący umiar w wymiarze kary /art. 83/. Inny artykuł konwencji^{1/} zastrzega, że w postępowaniu karnym sądy mogą wymierzać jeńcom wojennym tylko takie kary, jakie przewidziane są w takich samych przypadkach w stosunku do żołnierzy własnych Mocarstwa zatrzymującego. Przy wymiarze kary sąd obowiązany jest wziąć w możliwie największym zakresie pod uwagę okoliczności, że oskarżony, nie będąc obywatelem Mocarstwa zatrzymującego, nie ma wobec niego żadnego obowiązku wierności oraz że znajduje się w jego mocy wskutek okoliczności niezależnych od swej woli. Sąd upoważniony ponadto został do swobodnego złagodzenia kary przewidzianej za zarzucane jeńcowi przestępstwo i nie ma w tym przypadku obowiązku przestrzegania ustawowego minimum wymiaru kary. Postanowienia te zwalniają więc sąd od obowiązku przestrzega-

1/ Art. 87 konwencji.

nia przepisów prawa krajowego, ograniczających stosowanie złagodzenia lub nadzwyczajnego złagodzenia kary, sugerując równocześnie szerokie stosowanie w postępowaniu przeciw jeńcom wojennym nadzwyczajnego złagodzenia kary na podstawie upoważnienia zawartego w konwencji.

Postanowienia konwencji zabraniają stosowania wszelkich kar zbiorowych za czyny indywidualne oraz wszelkich kar cielesnych, uwięzienia w pomieszczeniach pozbawionych światła dziennego i w ogóle wszelkiego rodzaju tortur lub okrucieństwa.^{1/}

Wobec jeńców wojennych, którzy odbywali karę, nie wolno stosować żadnej dyskryminacji. Nie mogą oni być traktowani odmiennie niż pozostali jeńcy wojenni. Powinni być zatem odesłani z powrotem do obozu jeńców wojennych i pozostawać w niewoli na ogólnych zasadach.

W zakresie wymierzania jeńcom wojennym kar zasadniczych, to poza omówionymi wcześniej zastrzeżeniami konwencja nie zawiera wyłączenia jakiegokolwiek kary spośród tych, które przewidziane są w ustawodawstwie Mocarstwa zatrzymującego dla żołnierzy własnych sił zbrojnych. Jedynym zastrzeżeniem do wymierzania kary pozbawienia wolności jest postanowienie art. 103 ust. 2 konwencji, który przewiduje, że okres tymczasowego aresztowania zawsze zalicza się na poczet kary orzeczonej w wyroku. Natomiast w art. 100 konwencja zawiera postanowienia szczególne, zmierzające do ograniczenia stosowania

1/ Art. 87 konwencji.

wobec jeńców wojennych kary śmierci. Nakazuje się tam również poinformowanie jeńców oraz Mocarstwo opiekuńcze w czasie możliwie najszybszym o przestępstwach podlegających karze śmierci według ustawodawstwa Mocarstwa zatrzymującego.

Obowiązek ten, jak wynika z układu konwencji, spoczywa - w odniesieniu do jeńców - na władzach sprawujących nadzór nad jeńcami wojennymi, w stosunku zaś do Mocarstw opiekuńczych - na organach właściwych do notyfikowania im odpowiednich wiadomości drogą dyplomatyczną. Udzielenie tej informacji podnosi konwencja do wagi *conditionis sine qua non*^{1/} wymierzenia kary śmierci jeńcowi wojennemu, stanowiąc, że żadne przestępstwo nie będzie podlegało później karze śmierci bez zgody Mocarstwa, do którego jeńcy należą. Oznacza to, że w razie niepoinformowania jeńców i Mocarstwa opiekuńczego o przestępstwach zagrożonych karą śmierci wyrok skazujący na tę karę nie mógłby być wydany bez zgody Mocarstwa, do którego jeńiec należy. Wyrok wydany z pominięciem tego warunku byłby dotknięty nieważnością z mocy prawa. Sformułowanie art. 100 konwencji wskazuje bowiem na obowiązek uzyskania zgody na wydanie wyroku, a nie na jego wykonanie.

Zastrzega się ponadto, że nie można jeńca skazać na tę karę bez specjalnego zwrócenia uwagi sądu na to, że oskarżony, nie będąc obywatelem Mocarstwa zatrzymującego, nie ma wobec niego żadnego obowiązku wierności i że znajduje się w jego władzy w następstwie okoliczności niezależnych od swojej woli. Obowiązek taki, o czym już wcześniej wspomniano,

1/ warunku niezbędnego /łac./

istnieje w każdej sprawie, lecz w tym przypadku jest to obowiązek szczególnego /ponownego/ zwrócenia uwagi. Również w tym przypadku zwrócenie uwagi sądowi na powyższe zastrzeżenia konwencji jest bezwzględną przesłanką ważności wyroku skazującego na karę śmierci.

Jeśli chodzi o kary dodatkowe, to art. 87 konwencji zabrania wyraźnie pozbawienia jeńca jego stopnia wojskowego, a zatem stosowania kary degradacji lub innej kary, która mogłaby powodować utratę stopnia. Przepis ten zawiera ponadto postanowienia porządkowe idące dalej, a mianowicie, że nie można jeńcowi zabronić noszenia oznak.

Bardzo szczegółowo potraktowano w konwencji gwarancje w zakresie postępowania. Art. 103 konwencji kładzie nacisk na szybkie prowadzenie postępowania karnego. Przepis ten stanowi, że postępowanie karne /po francusku "instruction judiciaire"/ powinno być przeprowadzone tak szybko, jak na to pozwolą okoliczności i w taki sposób, aby rozprawa odbyła się możliwie najwcześniej. Konwencja zabrania stosowania wobec jeńca wojennego aresztu tymczasowego, jeżeli taki sam środek nie jest stosowany wobec członków sił zbrojnych mocarstwa zatrzymującego za podobne przestępstwa albo jeśli tego nie wymaga wzgląd na bezpieczeństwo państwa. Areszt tymczasowy nie może trwać dłużej niż trzy miesiące. Art. 99 konwencji podkreśla zakaz wywierania na jeńca presji moralnej lub fizycznej w celu skłonięcia go do przyznania się do popełnienia czynu, o który jest podejrzany. Jeńcy wojenni tymczasowo aresztowani nie mogą być przenoszeni w tym celu do zakładów karnych /więzienia, domy poprawcze itp./, lecz pozostają w obozach. Nie mogą być oni

również pozbawieni przywilejów związanych ze stopniem wojskowym. Oficerowie /osoby z nimi zrównane/ nie mogą być osadzeni w tych samych pomieszczeniach co podoficerowie i szeregowcy. Jeńcy wojenni - kobiety mają być osadzane oddzielnie od mężczyzn w osobnych pomieszczeniach, w których pozostawać będą pod nadzorem kobiet.

Jeńcom tymczasowo aresztowanym wolno czytać i pisać oraz wysyłać i przyjmować listy. Natomiast paczki i przekazy pieniężne mogą być im zatrzymane.

Jeńcy tymczasowo aresztowani nie mogą być również pozbawieni korzyści wynikających z art. 78 i 126 konwencji. Mają więc oni prawo przedkładania władzom wojskowym, którym podlegają, podań w sprawie warunków ich życia w niewoli. Mają oni także prawo zwracać się za pośrednictwem męża zaufania bądź bezpośrednio do przedstawicieli mocarstw opiekuńczych w celu zwrócenia ich uwagi na sprawy, które mogą być przedmiotem skarg na warunki życia. Skargi te i podania powinny być przesłane niezwłocznie i poza normą korespondencji przewidzianą dla jeńców w konwencji. Z powodu złożenia skargi jeńiec nie może podlegać jakiegokolwiek karze. Sprawozdania, które mężowie zaufania obozów mogą przesłać do przedstawicieli Mocarstw opiekuńczych o sytuacji w obozach i o potrzebach jeńców wojennych, mogą dotyczyć również jeńców tymczasowo aresztowanych. Przedstawiciele lub delegaci Mocarstw opiekuńczych będą uprawnieni do odwiedzania również jeńców tymczasowo aresztowanych, bez ograniczenia czasu i częstotliwości odwiedzin i mają mieć dostęp do pomieszczeń przez nich używanych.

Mogą oni również rozmawiać z jeńcami bez świadków.^{1/} Zakaz odwiedzin nastąpić może wyłącznie wskutek nagłej konieczności natury wojskowej i może mieć miejsce tylko wyjątkowo i przejściowo.

Art. 104 konwencji nakazuje, aby we wszystkich przypadkach wszczęcia przeciw jeńcowi wojennemu postępowania karnego władze Mocarstwa zatrzymującego uprzedziły o tym Mocarstwo opiekuńcze. Uprzedzenie to powinno nastąpić jak najwcześniej, a w każdym razie co najmniej na 3 tygodnie przed rozpoczęciem rozprawy. Termin ten biegnie nie od chwili wysłania uprzedzenia, lecz od momentu otrzymania zawiadomienia przez Mocarstwo opiekuńcze. Zawiadomienie przesyła się na adres uprzednio wskazany przez to Mocarstwo. Konwencja nakazuje doręczenie analogicznego zawiadomienia mężowi zaufania jeńca wojennego. Ten sam artykuł konwencji podnosi sprawę doręczenia zawiadomienia do rangi bezwzględnego wymogu procesowego, ustanawiając obowiązek przedstawienia przy rozpoczęciu rozprawy dowodu, że Mocarstwo opiekuńcze, jeńiec wojenny i zainteresowany mąż zaufania otrzymali to zawiadomienie co najmniej na trzy tygodnie przed otwarciem rozprawy. Niedopełnienie tego obowiązku powoduje, że rozprawa nie może się odbyć i musi zostać odroczone.

Zawiadomienie, o którym mowa, musi zawierać dane określone w art. 104 konwencji, a mianowicie:

1/ nazwisko i imię jeńca wojennego, jego stopień, numer legitymacji, datę urodzenia, a w razie potrzeby także określenie zawodu;

1/ Z tych samych przywilejów korzystają delegaci Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża wyznaczeni za zgodą Mocarstwa zatrzymującego.

- 2/ miejsce zatrzymania lub internowania;
- 3/ wyszczególnienie zarzutu lub zarzutów oskarżenia z wymienieniem przepisów prawnych, które mają zastosowanie /określenie kwalifikacji prawnej czynu/;
- 4/ wskazanie sądu właściwego do rozpoznania sprawy, jak również czasu i miejsca rozprawy.

Szczególne przywileje przysługują jeńcom wojennym w zakresie przygotowania obrony przed sądem oraz prawa do obrony.

Jeniec wojenny, przeciwko któremu toczy się postępowanie karne ma prawo korzystać w tym postępowaniu z pomocy jednego ze swych kolegów jeńców.^{1/} Niezależnie od tego ma on prawo do korzystania, jeżeli uzna to za potrzebne, z usług kompetentnego tłumacza, tzn. władającego biegle językiem jeńca i językiem sądowym i powołanego w sposób przewidziany prawem do spełniania tej funkcji w sądzie. Swoje prawo do obrony realizuje jeńiec wojenny poprzez wykwalifikowanego adwokata, według własnego wyboru. Jeżeli jeńiec nie dokona wyboru obrońcy, wyznaczy go mu Mocarstwo opiekuńcze. Na dokonanie tej czynności art. 105 konwencji zapewnia przedstawicielowi Mocarstwa opiekuńczego co najmniej tydzień czasu, przy czym na żądanie należy mu przekazać listę osób posiadających kwalifikacje do podjęcia się obrony. Jeżeli ani zainteresowany jeńiec, ani przedstawiciel Mocarstwa opiekuńczego nie wybierze obrońcy, wyznacza się z urzędu odpowiedniego adwokata do obrony oskarżonego.

Obrońca oskarżonego jeńca ma rozporządzać na przygoto-

1/ Art. 105 Konwencji III

wanie obrony co najmniej dwutygodniowym okresem przed rozpoczęciem rozprawy. Konwencja wymienia również ułatwienia, z których musi korzystać obrońca w czasie postępowania i które służą mu aż do upływu terminu do wniesienia odwołania od wyroku. W szczególności do ułatwień tych konwencja zalicza: 1/ swobodne odwiedzanie oskarżonego i porozumiewanie się z nim bez świadków, 2/ prawo porozumiewania się ze wszystkimi świadkami dowodowymi, w tym również ze świadkami, którzy są jeńcami wojennymi.

Sporządzony akt oskarżenia powinien być doręczony oskarżonemu jeńcowi wojennemu w języku dla niego zrozumiałym i, jak stanowi konwencja^{1/}, "dość wcześnie", nie określając bliżej tego pojęcia.

Przedstawiciele Mocarstwa opiekuńczego mają prawo obecności na rozprawie przeciwko jeńcowi wojennemu. Wyjątek mogą stanowić tylko przypadki, kiedy rozprawa odbywa się ze względu na interes bezpieczeństwa państwa przy drzwiach zamkniętych. O wydaniu takiego zarządzenia Mocarstwo zatrzymujące /sąd/ obowiązane jest zawiadomić Mocarstwo opiekuńcze /przedstawiciela/.

Jeniec wojenny ma prawo składać na tych samych warunkach co i członkowie sił zbrojnych Mocarstwa zatrzymującego apelację, kasację lub rewizję do każdego wyroku wydanemu przeciw niemu.^{2/} Konwencja nakłada obowiązek dokładnego poinformowania skazanego o przysługującym mu prawie odwołania się od

1/ Art. 105 ust. 4

2/ Art. 106 ust. 5

wyroku, jak również o terminach do jego wniesienia.

Każdy wyrok wydany przeciwko jeńcowi wojennemu będzie natychmiast podany do wiadomości Mocarstwa opiekuńczego pod postacią odpowiedniego zawiadomienia, które wskaże również, czy jeńcowi przysługuje prawo wniesienia apelacji, kasacji lub rewizji. Zawiadomienie takie otrzyma również zainteresowany mąż zaufania. Otrzyma je także jeńiec wojenny w zrozumiałym dla niego języku, jeśli wyrok został wydany w jego nieobecności. Ponadto Mocarstwo zatrzymujące zawiadomi natychmiast Mocarstwo opiekuńcze, czy jeńiec wojenny chce skorzystać z prawa do wniesienia odwołania.^{1/}

Poza tym w razie uprawomocnienia się wyroku, a także w wypadku skazania na karę śmierci - w razie wydania wyroku skazującego w pierwszej instancji Mocarstwo zatrzymujące prześle jak najszybciej Mocarstwu opiekuńczemu szczegółowe zawiadomienie zawierające:

- 1/ dokładny tekst wyroku;
- 2/ treściwe sprawozdanie ze śledztwa i przebiegu rozprawy podkreślające w szczególności tezy oskarżenia i obrony;
- 3/ wskazanie w razie potrzeby zakładu, w którym kara będzie wykonana.

Zwolnienie i repatriacja jeńców ma nastąpić niezwłocznie po zakończeniu działań wojennych. Ponieważ może się zdarzyć, że w tym czasie toczyć się będzie przeciwko jeńcowi postępowanie karne lub że odbywać on będzie orzeczoną w czasie

1/ Art. 107

przebywania w niewoli karę, art. 119 konwencji stanowi, że w wypadkach takich jeńcy mogą być zatrzymani do czasu zakończenia postępowania karnego, a w razie potrzeby do chwili odbycia kary.

Wszystkie przedstawione wyżej uwarunkowania proceduralne wynikające z konwencji genewskich winny być znane^{1/} i realizowane w praktyce nie tylko przez żołnierzy działu dochodzeniowo-śledczego, ale całego zarządu WSW armii.

Osoby wzięte do niewoli po odebraniu im broni, sprzętu i dokumentów wojskowych powinny być niezwłocznie wysłane pod konwojem przez dowódców pododdziałów do sztabu oddziału, skąd podlegają ewakuacji do punktu zbiórki jeńców, organizowanych na szczeblach taktycznych, następnie do armijnego przejściowego obozu jenieckiego, a stąd do obozu frontowego i dalej do obozu stałego w głębi kraju.^{2/}

Obowiązki w zakresie ewakuacji jeńców mają realizować organy WSW szczebla armii i frontu posiadanyimi siłami. Na szczeblu armii w przejściowym obozie jenieckim zorganizowana będzie etatowa sekcja WSW^{3/}, do zadań której będzie należało prowadzenie pracy kontrwywiadowczej. Znajdujący się w sekcji oficer dochodzeniowy będzie się zajmował prowadzeniem postępowań karnych w ścisłym współdziałaniu z oficerami KW.

Praca kontrwywiadowcza wśród jeńców wojennych ma

1/ Art. 47 konwencji, rozdział VIII nakłada obowiązek szkolenia członków sił zbrojnych z tekstu konwencji.

2/ W armii przewiduje się utworzenie jednej komendy przejściowego obozu jenieckiego /we froncie 4/ dla 5 tys. jeńców.

3/ Sekcja składa się z 7 oficerów, kierownika sekcji, 3 oficerów KW, 1 oficera dochodzeniowego i 2 tłumaczy.

głównie na celu ustalenie, wykrycie, rozpoznanie i ewentualne wykorzystanie:

- kadrowych pracowników służb specjalnych nieprzyjaciela i ich współpracowników oraz przedstawicieli organów politycznych, prokuratury i wymiaru sprawiedliwości;
- oficerów pełniących służbę na wyższych stanowiskach dowódczych w aparacie polityczno-wychowawczym, organach propagandy, jak również specjalistów wojskowych i oficerów sztabowych.

Ponadto celem tych działań jest ustalenie współpracowników polskich służb specjalnych wcielonych do armii nieprzyjaciela, jak również osób polskiego pochodzenia, które mogą być wykorzystane w działaniach wobec służb specjalnych nieprzyjaciela.

Wykonanie tych zadań wcale nie będzie łatwe. Zgodnie z art. 17 konwencji genewskiej każdy jeńiec wojenny obowiązany jest podać, będąc przesłuchiwany^{1/}, tylko swoje nazwisko, imiona, stopień wojskowy, datę urodzenia i numer książeczki wojskowej lub z braku tego równorzędne dane. Nie wolno stosować żadnych tortur fizycznych lub moralnych ani wywierać żadnego przymusu na jeńcach wojennych w celu uzyskania od nich jakichkolwiek informacji. Nie wolno grozić jeńcom, którzy odmówią odpowiedzi ani ich obrażać, ani narażać na nieprzyjemności lub szkody jakiegokolwiek natury. Uzyskiwanie wszelkich danych dotyczących jeńców przebywających w obozie przejściowym będzie zatem możliwe drogą operacyjną lub też

1/ Chodzi o wstępną rozmowę prowadzoną po dostaniu się jeńca do niewoli, nie zaś o przesłuchanie w postępowaniu karnym.

w czasie prowadzonych przez oficerów dochodzeniowych postępowań karnych. W przypadku zastosowania wobec jeńca aresztu tymczasowego informacje takie będzie można uzyskać poprzez wykorzystanie agentury celnej. Należy dodać, że realizacja tych zadań możliwa jest tylko w ścisłym współdziałaniu z oficerami kontrwywiadu. Oficer dochodzeniowy, prowadząc postępowanie przygotowawcze przeciwko jeńcom wojennym, będzie miał większe możliwości uzyskiwania poprzez bezpośredni kontakt z jeńcami /w czasie przesłuchań/, różnych informacji często nie związanych z prowadzonymi postępowaniami karnymi. Będzie mógł również potwierdzić posiadane przez nas informacje, a także wskazywać wytypowane osoby do współpracy bądź to na podstawie uzyskanych materiałów kompromitujących, bądź z innych powodów.

Należy pamiętać, że jeńcy w obozie przejściowym zorganizowanym na szczeblu armii będą przebywać stosunkowo krótko, bo tylko 5-7 dni.^{1/} Wszystkie czynności powinny być więc prowadzone sprawnie oraz odpowiednio dokumentowane. W przypadku niezakończenia postępowania karnego w tym czasie sprawę trzeba będzie przekazać do szefostwa WSW frontu lub pozostawić jeńca w obozie armijnym do czasu zakończenia jej. Znajdujący się w sekcji WSW przy przejściowym obozie jenieckim oficer dochodzeniowy będzie mógł prowadzić ograniczoną ilość postępowań karnych. Jeżeli spraw karnych będzie dużo, konieczne stanie się wydzielenie oficerów dochodzeniowych ze szczebla zarządu WSW armii, do ich szybkiego przeprowadzenia.

1/ We Froncie 10-14 dni.

Sytuacja taka uszczupli i tak niewielkie siły oddziału II zarządu WSW armii. Należy podkreślić, że zgodnie z koncepcją "powietrzno-lądowej operacji 2000" obozy jenieckie będą atakowane w celu odbicia ważniejszych jeńców przez grupy dywersyjne przeciwnika. Z uwagi na stosunkowo małą odległość od linii frontu, możliwość szybkiego przerzucenia odbitych jeńców do własnych wojsk oraz stosunkowo słabą ochronę obozów jenieckich w początkowym okresie ich powstawania należy się liczyć, że ze szczególną intensywnością atakowane będą przejściowe obozy jenieckie organizowane przez armię i front. Będzie to wymagało wzmożonych wysiłków w zakresie ochrony i obrony obozów również ze strony sił WSW, głównie zarządu WSW armii i szefostwa WSW frontu.^{1/} Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że poza etatowymi siłami przejściowych obozów jenieckich /komenda przejściowego obozu jenieckiego liczy 329 żołnierzy/ zadania obrony obozów mogą być przydzielone i tak znacznie zmniejszonemu batalionowi WSW zarządu WSW armii. Uwzględniając wszystkie uwarunkowania współczesnego pola walki, jako konieczne wydaje się wzmocnienie sekcji WSW przy przejściowym obozie jenieckim armii do 3 oficerów dochodzeniowych oraz 2 plutonów żołnierzy sił prewencji. Zorganizowana w taki sposób sekcja WSW będzie mogła w zasadzie samodzielnie wykonywać swoje zadania w zakresie prowadzenia postępowań karnych. Przydzielenie 2 plutonów żołnierzy prewencji umożliwi wykonywanie konwojowania jeńców tymczasowo aresztowanych /obecnie

1/ O ile przy prowadzeniu operacji obronnej na terenie terytorium kraju można liczyć jeszcze na pomoc organów terenowych WSW, tak z chwilą rozpoczęcia operacji zaczepnej, zadania te zarówno zarząd WSW armii, jak też szefostwo WSW frontu będą zmuszone realizować własnymi siłami.

nie wiadomo, kto ma to wykonywać/. Siły te mogą być także wykorzystane do pościgu za zbiegłymi jeńcami oraz ochrony sekcji WSW przed atakami GDR.

3. Wykonywanie innych zadań wynikających z sytuacji taktyczno-operacyjnej w czasie prowadzenia bitwy obronnej.

Poza przedstawionymi zadaniami oficerowie działu dochodzeniowo-śledczego będą wykonywać również i inne czynności wynikające z potrzeb i sytuacji taktyczno-operacyjnej w jakiej znajdować się będą wojska broniącej się armii. Jednym z takich zadań będzie realizacja spraw operacyjnych, prowadzonych przez dział kontrwywiadu, a dotyczących ustalonych agentów wywiadu^{1/} przeciwnika, sabotażystów i dywersantów. W czasie wykonywania tych niezwykle złożonych przedsięwzięć oficerowie dochodzeniowi powinni się koncentrować na dokładnym przeprowadzeniu przeszu-kań w miejscach przebywania /zamieszkania/ sprawcy w celu znalezienia dowodów jego przestępczej działalności, a następnie procesowym udokumentowaniu i zabezpieczeniu znalezionych przedmiotów. Niedokładne i powierzchowne wykonywanie przeszukiwania może nie tylko zniweczyć dotychczasowy wysiłek oficerów kontrwywiadu /a także innych służb/, ale pozwoli na dal-

1/ W czasie prowadzenia działań obronnych na terenie kraju agentura wywiadu przeciwnika zostanie zaktywizowana.

sze bezkarne działanie sprawcy a tym samym osłabi gotowość bojową wojsk broniącej się armii. Istotnym zadaniem w kolejnej fazie prowadzonego śledztwa będzie udokumentowanie zatrzymanemu sprawcy popełnionego czynu poprzez umiejętne przesłuchanie świadków oraz odpowiednia transformacja posiadanych materiałów operacyjnych w dokumenty procesowe. Pamiętać należy, że wszystkie te czynności muszą być prowadzone szybko i sprawnie z uwagi na konieczność szybkiego zakończenia postępowania karnego. Pełen sukces w udowodnieniu sprawcy zarzucanego mu czynu można osiągnąć tylko przy dobrym współdziałaniu całości sił WSW, a szczególnie działów kontrwywiadowczego i dochodzeniowo-śledczego oraz zaangażowaniu oficerów prowadzących śledztwo. Szybki przepływ informacji, ich systematyczna wymiana, a także dogłębna analiza dotychczasowych ustaleń będą warunkiem uzależniającym końcowy sukces w sprawie. Jest rzeczą zrozumiałą, że prowadzenie tych postępowań karnych w warunkach wojennych będzie dodatkowo utrudnione z uwagi na istniejące zagrożenia /np: odbicie zatrzymanych agentów, zniszczenie zgromadzonych dowodów, a także uprowadzanie lub zabijanie oficerów WSW przez grupy dywersyjne przeciwnika/, dlatego też wszystkie sygnały świadczące o występującym zagrożeniu należy traktować z należytą powagą i podejmować w porę skuteczne środki w celu zapobieżenia.

Przy prowadzeniu tego rodzaju postępowań karnych w miarę posiadanych możliwości, dla potwierdzenia czy też uzyskania interesujących nas danych winna być wykorzystywana również agentura celna.

Oficerowie działu dochodzeniowo-śledczego będą również

wykonywać zadania stawiane bezpośrednio przez dowódców poszczególnych jednostek armii, takich jak chociażby spotkania profilaktyczno-wychowawcze. Celem tych działań będzie głównie szeroko pojęta działalność prewencyjna, zmierzająca do podniesienia stanu dyscypliny, a tym samym i gotowości bojowej wojsk armii. W ramach nawiązywania bezpośredniego współdziałania oraz pomocy mogą być również oni kierowani do innych organów, w tym sojusznicznych, gdzie prowadzone będą postępowania karne, w których jako podejrzani wystąpią żołnierze wchodzący w skład armii.

Skomplikowane warunki prowadzenia współczesnych działań bojowych nie pozwalają na precyzyjne określenie wszystkich zadań, jakie mogą wykonywać oficerowie działu dochodzeniowo-sledczego. Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że muszą być oni przygotowani na możliwość wykonania innych, nowych zadań wynikających z aktualnych potrzeb broniącej się armii. W tym też kierunku powinno być prowadzone szkolenie wyrabiające u oficerów tego działu dużą samodzielność, inicjatywę oraz umiejętność działania w każdej sytuacji, w jakiej znajdą się na polu walki.

X

X

X

Z przedstawionych analiz współczesnego pola walki oraz zadań jakie mają do wykonania siły WSW w operacji obronnej armii wynika, że będą one zupełnie inne nie porównywalne

do działań prowadzonych dotychczas, głównie z uwagi na realizację koncepcji "głębokich uderzeń" /FOFA/. Zmienione warunki prowadzenia działań bojowych będą wymagały od wszystkich uczestników walki starannego przygotowania, wyszkolenia, a także wyposażenia w odpowiednie siły i środki. Dotyczy to również oficerów działu dochodzeniowo-śledczego. Aby mogli oni wykonywać swoje obowiązki, dokładnie powinni znać podstawowe akty normatywne obowiązujące w czasie działań wojennych i umiejętnie je interpretować. Konieczne zatem jest, aby wszyscy żołnierze działu dochodzeniowo-śledczego byli na bieżąco szkoleni w zakresie znajomości podstawowych aktów prawnych, będących podstawą działania w czasie wojny oraz umiejętnego wykonywania swych obowiązków w tych warunkach. W czasie prowadzonego szkolenia dużą uwagę należy zwrócić na wyrabianie samodzielności w podejmowaniu decyzji, jak również i działania. Będą to cechy niezwykle ważne i potrzebne na współczesnym polu walki z uwagi na brak łączności z przełożonymi oraz walkę w okrążeniu. Szkolenie należy objąć również w takim samym stopniu żołnierzy rezerwy mobilizowanych na czas wojny do jednostek armii. W czasie działań bojowych nie będzie ani czasu, ani miejsca na naukę. Z uwagi na dużą dynamikę walk i możliwość prowadzenia ich na całej głębokości broniącej się armii istnieje potrzeba szkolenia wszystkich żołnierzy WSW od stopnia kaprała w podstawowym zakresie zadań działu dochodzeniowo-śledczego.^{1/} Będzie to miało w wielu przypadkach decydujące znaczenie z uwagi na niemożliwość odtwarzania czy też udo-

1/ Np: Umiejętność sporządzania szkicu zdarzenia przesłuchania w zasadniczych sprawach świadków, zabezpieczenie dowodów przestępstwa itp. W takim zakresie szkoleni są żołnierze jednostek policji wojskowej państw NATO.

kumentowania całego zdarzenia w okresie późniejszym z powodu zajęcia terenu przez przeciwnika lub śmierci świadków. Należy również uwzględnić fakt, że w czasie działań będą ginąć również oficerowie dochodzeniowi i zastąpienie ich przez innych żołnierzy /choćby krótkotrwałe/ będzie niezbędne. W szkoleniu sił WSW należy uwzględnić w większym niż dotychczas zakresie umiejętność zmienności funkcji przez oficerów poszczególnych działów WSW, przynajmniej w podstawowym zakresie obowiązków. Będą to elementy niezbędne do wykonania zadań przez siły zarządu WSW armii na współczesnym polu walki. Szybkość prowadzonych działań bojowych powoduje, że stosunkowo skromne siły dochodzeniowe armii winny być wyposażone w nowoczesne środki przemieszczania. Pozwoli to nie tylko na skuteczne wykonanie zadań^{1/}, lecz również umożliwi ekonomiczne wykorzystanie tych sił.

Realizacja przedstawionych wyżej wniosków wpłynie nie tylko na lepsze wykorzystanie sił WSW w operacji obronnej armii, lecz może mieć decydujące znaczenie dla wykonania przez nie postawionych zadań.

1/ Należy podkreślić, że szybkie i sprawne działanie będzie również elementem profilaktyki wobec pozostałych żołnierzy.

R o z d z i a ł V

WYBRANE PROBLEMY WSPÓŁDZIAŁANIA ODDZIAŁU II
 ZARZĄDU WSW ARMII Z DOWÓDZTWEM ARMII,
 WOJSKOWYMI ORGANAMI ŚCIGANIA I SPRAWIEDLIWOŚCI
 ORAZ JEDNOSTKAMI DZIAŁAJĄCYMI W SYSTEMIE OT

Współdziałanie zawsze było istotnym, często zaś decydującym o powodzeniu, elementem w prowadzeniu działań wojennych. Warunkiem istotnym racjonalnej integracji działań jest optymalna ich koordynacja czyli uzgodnienie. Koordynacja ma stronę negatywną i stronę pozytywną, polega bowiem na tym, by składniki całości nie przeszkadzały sobie oraz na tym, by się wspomagały.^{1/} Aby jednak składniki te wspomagały się potrzebne jest planowanie działań, synchronizacja systemu informacji i systemu zasad kierownictwa. W celu zapewnienia integracji działań wielu przedmiotów niezbędne się staje przygotowanie takiej integracji w postaci planu, stosownie do którego należy udzielać powiadomień i wydawać zalecenia.^{2/} Podkreślić należy, że zarząd WSW armii znajdzie się w podwójnej roli, będzie bowiem jednym ze współdziałających podmiotów działających w systemie dowództwa armii a jednocześnie sam będzie organizował współdziałanie innych podmiotów. Oba te zadania będą niezwykle istotne. Pierwsze z uwagi na dokładne informowanie dowództwa o stanie gotowości bojowej wojsk armii i możliwych zagrożeniach, drugie zaś z racji sze-

1/ T. Kotarbiński, Traktat o dobrej robocie, Warszawa 1969
 str. 207

2/ Tamże, str. 219

rokich zadań jakie ma do wykonania zarząd WSW armii w operacji obronnej, przy stosunkowo niewielkich siłach. We współdziałaniu zarządu WSW armii w operacji obronnej prowadzonej w północno-zachodniej części kraju, można wyodrębnić współdziałanie z podmiotami /organami/ funkcjonującymi wewnątrz armii i działającymi na zewnątrz armii /w systemie obrony terytorialnej/.

5.1. Współdziałanie zarządu WSW armii z organami wchodzącymi w skład armii w operacji obronnej

5.1.1. Współdziałanie oddziału II z dowództwem armii

Jednym z najważniejszych zadań stojących przed zarządem WSW armii będzie ścisłe współdziałanie z dowództwem broniącej się armii. Sprowadzać się ono będzie głównie do składania meldunków o wynikach realizacji postawionych zadań prewencyjno - dochodzeniowych a głównie tych danych, które będą uwzględnione w decyzji dowódcy armii. W zależności od sytuacji w jakiej znajdują się wojska armii dowództwo może stawiać dodatkowe zadania /np: zabezpieczenie SD, wzmocnienie ochrony wyrzutni rakiet, składów MPS itp./.. Ze swej strony kierownictwo zarządu WSW armii winno natychmiast informować dowództwo o wszelkich dokonanych ustaleniach mających wpływ na gotowość bojową wojsk, szczególnie zaś dotyczących postaw dowódców, morale żołnierzy, przygotowań do dezercji lub odmowy

wykonania rozkazu, braków w zaopatrzeniu poszczególnych pododdziałów, skuteczności działań propagandowych przeciwnika itp.^{1/} Zrozumiałe jest, iż przekazywane informacje i wnioski muszą być dokładnie sprawdzone, co w warunkach operacji obronnej armii będzie poważnie utrudnione. Szybka i właściwa reakcja ze strony dowództwa armii na otrzymane sygnały, zapobiegnie powstawaniu negatywnych zjawisk względnie je znacznie ograniczy, a tym samym wpłynie na gotowość bojową wojsk. Dowództwo armii zainteresowane będzie również sygnałami /informacjami/ dotyczącymi zabezpieczenia ważnych obiektów, ich maskowaniem i ochroną. Może również zlecić zebranie opinii o realizacji wydanych rozkazów i poleceń dotyczących działań bojowych.

Na podstawie otrzymanych informacji o stanie dyscypliny w jednostkach armii dowództwo armii, zarząd polityczny, wraz z kierownictwem zarządem WSW armii oraz prokuraturą i sądem armii będzie wspólnie wypracowywało politykę ścigania sprawców przestępstw, a także określało czas trwania postępowań karnych /może np: polecić aby sprawy o dezercję kończyć w terminie kilku dni/ i sposób przeprowadzania rozpraw sądowych.^{2/}

Sporządzane przez zarząd WSW armii meldunki o stanie dyscypliny poszczególnych jednostek wchodzących w skład armii będą podstawą do podejmowania wspólnych decyzji dotyczących

1/ Informacje te będą uzyskane w czasie prowadzenia spraw karnych wykonywania służby patrolowej /podczas rozmów z żołnierzami/, a także innymi środkami.

2/ Jeśli pozwolą na to warunki działań bojowych, niektóre sprawy mogą być rozpatrywane na terenie jednostki sprawcy przestępstwa.

prowadzenia działań profilaktyczno-wychowawczych, a także ich form i częstotliwości.^{1/} W przypadku zwiększonego zagrożenia przestępczością niektórych jednostek /co spowoduje obniżenie gotowości bojowej/ dowództwo może polecić szefowi zarządu WSW armii skierowanie do nich dodatkowych sił WSW /np: oficerów dochodzeniowych celem szybszego prowadzenia i kończenia prowadzonych spraw karnych, a także w ramach prewencji ogólnej zwiększenie ilości patroli, posterunków itp./.

Należy również pamiętać o tym, że w czasie prowadzonych działań eliminowani będą z walki również żołnierze WSW. Do czasu uzupełnienia strat dowództwo armii może czasowo kierować niektóre pododdziały do dyspozycji zarządu WSW armii /w celu wykonywania zadań ochronnych, patrolowych itp./.

Przy dużym zagrożeniu ze strony grup dywersyjnych przeciwnika, działających w strefie działania armii /na wybrzeżu dodatkowo mogą działać grupy pływacko-uruków/ dowódca armii może podjąć decyzję o włączeniu sił zarządu WSW armii do ich zwalczania i wydzieleniu w tym celu odpowiednich pododdziałów. Może również postawić dodatkowe zadania wynikające z sytuacji bojowej, w jakiej znajdować się będą wojska armii oraz zamierzeń przeciwnika.

Z przedstawionych możliwości wynika, że na współczesnym polu walki należy się liczyć z różnymi zadaniami wynikającymi z potrzeb i rozwoju sytuacji w działaniach bojowych. Zdaniem autorów, na taką ewentualność musi być przygotowany zarząd WSW

1/ Czynności profilaktyczne będą uzależnione głównie od sytuacji broniących się wojsk.

armii.

Współdziałaniu pomiędzy dowództwem a zarządem WSW armii musi towarzyszyć pełne zaufanie a jednocześnie zrozumienie do wykonywanych zadań.

5.1.2. Współdziałanie oddziału II z prokuraturą armii i sądem armii

W ramach zabezpieczenia działań broniących się wojsk armii zarząd WSW armii będzie ściśle współpracował z prokuraturą armii i sądem armii. Należy podkreślić, że wszystkie te organy będą zobligowane do realizowania polityki ścigania ustalonej wspólnie z dowództwem oraz kształtowania i umacniania dyscypliny w jednostkach armii. Zakres współdziałania z prokuraturą armii będzie się sprowadzać przede wszystkim do prowadzonych spraw karnych. Wszystkie bowiem postępowania karne prowadzone przez oficerów dochodzeniowych zarządu WSW armii /także oficerów dochodzeniowych dywizji i brygad/ będą nadzorowane przez prokuraturę armii lub prokuratorów dywizji /brygad/. W zależności od istniejących możliwości prokuratura będzie ustalała sposób dokumentowania spraw karnych, a także czas ich prowadzenia.^{1/} Nadzór prokuratury nad prowadzonym postępowaniem karnym będzie trwał od czasu wszczęcia dochodzenia do chwili

1/ Pewne kategorie przestępstw z uwagi na dyscyplinę wojskową mogą być prowadzone w skróconych terminach.

jego zakończenia. Pomimo krótkich terminów prowadzonych spraw karnych prokurator może dodatkowo polecić dokładne ustalenie okoliczności popełnionego przestępstwa oraz przyczyn jego powstania. Dokładne ustalenia winny być możliwie szybko przekazane dowództwu celem oceny gotowości bojowej danej jednostki i podjęcia skutecznych środków zaradczych. W przypadku dużego obciążenia pracą dochodzeniową oficerów oddziału II zarządu WSW armii /także oficerów dochodzeniowych dywizji i brygad/, prokuratura armii /prokuratorzy dywizji, brygad/ może również samodzielnie prowadzić postępowania karne, a jedynie niektóre czynności procesowe zlecić do wykonania oficerom dochodzeniowym. Ważnym zadaniem sił WSW będzie zapewnienie sprawnego konwojowania sprawców przestępstw z aresztów do prokuratury, z prokuratury do aresztów oraz na rozprawy sądowe. Na podstawie prowadzonych ćwiczeń oraz analiz przyszłego pola walki z dużym prawdopodobieństwem można określić, że liczba sprawców przestępstw będzie znacznie większa niż w dotychczasowych konfliktach zbrojnych. Prowadzenie dużej ilości postępowań karnych /głównie przez dział dochodzeniowy, ale również i przez prokuratorów/ spowoduje zwiększenie zadań konwojowych wykonywanych przez siły zarządu WSW armii.^{1/} Dodatkowych sił będzie wymagało zabezpieczenie rozpraw sądowych odbywających się zarówno w armii, jak też w dywizjach /brygadach/. Działania takie będą prowadzone przy ścisłym współdziałaniu z sądem armii /dywizji/ i muszą uwzględniać takie elementy, jak zapewnienie

1/ Sprawców niektórych przestępstw trzeba będzie konwojować na znaczne odległości lub w inne rejony kraju celem ich dalszego rozpracowania /np: zatrzymanych agentów wywiadu/. Konieczne będzie również konwojowanie niektórych ważnych dokumentów.

porządku w czasie rozprawy sądowej, zapewnienie bezpieczeństwa prokuratorowi i składowi sądzącemu oraz wpuszczanie na miejsce rozprawy osób tylko upoważnionych. Wspieranie działań prokuratury i sądu przez siły WSW w broniącej się armii, a także działań WSW przez prokuratorów i sąd, będzie elementem koniecznym do wykonania zadań, jakie staną przed tymi organami. Zsynchronizowanie tych działań będzie istotnym czynnikiem kształtującym dyscyplinę i gotowość bojową w armii.

5.1.3. Współdziałanie oddziału II z organami ścigania armii sojuszniczych

Kolejnym ważnym zadaniem zarządu WSW armii będzie współdziałanie z organami sojuszniczymi. Będzie ono organizowane w przypadku przydzielenia do sił armii jednostek sojuszniczych /mogą to być jednostki Armii Radzieckiej lub armii NRD/, wydzielenia naszych jednostek z armii do działania z wojskami sojuszniczymi lub wtedy, gdy będą one naszymi sąsiadami. W przypadku przydzielenia do broniącej się armii wojsk sojuszniczych przy dowództwie armii będą znajdować się przedstawiciele wojsk sojuszniczych /w tym wyspecjalizowanych służb^{1/} które wspólnie z naszymi wojskami będą prowadzić działania

1/ W armiach Układu Warszawskiego służba nasza nie ma odpowiedzialności a prowadzeniem wszystkich spraw karnych zajmuje się prokuratura.

bojowe. Przedstawiciele prokuratur wojskowych tych armii będą znajdować się przy prokuraturze naszej armii. Wspólnie z naszymi prokuratorami w oparciu o obowiązujące w tych państwach przepisy, będą uzgadniać różnorodne sytuacje prawne. Uregulowania wymagać będą między innymi takie problemy, jak: zatrzymanie sprawcy przestępstwa - żołnierza armii sojuszniczej, sposób dokumentowania popełnionego czynu /w tym co należy obowiązkowo podać w dokumentach procesowych oraz jakie dokumenty procesowe należy sporządzić/, ustalenie i przesłuchanie świadków zdarzenia. Po zatrzymaniu sprawcy przestępstwa - żołnierza armii sojuszniczej natychmiast powinien być powiadomiony właściwy prokurator znajdujący się przy prokuraturze naszej armii. W zależności od sytuacji i odległości od miejsca zdarzenia może on uczestniczyć w czynnościach procesowych względnie sam je prowadzić. Ponieważ warunki wojenne utrudnią sprawne poruszanie się w terenie, w zasadzie czynności takie wykonywać będą oficerowie WSW przy udziale prokuratora /tam, gdzie będzie to możliwe/. Z chwilą wykonania wszystkich czynności procesowych całość dokumentacji wraz ze sprawcą /czy też sprawcami/ czynu winna być przekazana prokuraturze narodowej sprawcy. W przypadku wydzielenia z sił armii jednostek i skierowania ich do działań z wojskami sojusznicznymi, zdaniem autorów powinny być wraz z nimi kierowane odpowiednie siły WSW celem właściwego zabezpieczenia.^{1/} Zadaniem tych pododdziałów WSW byłoby zapewnienie przestrzegania porządku wojskowego i dyscypliny w wydzielonej jednostce oraz ściganie sprawców

1/ W skład tych sił powinien wchodzić oficer KW, oficer dochodzeniowy /w zależności od liczby jednostek jeden lub więcej/ oraz pododdziały prewencji.

przestępstw, w tym zabezpieczenie miejsca przestępstwa, sporządzanie dokumentów procesowych i współdziałanie z organami ścigania armii sojusznicznych. Należy podkreślić, że w przypadku współdziałania z armiami sojusznicznymi, dokumenty procesowe winny być sporządzane w języku rosyjskim.

5.2. Współdziałanie zarządu WSW armii
z organami działającymi w systemie
obrony terytorialnej w czasie
przygotowania i prowadzenia operacji
obronnej

5.2.1. Współdziałanie oddziału II
z terenowymi organami WSW

Na obszarze działania broniącej się armii będą funkcjonowały terenowe organy WSW a na kierunku nadmorskim organy WSW zarządu WSW Marynarki Wojennej /3-4 oddziałów WSW i 1-2 wydziały WSW Marynarki Wojennej/. Z uwagi na szczupłość zarządu WSW armii oraz liczne zadania, a także duży teren działania nawiązanie współdziałania z organami terenowymi będzie miało istotne znaczenie. W zależności od potrzeb będą one mogły wspierać działania zarządu WSW armii względnie wykonywać na jego korzyść wiele zadań.^{1/} Dokonując analizy przyszłego pola walki, należy

1/ Wsparcia takiego nie będzie z chwilą rozpoczęcia operacji zaczepnej.

stwierdzić, że terenowe organy WSW będą mogły zabezpieczać miejsca przestępstwa, sporządzać niezbędną dokumentację procesową, a także zatrzymywać sprawców przestępstw do czasu przybycia oficerów dochodzeniowych z oddziału II zarządu WSW armii. W określonych sytuacjach^{1/} będą również mogły wydzielać dodatkowe patrole, organizować posterunki zaporowe i kontrolne. Mogą także udostępnić część środków transportowych do przemieszczania sił oraz wykonywania innych zadań, a także przekazywać informacje w swoim systemie łączności. Przy dobrze zorganizowanej łączności terenowych organów WSW z zarządem WSW armii będzie można szybko przekazywać wszystkie informacje o działaniu grup dywersyjnych przeciwnika, desantach dokonywanych na tyłach wojsk broniącej się armii oraz innych zdarzeniach mających wpływ na prowadzenie operacji obronnej. Wydzielonymi siłami będą mogły również zabezpieczać trasy przemieszczania się konwojów, a także wystawiać posterunki w pobliżu przejściowych obozów jenieckich. Podobne zadania będą mogły realizować siły WSW podległe zarządowi WSW Marynarki Wojennej. Dodatkowo przekazywać będą informacje o działaniach grup pletwonurków w portach wybrzeża oraz w miejscach dokonywanych desantów z morza. W przypadku prowadzenia walk z grupami specjalnymi przeciwnika terenowe organy WSW mogą wspierać swoimi siłami działania żołnierzy zarządu WSW armii posiadanych siłami i środkami oraz informować o ich przemieszczeniu względnie innych istotnych ustaleniach. Prowadzenie przyszłych działań bojowych będzie związane z dużymi ruchami ludności cywil-

1/ Terenowe organy WSW w czasie działań wojennych pomimo wzmocnienia będą miały także wiele dodatkowych zadań.

nej /ewakuowanej planowo z terenów walk, a także opuszczającej miejsca zamieszkania wskutek paniki/. W przypadku zaistnienia takich faktów terenowe organy WSW mogą informować o wynikających z tego zagrożeniach, możliwościach poruszania się transportów, przelotowości głównych arterii komunikacyjnych itp. Wspólnie z siłami zarządu WSW armii mogą też wystawiać posterunki kontrolne i organizować rubieże zaporowe. Poprzez terenowe organy WSW kierownictwo zarządu WSW armii będzie również organizować współdziałanie z Komendami Garnizonu stacjonującymi w strefie działania armii.

5.2.2. Współdziałanie oddziału II z organami MO

Współdziałanie z organami MO będzie kolejnym ważnym przedsięwzięciem w czasie prowadzenia operacji obronnej na terenie kraju.^{1/} Wynika to z zadań, jakie będą miały do wykonania siły MO oraz ich liczebności. Organy Milicji Obywatelskiej wspólnie z wydzielonymi jednostkami wojskowymi, prowadzi będą walkę z grupami dywersyjnymi przeciwnika działającymi szczególnie w rejonach drugich rzutów armii, a także organizować ewakuację ludności cywilnej z terenów zagrożonych bezpośrednimi walkami. Funkcjonariusze MO będą kontrolować poru-

1/ Projekt porozumienia Szefostwa WSW z KG MO w sprawie współdziałania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w czasie wojny, Oprac. 1988r.

szanie się osób cywilnych /głównie w rejonach drugich rzutów armii/ szczególnie poza strefami rozmieszczenia wojsk armii. Możliwości swobodnego poruszania się wszystkich osób zostaną znacznie ograniczone poprzez wprowadzenie różnorodnego systemu przepustek. Wszystkie osoby nie mające przepustki lub poruszające się poza dozwolonymi godzinami będą zatrzymywane do czasu stwierdzenia ich tożsamości i całkowitego wyjaśnienia powodu przebywania. Podczas wykonywania tych czynności istnieje możliwość zatrzymania członków grup dywersyjnych lub osób z nimi współpracujących. O przypadkach takich zarząd WSW armii powinien być informowany natychmiast.^{1/} Przez funkcjonariuszy MO będą także zatrzymywani dezertrzy w ubraniach cywilnych, którzy winni być przekazywani organom WSW.

Wykorzystując szerokie kontakty z ludnością cywilną /posterunki, patrole, a także posiadana agentura/ organy MO będą informować o wszystkich innych ważnych zdarzeniach mogących wpływać na działania obronne, prowadzone przez wojska armii /np: pojawienie się nieznanymi osobników w pobliżu stref uznanych za ważne, możliwość wybuchu paniki w niektórych rejonach, wysadzenie desantów przeciwnika itp./. W niektórych przypadkach funkcjonariusze MO będą prowadzić działania pościgowe /wspólnie z WSW/ za sprawcami poważnych przestępstw kryminalnych /będącymi żołnierzami armii/. Wspólnie z jednostkami wojskowymi działającymi w systemie obrony terytorialnej organy MO będą organizować blokady niektórych terenów /np: po użyciu broni masowego rażenia/, a także zapewnią ochronę

1/ Ma to istotne znaczenie dla ustalenia zadania grupy, składu a także odpowiedniego zabezpieczenia wojsk przed jej atakiem.

obiektów administracji państwowej oraz funkcjonujących zakładów produkcyjnych. Ponadto organy MO będą wykonywać również te zadania, które realizują w warunkach pokojowych, a więc zapewnienie spokoju obywateli, ściganie sprawców przestępstw oraz prowadzenie szeroko zakrojonych działań rozpoznawczych i prewencyjnych. Dobrze zorganizowane współdziałanie zarządu WSW armii z organami MO usprawni szybkie przekazywanie zdobytych informacji^{1/}, a tym samym wpłynie decydująco na skuteczność prowadzonych działań.

5.2.3. Współdziałanie oddziału II z jednostkami wojskowymi działającymi w systemie obrony terytorialnej

Wydzielone jednostki wojskowe działające w systemie obrony terytorialnej w strefie działania armii będzie również ważnym elementem we współdziałaniu. Będą one prowadzić /wspólnie z jednostkami ZOMO/ walkę z grupami dywersyjnymi przeciwnika, desantami powietrznymi oraz organizować ochronę szlaków kolejowych i drogowych, którymi będzie nadchodzić zaopatrzenie dla wojsk armii. Z uwagi na bezpośredni kontakt z ludnością cywilną oraz przeciwnikiem /w czasie prowadzenia walk i rozpoznania/, będą one w stanie przekazywać wiele istot-

1/ Bez wydłużonego systemu obiegu np: poprzez komendę wojewódzką, Komendę Główną MO, Szefostwo WSW MON, szefostwo WSW frontu i zarząd WSW armii.

nych informacji na temat sytuacji, głównie na zapleczu broniącej się armii. Dotyczy to szczególnie danych o pojawieniu się grupy dywersyjnej oraz kierunku jej przemieszczania się.^{1/} W przypadku prowadzenia walk z członkami grup dywersyjnych jednostki te mogą zdobywać uzbrojenie, wyposażenie, a także dane dotyczące zadań, jakie grupa ta miała do wykonania /schematy, plany, mapy itp./. Współdziałając z jednostkami obrony cywilnej wojska obrony terytorialnej będą mogły przekazywać różne informacje dotyczące prowadzonych działań obronnych, pochodzące od ludności cywilnej /np. niezadowolenie z powodu licznych ograniczeń, możliwości wybuchu paniki, słabe zaopatrzenie w żywność itp./. Dane te będą ważne dla dowództwa armii podejmującego różnorodne decyzje obronne. Szybki i sprawny przepływ informacji tym kanałem będzie niezwykle istotny z uwagi na potwierdzenie sygnałów otrzymywanych z innych źródeł, a także na możliwość otrzymania nowych.

X

X

X

Zasygnalizowane elementy współdziałania nie wyczerpują całości problemu. Poruszono tylko najważniejsze zadania i omówiono najistotniejsze sposoby współdziałania. Zasadniczym celem tych przedsięwzięć jest zorganizowanie szybkiego i sprawnego spływu informacji do zarządu WSW armii. Uzyskane

1/ Informacje takie będą ważne m.in. dlatego, że na ich podstawie będzie można wskazać przypuszczalny cel ataku grupy dywersyjnej i szybkie uzyskanie informacji pozwoli na podjęcie przeciwdziałania.

informacje mają posłużyć dowódcy armii do podejmowania skutecznych działań zapobiegających. Przy dobrze zorganizowanym współdziałaniu zarząd WSW armii powinien możliwie najszybciej uzyskiwać informacje o pojawieniu się grup dywersyjnych czy też o ich działaniu. Analiza takich danych z kilku miejsc może wskazywać przyszłe zamiary przeciwnika i pozwoli dowództwu armii na podejmowanie wcześniejszych działań /np. ewakuacja obiektów, przemieszczenie sztabu, stanowisk rakiet itp./. W dobrze funkcjonującym współdziałaniu informacje powinny przepływać w obie strony, dlatego też zarząd WSW armii powinien informować organy terenowe /i współdziałające/ o zamierzeniach dowództwa oraz o własnych ustaleniach. Szybkie i pełne przekazywanie informacji pozwoli na skuteczne działania i wykonanie postawionych zadań. Należy pamiętać, że zarząd WSW armii posiadanyymi siłami bez dobrze zorganizowanego współdziałania nie będzie w stanie samodzielnie wykonać postawionych zadań. Tylko dobrze zorganizowane współdziałanie, sprawne i szybkie przekazywanie danych pozwoli na wykonanie zadań przez wszystkich uczestników zabezpieczających działania obronne armii.

Z A K O N C Z E N I E

Prewencyjno-dochodzeniowe zabezpieczenie wojsk w operacji obronnej armii, w istotny sposób wpłynie na zdolność bojową a także utrzymanie na wymaganym poziomie dyscypliny wojsk. Zadania realizowane przez zarząd WSW armii w czasie operacji obronnej, będą w poważnej mierze stanowić o osiągnięciu jej celów i wykonaniu poszczególnych zadań bojowych przy minimalizacji strat własnych.

Przedstawione koncepcje operacyjno-strategiczne "głębokich uderzeń" /FOFA/ oraz analiza przewidywanych oddziaływań przeciwnika na wojska armii, przygotowujące i prowadzące operację obronną, a szczególnie sił i środków tzw "wojny psychologicznej" i GS a także coraz większa możliwość użycia broni precyzyjnej, zwłaszcza systemów rozpoznawczo-uderzeniowych, skłaniają do stwierdzenia, że skuteczne przeciwdziałanie tym zagrożeniom i wykonanie postawionych zadań przez wojska armii w operacji obronnej wymaga dokonania zmian organizacyjnych, szkoleniowych oraz wyposażenia i sposobów działania organów WSW.

1. Nowe założenia doktryny wojennej PRL o charakterze obronnym wymagają nowych, bardziej intensywniejszych i na wyższym poziomie intelektualnym, rozwiązań organizacyjnych organów WSW oraz sposobów bardziej racjonalnego i jednocześnie skuteczniejszego działania, aby osiągnąć cele operacji obronnej armii i wykonać postawione zadania przy jak najmniejszych stratach własnych.

2. Przeciwnik nie tylko unowocześnia swoją broń i środki walki, lecz nieustannie doskonali sposoby rozpoznania, dywersyjnego i psychologicznego oddziaływania. Jego metody i sposoby realizacji zadań "głębokich uderzeń" /FOFA/, są i będą coraz bardziej precyzyjne i podstępne, coraz trudniejsze w "odczytywaniu" na pierwszy rzut oka, stąd i działalność /i działania/ organów WSW musi ulegać zmianie i przewartościowaniu, nieustannemu doskonaleniu i to w każdym ogniwie i na każdym szczeblu. Służba prewencyjno-dochodzeniowa ma w tej mierze szczególne zadania i wyjątkowo wysokie stawia się przed nią wymagania.
3. W działalności organów WSW i działaniach pododdziałów WSW należy w pełniejszym wymiarze uwzględniać warunki i sposoby przejścia wojsk armii do operacji obronnej i jej prowadzenie w początkowym okresie wojny. Badania wykazały, że brak jest udokumentowanych założeń i zasad działania organów WSW w operacji obronnej organizowanej i prowadzonej na obszarze własnego kraju. Stąd też dotychczasowe ustalenia i nawyki w działalności organów WSW wymagają wielu przewartościowań.
4. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że właściwe prewencyjno-dochodzeniowe zabezpieczenie wojsk w operacji obronnej, będzie w poważnym stopniu decydować o realizacji i wykonaniu zadań przez broniące się wojska. Szczególnie groźne mogą być dezercje zbiorowe oraz przypadki zbiorowej paniki wśród żołnierzy wywołane głównie użyciem nowych broni oraz działaniami propagandowymi przeciwnika. Tego rodzaju oddziaływania mogą spowodować niepowetowane straty

nie tylko w ludziach i sprzęcie, lecz mieć decydujące znaczenie dla skuteczności prowadzonych działań obronnych zwłaszcza w początkowym okresie wojny.

5. Analiza dotychczasowych rozwiązań działalności organów WSW wskazuje, że na okres przygotowania i prowadzenia operacji obronnej armii, winny być opracowane dokumenty wykonawcze, określające zakres zadań, kompetencje oraz sposób działania służby prewencji i działu dochodzeniowo-śledczego.
6. Przeprowadzone badania wykazują, że istnieje potrzeba dostosowania aktualnej struktury zarządu WSW armii do zadań realizowanych w czasie przygotowania i prowadzenia operacji obronnej, zwłaszcza w początkowym okresie wojny. Istotnych zmian wymaga struktura organizacyjna i sposoby wykorzystania batalionu WSW, który w obecnej strukturze /dwukompanijnej/ nie jest w stanie wykonać przewidzianych zadań szczególnie w okresie prowadzenia bitwy obronnej. Proponuje się utworzenie batalionu czterekompanijnego /w składzie: kompania specjalna i trzy kompanie manewrowe/, który byłby przystosowany do realizacji zadań wykonywanych przez zarząd WSW, a także w większym stopniu mógłby skutecznie brać udział w zwalczaniu grup dywersyjnych przeciwnika, przeciwdziałaniu dywersji na tyłach armii, zapewniać ochronę ważnych obiektów i współdziałać z jednostkami wojskowymi w zwalczaniu desantów.
7. Struktury organizacyjne wydziału WSW i sekcji WSW oraz ich stany osobowe winny być dostosowane do wymogów reali-

zacji przez przeciwnika koncepcji głębokich uderzeń /FOFA/. Z uwagi na dużą samodzielność poszczególnych związków taktycznych i zmienność w prowadzeniu bitwy i walki obronnej, konieczne jest zwiększenie stanu osobowego plutonu wydziału WSW dywizji do kompanii.^{1/} Pozwoli to na samodzielną realizację zadań WSW na tym szczeblu i zapobiegnie kierowaniu sił z zarządu WSW armii. Ponadto umożliwi to skoncentrowanie sił batalionu w strefie tyłów armii oraz wpłynie na skuteczność podejmowanych działań.

Niezbędnym także jest wzmocnienie etatowej sekcji WSW przy przejściowym obozie jenieckim armii do dwóch plutonów WSW i trzech oficerów dochodzeniowych.

Proponowane rozwiązanie pozwoli na usamodzielnienie się sekcji WSW i zapewni możliwość realizacji podstawowych zadań.

8. Potrzeby współczesnego pola walki oraz proponowane zmiany strukturalne wskazują na konieczność wyposażenia sił WSW w nowoczesny sprzęt niezbędny do wykonania postawionych zadań. Posiadane środki transportowe należałoby wzmocnić różnorodnymi pojazdami terenowymi, takimi jak transportery opancerzone /szczególnie w kompanii specjalnej/, motocykle, a także środkami strzeleckimi skutecznymi w prowadzeniu walk z grupami dywersyjnymi i desantami przeciwnika.

Dla sprawnego wykonania zadań posiadane przez organy WSW w warunkach pokoju środki łączności powinny być wpro-

^{1/} Rozwiązania takie przyjęto w strukturach organizacyjnych ZT państw NATO.

wadzone jako etatowe wyposażenie pododdziałów zarządu WSW armii. Ujednolicenia wymaga łączność radiotelefoniczna organów WSW oraz jednostek podległych resortowi. Spraw Wewnętrznych /inne kwarce, inne częstotliwości/ z uwagi na utrudnione współdziałanie w przypadku prowadzenia działań obronnych na terenie kraju.

Dynamika prowadzonych działań oraz ich skuteczność na współczesnym polu walki będzie uzależniona od posiadania szybkich środków transportu takich jak śmigłowce. Posiadanie ich, względnie wydzielenie do stałej dyspozycji zarządu WSW armii będzie na współczesnym polu walki niezbędne.

9. Znacznej modyfikacji wymaga dotychczasowy system szkolenia i to zarówno w Centrum Szkolenia WSW, jak również w organach terenowych. Zdaniem autorów, w większym niż dotychczas stopniu podoficerowie zasadniczej służby wojskowej powinni być szkoleni w zakresie umiejętności sporządzania podstawowych dokumentów procesowych /ogłędziny, zabezpieczenie miejsca zdarzenia, przesłuchanie świadków itp./, taktyki działania przeciwnika, a szczególnie jego wojsk specjalnych, znajomości obowiązujących przepisów oraz psychologii współczesnego pola walki /możliwych zachowań żołnierzy, przyczyn powstawania paniki i jej przeciwdziałaniu.^{1/}

Żołnierzy zawodowych poza dokładnym zapoznawaniem z

1/ Zajęcia takie powinny być prowadzone przez kadrę o wysokich kwalifikacjach np: z WAP.

aktualnie obowiązującymi przepisami i uregulowaniami prawnymi szkolić należy głównie w operatywności działania, umiejętności współdziałania przy braku łączności z przełożonymi.

10. Doskonaląc system przygotowania sił WSW do działań w warunkach wojny, konieczne jest uczestnictwo w organizowanych ćwiczeniach kadry, mającej przydziały mobilizacyjne w zarządzie WSW armii. Pozwoli to na doskonalenie istniejących struktur, rozwiązywanie różnorodnych problemów wynikających z sytuacji bojowej, a także wypracowanie stosownych wniosków.
11. Precyzyjnego rozpracowania i wcześniejszego ustalenia wymaga zakres i formy organizowanego współdziałania głównie z organami MSW /w zakresie przekazywania informacji i prowadzonych działaniach/, terenowymi organami WSW /w zakresie wykonywanych przez nie zadań oraz możliwościach pomocy/ oraz Zarządem WSW OW w czasie "W" a także z organami wojsk sojuszniczych /uzgodnienie sposobu dokumentowania przestępstw, sporządzania odpowiednich dokumentów procesowych/ i z jednostkami wojskowymi działającymi w systemie obrony terytorialnej - co do realizowanych przez nie zadań.

Z A Ł A C Z N I K I

1. Podstawowe działy pracy organów WSW armii.
2. Rejony odpowiedzialności i normy czasowo-przestrzenne związków taktycznych sił lądowych.
3. Ważne obiekty w II i III rzucie ZSZ UW.
- 3a. Organizacja wojsk specjalnego przeznaczenia sił lądowych USA.
4. Pułk piechoty typu "RANGER".
- 4a. Organizacja 22 pułku SAS /WB/.
5. Organizacja wojsk specjalnego przeznaczenia Francji.
6. Kompania dalekiego rozpoznania /NZ/.
7. Organizacja grupy dywersyjno-rozpoznawczej /NZ/.
8. 9 samodzielna grupa policji granicznej.
9. Kompania dalekiego rozpoznania KA /H/.
10. Organizacja wojsk specjalnych Belgii. Organizacja batalionu komandosów /B/.
- 10a. Batalion do pracy z jeńcami wojennymi. Batalion do pracy z miejscową ludnością.
11. Struktura batalionu wojny psychologicznej bezpośredniego wsparcia.
12. Możliwości oddziaływania jednostek wojny psychologicznej Stanów Zjednoczonych na SE TDW.
13. Struktura 800 i 850 batalionów wojny psychologicznej Bundeswehry. Struktura 600 kompanii wojny psychologicznej Bundeswehry.
14. Struktura aparatu wojny psychologicznej Bundeswehry.
15. Możliwości oddziaływania jednostek wojny psychologicznej Bundeswehry.
16. Prawdopodobne rejony działania GS i GDR sił zbrojnych NATO na obszarze PRL.
17. Wydział policji wojskowej /MP/ USA na szczeblu KA.
18. Organizacja brygady policji wojskowej /MP/ USA.

19. Miejscowości dyslokacji komend policji wojskowej RFN.
20. Organizacja batalionu policji wojskowej RFN.
21. Podział Wielkiej Brytanii na rejony wojskowe.
22. Struktura organizacyjna żandarmerii narodowej Francji.
23. Organizacja żandarmerii Belgii.
- 23a. Siły i środki policji wojskowych /żandarmerii/ państw NATO oraz WSW.
24. Struktura organizacyjna brygad zaporowych w latach II wojny światowej.
25. Schemat organizacji zarządu WSW armii.
26. Organizacja batalionu WSW.
- 26a. Schemat systemu dowodzenia zarządu WSW armii.
- 26b. Zestawienie stanu osobowego, uzbrojenia, wyposażenia i transportu batalionu WSW.
27. Schemat organizacji kompanii WSW zarządu WSW armii.
28. Schemat organizacji plutonu wydziału WSW dywizji.
29. Tło postępowań karnych prowadzonych wobec żołnierzy 1 DP w 1943 roku.
30. Organizacja batalionu WSW.
31. Harmonogram pracy sztabu armii przed otrzymaniem zadania.
32. Harmonogram pracy sztabów nad wypracowaniem decyzji i organizacją działań bojowych na kolejny dzień operacji.
33. Strefy odpowiedzialności za zwalczanie desantów powietrznych i GDR.
34. Ideowy schemat rozmieszczenia TSD armii.
35. Zlecenie konwojowania.
36. Nakaz konwojowania.
37. Protokół zatrzymania.
38. List gończy.
39. Sposób przesunięcia punktów dowodzenia armii w toku operacji obronnej.

PODSTAWOWE
DZIAŁY PRACY ORGANÓW WSW ARMII

/WŁASNE/

WOJSKOWA SŁUŻBA WENNETRZNA		
DZIAŁ KONTROWIADU WOJSKOWEGO	DZIAŁ PREWENCJI	DZIAŁ DOCHODZENIOWO- SLED CZY

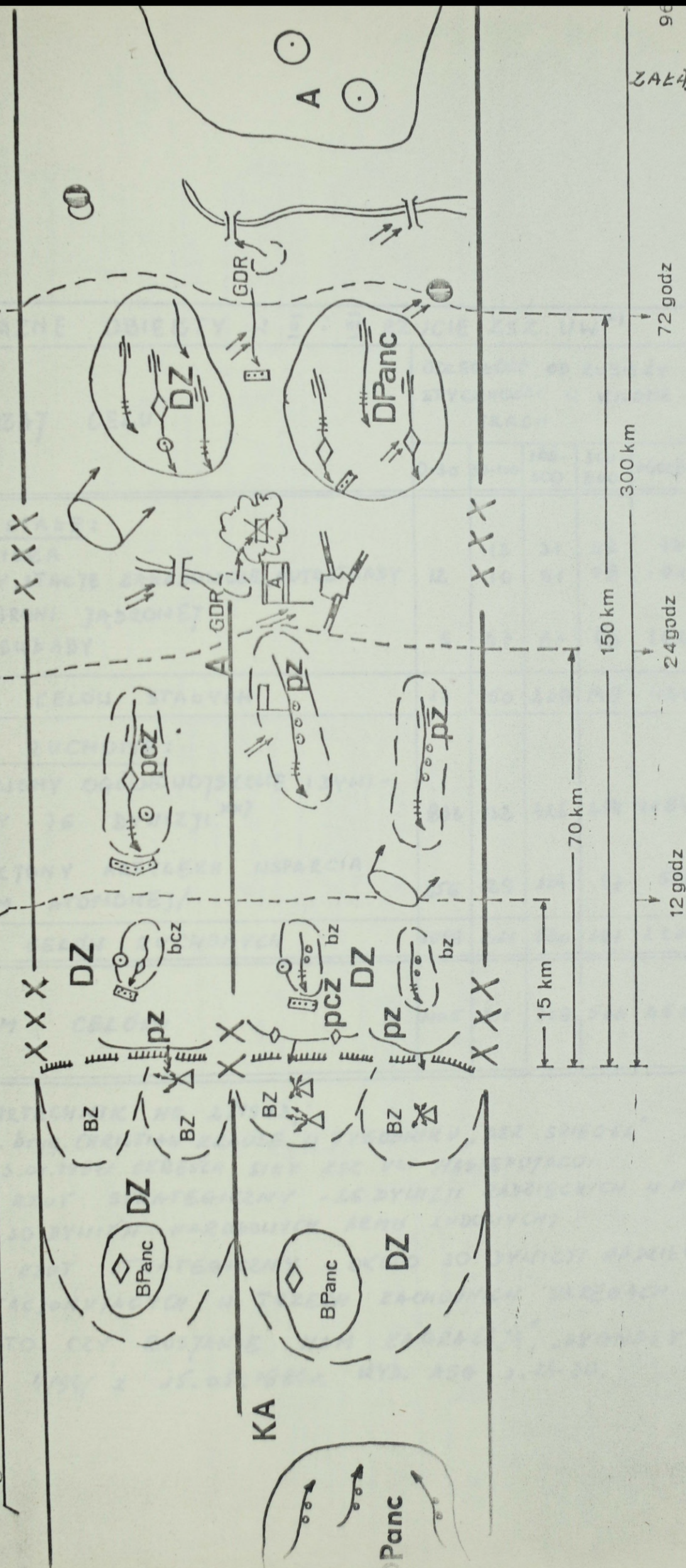
Rejon zainteresowania korpusu armijnego, rejon oddziaływania ogniowego Grupy armii

Rejon zainteresowania dywizji, rejon oddziaływania ogniowego korpusu

Rejon zainteresowania brygady

Rejon oddziaływania ogniowego dywizji

Rejon oddziaływania ogniowego brygady

Źródło: A. BRYLONEK i K. DWIŹIŃSKI

"KONTRWYLIADOWCZE ZABEZPIECZENIE OPERACJI ZACZEPNEJ ARMII"

ASG, 1986r. ROZPRAWA DOKTORSKA

WAŻNE OBIEKTY W II i III RZUCIE ZSZ UW ^{x)}					
RODZAJ CELU	ODLEGŁOŚĆ OD RUBIEŻY STYCZNOŚCI W KILOMETRACH				
	0-30	30-100	100-300	300-800	OGÓLEM
<u>CELE STAŁE:</u>					
- LOTNISKA		13	31	28	72
- MOSTY, STACJE ZAKADOJSCZE, AUTOSTRADY	12	10	81	78	191
- SS BRONI JĄDROWEJ SD, SKŁADY	5	27	87	43	162
RAZEM CELÓW STAŁYCH	17	50	209	149	425
<u>CELE RUCHOME:</u>					
- BATALiony OGÓLNOUDJESKOWE I DYWIZJONY 76 DYWIZJI ^{xx)}	832	132	426	294	1684
- DYWIZJONY ARTYLERII WSPARCIA /W TYM ATOMOWEJ/	256	129	104	87	576
RAZEM CELÓW RUCHOMYCH	1088	261	530	381	2260
OGÓLEM CELÓW:	1105	311	739	530	2685

x) WEHRTECHNIK NR 2/1983;

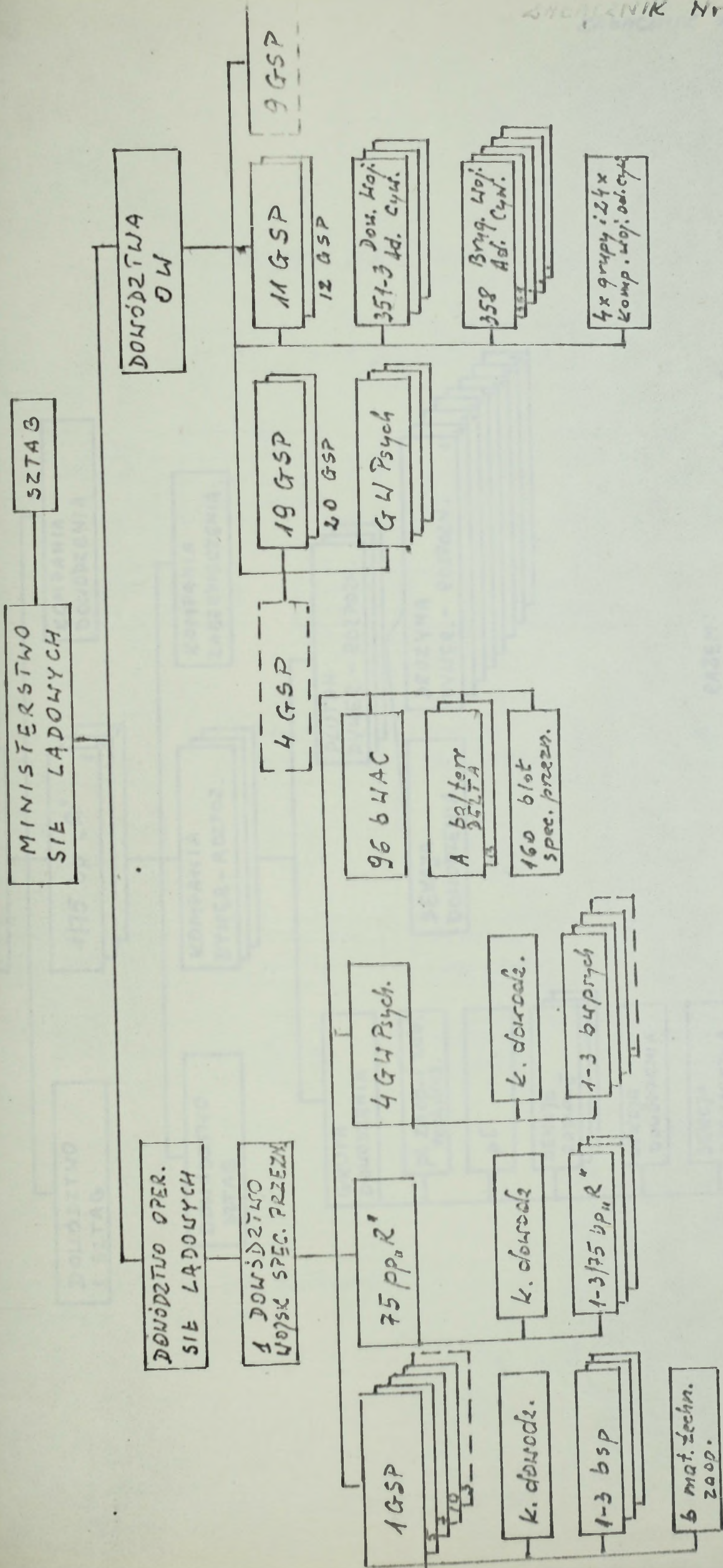
xx) gen. bryg. CHRISTIAN KRAUSE W TYGODNIKU „DER SPIEGEL” z 23.04.1984 OKREŚLA SIĘ ZSZ UKI NASTĘPUJĄCO:

- I RZUT STRATEGICZNY - 26 DYWIZJI RADZIECKICH W NRD I 30 DYWIZJI NARODOWYCH ARMII LUDOWYCH;

- II RZUT STRATEGICZNY - OKOŁO 30 DYWIZJI RADZIECKICH STACJONUJĄCYCH W TRZECH ZACHODNICH OKRĘGACH ZSRR

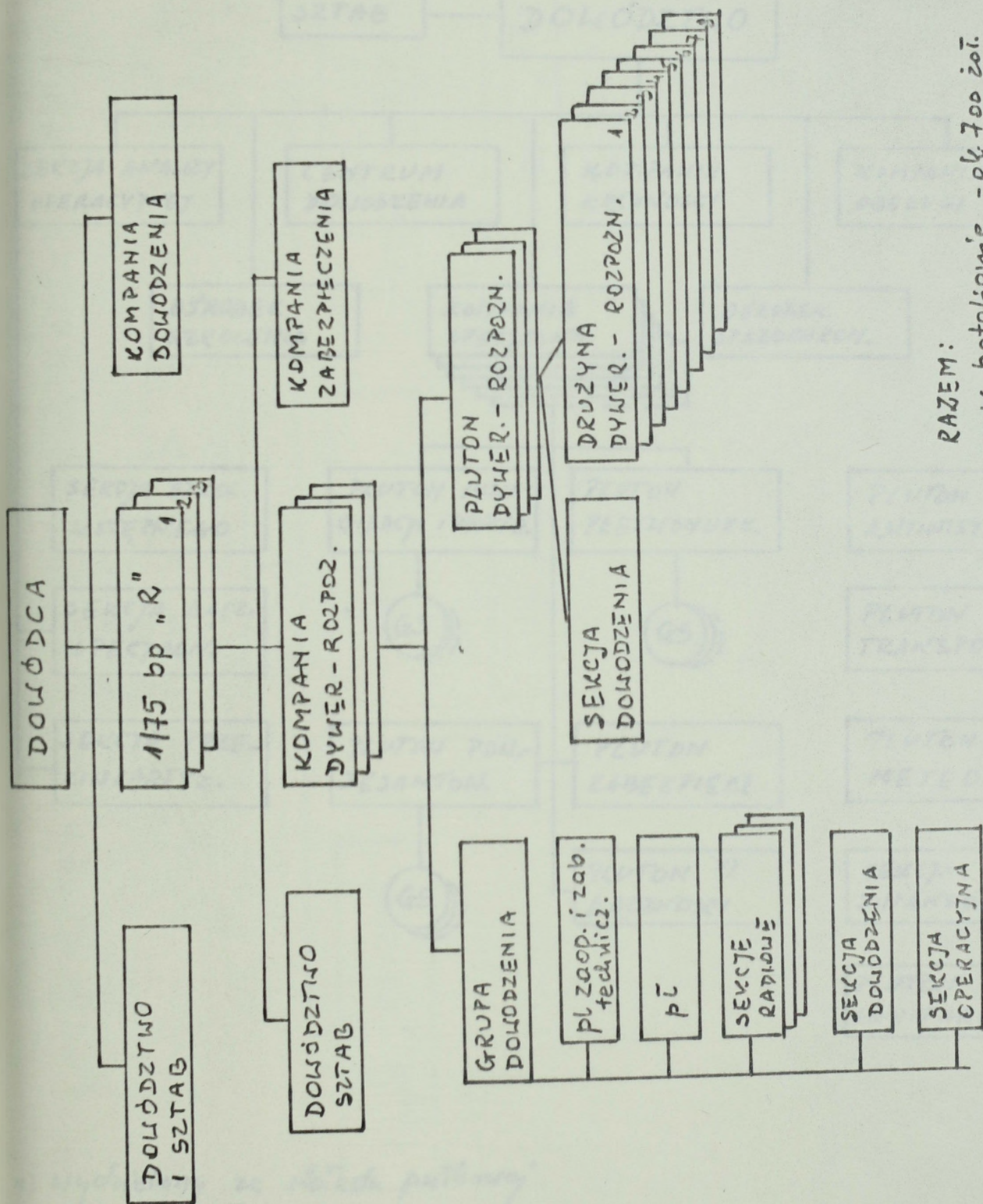
por. „NATO: CZY ROBJANIE NAM ZAGRAŻAJĄ”, „SYGNAŁY” NR 4/94 z 15.05.1984r. WYD. ASG, s. 24-30.

ORGANIZACJA SIE LADOWYCH USA.

BYDOLSKA Nr 10.

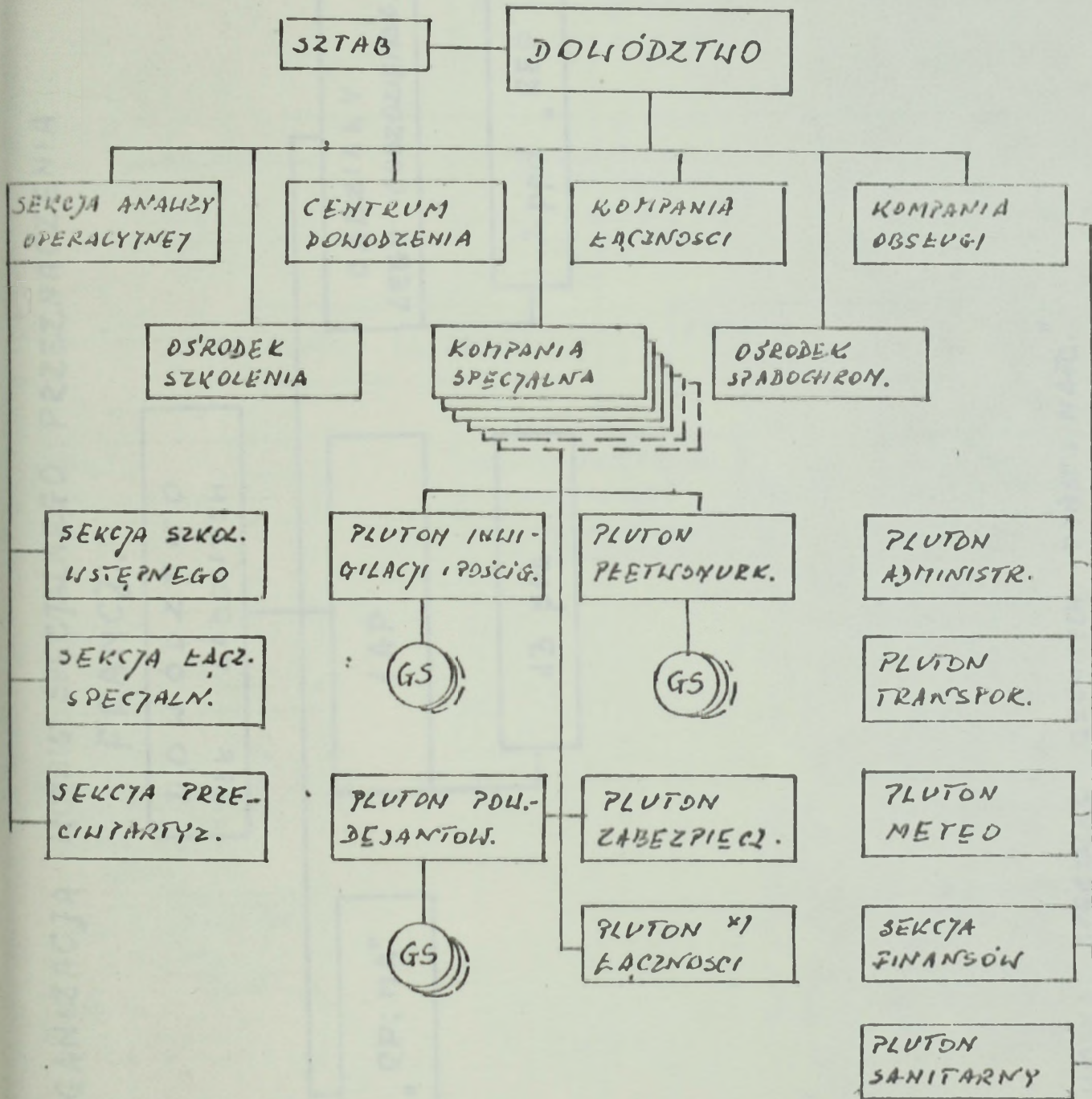
ODDZIAŁ: 7. WISNIENSKI: "WOJSKA SPECJALNE GŁÓWNYCH PAŃSTW NATO."
 T. LITANOWSKI 1958, 4.10.1958

RAZEM:
 - 15 batalionie - ok. 700 żoł.
 - 45 pułku - ok. 2.300 żoł.

RODZO: J. WIŚNIEWSKI : WOJSKA SPECJALNE GEOLNYCH PAŃSTW NATO.
 T. LIMANOWSKI : " ASG. W-14 1987r.

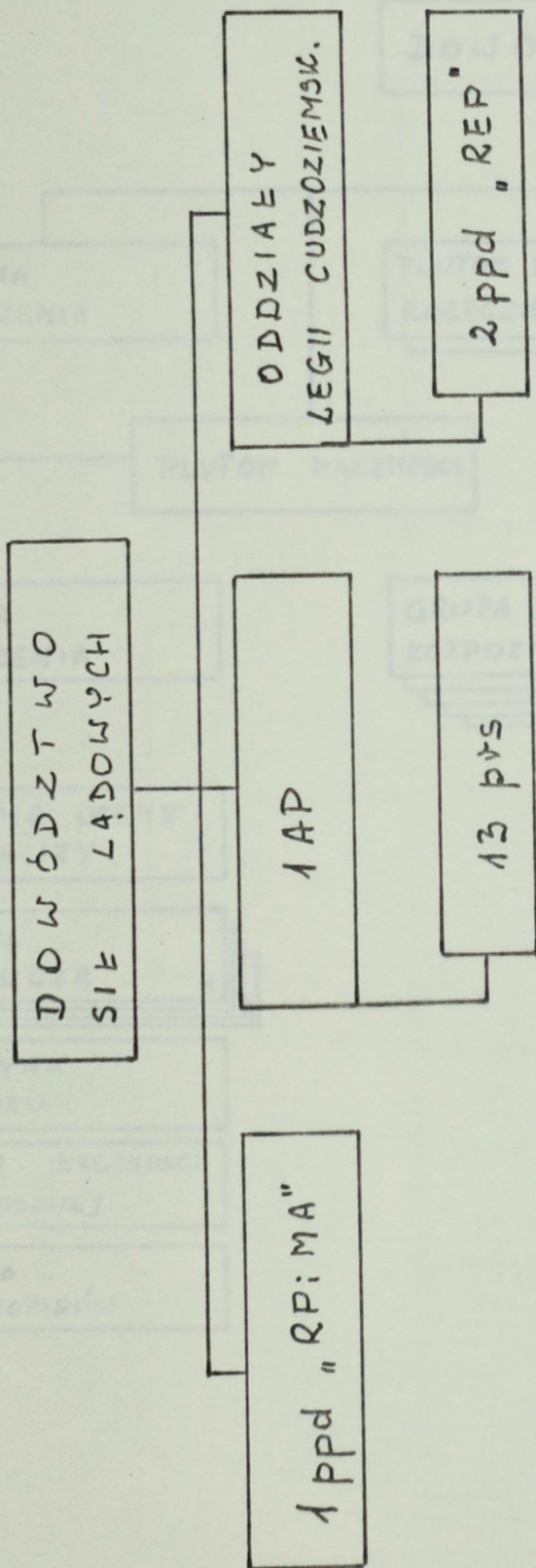
ORGANIZACJA RZ PUKU SAS /WB/

x) wydzielony ze składu pułkowej kompanii Łączności

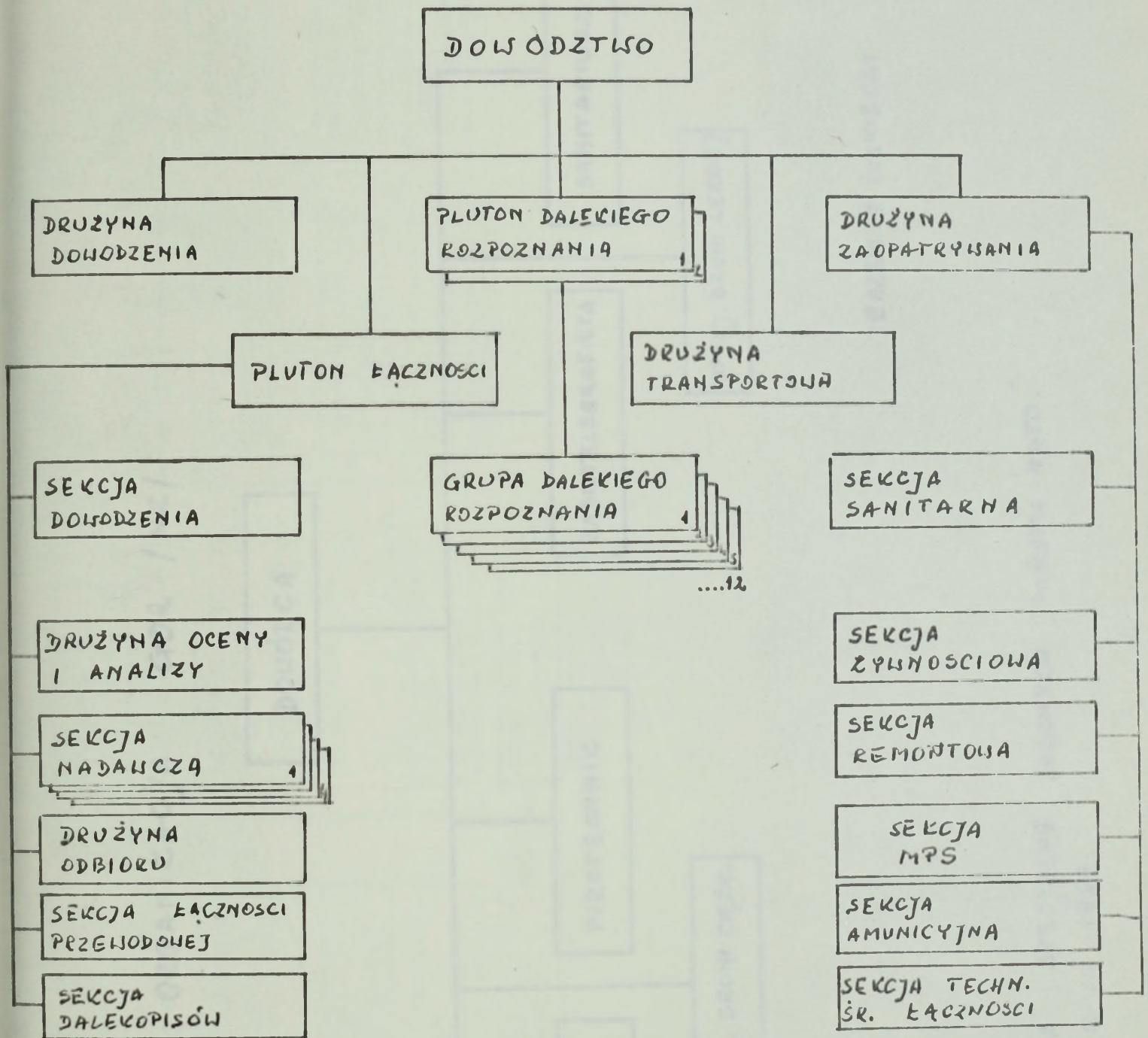
rodz.: J. LISIŃSKI : "WOJSKA SPECJALNE GEODUJNYCH PAŃSTW NATO."
T. LIMANOWSKI

ORGANIZACJA WOJSK SPECJALNEGO PRZEZNACZENIA
FRANCJI.

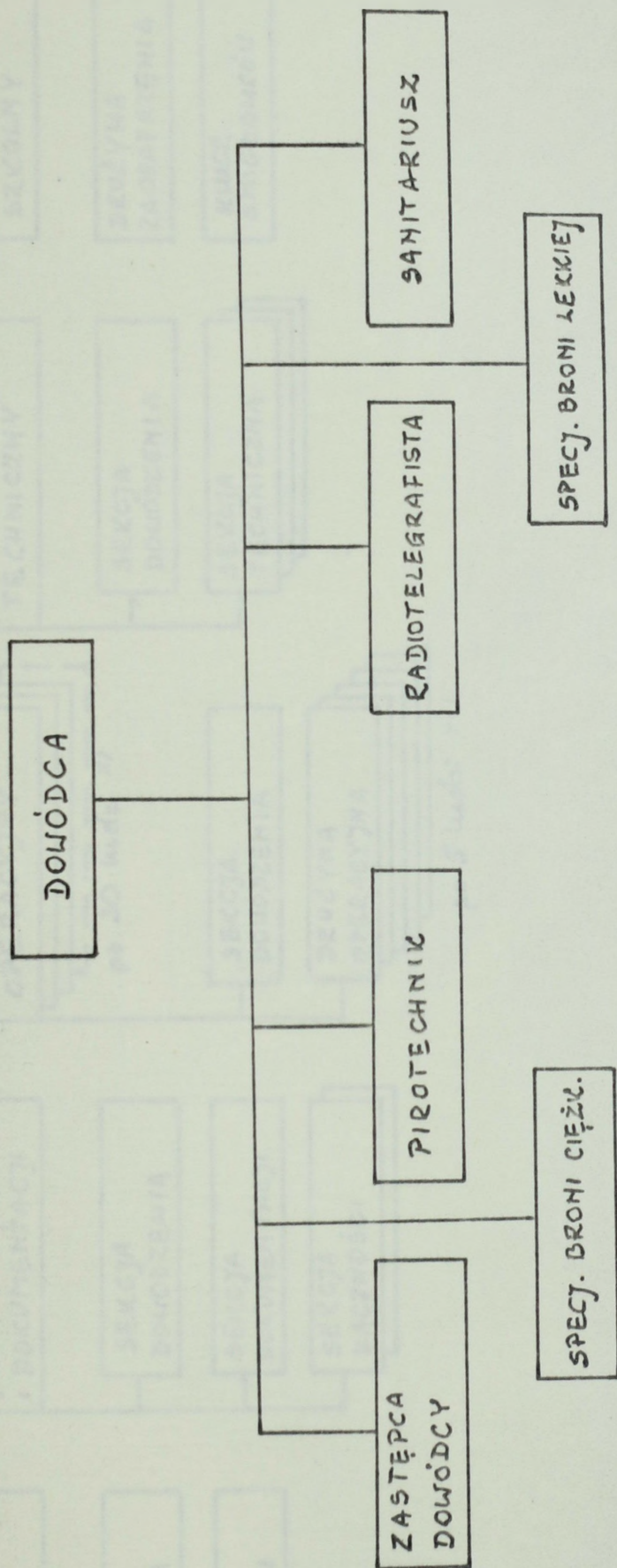
ZRÓDŁO: J. WIŚNIEWSKI : "WOJSKA SPECJALNE GŁÓWNYCH PAŃSTW NATO."
T. LIMANOWSKI : "ASG, 15-150, 1987r."

KOMPANIA DALEKIEGO ROZPOZNANIA (MZ)

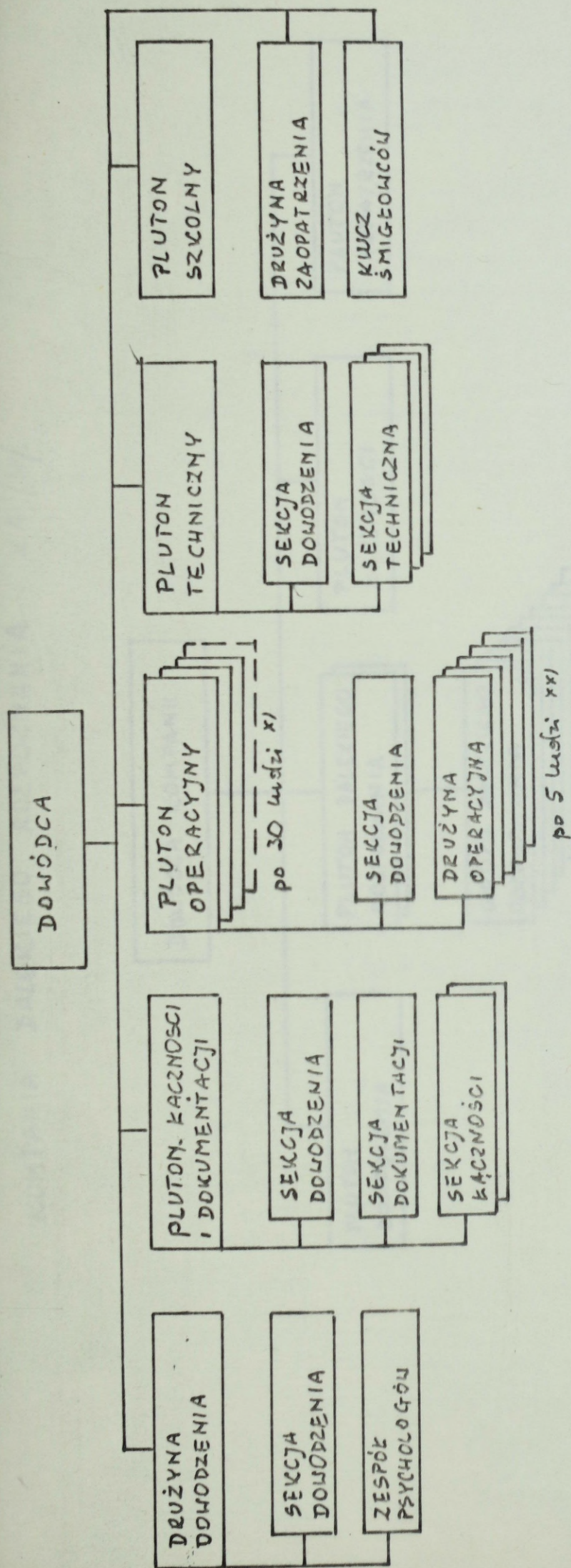
ŹRÓDŁO: J. WISNIEWSKI, T. LIMANOWSKI: "WOJSKA SPECJALNE GŁÓWNYCH PAŃSTW NATO." ASG, 4-42 1987r.

ORGANIZACJA GDR / NZ /

RAZEM 7 ŻOŁNIERZY

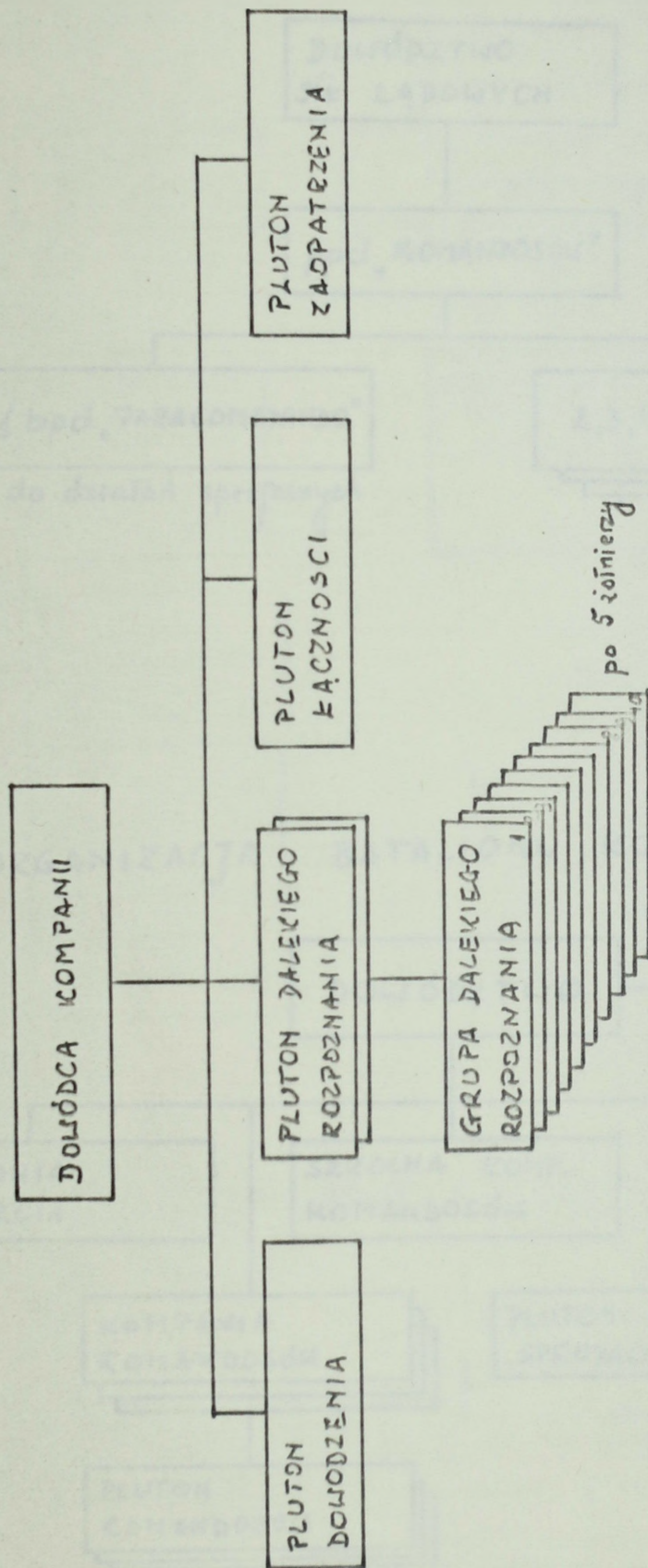
ŹRÓDŁO: J. WIŚNIEWSKI : " WOJSKA SPECJALNE GEŃNYCH PAŃSTW NATO. "
T. LIMANOWSKI : " ASG, W-42 1987

x) PRZEWIĘTYNY WZROSŁ DO 40.
 xx) DRUŻYNY WYPOSAŻONE SĄ, UOKREŚLONĄ BRONŃ I SPRZĘT
 W ZALEŻNOŚCI OD WYKONYWANEGO ZADANIA.

[] poddawał planowany
 ŹRÓDŁO: J. LISIŃSKI "WOJSKA SPECJALNE GŁĘBINYCH PAŃSTWAHO."
 T. LIMAKOWSKI: "ASG, L. 199 1987r."

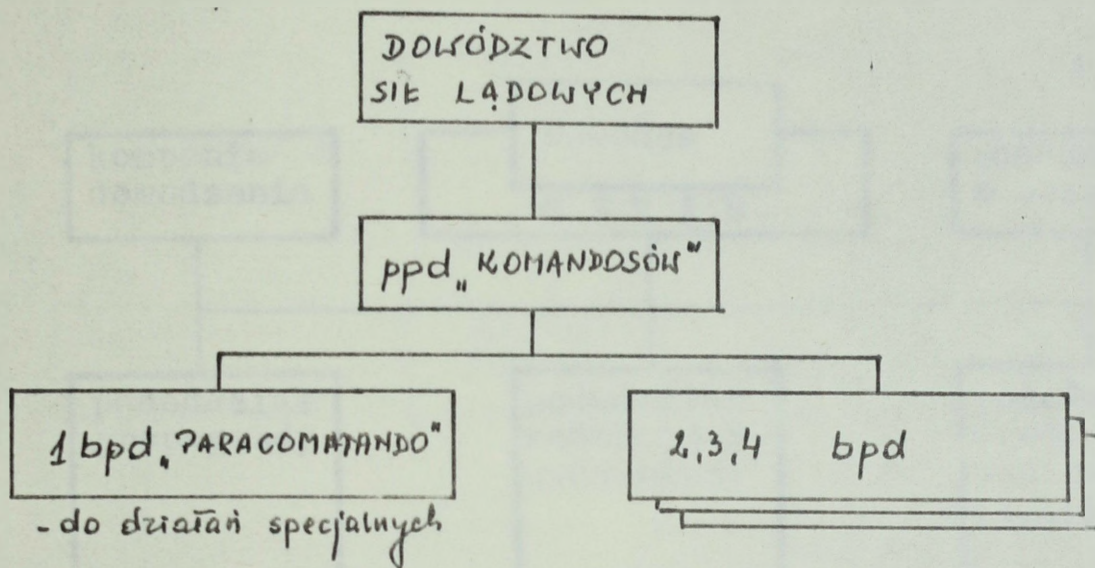
KOMPANIA DALEKIEGO ROZPOZNANIA KA (H/).

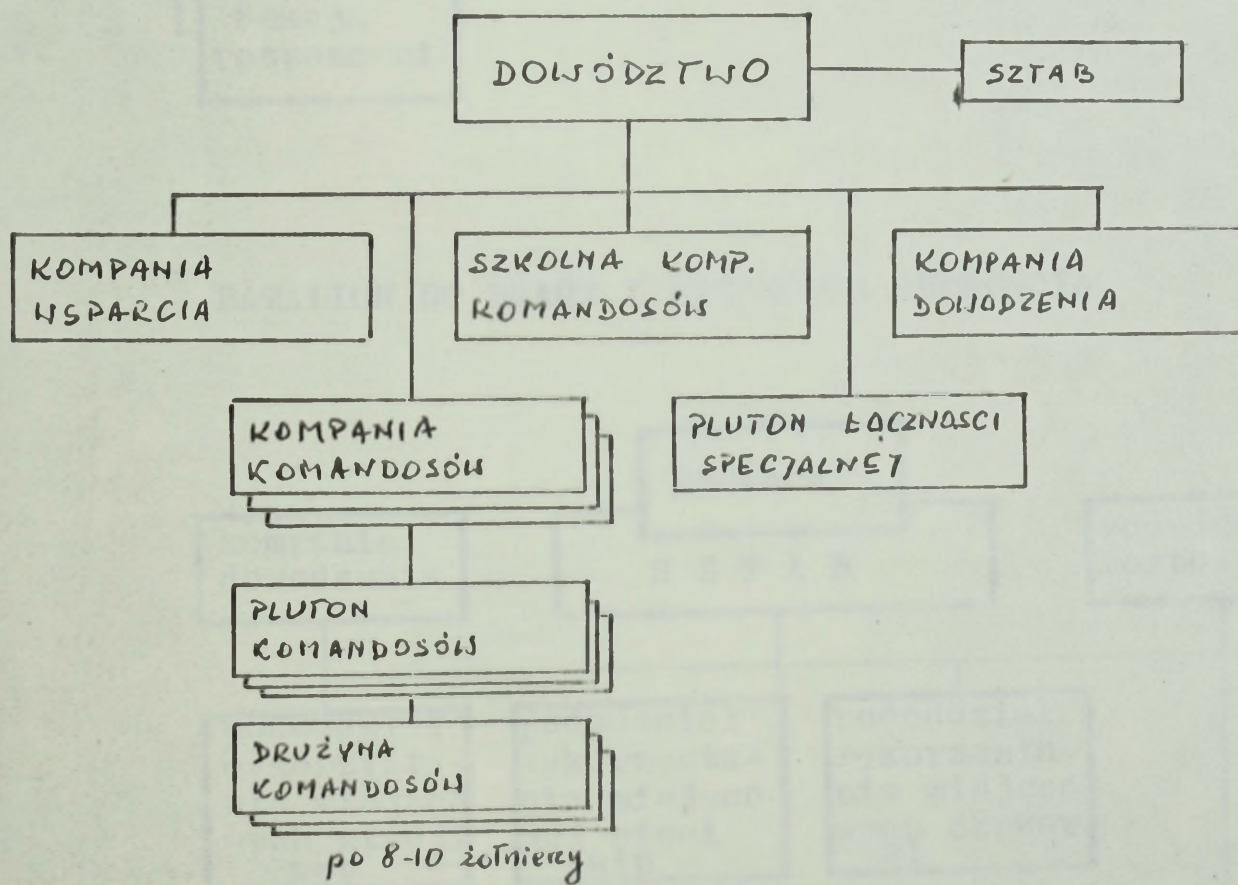
RAZEM 200 ŻOŁNIERZY.

ZRÓDŁO: J. WISNIEWSKI: "WOJSKA SPECJALNE GEOLNYCH PAŃSTW NATO."
T. LIMANOWSKI ASG, W-LR 1987c.

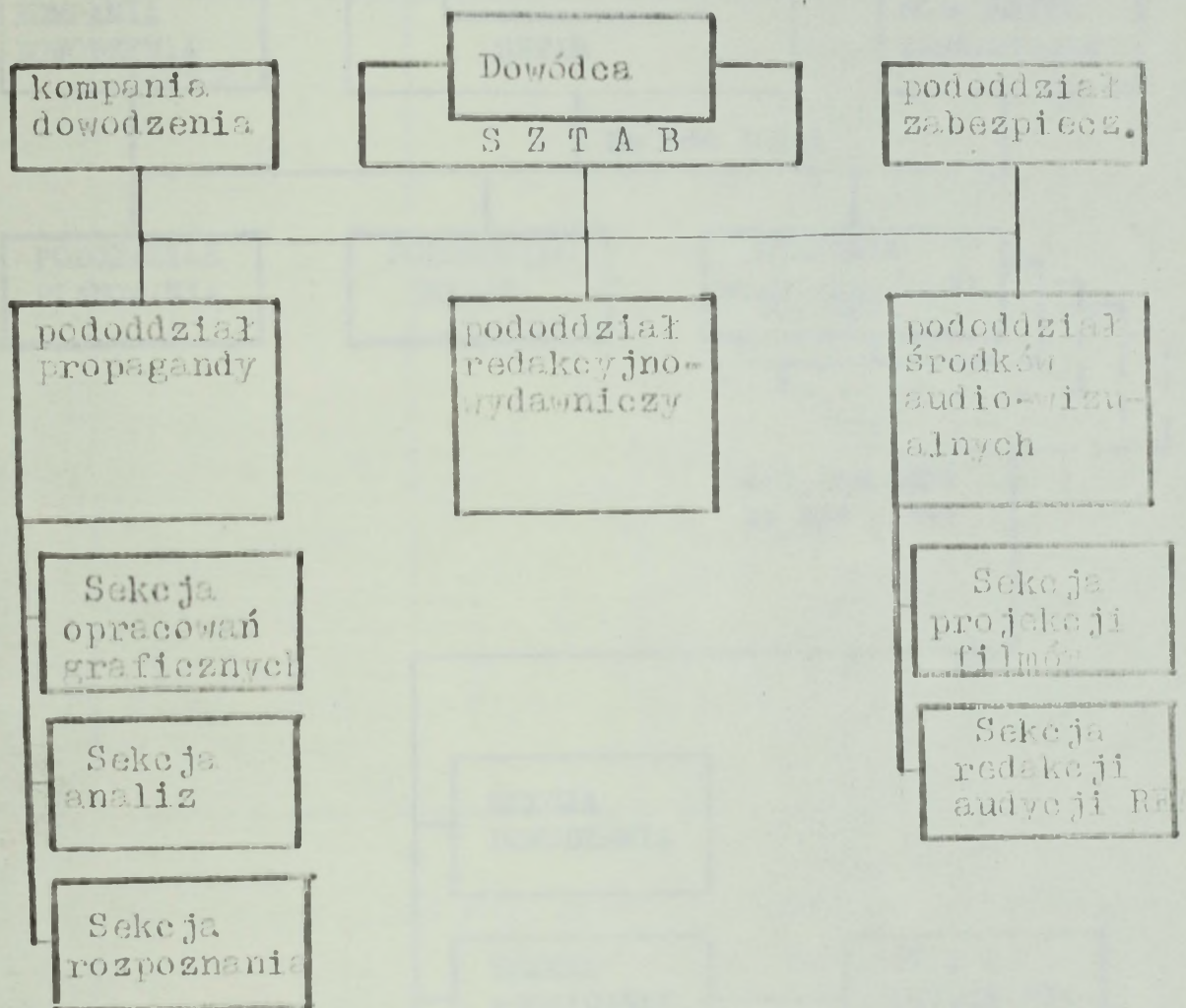
ORGANIZACJA WOJSK SPECJALNYCH BELGII.

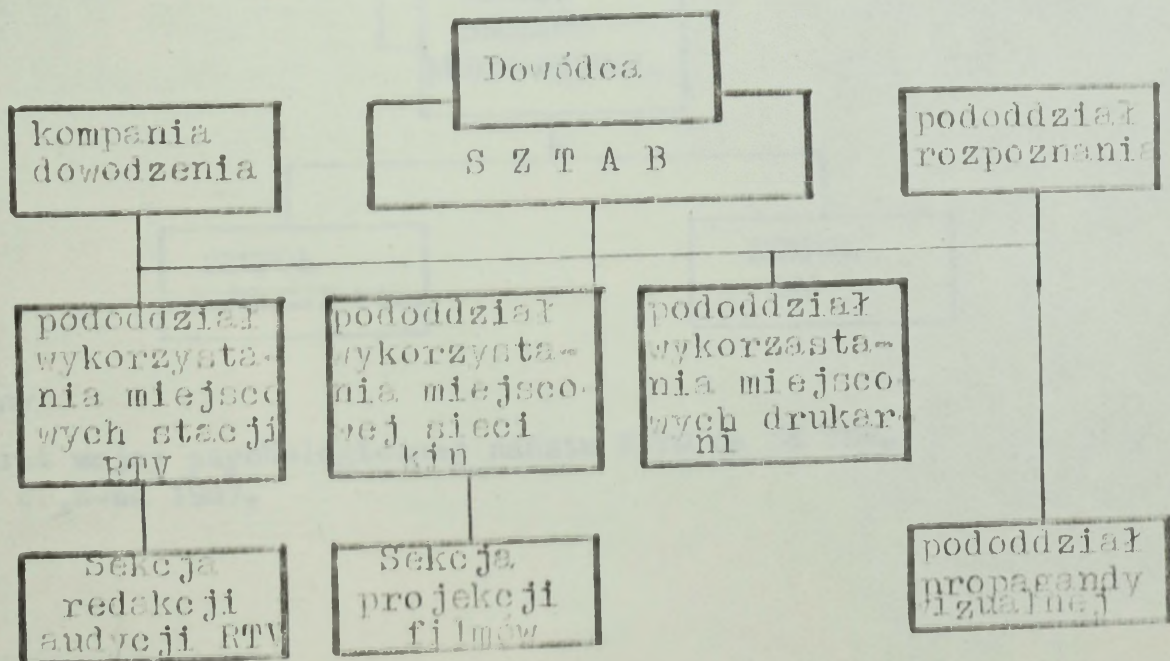
ORGANIZACJA BATALIONU KOMANDOSÓW (B)

BATALION DO PRACY Z JENCAMI WOJENNYMI.

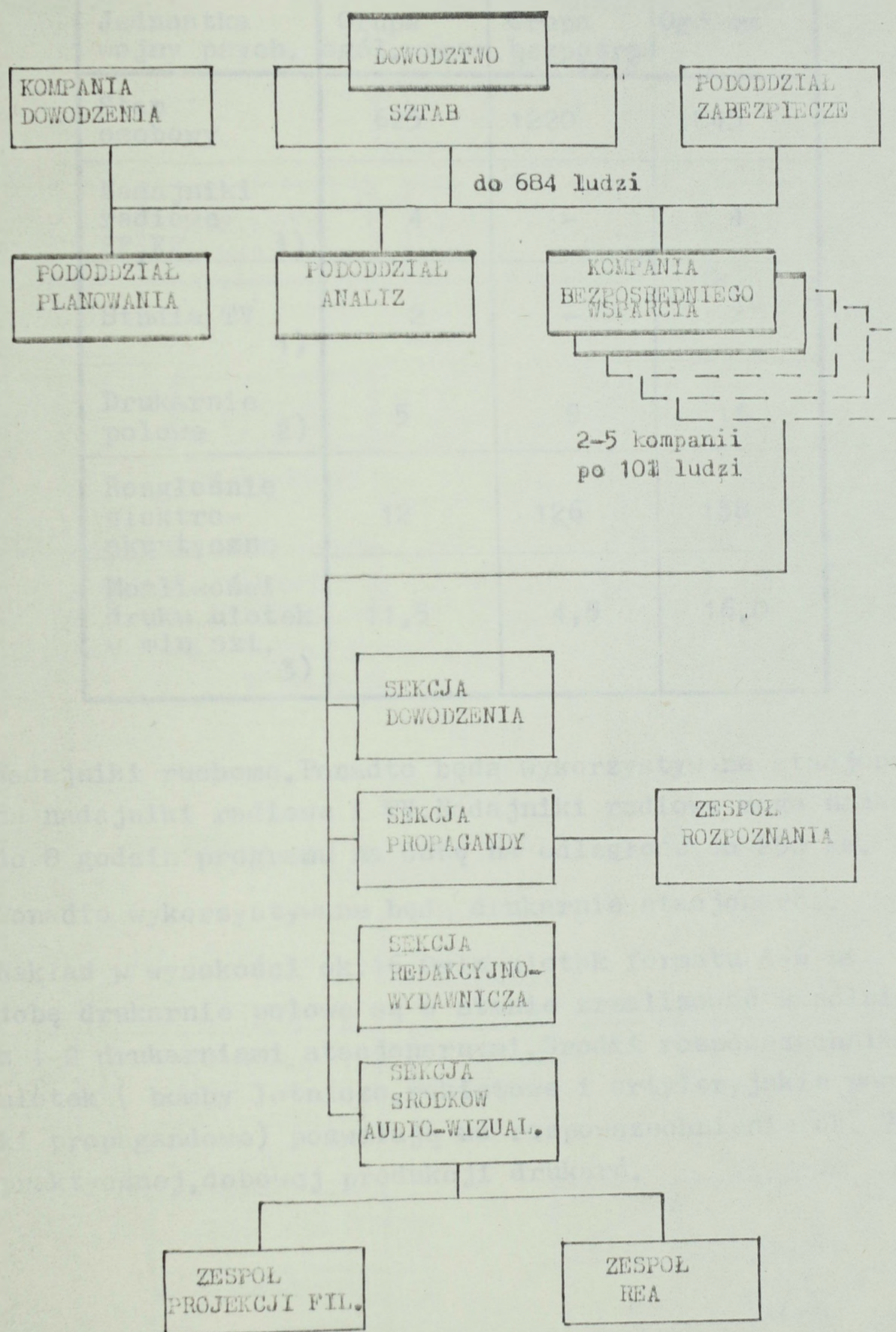

BATALION DO PRACY Z MIEJSCOWA LUDNOSCIA.

Zródło: Aparat wojny psychologicznej państwa NATO na SE TDW, GZP WP W-wa 1987r.

STRUKTURA BATALIONU WOJNY PSYCHOLOGICZNEJ BEZPOŚREDNIEGO
WSPARCIA^{1/}

1/ Taktyczny

Zródło: Aparat wojny psychologicznej państw NATO na SE TDW.
GZP WP, W-wa 1987.

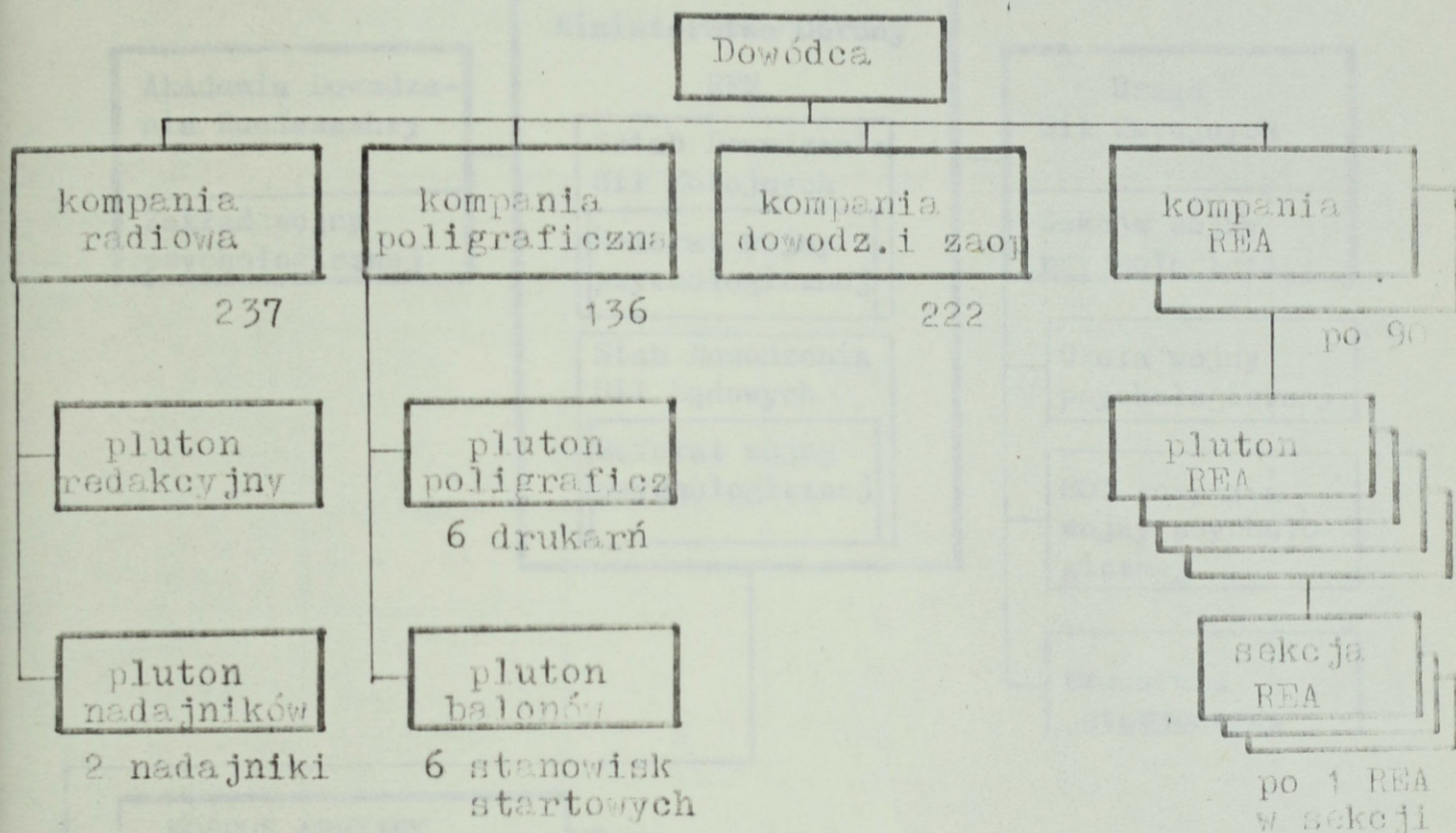
MOZLIWOSCI ODDZIAŁYWANIA JEDNOSTEK WOJNY PSYCHOLOGICZNEJ
STANOW ZJEDNOCZONYCH NA SE TDW

Jednostka wojny psych.	Grupa ogóln. wspar.	Grupa bezpośred.	Ogółem
Stan osobowy	625	1220	1845
Nadajniki radiowe SF, KF 1)	4	-	4
Studia TV 1)	2	-	2
Drukarnie polowe 2)	5	9	14
Rozgłoszenie elektroakustyczne	12	126	138
Możliwości druku ulotek w mln szt. 3)	11,5	4,5	16,0

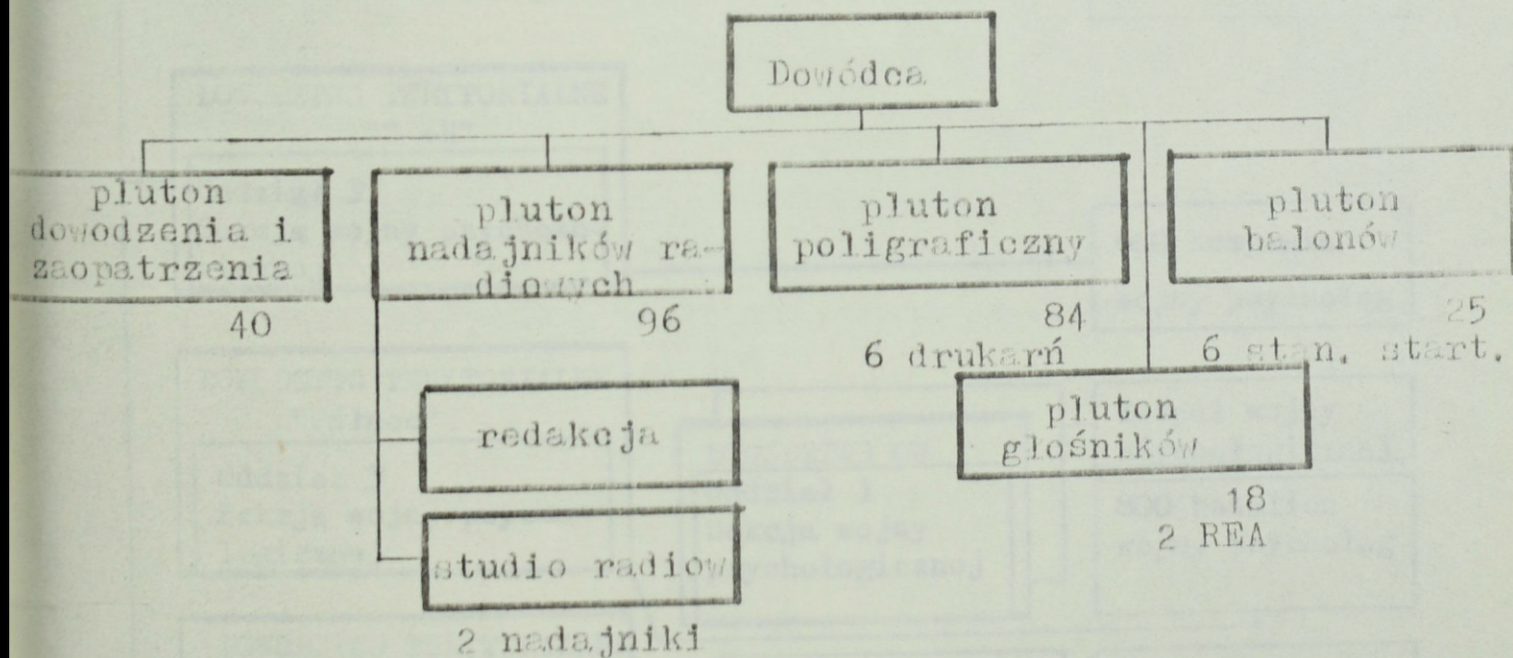
- 1) Nadajniki ruchome. Ponadto będą wykorzystywane stacjonarne nadajniki radiowe i TV. Nadajniki radiowe mogą nadawać do 8 godzin programu na dobę na odległość do 250 km.
- 2) Ponadto wykorzystywane będą drukarnie stacjonarne.
- 3) Nakład w wysokości ok. 16,0 mln ulotek formatu A-6 na dobę drukarnie polowe są w stanie zrealizować wspólnie z 1-2 drukarniami stacjonarnymi. Środki rozpowszechniania ulotek (bomby lotnicze, raketowe i artyleryjskie pociski propagandowe) pozwalają na rozpowszechnienie ok. 70% praktycznej, dobowej produkcji drukarni.

Zródło: Aparat wojny psychologicznej państw NATO na SE TDW.
GZP WP W-wa 1987r.

STRUKTURA 800 i 850 BATALIONOW WOJNY PSYCHOLOGICZNEJ
BUNDESWEHRY

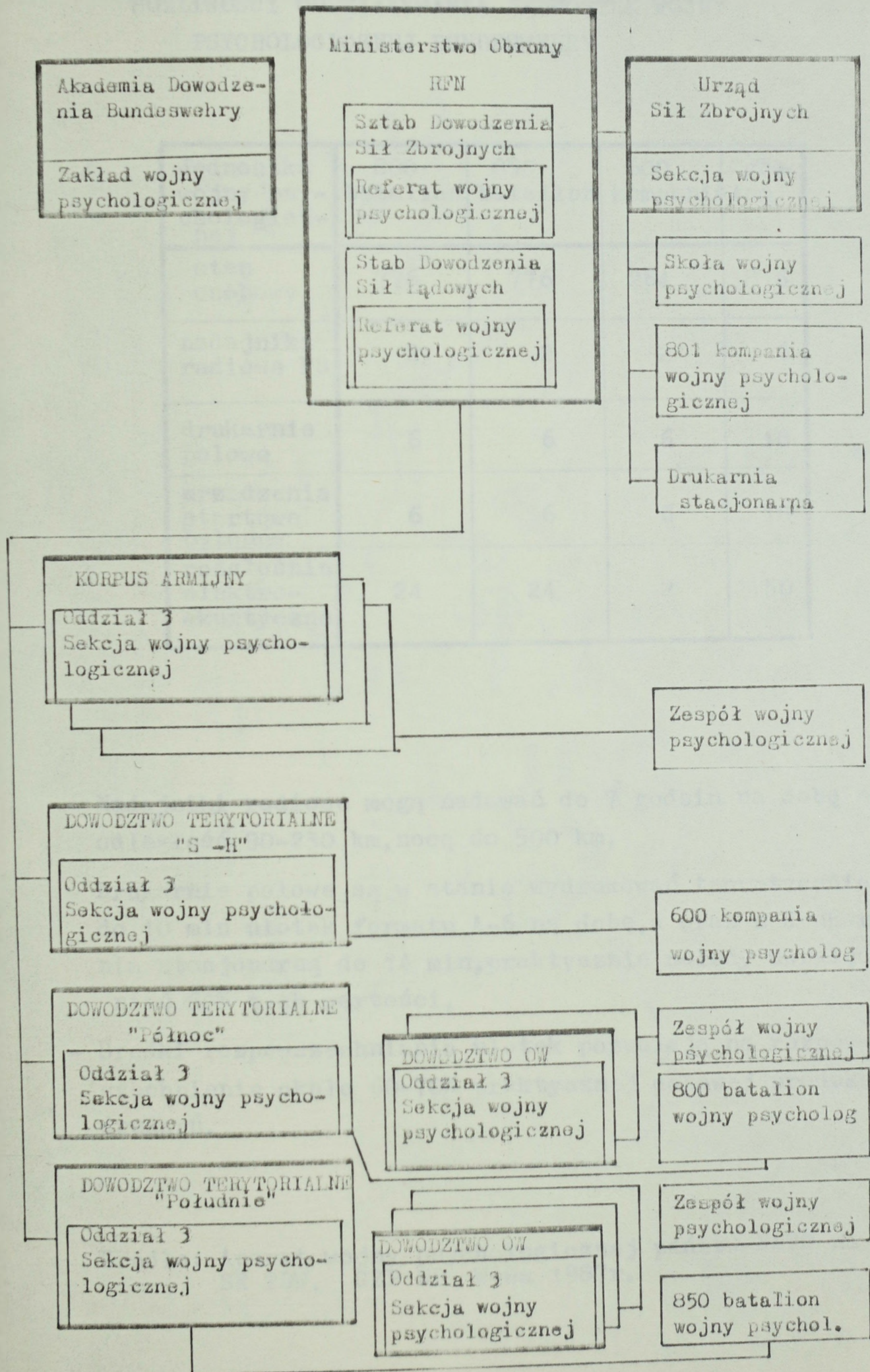

STRUKTURA 600 KOMPANII WOJNY PSYCHOLOGICZNEJ
BUNDESWEHRY

Źródło: Aparat wojny psychologicznej państw NATO na SE TDW.
GZP WP W-wa 1987r.

STRUKTURA APARATU WOJNY PSYCHOLOGICZNEJ BUNDESWEHRY

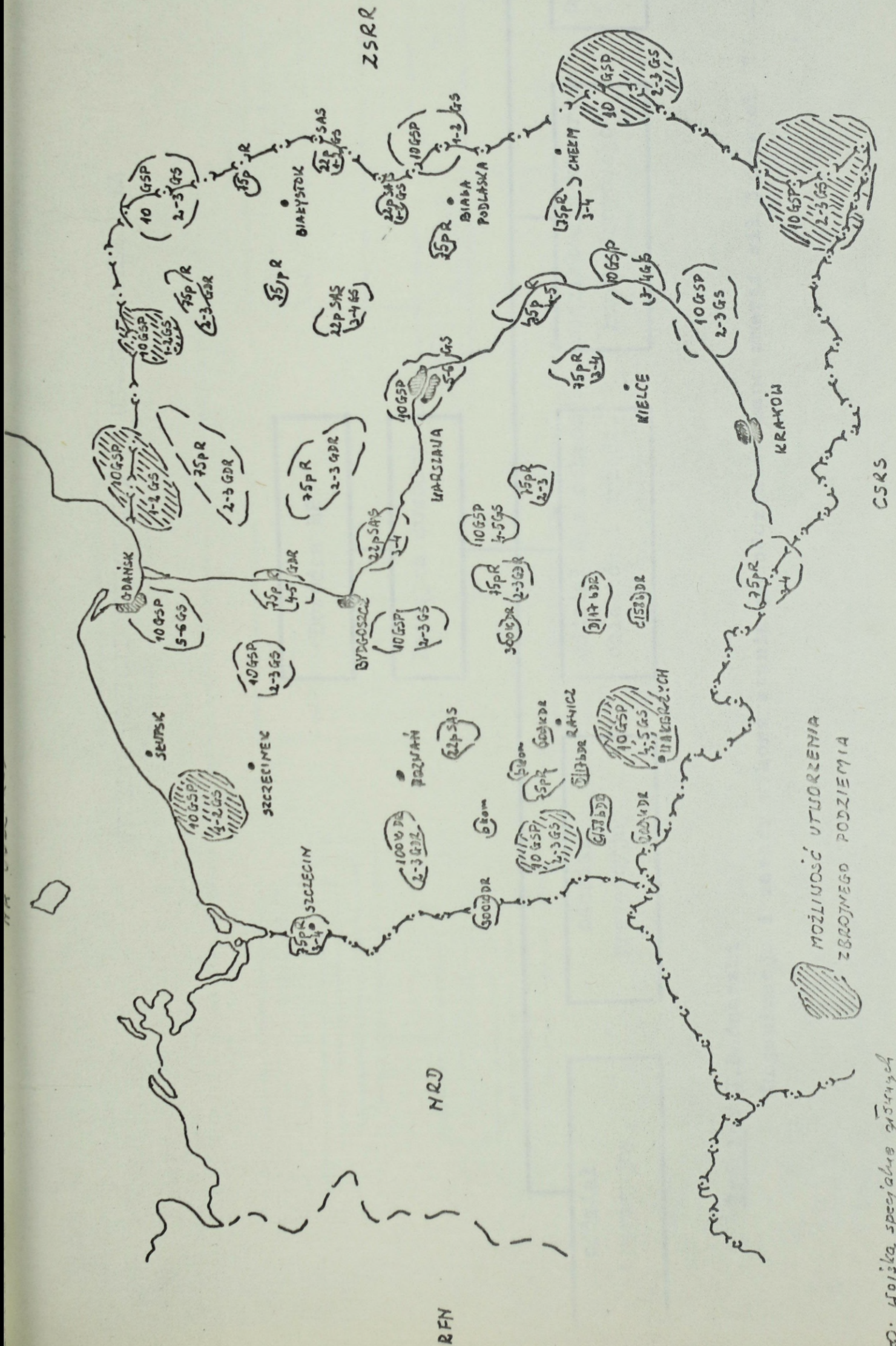
Zródło: Aparat wojny psychologicznej państw NATO

MOZLIWOSCI ODDZIAŁYWANIA JEDNOSTEK WOJNY
PSYCHOLOGICZNEJ BUNDESWEHRY

Jednostka wojny psychologicznej	800 batalion	850 batalion	600 kompania	Ogółem
stan osobowy	776	776	264	1816
nadajniki radiowe FS	2	2	2	6
drukarnie polowe	6	6	6	18
urządzenia startowe balonów	6	6	6	18
rozgłośnie elektroakustyczne	24	24	2	50

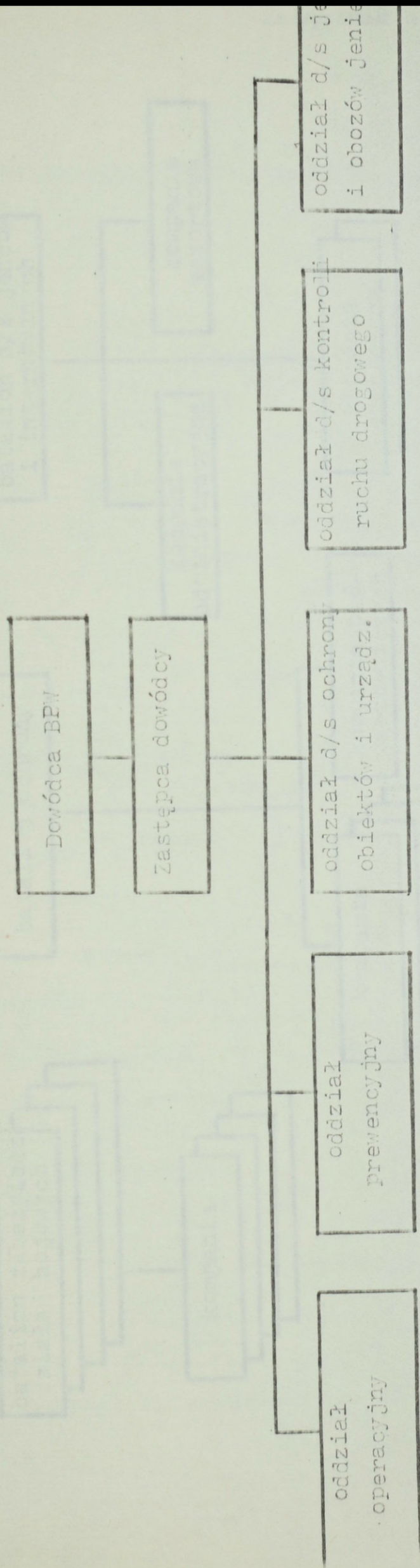
- Nadajniki radiowe mogą nadawać do 7 godzin na dobę na odległość 90-230 km, nocą do 500 km,
- Drukarnie polowe są w stanie wydrukować teoretycznie do 10 mln ulotek formatu A-6 na dobę, a wraz z drukarnią stacjonarną do 14 mln, praktycznie należy uwzględnić 50% tych wartości,
- Środki rozpowszechniania ulotek pozwalają na rozpowszechnienie około 60-70% praktycznej dobowej produkcji drukarni.

Zródło: Aparat wojny psychologicznej państw NATO na SE TDW. GZP WP W-wa 1987r.

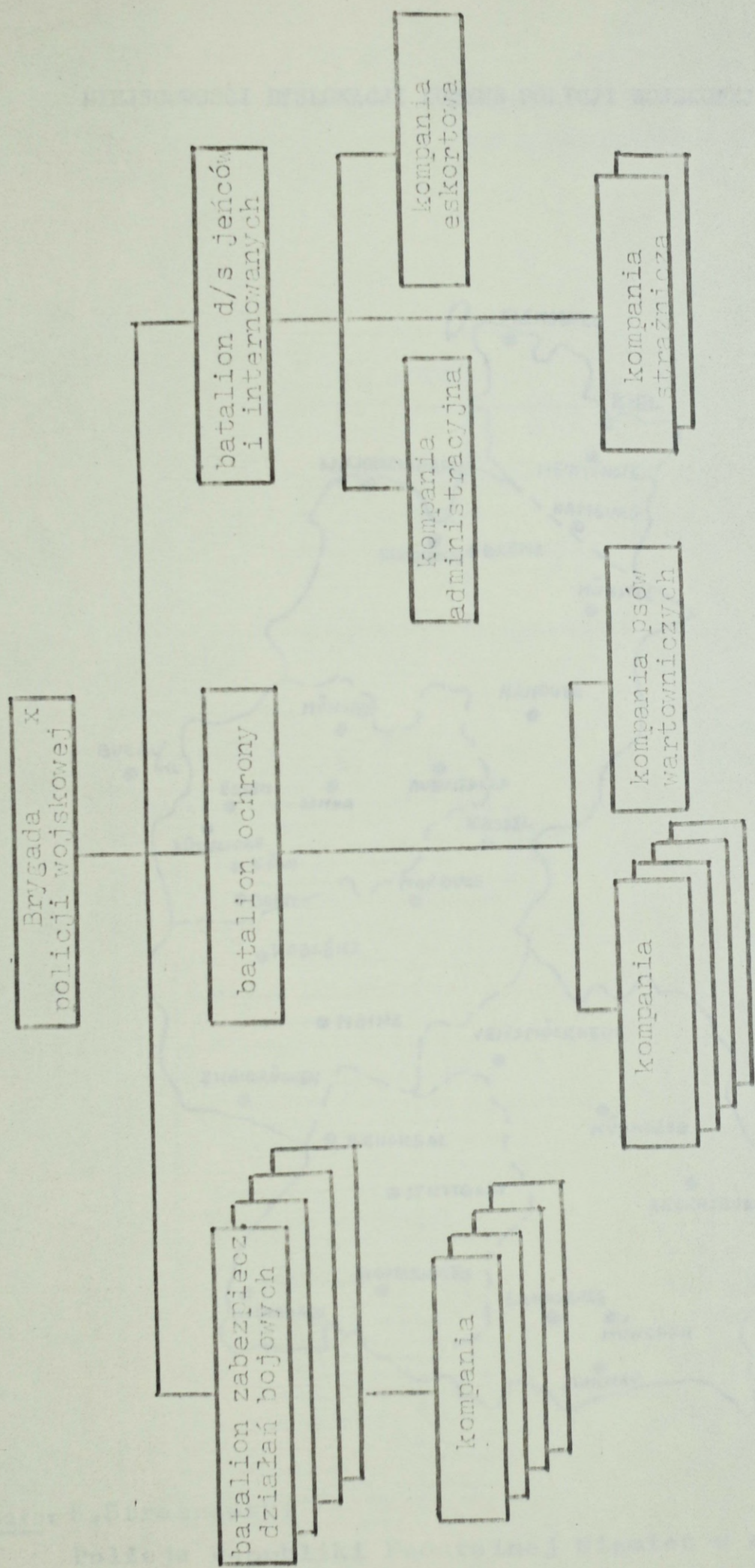
NO: Wojska specjalne grómech
 powst. NRD. ASG 1981r.
 7. Wzrost i T. Sierogowski

WYDZIAŁ POLICJI WOJSKOWEJ /MP/ USA NA SZCZEBLU IKA

Źródło: J. Bednarski

Organizacja i zasady wykorzystania pododdziałów żandarmerii sił lądowych USA ASW W-wa 1985r

x/ Stan liczebny brygady w zależności od składu wynosi od 1250 do 3000 żołnierzy / może mieć w składzie do 7 batalionów/.

ZRÓDŁO: 7. BEDNARSKI
 ORGANIZACJA I ZASADY WYKORZYSTANIA PODDZIAŁÓW POLICJI WOJSKOWEJ
 SIE ŁĄCZĄCYCH USA. ASU L-40 1987r.

MIEJSCOWOŚCI DYSLOKACJI KOMEND POLICJI WOJSKOWEJ

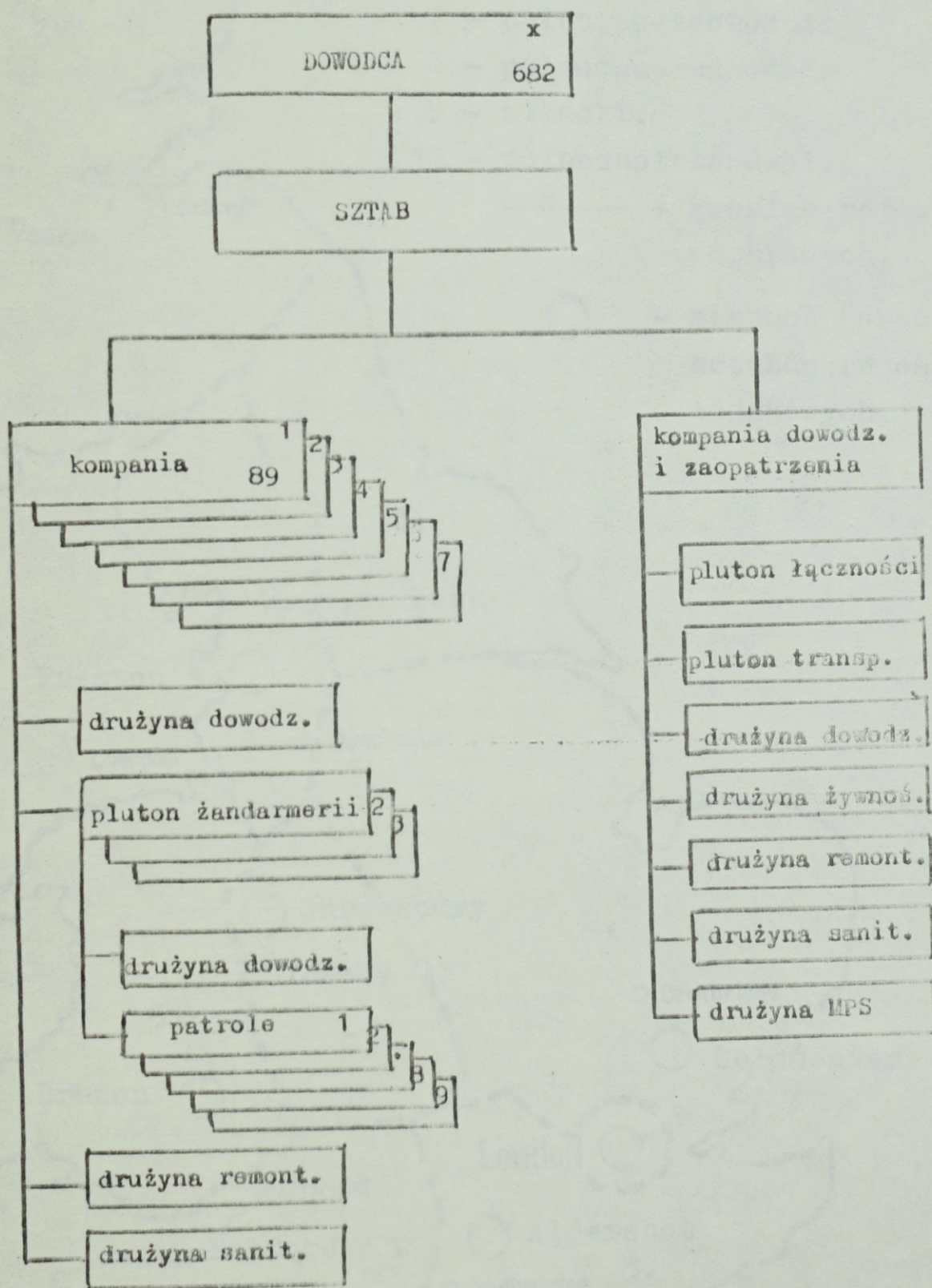

Zródło: K. Straszewski

Policja Republiki Federalnej Niemiec w systemie
obrony kraju.

W-wa 1985 r.

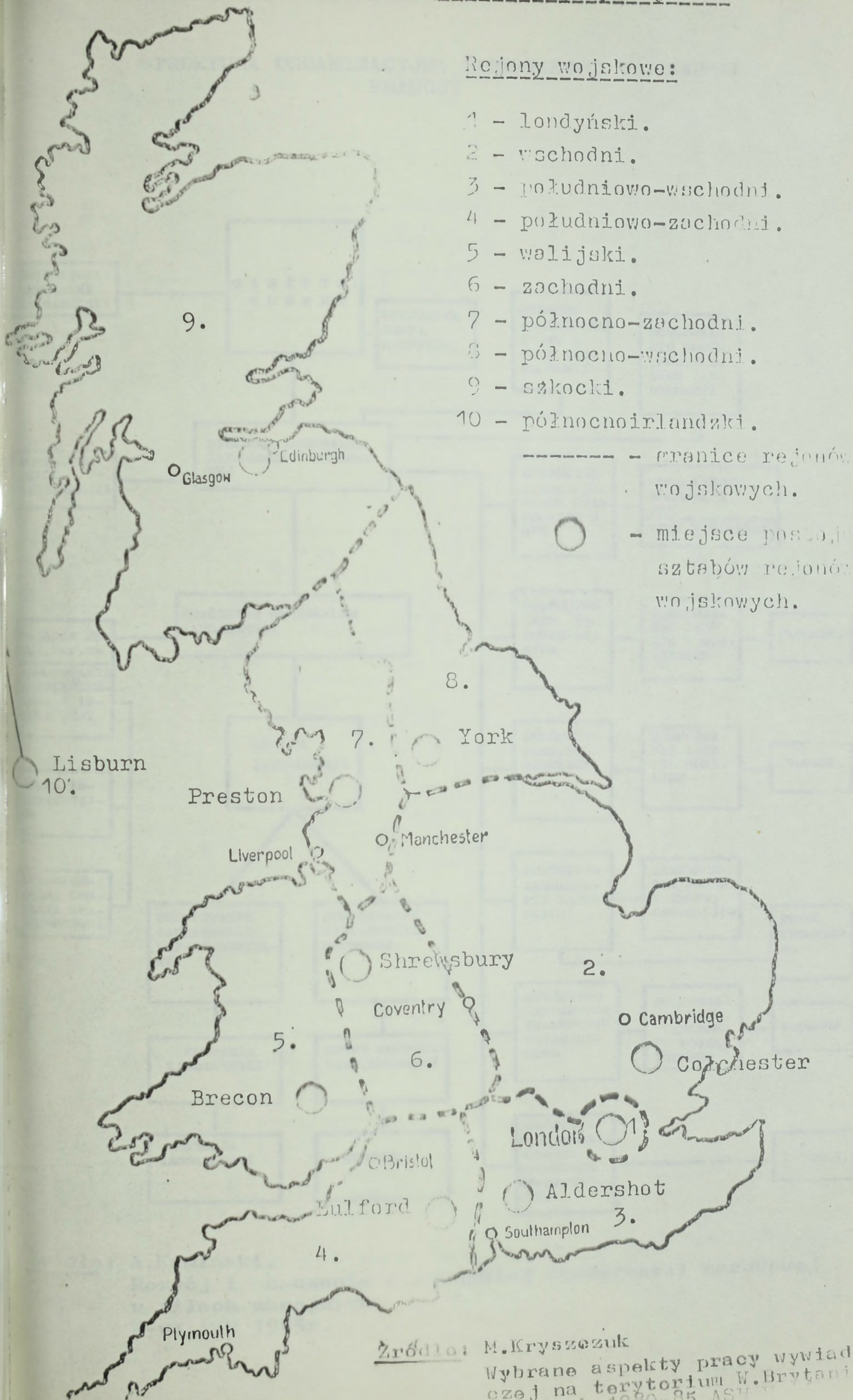
ORGANIZACJA BATALIONU POLICJI WOJSKOWEJ RRN
/FELDJAGERTRUPPE/

ŹRÓDŁO: Informator o siłach zbrojnych RRN

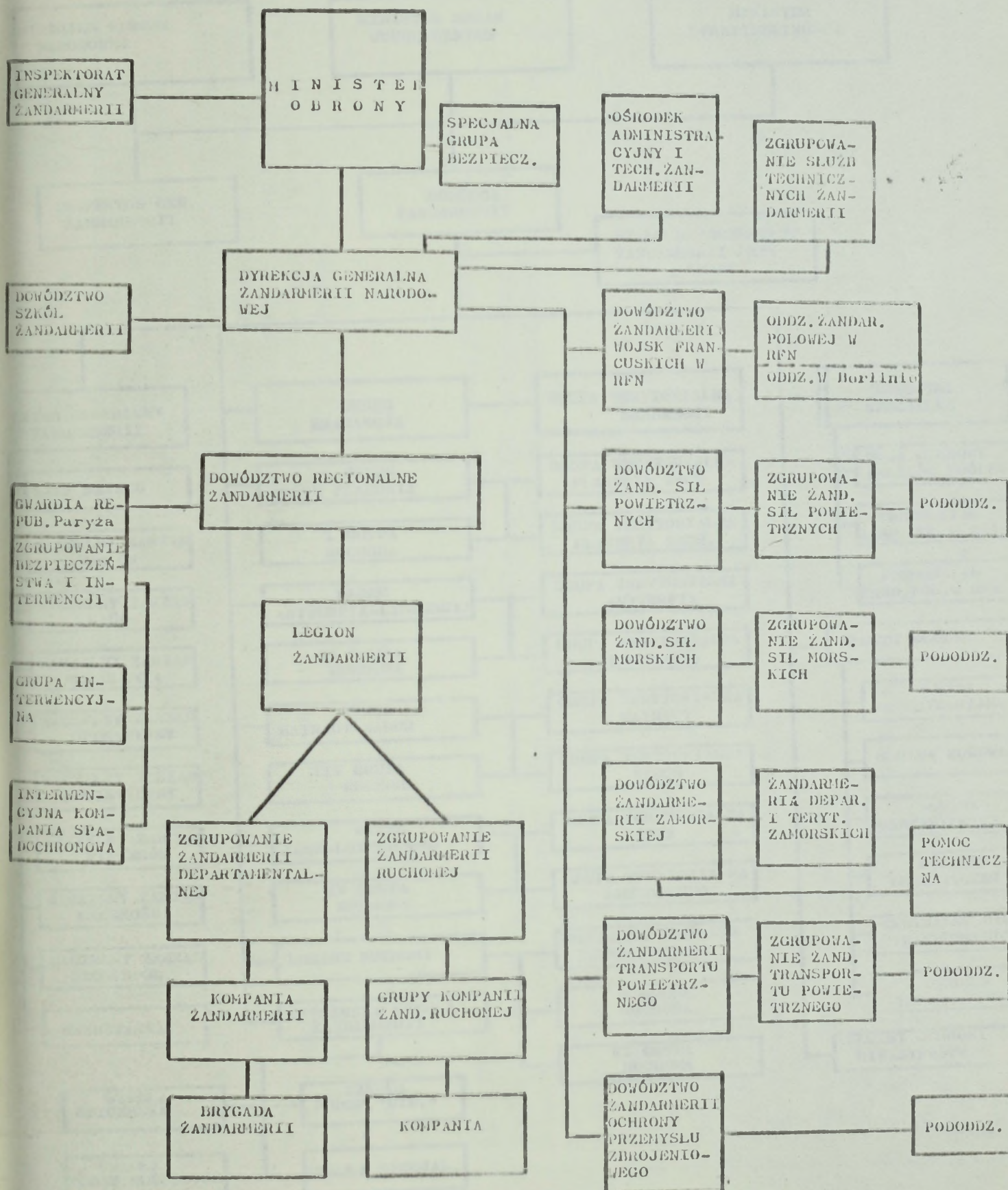
Sztab Gen. 1091/82, załącznik nr 52

Ryc. 1. Podział Wielkiej Brytanii na rejony wojskowe.

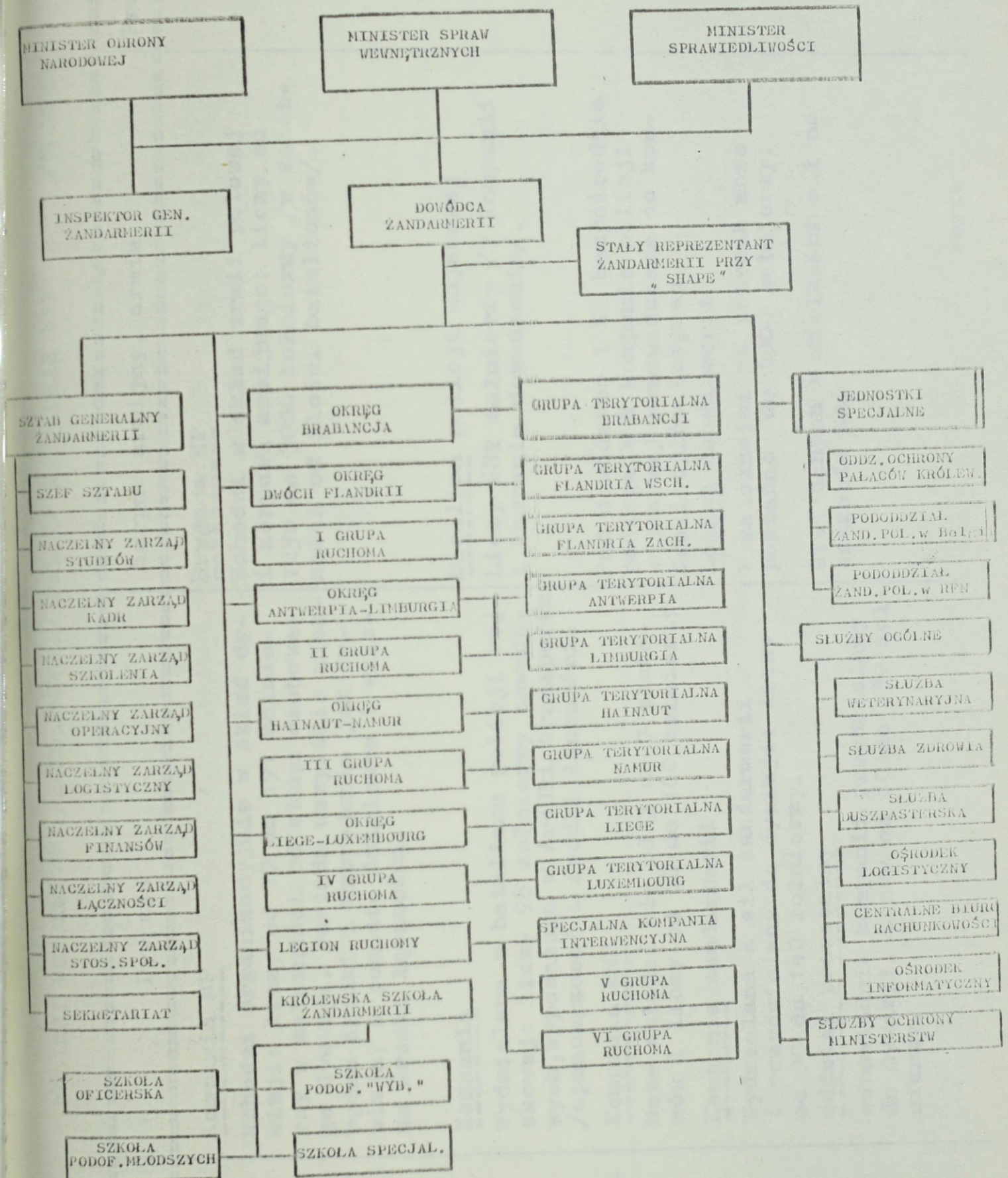
Źródło: M. Kryszczuk
 Wybrane aspekty pracy wywiadow-
 czej na terytorium W. Brytanii
 w latach 1980-85 ASU

STRUKTURA ORGANIZACYJNA ŻANDARMERII NARODOWEJ
FRANCJI

Źródło: A. Kamiński.
Rozwój i znaczenie francuskiej żandarmerii narodowej
w siłach zbrojnych.
W-wa ASW 1985r.

ORGANIZACJA ŻANDARMERII BELGII

Źródło: Organizacja i zadania Belgijskiej Żandarmerii Narodowej w zakresie funkcji policyjnych i obrony państwa W-wa 1985r. Zarząd II Sztabu Gen.

Państwo	Dywizja	Korpus armijny, armia	Propozycje	Uwagi
Stany Zjednoczone	<p><u>Kompania MP</u> Wchodzi organizacyjnie w skład dywizji: liczy od 77 do 191 żołnierzy w zależności od stanu osobowego dywizji. Posiada wszystkie niezbędne środki i uzbrojenie jak dywizja, a ponadto śmigłowce i własne środki łączności.</p>	<p><u>Brygada MP</u> Wchodzi w skład armii polowej i korpusu armijnego: liczy od 1250 do 3000 żołnierzy /w zależności od ilości batalionów/.</p>		Jednostka MP w zbrojeniach w zespole rakietowym Stinger wyrzucana ppk.
Wielka Brytania	<p><u>Kompania</u> Wydzielana z batalionu policji wojskowej: liczy 98 żołnierzy zawodowych, wyposażona w środki transportu /opancerzone/ i środki łączności.</p> <p><u>Kompania RMP</u> Może składać się od 3 do 7 plutonów i liczy od 60 do 160 żołnierzy.</p>	<p><u>Batalion policji wojskowej</u> Liczy 682 żołnierzy /7 kompanii i kompania dowodzenia/.</p>		
Francja	<p><u>Kompania żandarmerii</u> Wydzielana z sił żandarmerii i przydzielana do dywizji: liczy od 90 do 140 żołnierzy.</p>	<p><u>Legion żandarmerii</u> W zależności od potrzeb może posiadać do 2000 żołnierzy.</p>		
Belgia	<p><u>oddział przewoźny</u> odpowiednik kompanii przydzielany do dywizji. Liczy od 80 do 130 żołnierzy.</p>	<p>Brak danych o wielkości sił na szczeblu KA.</p>		

Propozycje

- na szczeblu dywizji zwiększyć stan liczebny żołnierzy do kompanii. Usamodzielnia to działania wydziału WSW dywizji także pod względem przewencyjnym, w tym w zwalczaniu GDR.
- na szczeblu armii zwiększyć ilość kompanii w batalionie z 2 do 4 z przeznaczeniem do kontroli porządku w tyłach armii.

Armia

Batalion WSW

Wchodzi organizacyjnie w skład armii i liczy 428 żołnierzy. Wyposażony w samochody terenowe i środki łączności oraz w środki wzmocnienia /moździerze 82 mm, działa 80/.

Dywizja

Pluton WSW

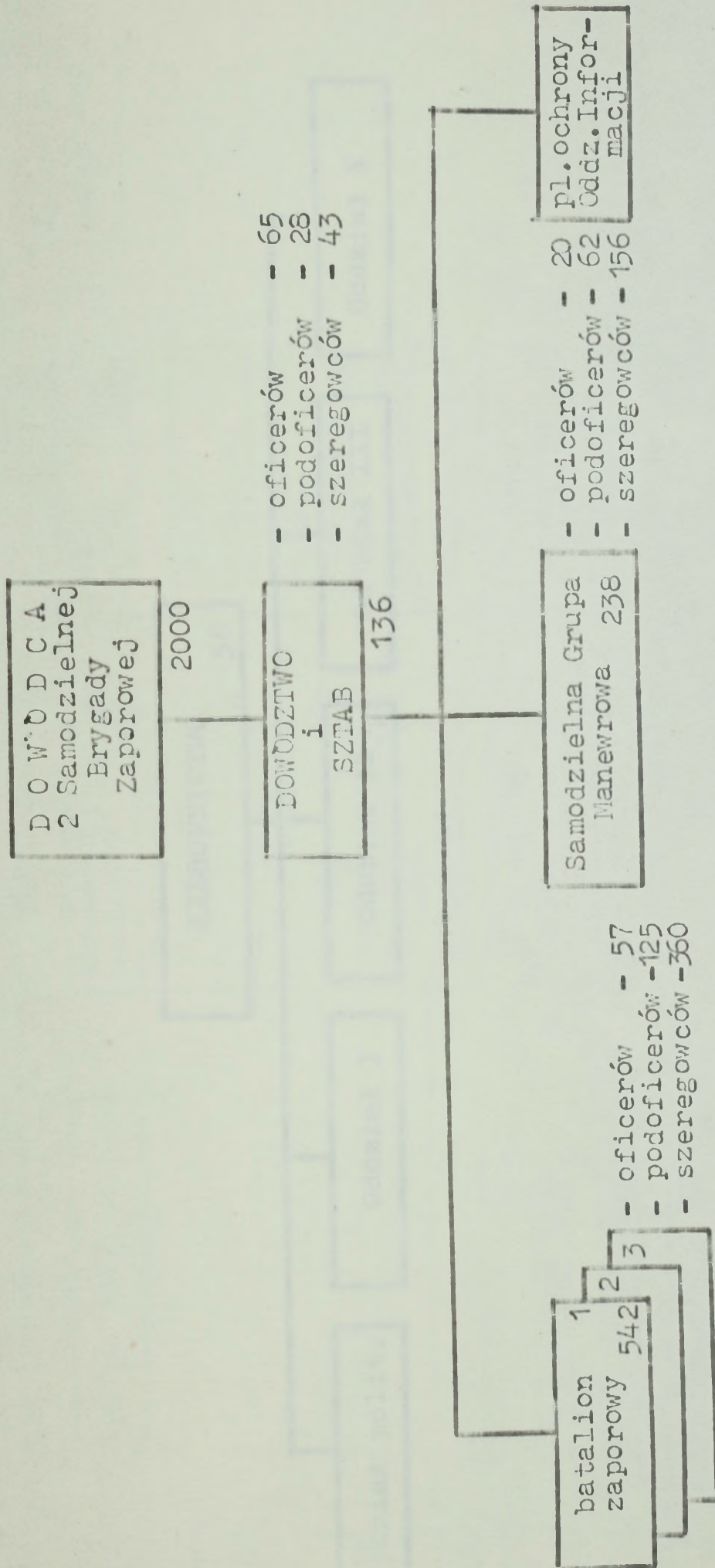
Organizacyjnie w składzie dywizji, liczy 23-30 żołnierzy. Wyposażony w środki transportowe /samochody/, bez środków łączności /własnych/.

Państwo

Polska

STRUKTURA ORGANIZACYJNA BRYGAD ZAPOROWYCH
w latach II wojny światowej

(KASNE)

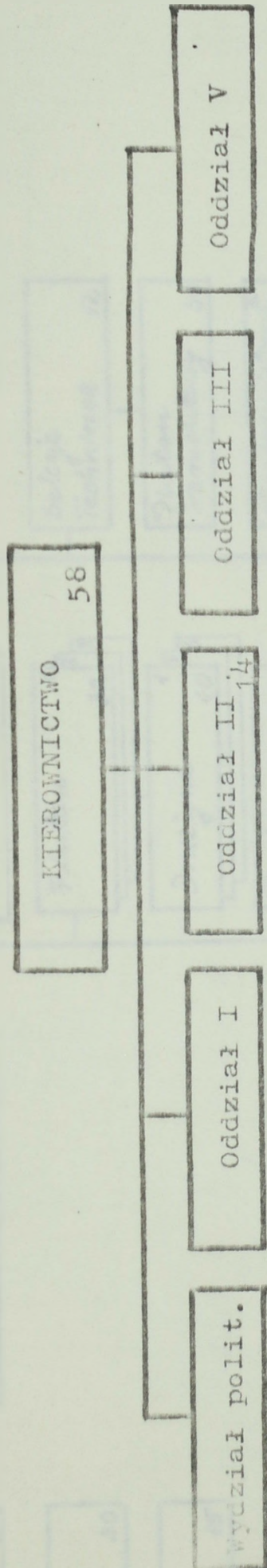

Etat: 04/367, zespół nr 3/350/ CAW.

S C H E M A T

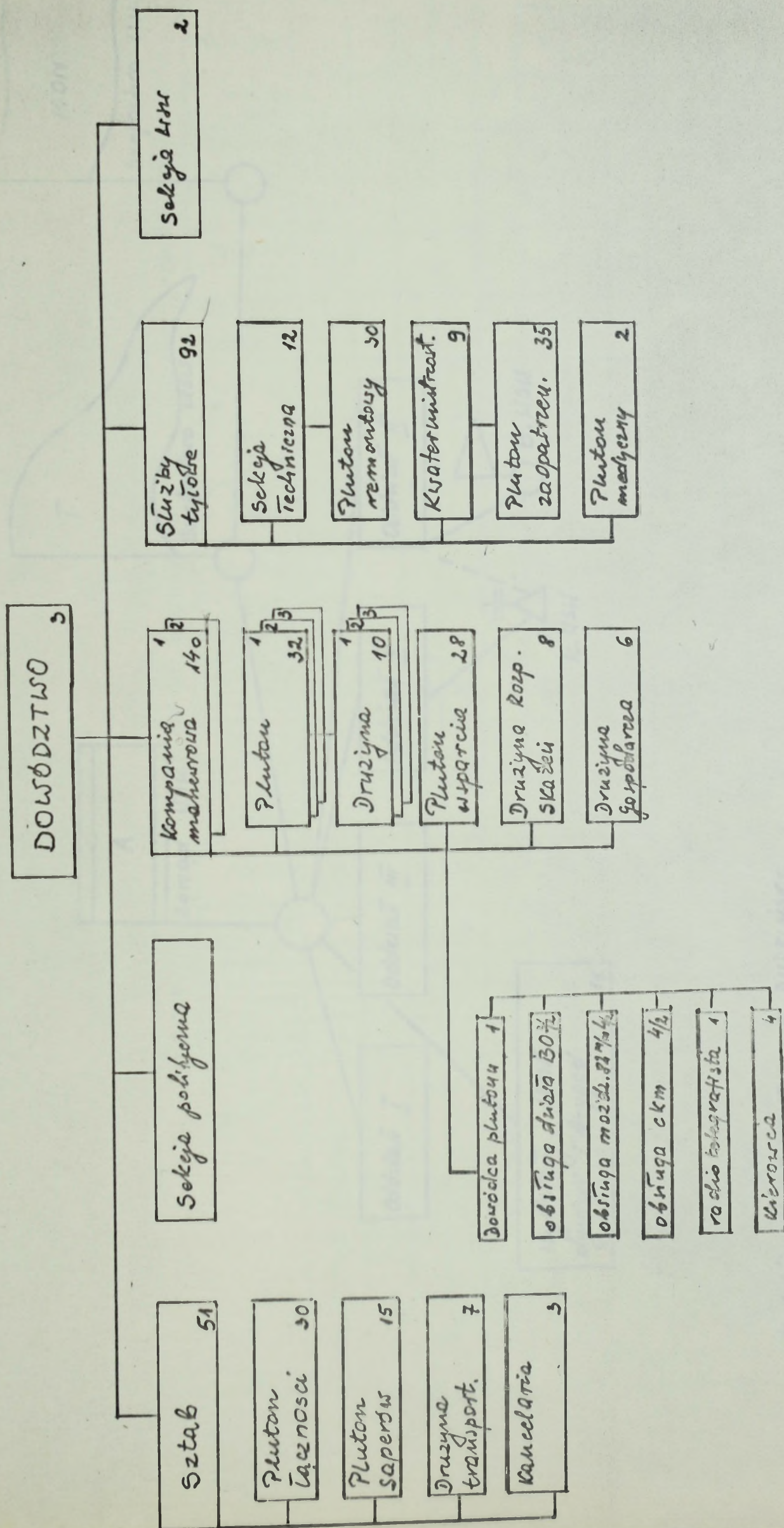
ORGANIZACJI ZARZĄDU WOJSKOWEJ SŁUŻBY WENNEJ ARMII

/WEASKE/

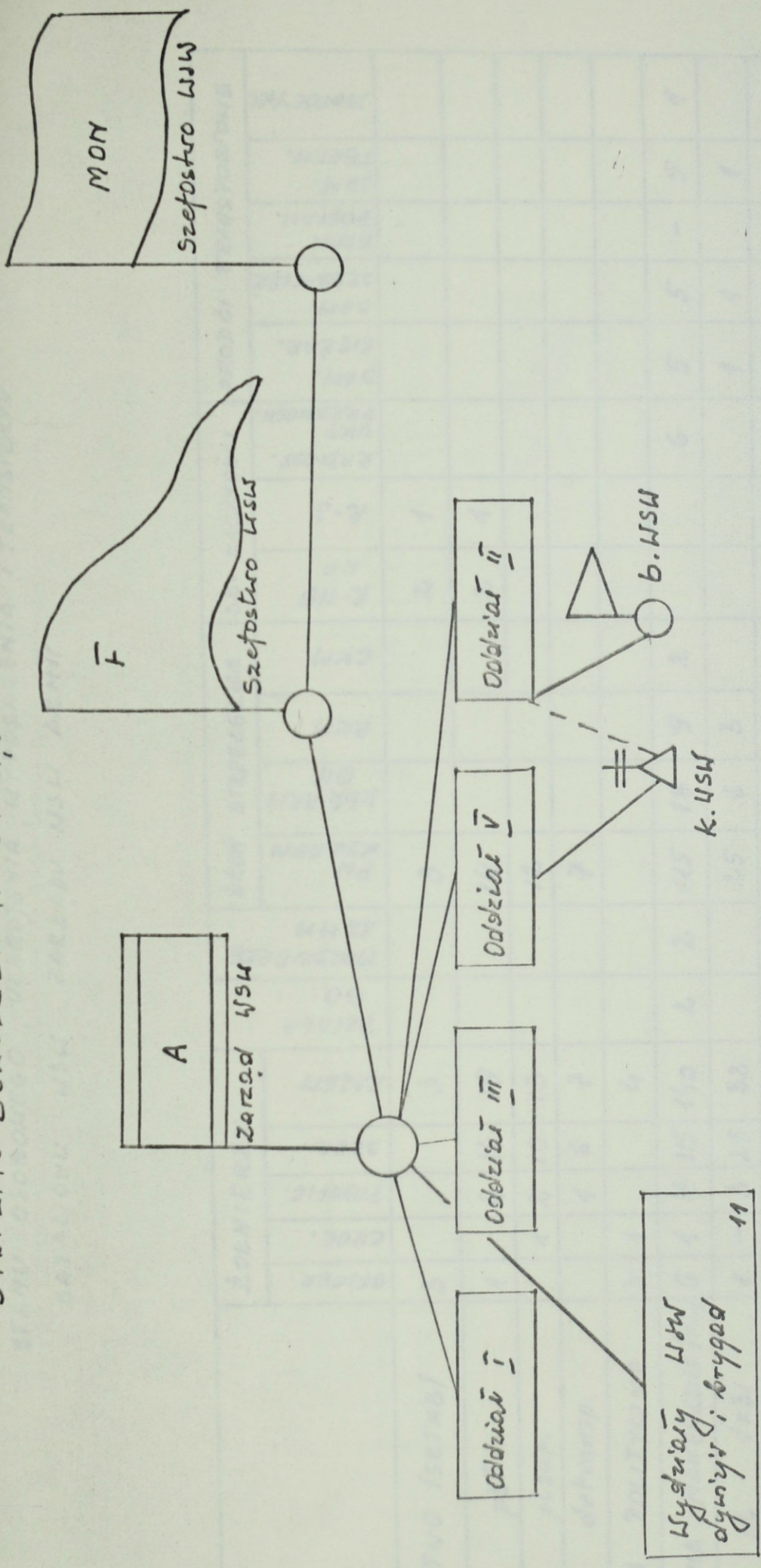
ORGANIZACJA BATALIONU USW.

ZALĄCZNIK nr.....

ŹRÓDŁO: A. BRYLONEK I K. DUDZIŃSKI
 " KONTROWNIADOCZŁE ZABEZPIECZENIE OPERACJI ZACZEPNEJ ARMII."
 ASG, ROZPRAKA DOKTORSKA, 1986r.

SCHEMAT
SYSTEMU DOWODZENIA ZARZĄDU WSW ARMII

Źródło: A. BRYLONEK ; K. DUDZIŃSKI
 " KONTRWNIADOCZE ZABEZPIECZENIE OPERACJI ZACZERNIEJ ARMII."
 ASG, ROZPRAWA DOKTORSKA, 1986r.

ZESTAWIENIE

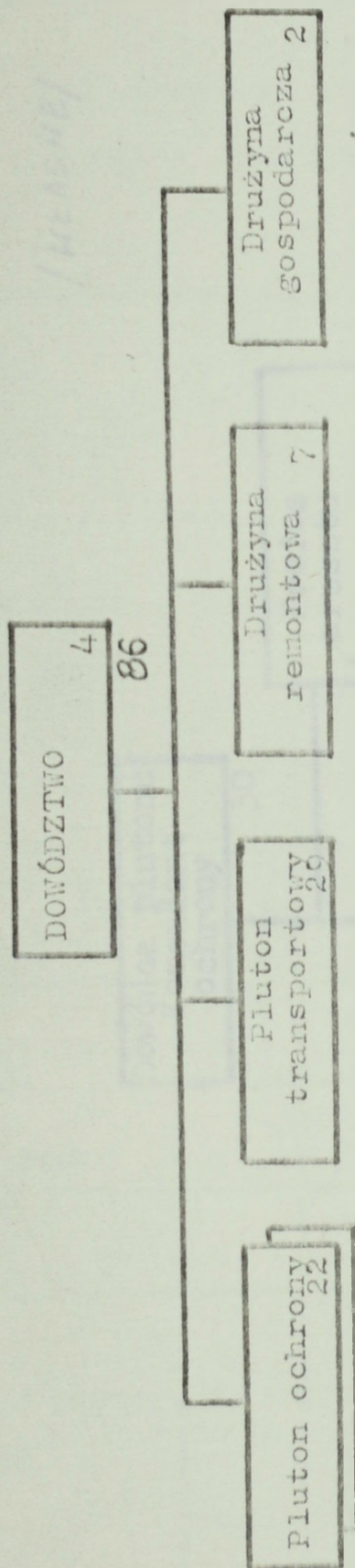
STANU OSOBNEGO, UZBRÓJENIA, WYPOSAŻENIA I TRANSPORTU
BATALIONU NSW ZARZĄDU NSW ARMII

	ŻOŁNIERZY				DZIAŁA 82MM	MOZDZIERZE 82MM	BRONŃ STRZELECZA				ŚR. ŁĄCZNOŚCI				ŚRODKI TRANSPORTOWE					
	OFICER.	CHOR.	PODOFIC.	ŻCER.			RAZEM	PM Kbk AKM	Kbk AKM GN	RKM	CKM	R-11B KF	R-3	RADJOST.	UKF PRZENOSN.	SAM. CIEŻAR.	SAM. CIEŻ.	SAM. DOSTAW.	SAM. TEREN.	MOTOCYKLE
DOWÓDZTWO / SZTAB /	3				3						3									
PLI	1		4	14	19						14									
plsap.		1	2	10	13		12													
drtransp.			1	6	7		7													
SEKCJA POLITYCZNA	3	1			4															
KOMPANIA MAKROWA / x2 /	6	1	18	115	140		145	9	2											
pl / x3 /	1	-	3	28	32		25	6	3											
plwsp.	1		6	21	28		27		2											
drwzp.skaż.			1	3	4		4													
drqosp.				3	3		3													
SŁUŻBY TYŁONE	5	9	21	57	92		57													
SEKCJA NSW	2				2															
RAZEM	28	15	68	17	428		320	18	4	2	4	14	14	25	1	13	3			

S C H E M A T

ORGANIZACJI KOMPANII WSW ZARZĄDU WSW ARMII

/WEASNE/

Uzbrojenie:

- pistolet wojskowy - 7
 - rkm - 6
 - 7,62 mm pistolet maszynowy - 67
 - 7,62 mm pistolet z nasadką do GN - 8
-
- R a z e m: - 86

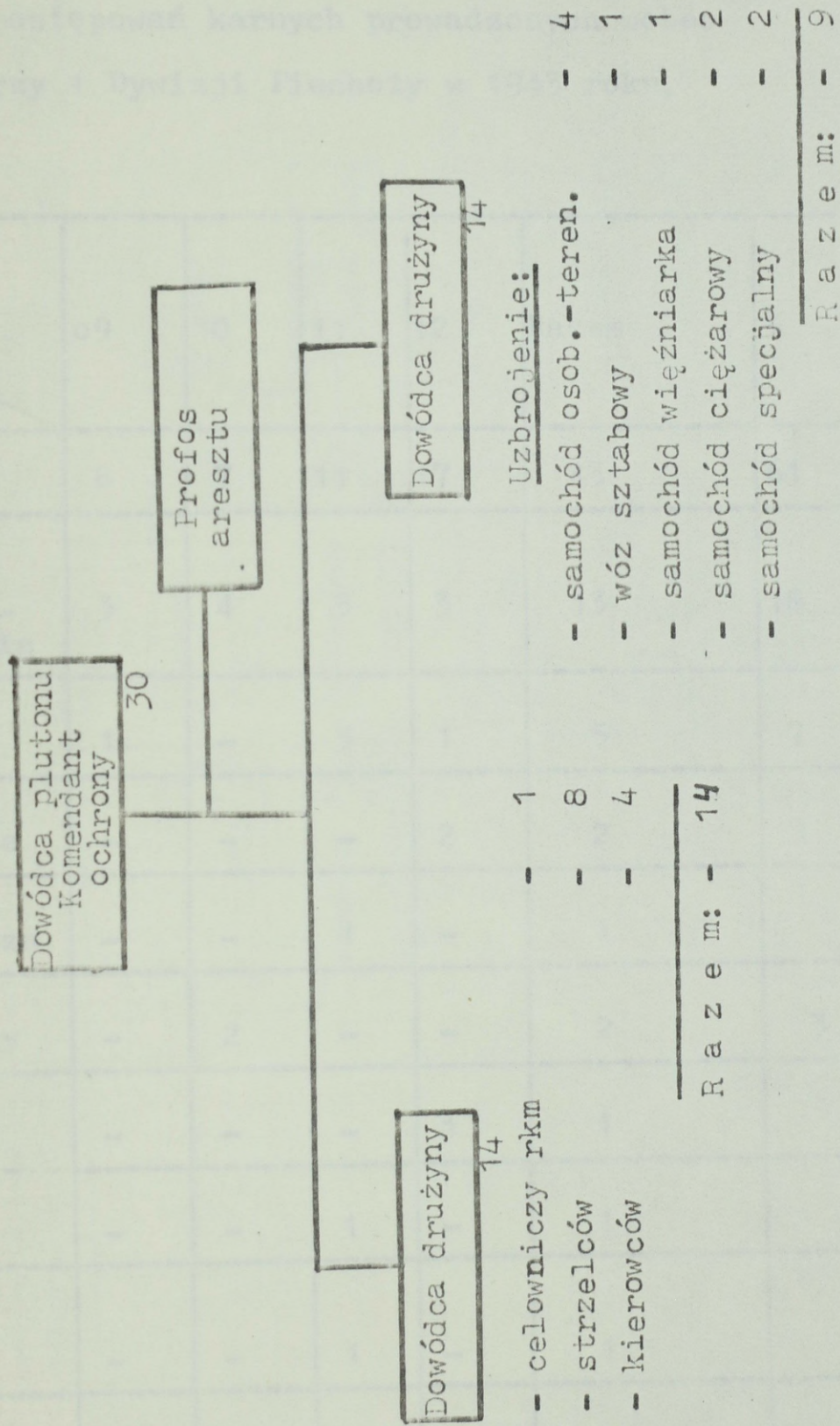
Środki transportowe:

- samochód osobowy - 3
- samochód osobo.teren. - 6
- wóz sztabowy - 8
- kancelaria na samochodzie - 1
- samochód więźniarka - 1
- samochód ciężarowy - 9
- B-1 sam. - 1

R a z e m: - 29

S C H E M A T
 ORGANIZACJI PLUTONU WYDZIAŁU WSW DYWIZJI / BRYGADY /

/ WŁASNE /

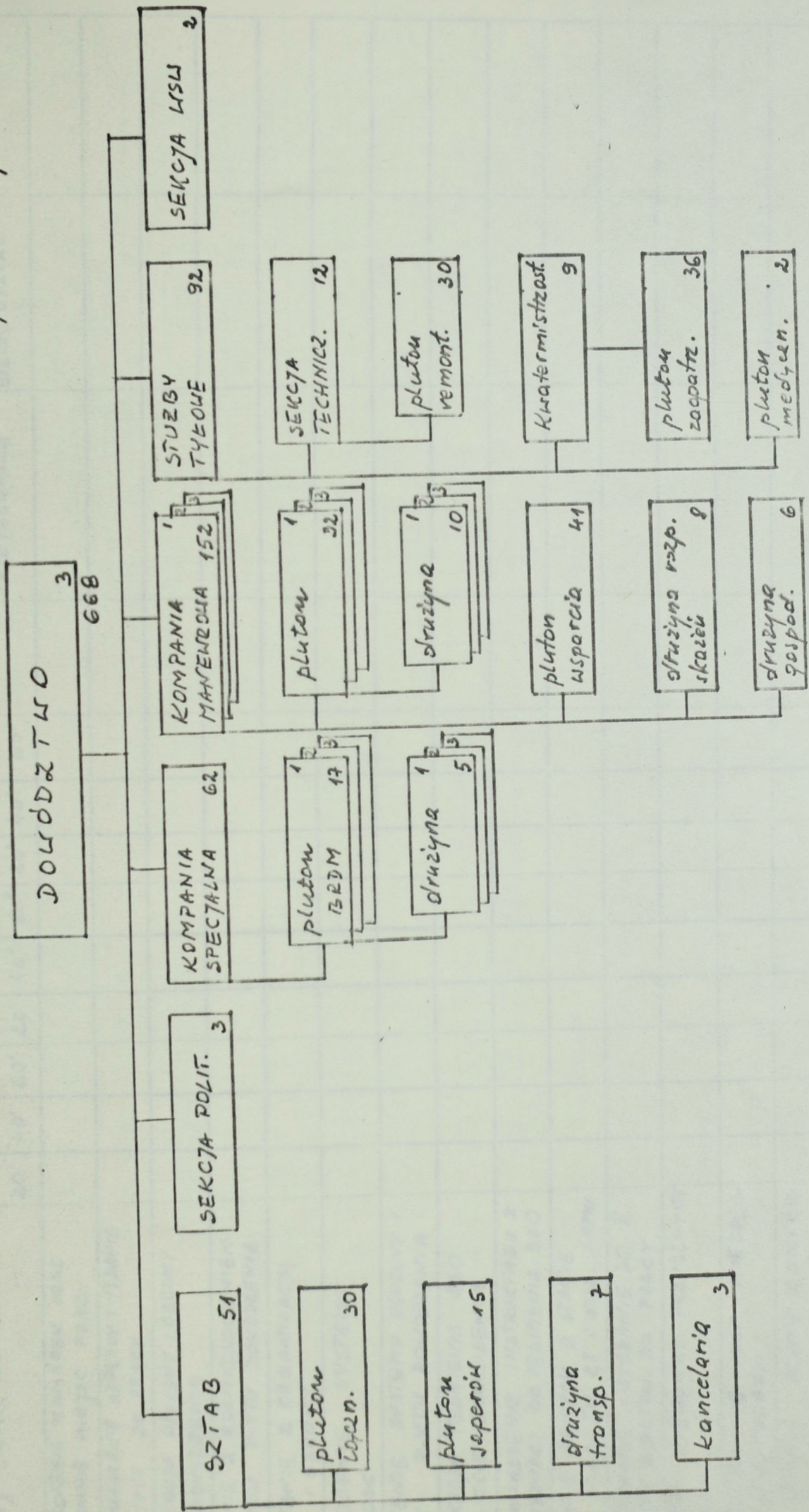
Ilość postępowań karnych prowadzonych wobec
żołnierzy 1 Dywizji Piechoty w 1943 roku.

miesiąc kategorie					Razem	%
	09	10	11	12		
Dezercje	8	7	11	17	43	61
Postrzelania lub nieostrożne obchodzenie się z bronią	3	4	3	3	13	18
Wypadki drogowe	1	-	3	1	5	7
Zatrucia pokarmowe	-	-	-	2	2	3
Katastrofa lotnicza	-	-	1	-	1	
Wypadki przy pracy	-	2	-	-	2	3
Samobójstwo	-	-	-	1	1	
Kradzież	-	-	1	-	1	
Samouszkodzenie ciała	-	-	1	-	1	
Pożar	-	1	-	-	1	
Razem	12	14	20	24	70	

Źródło: Teczka 1/43/K/1-2, Archiwum Szefostwa WSW

ORGANIZACJA BATALONU WSK.

/ WŁASNE /

PRACY SZTABU ARMII PRZED OTRZYMANIEM ZADANIA/PD ROZCINIĘCIU PD/

Lp	RODZAJ ZAMIERZENIA	G + 1			G + 2			G + 3			G + 4-8	KTO PRZEPROWADZA	KTO BIERZE UDZIAŁ	UNAGI
		20'	40'	60'	20'	40'	60'	20'	40'	60'				
1.	ROZMIESZCZENIE KOMÓREK ORAZ PRZYGOTOWANIE MIEJSC PRACY													
2.	PRZEPROWADZENIE ODRĄBY I WYDANIE WYTYCZNYCH DO PRACY													
3.	ORGANIZACJA OCHRONY I OBRONY PUNKTU DOCHODZENIA													
4.	ZAPOZNANIE Z ROZMIESZCZENIEM ELEMENTÓW P.K.TU DOCHODZENIA													
5.	ZAPOZNANIE Z ORGANIZACJĄ OCHRONY I OBRONY													
6.	SPRAWDZENIE SYSTEMU ŁĄCZNOŚCI													
7.	SPRAWDZENIE SYSTEMU OCHRONY I OBRONY P.K.TU DOCHODZENIA													
8.	ORGANIZACJA PEŁNIENIA DSO NA P.K.CIE DOCHODZENIA													
9.	PRZEPROWADZENIE INSTRUKTAŻU Z OFIC. WYENACZ. DO PEŁNIENIA DSO													
10.	ZEBRANIE DANYCH O STANIE LUDZI I SPRZĘTU ZT I. ODDZ. ARMII													
11.	OPRACOWANIE I WYSŁANIE DO F. MELDUNKU O GOTOW. DO PRACY													
12.	ANALIZA KIERUNKU PRZYSZŁYCH DZIAŁAŃ													
13.	PRZYGOTOWANIE MAP I NIEZŁĘDNYCH KALKULACJI													
14.	OPRACOWANIE PLANU KONTROLI I POMOCY N ZT													
15.	PRZEPROWADZENIE KONTROLI I WYKONANIE POMOCY PODLEGAJĄCYM SZTABOM													

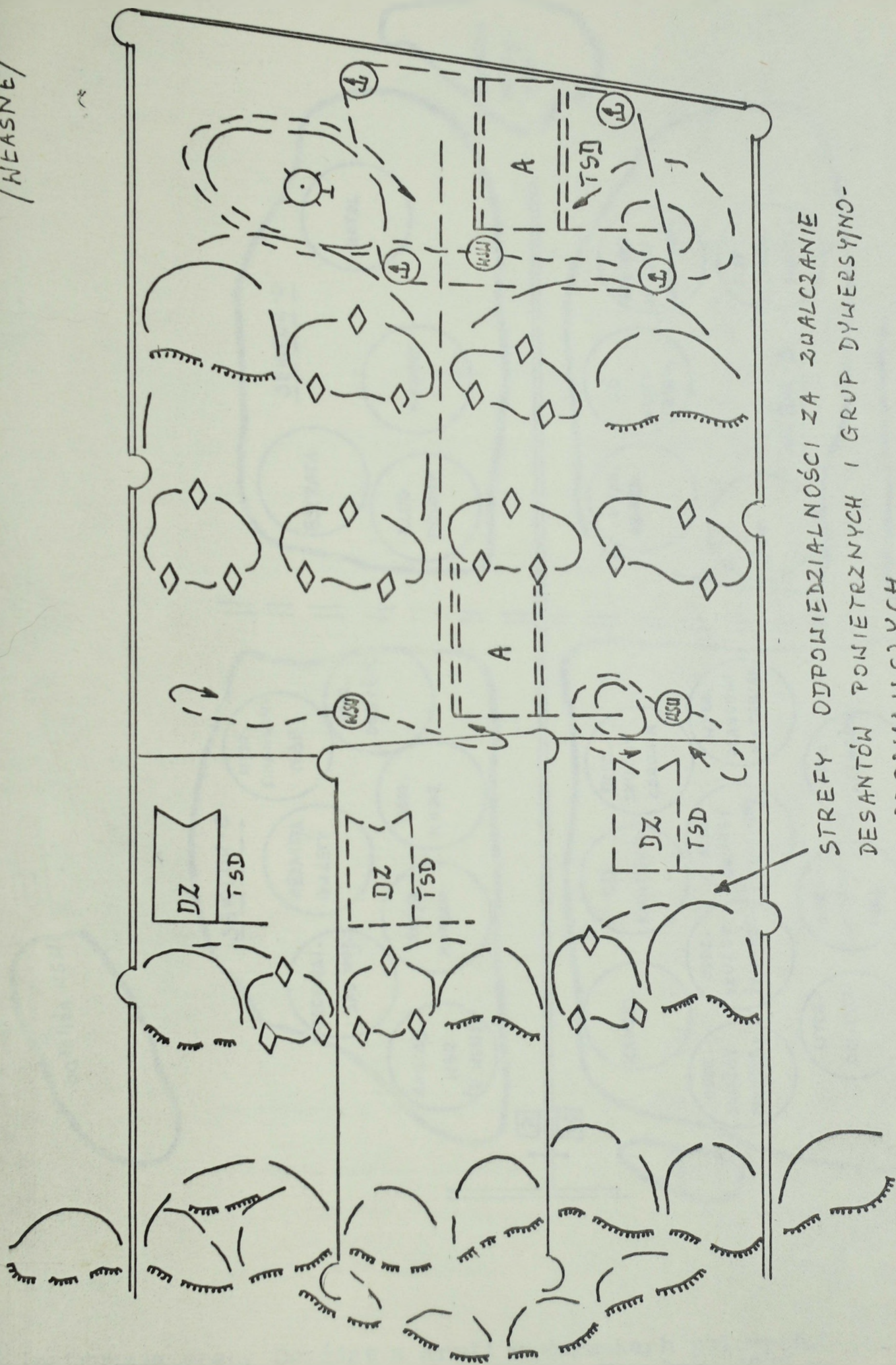
ZROBIO: INSTRUKCJA PRACY DOCHODZĄCA ARMII W WARSZAWIE POŁOŻYCH. SOLI, W MIEJSCU 278/79

HARMONOGRAM
 PRACY SZTABU NAD WYPRACOWANIEM DECYZJI I ORGANIZACJĄ DZIAŁAŃ
 BOJOWYCH NA KOLEJNY DZIEŃ OPERACJI /WALKI/.

Lp	TREŚĆ ZAMIERZEŃ	ARMIA				DYWIZJA			USŁUGI
		Ilość		Czas		Ilość	od	do	
		min.	od	do	min.				
1	ANALIZA ZADANIA I WYPRACOWANIE ZAMIARU	30	G	G+30	30	G	G+30	G+30	
2	KALKULACJA CZASU	10	G+20	G+30	10	G+20	G+30	G+30	
3	OGROZENIE ZAMIARU	10	G+30	G+40	5	G+30	G+35	G+35	
4	ZAPOZNANIE Z PLANEM PRACY	5	G+40	G+45	5	G+35	G+40	G+40	
5	ZAPOZNANIE Z PLANEM PRACY	3	G+45	G+48	2	G+40	G+42	G+42	
6	WYDANIE WYTYCZNYCH DO PRZEKAZANIA ZARZĄDZEN PRZYGOTOWAWCZYCH	7	G+48	G+55	3	G+42	G+45	G+45	
7	WYDANIE WYTYCZNYCH DO PRZEKAZANIA ZARZĄDZEN PRZYGOTOWAWCZYCH	45	G+55	G+100	30	G+45	G+75	G+75	
8	PRZYGOTOWANIE I PRZEKAZANIE ZARZĄDZEN PRZYGOTOWAWCZYCH	40	G+55	G+95	40	G+45	G+85	G+85	
9	OSOBISTA OCENA PODEJŚCIA	50	G+95	G+145	40	G+85	G+125	G+125	
10	WYSŁUCHANIE DANYCH DO DECYZJI	30	G+110	G+140	30	G+100	G+130	G+130	
11	PRZYGOTOWANIE I PRZEKAZANIE ZARZĄDZEN WSTĘPNYCH	20	G+145	G+165	15	G+125	G+140	G+140	
12	PRZYGOTOWANIE PRZEZ DONOSIĆCĘ MELDUNKU DECYZJI	125	G+40	G+165	95	G+30	G+125	G+125	
13	PRZYGOTOWANIE MAPY DECYZJI	15	G+165	G+180	15	G+140	G+155	G+155	
14	ZAMELDOWANIE DECYZJI	30	G+180	G+210	20	G+155	G+175	G+175	
15	DGEDSZENIE DECYZJI	15	G+210	G+225	10	G+175	G+185	G+185	
16	WYDANIE WYTYCZNYCH DO WSPÓŁDZIAŁANIA	15	G+225	G+240	10	G+185	G+195	G+195	
17	WYDANIE WYTYCZNYCH DO ZABEZPIECZENIA DZIAŁAŃ BOJOWYCH	60	G+240	G+300	45	G+195	G+240	G+240	
18	PRZYGOTOWANIE I PRZEKAZANIE ZARZĄDZEN BOJOWYCH	240	G+210	G+450	180	G+175	G+355	G+355	
19	OPRACOWANIE DOKUMENTACJI BOJOWEJ	180	G+300	G+480	180	G+240	G+420	G+420	
	PRZEPROWADZENIE KONTROLI I POMOCY PODLEGŁYM								
	SZCZEBŁOM DONOSZENIA								

ŹRÓDŁO: INSTRUKCJA PRACY DOWÓDZTWA ARMII W WARUNKACH POŁOŻNYCH.
 DOWÓDZTWO ŚLĄSKIEGO OKRĘGU HOŻYSKOWEGO. WROCŁAW, 1979.
 SYGN. SOH. WEN.N. 275/79

/HEASNE/

STREFY ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ZWALCZANIE
DESANTÓW PONIĘTRZNYCH I GRUP DYWERSYJNO-
ROZPOZNAWCZYCH.

(pieczęć nagłówkowa)

....., dnia 19..... r.

Sygn. akt

SZEF

WOJSKOWEJ SŁUŻBY WEWNĘTRZNEJ

W

ZLECENIE KONWOJOWANIA

roszę o spowodowanie doprowadzenia (przewiezienia) przez konwój tamt. Oddziału — Wydziału *)
 manego — tymczasowo aresztowanego *)

(stopień, imię, nazwisko, imię ojca, rok urodzenia)

w dniu 19..... r. na godzinę i z powrotem

ok/51. WDL, zam. 272/85. WKP/XV-18

Wymieniony podejrzany jest o popełnienie przestępstwa z art.

związku z tym

(Inne informacje o zatrzymanym — tymczasowo aresztowanym

oraz wskazówki dotyczące konwojowania i postępowania z konwojowanym)

Załączam pismo

nia 19..... r. nr upoważniające konwój do odebrania

czasowo aresztowanego (zatrzymanego) z

NAKAZ KONWOJOWANIA Nr

WSW-3

1. Rozkazuję
(stopień, nazwisko i imię)
dokonać konwojowania
(imię, nazwisko i imię ojca)
z w
do w
i z powrotem.
Podstawa:

Wszelkie władze cywilne i wojskowe uprasza się o udzielenie pomocy w wykonywaniu czynności przez konwój.

mp.

Szef organu WSW

2. Szczególne zadania dla dowódcy konwoju:

.....
.....
.....

Podpis dowódcy konwoju stwierdzający
znajomość zadania i instrukcji o orga-
nizacji i zasadach działania konwoju.

.....
Oficer dyżurny organu WSW

3. Pokwitowania i inne adnotacje o odebraniu konwojowanego, przedmiotów, depozytu i pakietów (data i godzina przyjęcia, podpis, pieczęć organu).

.....
.....
.....

4. Uwagi dowódcy konwoju z przebiegu konwojowania:

.....
.....
.....

.....
Podpis dowódcy konwoju)

5. Uwagi kontrolującego konwój:

.....
.....
.....

.....
(Podpis kontrolującego)

(pieczęć nagłówkowa)

Protokół zatrzymania

....., dnia 19..... r.
(miejscowość)

.....
(stanowisko służbowe, stopień, imię i nazwisko przeprowadzającego czynność)

.....
ając na zasadzie art. 582 w zw. z art. 206 § 1 kodeksu postępowania karnego — zarządzenie pro-
kura wojskowego *) o godz. dokonał zatrzymania

.....
tu doprowadzenia do

.....
Podpis zatrzymanego

.....
Podpis dokonującego czynność

.....
ieniony w dniu 19..... r. o godz. został przyjęty do

.....
tu *)

.....
Podpis komendanta aresztu

.....
zymanego zwolniono z aresztu *) w dniu 19..... r. o godz.

.....
Podpis zatrzymanego

.....
Podpis komendanta aresztu *)

.....
potrzebne skreślić.

LIST GONCZY

Podprokurator Wojsk. Prok. Garn. w Warszawie - por. mgr Stanisław Wójcicki

na podstawie postanowienia z dnia 10 czerwca 1984. zarządza poszukiwanie Listem

gonczym niżej wymienionego podejrzanego:

1. Nazwisko i imię Miedzianko Krzysztof
2. Nazwisko fałszywe — pseudonim -
3. Imiona rodziców i nazwisko rodowe matki Marian, Janina Jurczewska
4. Data i miejsce urodzenia 6.09.1962r. Warszawa
5. Ostatnie miejsce zamieszkania Warszawa, ul. Ossowska 89 m.50
6. Ostatnie miejsce pracy Miejskie Przedsiębiorstwo Robót Ogrodniczych, Warszawa, ul. Piłsna 19
7. Adres rodziców lub rodziny Warszawa, ul. Ossowska 89/50
8. Stan cywilny i rodzinny Kawaler
9. Stopień wojskowy i przynależność służbowa poborczy

10. Zawód -

11. Rysopis:

- a) wzrost: 178 cm.
- b) włosy: ciemno-blond, zaczesane do góry
- c) oczy: niebieskie
- d) usta: średnie
- e) twarz: pociągła
- f) nos: średni, prosty
- g) zarost: bez zarostu

12. Znaki szczególne:

brak

Miejsce na fotografie

polegającego na tym, że w dniu 25.04.1984r. nie stawił się do JW 5007 w Lublinie celem do odbycia zasadniczej służby wojskowej, do czego był zobowiązany kartą powołania nr 424163, którą otrzymał w dniu 7.03.1984r. w WU Warszawa-Praga-Południe, lecz do chwili obecnej przebywa w nieustalonym miejscu.

Wobec wymienionego został zastosowany środek zapobiegawczy — tymczasowe aresztowanie postanowieniem z dnia 14.02.1984 r. na okres dwóch miesięcy od dnia zatrzymania.

Wzywa się każdego, kto zna miejsce pobytu poszukiwanego, do zawiadomienia o tym najbliższej prokuratury wojskowej, organu Wojskowej Służby Wewnętrznej lub Milicji Obywatelskiej albo jakiegokolwiek jednostki wojskowej.

Za ujęcie lub przyczynienie się do ujęcia poszukiwanego została wyznaczona nagroda *)

Osobie udzielającej informacji o poszukiwanym zapewnia się zachowanie tajemnicy co do osoby informującej i udzielonych informacji. *)

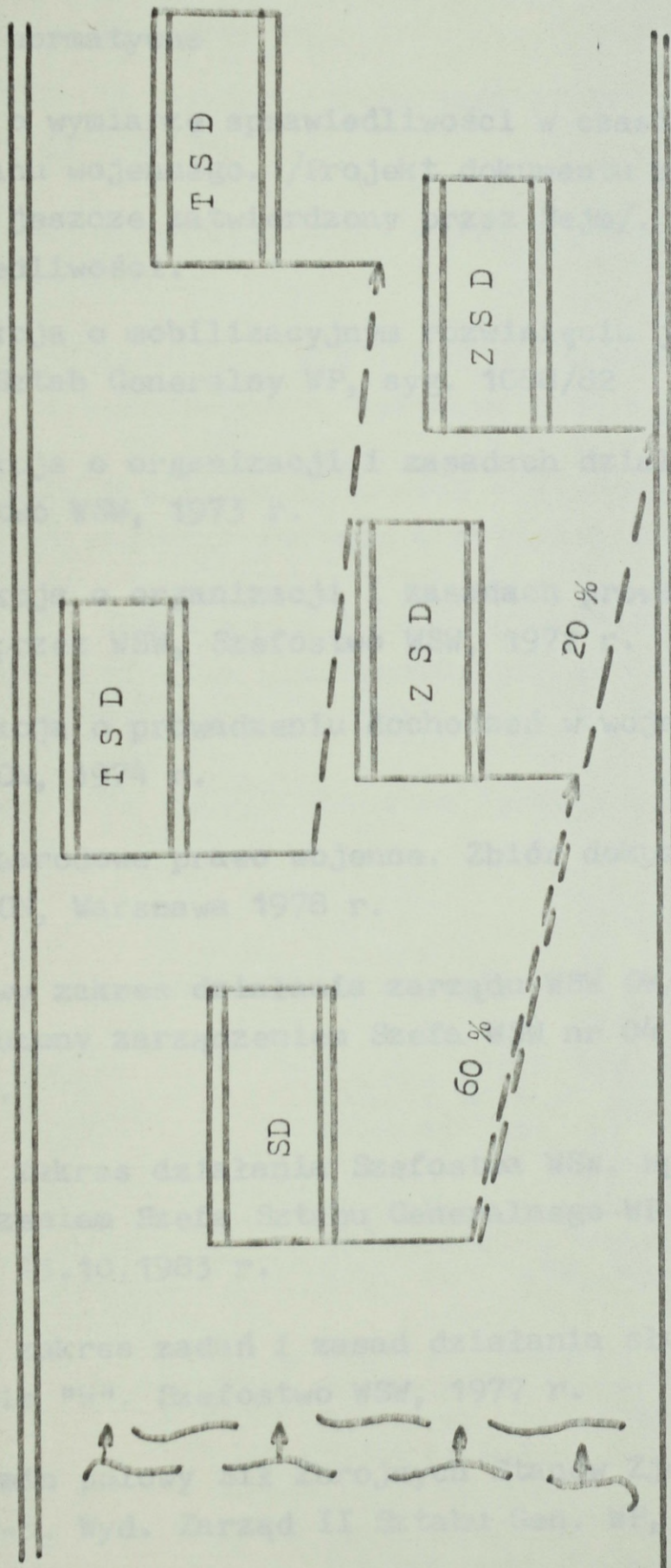
Ostrzega się, że za ukrywanie poszukiwanego lub dopomaganie mu w ucieczce grozi kara pozbawienia wolności do lat 5 (art. 252 § 1 kk).

(Pieczęć)

Otrzymują:

1. Oddział WSW Warszawa
2. DUSW N-wa Praga-Południe
3. 14 - a/a

SPOSÓB PRZESUNIĘCIA PUNKTÓW DOWODZENIA ARMII
W TOKU OPERACJI OBRONNEJ /wariant/

Zródło: Instrukcja pracy dowództwa armii w warunkach polowych. Dowództwo Śląskiego Okręgu Wojskowego. Wrocław 1979 r. Sygn. ŚOW. Wewn. 278/79.

B I B L I O G R A F I A

I. Dokumenty normatywne

1. Dekret o wymiarze sprawiedliwości w czasie obowiązywania stanu wojennego. /Projekt dokumentu który nie został jeszcze zatwierdzony przez Sejm/. Wyd. Ministerstwo Sprawiedliwości.
2. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych. Sztab Generalny WP, syg. 1088/82
3. Instrukcja o organizacji i zasadach działania konwojów. Szefostwo WSW, 1973 r.
4. Instrukcja o organizacji i zasadach prowadzenia poszukiwań przez WSW, Szefostwo WSW, 1972 r.
5. Instrukcja o prowadzeniu dochodzeń w wojsku. Wyd. MON, 1974 r.
6. Międzynarodowe prawo wojenne. Zbiór dokumentów. Wyd. MON, Warszawa 1978 r.
7. Modelowy zakres działania zarządu WSW OW/RSZ. Wprowadzony zarządzeniem Szefa WSW nr 04 z dnia 27.04. 1976 r.
8. Ramowy zakres działania Szefostwa WSW. Wprowadzony zarządzeniem Szefa Sztabu Generalnego WP nr 041/org. z dnia 13.10.1983 r.
9. Ramowy zakres zadań i zasad działania służby prewencji w czasie "W". Szefostwo WSW, 1977 r.
10. Regulamin polowy Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych FM 100-5. Wyd. Zarząd II Sztabu Gen. WP, 1982 r.
11. Regulamin walki wojsk lądowych Stanów Zjednoczonych FM 31-20. Wyd. Zarząd II Sztabu Gen. WP.

12. Regulamin walki /dywizja, pułk/ cz.I. Wyd. MON 1985 r.
13. Regulamin żandarmerii /projekt/. Ministerstwo Spraw Wojskowych, Warszawa 1938 r.
14. Statut WSW. Wprowadzony zarządzeniem MON nr 019/MON z dnia 1.07.1968 r.
15. Uchwała KOK w sprawie przeciwdywersyjnego zabezpieczenia terytorium PRL.
16. Zasady współdziałania MSW i MON nr 0046 z dnia 23.07.1974 r., załącznik nr 5, Warszawa 1974 r.
17. Zarządzenie Szefa WSW w sprawie przygotowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń w organach WSW.
18. Zarządzenie Szefa WSW w sprawie przygotowania do działania Szefostwa WSW Frontu, zarządu WSW armii i zarządu WSW WL Frontu nr 012 z dnia 12.10.1985 r.
19. Zarządzenie nr 039/70 Ministra Sprawiedliwości z dnia 26.06.1970 r.

II. Prace naukowe i opracowania monograficzne.

1. - Aparat wojny psychologicznej państw NATO na SE TDW. Wyd. GZP WP, W-wa 1987 r.
2. J. Bednarski: - Organizacja i zasady wykorzystania pododdziałów żandarmerii polowej USA. Wyd. ASW, W-wa 1985 r.
3. A. Brylonek :
K. Dudziński : - Kontrwywiadowcze zabezpieczenie operacji zaczepnej armii. Rozprawa doktorska, ASG, W-wa 1986 r.
4. J. Czyżewski: - Psychologiczne problemy początkowego okresu wojny z użyciem broni jądrowej. WAP, W-wa 1985r.

5. E. Dzieciatkowski: - System kierowania zwalczaniem dywersji na szczeblu województwa. Rozprawa doktorska, ASG, W-wa 1977 r.
6. Z. Gołąb: - Wojna a system obrony państwa. W-wa 1984 r.
7. St. Guzdek: - Ochrona inżynieryjna przepraw przed współczesnymi środkami rażenia na szczeblu taktyczno-operacyjnym. Rozprawa doktorska, ASG, W-wa 1985 r.
8. - Informator o siłach zbrojnych RFN. Zarząd II Sztabu Generalnego, W-wa 1982 r.
9. M. Kamiński: - Rozwój i znaczenie Francuskiej Żandarmerii Narodowej w siłach zbrojnych. ASW, W-wa 1985 r.
10. T. Kotarbiński: - Traktat o dobrej robocie. W-wa 1969 r.
11. - Leksykon wiedzy wojskowej. MON, W-wa 1979 r.
12. Z. Liberacki: - Metody zapobiegania panice w walce zbrojnej. WAP, W-wa 1986 r.
13. St. Lipski: - Działania bojowe brygady w ochronie i obronie szczególnie ważnych obiektów rozmieszczonych w aglomeracji warszawskiej. Rozprawa doktorska, ASG, W-wa 1988 r.
14. L. Nowakowski: - Psychologiczna charakterystyka współczesnego pola walki, WAP, W-wa 1975 r.
15. K. Nożko: - Przygotowanie i prowadzenie operacji obronnej armii z uwzględnieniem kierunku nadmorskiego. ASG, W-wa 1980 r.

16. K. Nożko: - Przyszłe działania wojenne, w tym operacje i walki oraz rola poszczególnych rodzajów sił zbrojnych wojsk i służb. Prognoza 3. ASG, W-wa 1987 r.
17. K. Nożko: - Właściwości organizacji i prowadzenia operacji frontu w ramach obrony strategicznej na TDW w początkowym okresie wojny. ASG, W-wa 1986 r.
18. - Organizacja i działania bojowe LWP. MON, T-1
19. - Organizacja i zadania Belgijskiej Żandarmerii Narodowej w zakresie funkcji policyjnych i obrony państwa. Zarząd II Sztabu Gen.WP, W-wa 1985 r.
20. R. Olejnik: - Ochrona Przewodniczącego Rady Państwa. ASW, W-wa 1987 r.
21. B. Rokicki: - Psychologiczne i moralne implikacje potencjalnego pola walki. WAP, W-wa 1983 r.
22. - Słownik języka polskiego. PWN, W-wa 1984 r.
23. K. Straszewski: - Policja RFN w systemie obrony kraju. W-wa 1985 r.
24. - Strategia NATO w latach dziewięćdziesiątych. Raport przedstawiony Kongresowi Stanów Zjednoczonych. Zarząd II Sztabu Gen. WP, W-wa 1986 r.
25. - Strategia i poglądy państw NATO na prowadzenie wojny w Europie. Zarząd II Sztabu Gen. WP nr 1214/1985 r.
26. - System obronny państwa w warunkach obowiązywania stanów wyższej konieczności. /projekt/ ASG i Sekretariat KOK, W-wa 1987r.

27. St. Torepko
J. Duzinkiewicz : - Kontrwywiadowcze zabezpieczenie
operacji obronnej armii.
Zarząd WSW SOW, Wrocław 1987r.
28. - Wojennyj Encykłopediczeskij
Słowar. Moskwa 1986 r.
29. - Vademecum operacyjno-taktyczne,
armia ogólnowojskowa, ASG, W-wa
1982 r.

III. Artykuły w czasopismach wojskowych

1. Andrest: - Organizacja i zasady działania
pułku WSW frontu. Szefostwo WSW.
2. - Biuletyn Informacyjny WIH.
W-wa 1960 r.
3. T. Bodowski: - Wojna jądrowa w opinii i progno-
zach lekarzy. Wojsko Ludowe nr 12
z 1984 r.
4. - Bojowe działania przeciwdywersyjne
- właściwości, organizacja i pro-
wadzenie działań. Zeszyty Naukowe
ASG nr 2/9/16.
5. Brodawka :
Chelicki : - Praca organów WSW w zakresie
porządkowego zabezpieczenia
operacji zaczepnej armii.
Biuletyn WSW nr 12 z 1963 r.
6. J. Krywko: - O służbie zaporowej w działaniach
bojowych związków operacyjnych.
Myśl Wojskowa nr 3 z 1961 r.
7. W. Łuków: - Rozwój i działalność WSW w latach
1956-1980. Szefostwo WSW 1982 r.
8. L. Nowaczyk: - Amerykańska wojna psychologiczna
wczoraj i dziś. Biuletyn WSW nr 3
z 1983 r.

9. M. Ogrodnik: - Zasady działania Brygady WSW w operacji zaczepnej armii. Szefostwo WSW 1968 r.
10. - Planowanie działań bojowych początkowego okresu wojny. Zeszyty Naukowe ASG nr 3 z 1986 r.
11. - Walka powietrzno-lądowa. WPZ z 1985 r.
12. - Węzłowe problemy organizacji i przewidywanych zadań organów WSW na wypadek wojny. Biuletyn WSW nr 1 z 1971 r.
13. J. Wiśniewski;
T. Limański: - Wojska specjalne głównych państw NATO, ASG, W-wa 1987 r.
14. W. Wołpęć: - Organizacja ochrony bezpieczeństwa państwa. ASG, W-wa 1984 r.
15. - Użycie wojsk OTK w obronie przeciwdywersyjnej przegrupowujących się wojsk frontu oraz strefy tyłów operacyjnych rozwijanych na obszarze kraju. Biuletyn Informacyjny nr 1/101, Sztab Gen. WP 1971 r.
16. J. Zaborowski;
E. Vra - Milicja radziecka. MSW, W-wa 1974 r.
17. - Zaburzenia psychiczne w działaniach bojowych. WPZ nr 3 z 1984 r.
18. - Zadania żandarmerii polowej w czasie wojny. Bellona, T-34, W-wa 1929 r.

IV. Materiały archiwalne

1. Bartosik: - Działania organów WSW przy wykrywaniu i likwidacji GDR w strefie działań bojowych związków operacyjnych.
Archiwum Szefostwa WSW nr 2/7/106
2. Materiały archiwalne CAW, zespół III, podzespół 350 i 355.
3. Materiały archiwalne Szefostwa WSW
 - teczka 1/43/K
 - teczka 3/1/44/K
 - teczka 3/9/45/K
4. Ogrodnik, Zawadzki: - Porządkowo-ochronne zabezpieczenie operacji zaczepnej armii w początkowym okresie wojny.
Archiwum Szefostwa WSW nr 2/7/113

V. Inne

1. Analiza udziału WSW w ćwiczeniach organizowanych na szczeblu centralnym WP w latach 1966-1971.
Szefostwo WSW nr 01832.
2. Ćwiczenie ALBA'87 Zarządu WSW WOW. Szefostwo WSW 1987r.
3. Dokumentacja ćwiczenia 13 pułku WSW frontu.
Szefostwo WSW nr 01135.
4. Dokumentacja dot. zabezpieczenia ćwiczeń ogólnowojskowych za lata 1985-1988 r.

Wydruk w 1 egz.

Dodatkowo powielono w Szefostwie WSW w 7 egz.

Egz. Nr 1 - Biblioteka tajna ASG WP

Egz. Nr 2 - 8 - Biblioteka **tajna ASG WP**

Wyk. ppłk WR i JS

LL/89.04.13

Nr 0175

- Działania organizacyjne WSW przy
wykryciu i likwidacji OBR w
stronie działów bojowych zwi-
szczych operacyjnych.
Archiwum Szeregow WSW nr 27/105

1. Kartoteka:

2. Materiały archiwalne GAW, zespół III, podzespół 350 i 351

3. Materiały archiwalne Szeregow WSW

- teczka 1/437K
- teczka 2/447K
- teczka 3/457K

- Porządkowo-ochronne zabezpiecze-
nie operacji szeregowej straż-
nicy w podziemnym okresie wojny.
Archiwum Szeregow WSW nr 27/113

4. Ochronnik
Zawadzki

Y. Jans

1. Analiza udziału WSW w ćwiczeniach organizacyjnych na
szczeblu centralnym WP w latach 1960-1971.
Szeregow WSW nr 01852.

2. Ćwiczenie ALBA'87 Zarządu WSW WOI. Szeregow WSW 1987.

3. Dokumentacja ćwiczenia 13 pułku WSW frontu.
Szeregow WSW nr 01135.

4. Dokumentacja dot. zabezpieczenia ćwiczeń egzercyzyjnych
1988 r.

... w Szeregowie WSW w 7 okr.
... Biblioteka tajna ASG WP
... Biblioteka tajna ASG WP

